

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 133

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

56. sējums
2013. gada 9. maijs

Paziņojums Nr.	Saturs	Lappuse
I	<i>Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi</i>	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	487. plenārā sesija 2013. gada 13. un 14. februārī	
2013/C 133/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Krīzes paātrinātas pārmaiņas kuģniecības nozarē" (pašiniciatīvas atzinums)	1
2013/C 133/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Uzņēmējdarbības modeļi ilgtspējīgai izaugsmei, ekonomika ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un rūpniecības pārmaiņas" (pašiniciatīvas atzinums)	8
2013/C 133/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pašreizējā situācija lielveikalu ķēžu un pārtikas produktu piegādātāju tirdzniecības attiecībās" (pašiniciatīvas atzinums)	16

LV

Cena:
EUR 4

(Turpinājums nākamajā lappusē)

III Sagatavošanā esoši tiesību akti

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

487. plenārā sesija 2013. gada 13. un 14. februārī

2013/C 133/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Radiofrekvenču spektra resursu koplietošanas veicināšana iekšējā tirgū" COM(2012) 478 final	22
2013/C 133/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Kā panākt, lai iekšējais enerģijas tirgus patiešām funkcionētu" COM(2012) 663 final	27
2013/C 133/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko uz laiku atkāpjas no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisīto gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā" COM(2012) 697 final – 2012/328 (COD)	30
2013/C 133/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu" COM(2012) 628 final – 2012/0297 (NLE)	33
2013/C 133/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz īpašus nosacījumus zvejai dziļūdens krājumos Ziemeļaustrumu Atlantijā un noteikumus zvejai starptautiskajos ūdeņos Ziemeļaustrumu Atlantijā un atceļ Regulu (EK) Nr. 2347/2002" COM(2012) 371 final	41
2013/C 133/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ieteikums Padomes ieteikumam par ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu īstenošanu dalībvalstīs, kuru valūta ir euro" COM(2012) 301 final	44
2013/C 133/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm un ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK, Regulu (EK) Nr. 178/2002 un Regulu (EK) Nr. 1223/2009" COM(2012) 542 final – 2012/0266 (COD), "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par <i>in vitro</i> diagnostikas medicīniskām ierīcēm" COM(2012) 541 final – 2012/0267 (COD) un "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Drošas, efektīvas un inovatīvas medicīniskās ierīces un <i>in vitro</i> diagnostikas medicīniskās ierīces pacientu, patērētāju un veselības aprūpes speciālistu vajadzībām" COM(2012) 540 final	52
2013/C 133/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz radioiekārtu pieejamību tirgū" COM(2012) 584 final – 2012/0283 (COD)	58

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

487. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 13. UN 14. FEBRUĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Krīzes paātrinātas pārmaiņas kuģniecības nozarē” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 133/01)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**Līdzziņotājs: **PESCI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2012. gada 12. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Krīzes paātrinātas pārmaiņas kuģniecības nozarē”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija atzinumu pieņēma 2013. gada 22. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 70 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropā jau daudzus gadus dažādu sabiedrības grupu pārstāvji nodarbojas ar ūdens aktivitātēm, proti, uzturas uz ūdeņiem savam priekam, gan izmantojot peldlīdzekļi (burulaivu vai motorlaivu, kanoe, kajaku u. c.), gan praktizējot daudzus piedāvātos ūdenssporta veidus (vindsērfinģu, kaitsērfinģu, niršanu, atpūtas zveju utt.). Tāpēc Eiropā tās netiek uzskatītas vienīgi par brīvā laika pavadīšanas veidu vasarā, bet arī palīdz veidot un izplatīt sporta, kultūras, vides un sociālās vērtības. Šajā sakarā masveidā veiktām ūdens aktivitātēm Eiropā ir svarīga sociāla loma, un tās atbalsta Eiropas Savienības vērtības.

1.2. Ūdens aktivitātes jo sevišķi jauniešiem ļauj iemācīties respektēt dabu, cienīt kopīgo darbu, atbildību; viņi var veidot kontaktus, nodarboties ar aizraujošu sporta veidu par pieņemamām cenām, ar ūdenstūrisma starpniecību iepazīt jaunus

reģionus, piekļūt īpaši vērtīgam jūras teritorijām. Ūdens aktivitātes nesen sāka pildīt terapeitisku funkciju to cilvēku gadījumā, kam ir invaliditāte vai kas zaudējuši pašapziņu, un palīdz viņiem reintegrēties un atgūt zaudēto pašlūgību.

1.3. Šā atzinuma pamatā ir Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) konstatējums, ka kuģniecības jomā Eiropas vienotais tirgus vēl nedarbojas pienācīgi. Sabiedriskā apspriešana, kas notika 2012. gada oktobrī starptautiskās kuģniecības izstādes laikā Dženovā (Itālijā) un kurā piedalījās Komisijas, Eiropas Parlamenta, rūpniecības, darba ņēmēju, lietotāju, patērētāju, universitāšu un vides organizāciju pārstāvji, atklāja vēl joprojām daudzās grūtības, ar kurām saskaras šī nozare Eiropas tirgū. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju

ņemt vērā šajā atzinumā ierosinātos pasākumus, kas ir nepieciešami, lai pabeigtu vienotā tirgus izveidi un novērstu vēl pastāvošos šķēršļus un citus ierobežojumus valsts un starptautiskajā līmenī.

1.4. Saskaņā ar valstu datiem šajos krīzes gados Eiropas kuģniecības nozarē novērota vertikāla ražošanas lejupslīde par aptuveni 40 %–60 % ar zaudētiem 46 000 darba vietu un ražošanas apgrozījuma samazināšanos par aptuveni EUR 3 līdz 4,5 miljardiem. Taču tā joprojām ir vislielākā kuģniecības nozare pasaulē, kur samazinās konkurence no ASV puses un ienāk tādas jaunas tirgus ekonomikas valstis kā Brazīlija, Ķīna un Turcija.

1.5. EESK uzskata, ka nedrīkst pazaudēt šo kompetences mantojumu un inovatīvās spējas, kas ir palīdzējušas uzņēmumiem izdzīvot un paaugstināt eksporta rādītājus (taču tas attiecas gandrīz vienīgi uz augstākās kvalitātes produktiem).

1.6. Vidusjūras reģionā koncentrējas vairāk nekā 70 % no pasaules jūras tūrisma darbībām, kas piekrastes valstīm dod ļoti nozīmīgu ieguldījumu. Šķēršļus šim tūrismam rada atšķirīgie valstu normatīvie akti, piemēram, tādās svarīgākajās jomās kā atpūtas laivu reģistrācija, kuģošanas atļaujas, drošības pasākumi un nodokļi.

1.7. EESK, zinot, ka dalībvalstīs ar senām kuģošanas tradīcijām pastāv atšķirīga attieksme pret šo jautājumu, aicina Komisiju rast kopīgus risinājumus un uzskata, ka šajā nozarē ir būtiski sākt piemērot iekšējā tirgū valdošo tiešas un netiešas nediskriminēšanas principu attiecībā uz pakalpojumu brīvu apriti un personu brīvu pārvietošanos.

1.8. Lai gan drošības un vides prasības atpūtas laivu būvēšanai ir saskaņotas ES līmenī, tiesiskais regulējums attiecībā uz to izmantošanu atpūtas vajadzībām (kuģošanas atļaujas, reģistrācija, drošības noteikumi un aprikojums, nodokļi utt.) Eiropā ievērojami atšķiras dažādās valstīs. Šīs valstu atšķirības sadrumstalo Eiropas vienoto tirgu un rada pārpratumus ekonomikas dalībnieku un patērētāju vidū, kā arī zināmu negodīgas konkurences veidu. Uzskatāms piemērs neapšaubāmi ir Vidusjūra, kur katrā valstī (braucot no Spānijas uz Grieķiju caur Franciju, Itāliju, Slovēniju un Horvātiju) ir spēkā atšķirīgi kuģošanas noteikumi. Tādas noteikumu atšķirības nepastāv citu transporta veidu, piemēram, automobiļu, vilcienu vai lidmašīnu, gadījumā.

1.9. Interesantas apspriešanās laikā Dženovas starptautiskajā kuģniecības izstādē dažādu nozares jomu pārstāvji, nozares darba ņēmēju pārstāvji un vides aizsardzības apvienības vienprātīgi un apņēmīgi pieprasīja sākt attiecīgas ES iniciatīvas kuģniecības nozares darbību atbalstam.

1.10. Turklāt kuģniecība ir nozare, kuras pastāvēšanai būtiska ir inovācija, pētniecība un izstrāde, bet atšķirībā no daudzām citām nozarēm tajā nav nepieciešami ārkārtīgi pasākumi un finansiālais atbalsts, bet tikai iniciatīvas un rīcība, lai īstenotu Eiropas vienoto tirgu šajā jomā.

1.11. EESK piekrīt kuģniecības nozares pārstāvju izteiktajām bažām un aicina Komisiju vienlaikus pārskatīt Direktīvu 94/25/EK par atpūtas kuģiem, kuru maksimālais garums nepārsniedz 24 metrus, un pieņemt papildu iniciatīvas, kas ietveramas konkrētā rīcības plānā. Būtu ļoti noderīgi sagatavot zaļo grāmatu par kuģniecības nozarē ieviešamajiem pasākumiem, un tās izstrādē jāiesaista visas ieinteresētās puses tā, lai pēc tam varētu izstrādāt rīcības plānu saskaņā ar Eiropas jaunās rūpniecības politikas ⁽¹⁾ un Eiropas ilgtspējīga tūrisma politikas vispārējiem principiem ⁽²⁾.

1.12. EESK īpaši uzsver šādus jautājumus, kam jāpievērš uzmanība un kas jārisina:

— apspriest ar trešām valstīm, jo īpaši ar ASV, Ķīnu un Brazīliju, jaunus **savstarpības** noteikumus attiecībā uz ES preču piekļuvu to tirgiem;

— pastiprināt tirgus uzraudzību, lai izvairītos no tādu atpūtas laivu importa no trešām valstīm, kuras neatbilst Eiropā spēkā esošajiem trokšņa un emisiju rādītājiem un tādējādi rada negodīgu konkurenci;

— veicināt viendabīgu un pastāvīgu apmācību, kas ļauj atzīt iegūto profesionālo kvalifikāciju un sekmē darbaspēka mobilitāti. Sociālie partneri cer, ka šajā nozarē tiks ieviesta Eiropas kvalifikāciju apliecība;

⁽¹⁾ Eiropas Komisijas paziņojums "Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai" (COM(2012) 582 final).

⁽²⁾ Eiropas Komisijas paziņojumu "Eiropa, tūristu apmeklētākā vieta pasaulē — jaunas Eiropas tūrisma nozares politiskās pamatnostādnes" (COM(2010) 352 final).

- izveidot Eiropas datubanku par negadījumiem saistībā ar atpūtas laivām un kuģiem, lai varētu izprast, kādi ir ar šīm darbībām saistītie riski, un pieņemt atbilstošākus drošības noteikumus un standartus;
- pieņemt vienotus drošības noteikumus, kas jāievēro Savienības teritorijā, jo īpaši jūras baseinos, piemēram, Vidusjūrā, Baltijas jūrā un citās Eiropas jūrās;
- pasūtīt tehnisku pētījumu, lai pārskatītu pašreizējo laivu projektu kategorijas, kā to ir prasījis Eiropas Parlaments sakarā ar Direktīvas 94/25/EK pārskatīšanu;
- atvieglināt kuģniecības nozares piekļuvi ES līdzekļiem, kas paredzēti pētniecībai, izstrādei un inovācijai, kā tas ir citu transporta veidu gadījumā;
- veicināt starptautisku standartu pieņemšanu un izmantošanu, kā arī to faktisku ievērošanu. Piemēram, ASV piedalās ISO standartu izveidošanā, bet tos neatzīst un neievēro valsts līmenī, jo dod priekšroku ASV standartiem;
- vienotajā tirgū saskaņot nodokļu režīmu ūdenstūrisma jomā. Dažas dalībvalstis ostu tarifiem un čarterreisiem piemērojamo PVN likmi pielīdzina samazinātai PVN likmei viesnīcu nozarē, bet citas piemēro parasto likmi, kas, protams, nepamatoti rada neizdevīgus apstākļus valstu uzņēmējiem;
- vairot jaunās paaudzes interesi par kuģniecību gan kā profesionālu darbību, gan kā atpūtas un sporta veidu.

2. Eiropas kuģniecības nozare

2.1. Eiropas kuģniecības nozarē pašlaik ir vairāk nekā 37 000 uzņēmumu, kas tieši nodarbina 234 000 personu, un 2011. gadā tās apgrozījums bija EUR 20 miljardi. 97 % no uzņēmumiem ir mazi un vidēji uzņēmumi, un pastāv aptuveni desmit lielas grupas, kas ir sīkāk strukturētas. Ekonomiskās un

finanšu krīzes dēļ 2008.–2009. gadā tirdzniecības un rūpnieciskās ražošanas apjoms samazinājās par 40 %–60 %, un krīze ir ietekmējusi visus produktu segmentus. Kopš 2009. gada ekonomiskās krīzes dēļ ir likvidēts vairāk nekā 46 000 darba vietu, un kopējais ražošanas apgrozījums ir samazinājies par aptuveni EUR 3 līdz 4,5 miljardiem. Gan lielos uzņēmumos, gan MVU likvidēto darba vietu procentuālais īpatsvars ir bijis vienāds. Darba vietu likvidēšana un apgrozījuma samazināšanās galvenokārt skāra nozares rūpniecisko jomu (t. i., kuģubūvi un kuģu aprīkojuma un rezerves detaļu ražošanu). Pakalpojumu jomu (atpūtas laivu noma/īre, remonts un tehniskā apkope, kuģu un pasažieru ostas), kurā līdz šim bija valdījusi stabilitāte, krīze sāka ietekmēt šajā gadā. Neraugoties uz to, ka krīze ir ļoti mainījusi starptautisko situāciju, Eiropa joprojām ir pasaules līdere, bet konkurence no ASV puses ir mazinājusies, savukārt ir attīstījušās tādas jaunās tirgus ekonomikas valstis kā Brazīlija, Ķīna un Turcija ⁽³⁾.

2.2. Nozares rūpnieciskā darbība ietver visu kuģubūves jomu, sākot no maziem peldlīdzekļiem līdz milzīgām jahtām, kuru garums pārsniedz 100 metrus. Tomēr galvenā ražošanas joma kuģniecības nozarē ir peldlīdzekļi, kuru maksimālais garums ir 24 metri (kuru būvēšanu reglamentē ar Direktīvu 94/25/EK). Šo peldlīdzekļu izmantošanas veidi ir dažādi: atpūtas laivas, maza izmēra krasta apsardzes darba kuģi, ūdens policija un muita, mazi pasažieru kuģi, ko izmanto tūrisma vietās un salās, specializētas laivas. Nozarē ražo aprīkojumu un rezerves daļas (motori un piedziņas sistēmas, klāja aprīkojums, elektronika un navigācijas sistēmas, buras, krāsas, mēbeles un iekšējā apdare), kuģu piederumus (drošības aprīkojums, tekstilizstrādājumi utt.) un jūras sporta veidu aprīkojumu (niršanai, burāšanai, kaitsērfinģam, kanoe/kajakiem utt.).

2.3. Pakalpojumu veidi ir daudzi un dažādi, jo tie ietver 4 500 Eiropas pasažieru un kuģu ostu pārvaldīšanu un attīstīšanu (tās nodrošina 1,75 miljonus vietu laivu piestātnēm, bet Eiropas flotē ir 6,3 miljoni vienību), kā arī kuģu tirdzniecību un tehnisko apkopi, kuģu un laivu nomu un īri (ar apkalpes locekļiem vai bez viņiem), jūrnieku skolas, jūrniecības speciālistu pakalpojumus, jūrniecības nozarē specializētus finanšu un apdrošināšanas pakalpojumus utt.

2.4. Pašlaik Eiropā 48 miljoni personu nodarbojas ar vienu vai vairākiem kuģošanas veidiem, un no tiem 36 miljoni personu izmanto laivas (motorlaivas vai burulaivas) ⁽⁴⁾. Kuģotāja profils faktiski atspoguļo katras valsts dažādās sociālās kategorijas: lai gan medijos nodarbošanās ar kuģošanu bieži nepamatoiti tiek saistīta tikai ar luksusa līdzekļiem, tā neattiecas vienīgi uz sabiedrības eliti. Šajā sakarā galvenokārt var runāt par "masu atpūtas kuģniecību".

⁽³⁾ Statistikas dati iegūti no kuģniecības nozares ikgadējās statistikas izdevuma "Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book (2007–2012)".

⁽⁴⁾ Avots: European Boating Industry, European Boating Association, Annual ICOMIA Boating Industry Statistics Book.

2.5. Turklāt jau aptuveni desmit gadus šajā jomā tiek novērota kuģotāju vidējā vecuma paaugstināšanās atbilstoši Eiropas demogrāfiskajām tendencēm, un tas rada bažas par kuģniecības nākotni.

2.6. Vairākās ES valstīs kuģniecības uzņēmumi un sporta federācijas ar savu apvienību starpniecību jau daudzus gadus organizē iniciatīvas, lai piedāvātu jauniešiem iespēju iegūt pieredzi kuģošanā. Šo dažādo iniciatīvu mērķis ir dot iespēju labāk iepazīt kuģniecību gan kā sporta un tūrisma aktivitāti, gan kā profesionālu nozari un piedāvāt mācekļiem un studentiem profesionālas pieredzes iegūšanu un praksi uzņēmumos. Minētās valstu iniciatīvas varētu pārņemt ES līmenī, proti, kuģniecības veicināšanai organizēt kolektīvus pasākumus saistībā ar dažādiem notikumiem, piemēram, Eiropas jūras dienu 20. maijā ⁽⁵⁾.

2.7. Eiropa ar 66 000 km garo krasta līniju ir iecienītākais atpūtas kuģošanas mērķis pasaulē. Kuģniecības darbības, kas parasti notiek saistībā ar jūru, tiek veiktas arī kontinentālā līmenī — sevišķi intensīvi dažās konkrētās valstīs — gan pa 27 000 km garajiem iekšējiem ūdensceļiem, gan ezeros (Eiropā ir 128 ezeri, kuru platība ir lielāka nekā 100 km²). Jo īpaši Vidusjūrā ir koncentrēti 70 % no pasaules čarterkuģu darbības visās kuģu garumu kategorijās.

2.8. Eiropas rūpniecība ir atvērta un konkurētspējīga. Aptuveni divas trešdaļas no tās produkcijas tirgo iekšējā tirgū, un tās produkciju eksportē uz tradicionālajiem tirgiem — ASV, Kanādu un Austrāliju/Jaunzēlandi. Pēc pieprasījuma samazināšanās šajās valstīs Eiropas rūpniecība arvien vairāk eksportē uz jaunajiem tirgiem Āzijā (galvenokārt uz Ķīnu) un Dienvidamerikā (galvenokārt uz Brazīliju), kur ir liels pieprasījums, bet vietējās iestādes grib aizsargāt un attīstīt ražošanu savā valstī. Āzijā Eiropas MVU biedē galvenokārt administratīva rakstura grūtības un importēšanas formalitātes. Eiropas produktu marķējums "CE" nav vispārēji atzīts, un kuģu būvētājiem jāiesniedz sava tehniskā

dokumentācija, lai iegūtu vietējās atļaujas, un tas rada Eiropas kuģu rūpniecībai nopietnas problēmas saistībā ar intelektuālā īpašuma aizsardzību, izraisa milzīgas izmaksas MVU, kā arī mudina lielos uzņēmumus savu darbību pārcelt uz citu vietu.

3. Eiropas tiesību aktu ietekme uz kuģniecības nozari

3.1. Eiropas direktīva par izprieču kuģiem (Direktīva 94/25/EK), kas ļāva ES līmenī saskaņot drošības nosacījumus atpūtas laivām, kuru garums ir no 2,5 līdz 24 metriem, tika pieņemta 1994. gadā. Minētā direktīva tika grozīta 2003. gadā (ar Direktīvu 2003/44/EK), pievienojot jaunus nosacījumus attiecībā uz vidi (piemēram, kuģu motoru gāzu un trokšņu emisiju līmeņa samazināšanu) un ietverot direktīvas darbības jomā ūdens motociklus.

3.2. Atpūtas kuģu direktīvas piemērošanas laikā, kas aptver 15 gadus, starptautiskā līmenī ir izstrādāti vairāk nekā 60 saskaņoti EN-ISO standarti atpūtas laivām un ūdens motocikliem. Šos Eiropā izstrādātos standartus izmanto kā tehnisko atsauci starptautiskā līmenī. Direktīva 94/25/EK ļāva izveidot arī Eiropas vienoto tirgu atpūtas laivām, atvieglojot to tirdzniecības, konkurences un apmaiņas nosacījumus Eiropā. EESK aicina Komisiju izstrādāt saskaņotus priekšlikumus, kas ļautu izveidot Eiropas vienoto tirgu kuģniecības pakalpojumiem un radītu izmantošanas un kuģošanas nosacījumu konvergenci Eiropā.

3.3. Pašlaik Direktīva 94/25/EK tiek pārskatīta un apspriesta Eiropas Parlamentā un Padomē (direktīvas priekšlikums COM(2011) 456 final). Nozīmīgākās izmaiņas attiecas uz kuģu motoru gāzu emisiju līmeņa papildu samazināšanu, noteikumu tvertņu vai attīrīšanas sistēmu obligātu uzstādīšanu uz klāja un saskaņošanu ar jaunajiem Eiropas tiesību aktu nosacījumiem attiecībā uz produktu tirdzniecības vienotu sistēmu (Lēmums Nr. 768/2008 un Regula Nr. 765/2008/EK). EESK ir paudusi atbalstu priekšlikumam par pārskatīšanu ⁽⁶⁾.

⁽⁵⁾ Eiropas jūras diena 2013. gadā būs veltīta jautājumam par piekrastes un jūras tūrisma ilgtspējīgu attīstību; tā norisināsies ar Eiropas Komisijas (Jūrlietu un zivsaimniecības ģenerāldirektorāta) atbalstu 21. un 22. maijā Maltā.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par atpūtas laivām un ūdens motocikliem" (COM(2011) 456final — 2011/0197 (COD), OV C 43, 15.2.2012., 30. lpp.).

3.4. EESK uzskata, ka jaunā direktīva ir iespēja pārskatīt pašreizējo atpūtas kuģu kategoriju noteikšanas sistēmu. Direktīvā noteikts, ka kuģus iedala četrās uzbūves kategorijās pēc to spējas izturēt konkrētus laikapstākļus jūrā (vēja ātrumu un viļņu augstumu). Eiropas Parlaments ir pieprasījis Eiropas Komisijai veikt tehnisku pētījumu par to, vai ir vēlams un iespējams pārskatīt pašreizējo uzbūves kategoriju sistēmu, lai tā būtu atbilstoša pašreiz tirgū esošajai lielajai atpūtas laivu daudzveidībai un sniegtu konkrētus norādījumus lietotājam par laivas īpašībām. Gan Eiropas kuģniecības nozare, gan Eiropas Lietotāju federācija ir pādušas atbalstu Eiropas Parlamenta iniciatīvai⁽⁷⁾. EESK aicina Komisiju nodrošināt šāda pētījuma izstrādi.

3.5. Jūras transporta jomā Eiropas Komisija ir sākusi pārskatīt Direktīvu 2009/45/EK par to pasažieru kuģu drošības noteikumiem un standartiem, kuru garums ir 24 metri un vairāk un kuri būvēti no metāla no paredzēti vietējiem reisiem. Tomēr pašlaik lielākā daļa šo kuģu ir būvēti no materiāla, kas nav tērauds (konkrēti, no stikla šķiedras un citiem kompozītmateriāliem), un tāpēc uz tiem attiecas valstu tiesību akti. EESK uzskata, ka ar šīs direktīvas vienkāršošanas priekšlikumu, ko gatavo Eiropas Komisija, varētu paplašināt direktīvas darbības jomu, iekļaujot arī pasažieru kuģus, kuru maksimālais garums ir 24 metri un/vai kuri ir būvēti no materiāliem, kas nav tērauds. Būtiski ir nodrošināt, lai darbības jomas paplašināšana nekaitētu Eiropas kuģu būvētājiem, kas būvē mazus pasažieru kuģus.

4. Pieprasījuma problēma Eiropas kuģniecības nozarē

4.1. Uz finanšu krīzi un tās izraisītajām dramatiskajām ekonomiskajām sekām Eiropas kuģniecības nozare reaģēja nekavējoties, veicot nepieciešamos pasākumus, lai atrastu jaunus tirgus līdztekus tradicionālajiem tirgiem (Eiropa, Ziemeļamerika, Austrālija/Jaunzēlande), ieguldītu jaunos modeļos un jaunās tehnoloģijās, lai piedāvātu inovatīvus produktus, samazinātu ražošanas izmaksas un tādējādi aizsargātu savu pasaules līderes pozīciju. Turklāt pašreizējās jaunu laivu cenas patērētājiem ir izdevīgākas nekā agrāk.

4.2. Ņemot vērā grūtības, ko rada Eiropas banku sistēma, jārisina gan ražošanas, gan kuģu iegādes finansējuma problēma.

⁽⁷⁾ Eiropas Parlaments, Iekšpolitikas GD, Ekonomikas un zinātnes politikas nodaļa: "Design categories of Watercrafts", informatīvs paziņojums, IP/A/IMCO/NT2012-07, PE 475.122 (2012. gada jūnijs), <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/imco/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=74331>.

Viena no finanšu krīzes sekām, kas skar kuģniecības nozari, ir pieprasījuma pārbīde; tas nav nekas neparasts precēm, kuras nav pirmās nepieciešamības preces. Turklāt banku sistēma vairs nepieņem atpūtas laivas vērtību kā finansējuma garantiju, baidoties no šīs vērtības krasas samazināšanās. Cita finanšu krīzes seka ir arī stagnācija lietotu preču tirgū saistībā ar banku rīcībā bijušo atpūtas laivu pārdošanu par ļoti zemām cenām. Krīze ir skārusi arī līzingu, kas ir ļoti populārs kuģniecības nozarē. Situācija ir līdzīga kā citās nozarēs, piemēram, nekustamo īpašumu jomā Spānijā.

4.3. Pirms krīzes aptuveni 80 % no pārdošanas apjoma Eiropas kuģniecības nozarē tika realizēti tradicionālajos tirgos un pārējie 20 % — jaunajos tirgos. Pārdošanas apjoma samazināšanos par 40 %–60 % tradicionālajos tirgos (šo situāciju pasliktina pašreizējā stagnācija) tikai neliels kompensēja pieaugums jaunajos tirgos. Turklāt daudzi kuģu būvētāji, kas piedāvā iesācējiem paredzētas atpūtas laivas (piemēram, peldlīdzekļus un piepūšamās laivas), nespēj atrast jaunu noieta jaunatīstības valstu tirgos, kuros šie preču veidi nav pieprasīti (ņemot vērā gan cenu, gan kuģniecības kultūru, kas minēto valstu sabiedrības grupās ar zemiem un vidējiem ienākumiem vēl nav izplatīta). Tāpēc Eiropas kuģniecības nozarei līdztekus konkurētspējas problēmai šajos tirgos jārisina arī pieprasījuma problēma.

4.4. Eiropā tiesiskais regulējums par atpūtas laivām joprojām lielā mērā tiek izstrādāts valstu līmenī. Lai gan atpūtas laivu būvniecība ir saskaņota ES līmenī, to lietošanas nosacījumi (piemēram, kuģošanas atļaujas, reģistrēšana, drošības aprīkojums, nodokļi nozarē utt.) savukārt ļoti atšķiras dažādās valstīs. EESK uzskata, ka šajā gadījumā subsidiaritātes princips traucē izveidot Eiropas vienoto tirgu.

4.5. Tirgus uzraudzība ES līmenī šobrīd ir ļoti neapmierinoša. Daudzas atpūtas laivas, kas neatbilst ES prasībām attiecībā uz troksni un emisijām, ir importētas un pārdotas Eiropā, bet tirgus uzraudzības iestādes nekontrolē to importētājus, un tādējādi rodas negodīga konkurence.

4.6. Īpaša uzmanība Komisijas darbā būtu jāvelta ar atpūtu pie ūdens saistītas rūpniecības un pakalpojumu attīstībai, lai šāda attīstība noritētu atbilstīgi vides un ainavas aizsardzības principiem, it sevišķi saistībā ar dabas resursu un ekosistēmu aizsardzību, trokšņa mazināšanu uz iekšējiem ūdensceļiem, baseinu piesārņošanu ar komunālajiem un rūpniecības atkritumiem un to personu drošību, kas nodarbojas ar dažāda veida aktivitātēm uz ūdens vai saistībā ar to, utt.

5. Ko Eiropa var darīt?

5.1. Dženovas starptautiskās kuģniecības izstādes laikā (2012. gada oktobrī) EESK organizēja atklātu uzklauššanu, kurā, pamatojoties uz augstu dalības un kompetences līmeni, varēja iepazīties ar Eiropas kuģniecības nozares dažādu dalībnieku viedokļiem, problēmām un vajadzībām.

5.2. Eiropas kuģniecības nozare joprojām ir pasaules līdere, neraugoties uz pašreizējo ekonomisko krīzi un pateicoties tam, ka uzņēmumi vienmēr ir pievērsušies inovācijai. Pašreizējās grūtības pieklūt finansējumam, izmantojot banku sistēmu, apdraud Eiropas uzņēmumu spēju ieguldīt pētniecībā, izstrādē un inovācijā. Inovācija joprojām ir spēcīgākais instruments, kas ļauj saglabāt Eiropas kuģniecības vadošo lomu. Jāveicina kuģniecības nozares uzņēmumu piekļuve Eiropas pētniecībai, izstrādei un inovācijai paredzētajiem līdzekļiem, kas pašlaik ir pieejami citiem transporta līdzekļiem, bet ierobežoti — kuģniecībai. Valstu līmenī piešķirti nodokļu atvieglojumi ieguldījumiem pētniecībā, izstrādē un inovācijā ir vēl viens instruments, kas jāveicina. Inovācija kuģniecības nozarē nenožīmē tikai tehnisko inovāciju, bet arī inovatīvu izmantošanu, uzturēšanu un pakalpojumus, piemēram, nomu vai kuģniecības finansēšanu.

5.3. Situācija saistībā ar publisko koncesiju piešķiršanu kuģniecības uzņēmumiem Eiropā ir ļoti atšķirīga. Dažās valstīs ieguldījumi pasažieru ostās ir ierobežoti, pamatojoties uz nosacījumiem par koncesiju piešķiršanu (gan pārāk ierobežots laiks, gan nedrošība par koncesijas atjaunošanu). EESK iesaka izstrādāt ES pamatnostādnes, lai veicinātu Eiropas uzņēmumu ieguldījumus šajā nozarē.

5.4. Saskaņā ar Lisabonas līgumu tūrisms ir kļuvis par ES kompetences jomu, un tāpēc ES var ierosināt iniciatīvas šajā

sakarā. Eiropas Komisija ir paziņojusi, ka 2013. gadā tā publicēs savu piekrastes un jūras tūrisma stratēģiju. Ar minēto stratēģiju būtu jānodrošina iespēja vairāk paplašināt atpūtas kuģošanu Eiropā un risināt konkrētas problēmas (piemēram, atšķirīgs regulējums attiecībā uz kuģošanas atļaujām, reģistrāciju, kā arī drošības prasībām), kas tiks norādītas gaidāmajā dokumentā, lai tādējādi ieviestu pasākumus, kuri ļautu tuvināt noteikumus par atpūtas kuģošanu Eiropā.

5.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka tiek izvērstas aizsargājamās jūras teritorijas, kuru Eiropā, un galvenokārt Vidusjūras baseinā, kļūst arvien vairāk, bet kuras tomēr rada nenoteiktību saistībā ar kuģošanas noteikumiem. EESK iesaka ES līmenī saskaņot noteikumus par atpūtas laivu iebraukšanu aizsargājamās jūras teritorijās, lai tādējādi lietotājs no paša sākuma zinātu, vai laiva ir vai nav atbilstoši ekipēta kuģošanai attiecīgajā teritorijā.

5.6. Lai uzlabotu drošību, vienotā ES datubāzē būtu jāapkopo dati par negadījumiem; tas ļautu veikt vispusīgu un salīdzinošu pētījumu un labāk izprast ar kuģošanas praksi saistītos riskus, lai izstrādātu pastāvošajiem riskiem atbilstošākus noteikumus. EESK aicina Komisiju kopā ar dalībvalstīm izveidot datu apkopošanas modeli, lai dati būtu viendabīgi un salīdzināmi.

5.7. Turklāt būtisks ir jautājums par profesionālo apmācību un attiecīgo kvalifikāciju atzīšanu ES līmenī. Jūrniecības profesijām paredzēta apmācība (galvenokārt praktiskajiem ražošanas jomā, kā arī profesijās, kas saistītas ar remontu un tehnisko apkopi) nav pieejama visur Eiropā. Jāpārdomā, kā izveidot Eiropas līmenī atzītas mācību plānus, kas nodrošinātu kvalitatīvas mācības un veicinātu darbinieku lielāku mobilitāti Eiropā, piesaistot jauniešus jūrniecības profesijām. Vēlams būtu izveidot Eiropas kvalifikāciju apliecību kā ieguves rūpniecības inženieru gadījumā. Sociālajiem partneriem vajadzētu sniegt savu ieguldījumu kvalifikāciju atzīšanas sistēmas izveidē ES līmenī, ierosinot, piemēram, pilotprojektu saistībā ar Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET) ⁽⁸⁾. Arī apkalpes locekļu apmācība un jūrniecības ekspertīze ir divas nozares, kas vienlīdz gūtu labumu no Eiropas pieejas, kura ļautu atvērt darba tirgu ES mērogā. Agrāk kuģniecības nozare cieta no tā, ka tās profesijas nebija pietiekami populāras un zināmas skolās un universitātēs, tādēļ arī zināšanas par iespējamo profesionālo karjeru kuģniecības nozarē bija ierobežotas. Dažās Eiropas valstīs kuģniecības nozarē nav pat īpašu sociālo nolikumu, un arī tas mazina nozares pievilcību.

⁽⁸⁾ Eiropas kredītpunktu sistēma profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET) ir jauns Eiropas instruments, kas ļauj veicināt savstarpēju uzticēšanos un mobilitāti profesionālās izglītības un apmācības jomā.

5.8. Eiropas kuģniecības nozarē jau 15 gadus tiek izmantoti starptautiskie ISO standarti, kas saskaņoti ar Direktīvu 94/25/EK. Ir būtiski, lai ISO tipa starptautisko standartu izmantošana tiktu veicināta kā vienīgā tehniskā atsauce atpūtas laivām starptautiskā līmenī, tādējādi novēršot valstu standartu (Brazīlijas, Ķīnas utt.) izplatīšanos, kas varētu papildus sadrumstalot tehniskās prasības, izveidojot reālus šķēršļus.

5.9. ES var atbalstīt savu kuģniecības nozari, un tai tas ir jādara, uzlabojot un padarot efektīvākus tiešos un netiešos kontroles un tirgus uzraudzības pasākumus, kā arī atbalstot sava eksporta piekļuvi tirgiem ārpus Eiropas. Piemēram, pārrunām par tirdzniecību starp ES un *Mercosur* būtu jāpalīdz apkarot protekcionisma pasākumus un muitas nodevas, kas ir pārmērīgi augstas un kas dažās Dienvidamerikas valstīs noteiktas, lai ierobežotu piekļuvi to tirgiem.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Uzņēmējdarbības modeļi ilgtspējīgai izaugsmei, ekonomika ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un rūpniecības pārmaiņas” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 133/02)

Ziņotājs: **van IERSEL kgs**

Līdzziņotājs: **GIBELLIERI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 12. jūlijā nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Uzņēmējdarbības modeļi ilgtspējīgai izaugsmei, ekonomika ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni un rūpniecības pārmaiņas”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2013. gada 22. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 57 balsīm par, 4 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Šis ir smags laiks lielai daļai Eiropas rūpniecības nozaru. Neraugoties uz to, aizvien vairāk uzņēmumu Eiropā un citur pasaulē gatavojas daudzajiem pasaules mēroga izaicinājumiem, tai skaitā demogrāfisko pārmaiņu, klimata pārmaiņu un it īpaši ekonomikas ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni mērķu ietekmei.

1.2. EESK vēlas uzsvērt izmaiņas domāšanā, kas veicina pielāgotu vai jaunu uzņēmējdarbības modeļu attīstību. Ilgtspēja ir stratēģisks jautājums Pasaules Uzņēmēju padomē ilgtspējīgai attīstībai, uzņēmumu ierosmēs valstu līmenī un nozaru zema oglekļa satura ekonomikas ceļvežu izstrādē ES līmenī. Izmaiņas uzņēmumu un starptautisko vērtības ķēžu virzībā un struktūrā rada jaunus uzņēmējdarbības modeļus.

1.3. Svarīgs aspekts ir uzņēmumu vadības proaktīva atbildības uzņemšanās, kas arī ietekmē pakārtotās un iepriekšējā posma attiecības. Visos līmeņos notiek atbilstīga iesaistīšana un atbilstīga inovācija, ko atbalsta ar uzņēmumu padomju interaktīvu dialogu un īpašām programmām uzņēmumos, kā arī ar valstu un Eiropas līmeņa nozaru sociālo dialogu.

1.4. Pārejā uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni jānodrošina mūsdienīgas prasmes un darba vietu pieejamība augsti kvalificētiem darbiniekiem, lai pēc iespējas izvairītos no pārtraukumiem vai pagaidu bezdarba. Būtu jāīsteno ES, valsts un reģionāla mēroga programmas, kā arī pielāgoti pasākumi uzņēmumos.

1.5. Jaunas perspektīvas un dinamika uzlabotu uzņēmumu un vērtību ķēžu izturētspēju, nodrošinot ieguldījumus un nodarbinātību. Ekonomikai ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni ir vajadzīga pastāvīga, rūpīgi izstrādāta publiskā un privātā sektora koordinācija, tai skaitā finansiālas vienošanās. Publiskā sektora politikā būtu jāizmanto privātā sektora viedoklis un prakse un būtu jāiekļauj mērķtiecīga uzņēmumu noteikta pieeja, kas bieži ir progresīvāka par valdības izmantotajām darba metodēm.

1.6. Izaugsmes iniciatīvas atbalstam EESK aicina ES un dalībvalstis apsvērt pašreiz neizmantotu vai pat pilnīgi jauna veida finansējumu, lai īstenotu steidzamus pasākumus. Komisijai būtu jāstimulē pētniecība, izstrāde un inovācija, jaunajā programmā “Apvāršnis 2020” piešķirot prioritāti zemu oglekļa emisijas līmeņu iniciatīvām, kuras nekādā gadījumā nedrīkst samazināt. Komisijai vajadzētu veicināt arī operatīvu publiskā un privātā sektora partnerību izveidi ciešā sadarbībā ar Eiropas Tehnoloģiju platformām un rūpniecības nozarēm, kas aptver visu inovācijas ķēdi.

1.7. Izšķiroša nozīme ir konsekvencei. EESK uzsver, ka ar visām ieinteresētajām pusēm jāapspiež labi izstrādāta, saskaņota un ilgtermiņa ES līmeņa sistēma, jāizvairās no pārmērīgas regulēšanas, jāizveido spēcīga saikne starp pētniecību, izstrādi un inovāciju, no vienas puses, un politiku enerģētikas un klimata jomā, no otras puses, kā arī jānodrošina efektīva energoapgādes infrastruktūra un uzglabāšanas iespējas. Jāapsver laba prakse un efektīvas, kopīgi saskaņotas shēmas. Šāda ES līmeņa sistēma sekmēs arī to, ka sabiedrība un tieši skartās ieinteresētās personas akceptēs attiecīgos pasākumus.

1.8. ES ir atbildīga par aptuveni 10 % siltumnīcefekta gāzu globālo emisiju. Minētā procentuālā daļa 2040.–2050. gadā samazināsies līdz 5 %. ES neapšaubāmi ir vadošā loma globālajās sarunās par vispārēju saistošu vienošanos klimata pārmaiņu jomā. EESK tomēr uzsver, ka jāizvairās no dažādiem kropļojumiem. Kamēr attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu un CO₂ cenām nav vienlīdzīgu konkurences apstākļu globālā mērogā, nelīdzsvarotība starp ES un pārējām pasaules valstīm jārīsina, piemērojot Eiropas pasākumus globālās nozarēs.

1.9. Jāņem vērā jaunākie notikumi. EESK stingri iesaka no jauna izvērtēt mērķus, kas izvirzīti ekonomikai ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, ņemot vērā satraucošo tendenci, ka rūpnieciskā darbība tiek pārcelta uz trešām valstīm, konkrēti, Amerikas Savienotajām Valstīm, jo tur ir pragmatiska un uz nākotni vērsta enerģētikas politika, kas ļoti negatīvi ietekmē ieguldījumus un nodarbinātību Eiropā.

1.10. Atvērtai, kognitīvai sabiedrībai ir vajadzīgi elastīgi noteikumi, pienākumi un līdzdalības formas. Jāizvērs jaunā inovācijas kultūra, kas balstās uz skarto grupu līdzdalību. Tās mērķim jābūt kopumā panākt vienprātību sabiedrībā. Svarīgi ir nodrošināt problēmu dziļu izpratni un tā fakta atzīšanu, ka sarežģītās problēmas, ar ko šobrīd saskaras pasaule, var atrisināt vienīgi ar rūpniecības, zinātnes, sabiedrības un politikas mijiedarbību. Būtu jāiesaista visas ieinteresētās puses — uzņēmumi un to darbinieki, NVO, sociālie partneri, piegādātāji un klienti. Jānodrošina pārredzamība.

1.11. EESK pieprasa šajā atzinumā izskatītās pieejas integrēt jaunajā rūpniecības politikā un citās ar to saistītās politikas jomās. Attiecībā uz klimata politiku un konkurētspēju Eiropas Savienībai vajadzētu cieši sadarboties ar rūpniecību, lai rastu tādas politikas risinājumus, kas ir realizējami gan no tehniskā, gan ekonomikas viedokļa.

2. Ievads

2.1. Mūsdienās ekonomikas izšķirošie faktori ir tehnoloģija un inovācija, globalizēti finanšu tirgi un tirdzniecība, pēc pasūtījuma izgatavoti produkti, dinamiskas vērtību ķēdes un otrreizēja pārstrāde.

2.2. Vienlaikus papildu problēmas rada pasaules iedzīvotāju pieaugošais skaits, atšķirīgie ienākumi, problēmas ar izejvielām,

ūdeni un pārtiku. Starptautiskajā darba kārtībā nozīmīga vieta ir klimata pārmaiņām, ilgtspējīgai attīstībai un enerģētikai, konkrēti, prasībām attiecībā uz energoefektivitāti, zemu oglekļa emisijas līmeni, atjaunojamajiem energoresursiem un resursu pieejamību. Jaunajiem mērķiem jāpievēršas nedrošā gaisotnē līdz ar vāju izaugsmi Eiropā.

2.3. Starptautiskie uzņēmumi un to darbinieki, kā arī pakārtotās un iepriekšējā posma vērtību ķēdes aizvien biežāk saskaras ar pašreizējā stāvokļa grūtībām. Eiropas vērtību ķēdes joprojām dominē pasaulē. To stāvoklis ir jāsauglabā.

2.4. Atzinumā ir izskatītas dažas pašreizējās tendences domāšanā un attieksmē nozarēs un uzņēmumos, kuri veicina jaunu uzņēmējdarbības modeļu attīstību. Milzīgās problēmas var sekmīgi atrisināt tikai tad, ja publiskajam un privātajam sektoram ir vienāda pieeja, kas balstās uz saskaņotu analīzi, pielāgotu koordināciju un ierosmēm nodarbinātības un ilgtspējīgu darba vietu veidošanai. Lai virzītos uz priekšu, publiskā un privātā sektora ieinteresētajām pusēm jādarbojas partnerībā.

2.5. Valda vispārēja vienprātība par to, ka CO₂ emisiju pieaugums daudzu gadu desmitu gaitā ir radījis ievērojamu siltumnīcas efektu, tai skaitā vidējās temperatūras celšanos, ievērojamas laika apstākļu izmaiņas un tādas papildu neprognozējamās sekas kā jūras līmeņa paaugstināšanās, ekoloģijas un ekosistēmu izmaiņas, kas (negatīvi) ietekmē lauksaimniecību, izraisot pārtikas cenu nesamērīgu pieaugumu, badu un nabadzību.

2.6. Problēmas klimata pārmaiņu jomā pastiprinās⁽¹⁾. Neraugoties uz šā jautājuma sarežģītību, galvenais secinājums ir tāds, ka ļoti vēlams ir globāla pievēršanās CO₂ politikai un ceļvežiem oglekļa emisiju samazināšanai.

2.7. Pagaidām, neraugoties uz stabilu ilgtermiņa pamatprincipu trūkumu, daudzi lieli uzņēmumi veic pasākumus, lai izstrādātu ilgtspējīgas uzņēmējdarbības stratēģijas pakārtotajā un iepriekšējā posmā un lai ražotu vairāk ilgtspējīgu produktu un pakalpojumu ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni. Lielas izmaiņas notiek arī pārstrukturēšanas, optimizācijas un pārprojektēšanas dēļ. Lai rastu pasaules mēroga risinājumus, izšķiroša nozīme ir uzsvaram uz zema oglekļa dioksīda emisiju līmeņa tehnoloģijām un inovāciju.

⁽¹⁾ Sk. ANO Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (IPCC) ziņojumus http://www.ipcc.ch/publications_and_data/publications_and_data_reports.shtml

2.8. Vērtību ķēdes joprojām ir Eiropas liela sociālekonomiska priekšrocība. Ilgtspējīgu ražošanu iespējams balstīt vienīgi uz konkurētspēju, inovāciju, jaunām prasmēm un kvalitatīvām darba vietām. Aizvien vairāk ir vajadzīgas tādas pamattehnoloģijas kā biotehnoloģija, nanotehnoloģija un jauno materiālu tehnoloģijas, jo komunikācijas un koordinēšanas strauji krītošās izmaksas veicina dažādo darbību ģeogrāfisko izklaidētību vērtību ķēdēs. Lai gan tas nav lineārs process, tas bieži ir saistīts ar darbietilpīgu un digitālu procesu pārvietošanu uz citām valstīm.

2.9. Aizvien vairāk uzņēmumu uzskata, ka, neraugoties uz bieži vien sarežģītām dilemmām un pretrunīgiem variantiem, par pamatnostādni jāpieņem pagājušā gadsimta 90. gadu slavenais izteiciens, kas tagad atkal atgūst aktualitāti, proti, "Cilvēki, planēta, peļņa". Domājams, ka tā rezultātā radīsies uzņēmumu vadīta saimnieciska, sociāla un ekoloģiska reakcija uz pašreizējām globālajām idejām, norisēm un rādītājiem.

2.10. Mērķtiecīga, uzņēmumu vadīta pieeja, ko pašlaik īsteno daudzās valstīs, nostiprinās Eiropas uzņēmumu stāvokli. To var uzskatīt par stratēģisku pieeju nākotnei, kas iesaistīs uzņēmumu vadītājus un direktoru padomes, darbiniekus, piegādātājus un klientus, arodbiedrības un citus sociālos partnerus un citas ieinteresētās puses.

3. Analītiskas piezīmes

3.1. Rietumu pasaules bijušo dominējošo stāvokli nomaina policentrisms ar daudziem "smaguma centriem". Šo dažādo centru vienojošais elements daudzos gadījumos ir starptautiskie uzņēmumi. Pasaules ekonomikas stāvokli pastāvīgi ietekmē dažādi (kaitējoši) politiski un saimnieciski virzītājspēki.

3.2. Minēto kontekstu ietekmē arī mērķi klimata pārmaiņu un enerģētikas jomā. Atbildot uz jaunajiem izaicinājumiem, ANO, ESAO un ES, kā arī privātā sektora organizācijas veic analīzi un izstrādā vēlamo politiku. Komisijai un Padomei jāuzņemas vadošā loma darba kārtības noteikšanā, "spēles noteikumu" izstrādāšanā un ieguldījumiem un inovācijai labvēlīgu nosacījumu radīšanā.

3.3. *Dow Jones Sustainability Index* (ilgtspējas rādītājs), ko ieviesa 1999. gadā, un Globālā ziņošanas iniciatīva veicina "ilgtspējas" apzināšanos, to dara arī daudzi citi dalībnieki, tai skaitā

visu veidu vadošie uzņēmumi un to darbinieki, sociālie partneri un NVO. Pasaules Uzņēmēju padome par noturīgu attīstību (WBCSD) Ženēvā ir aktīvs tīkls, kas nosaka uzņēmumu nostāju attiecībā uz pasaules mēroga sarunām par klimata pārmaiņām. WBCSD ir arī vadošā organizācija jaunu pieeju izstrādē uzņēmumiem un šo uzņēmumu īstenoto dažādo projektu apkopojumā. Viena no tās lielākajām iniciatīvām bija "Vision 2050" 2010. gadā, kam 2012. gadā sekoja "Changing Pace", kurā izklāstīta regulējuma loma uzņēmumu labas prakses stimulēšanā⁽²⁾.

3.4. Saskaņā ar "Changing Pace" iniciatīvu valdībām ir jāizdara skaidra prioritāšu izvēle, jānosaka noteikumi, kuros minētās prioritātes izteiktas kā izaugsmes un pirktpējas mērķi, un jānosaka līdzekļi vislabāko rezultātu sasniegšanai. Uzņēmuma pamatmērķis ir "nerimtīgi pilnveidot preces un pakalpojumus un tos nodrošināt aizvien lielākam skaitam cilvēku par viņiem pieejamām cenām, neradot negatīvu ietekmi uz ilgtspējīgu attīstību un tādā veidā, kas rada darba vietas un saimniecisko vērtību"⁽³⁾.

3.5. "Changing Pace" ziņojumā ir izklāstītas vidēja termiņa un ilgtermiņa galvenās globālās tendences, valstu politika un mērķi un pēc tam sniegts uzņēmēju viedoklis par politiskajām nostādnēm. Nodaļā "Iedzīvotāju vērtības" sīki izskatīts arī jautājums par atbildīgiem iedzīvotājiem un patērētājiem.

3.6. Ir nepārprotama atšķirība starp vispārpieņemto analīzi un valdību faktiski sasniegtajiem mērķiem. Pašreizējā krīze rada pārāk smagu slogu Eiropas ekonomikai — daudziem uzņēmumiem sava ražošanas jauda ir jāpielāgo sarūkošajam pieprasījumam rietumu pasaulē un, šķiet, arī Ķīnā un Indijā.

3.7. ES rāda piemēru cīņā pret klimata pārmaiņām un energoefektivitātes paaugstināšanā, pieņemot Kioto protokolu un piemērojot tiesību normas. Turpretī daudzi citi spēcīgi pasaules ekonomikas jomas dalībnieki vēl nav noteikuši minētajiem līdzīgus principus, nemaz nerunājot par saistošiem tiesību aktiem. Neraugoties uz neseno ANO konferencēm, šāds nelīdzsvarots un neapmierinošs stāvoklis saglabājas. Neskaidrība attiecībā uz ES rūpniecību rada nenoteiktību un nemieru attiecīgo uzņēmumu darbinieku vidū. Ir vajadzīga labi saskaņota un līdzsvarota pieeja, kā arī publiskā un privātā sektora dalībnieku koordinācija.

⁽²⁾ *Changing Pace*, Public policy options to scale and accelerate business action towards Vision 2050, 2012, <http://www.wbcd.org/changingpace.aspx>

⁽³⁾ Turpat, 2. zemsvītras piezīme.

3.8. Uzņēmumi šobrīd veic racionalizāciju. Lai gan tehnoloģija, inovācija un spēcīgas vērtību ķēdes nodrošina labus rezultātus, vienlaikus tiek radīta negatīva ietekme uz uzņēmumiem un nodarbinātību. Bezdarbs visā Eiropā ir sasniedzis vēsturiski visaugstāko līmeni un gandrīz visur īpašas bažas rada jauniešu bezdarbs. Steidzami ir vajadzīgas jaunas perspektīvas.

3.9. Krīze Eiropas darba tirgū ietekmē iespējas vērienīgai politikai klimata pārmaiņu jomā. Plaša mēroga atlaišana rūpniecībā un tas, ka darba tirgus pieejamība jauniešiem ir nepietiekama vai tās vispār nav, mazina zināšanu un kompetences tālāk nodošanu, kas ir obligāts nosacījums pārejai uz zema oglekļa dioksīda emisijas līmeņa ekonomiku.

3.10. No otras puses, plašā izpratne par klimata pārmaiņām un citām problēmām rada jaunas iespējas. Eiropas uzņēmumi minēto programmu pakāpeniski integrē savās stratēģijās un cenšas iegūt konkurences priekšrocības. Līdzīgas norises vērojamas arī vadošajos uzņēmumos ASV, Japānā un pat jauniešu valstīs, piemēram, Ķīnā. Daudzu Eiropas uzņēmumu visos personāla līmeņos valda uzskats, ka pielāgojumi būs produktīvi, tādējādi radot visiem izdevīgus nosacījumus. Visinteresantākie rezultāti ir iegūti, izmantojot reģeneratīvus procesus un attīstot aprites ekonomiku, lai izmantotu resursus un materiālus, kuru daudzums ir ierobežots.

3.11. Visbeidzot, EESK stingri uzskata, ka jānodrošina publiskā un privātā sektora ieinteresēto dalībnieku viedokļu, prioritāšu un veiktās analīzes rūpīga koordinācija. Tam ir izšķiroša nozīme daudzos līmeņos — pasaules, Eiropas, valstu un reģionālajā līmenī —, lai nodrošinātu, ka Eiropas ekonomika saglabā konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot ilgtspēju un sociālo inovāciju. Panākumu atslēga meklējama tehnoloģijā un inovācijas veicināšanā, kā arī mūsdienīgu zināšanu, prasmju un vadības nodrošināšanā.

4. Ierosmes un prakse uzņēmējdarbībā

4.1. Ilgtspējas mērķus arvien biežāk iekļauj uzņēmumu praksē kā uzņēmuma kultūras, uzņēmumu sociālās atbildības politikas un riska pārvaldības daļu. Tāpat kā pasaules līmenī daudzi vadošie uzņēmumi ir pieņēmuši "Changing Pace" ⁽⁴⁾ principus, Eiropā līdzīgas ierosmes īsteno nozaru un uzņēmumu līmenī.

⁽⁴⁾ Sk. 1., 2. un 3. zemsvītras piezīmi. WBCSD ir 200 locekļu, no kuriem aptuveni 100 ir Eiropas uzņēmumi.

4.2. Minētā tendence nozarēs un uzņēmumos neattīstās vienmērīgi. Ir vajadzīgs laiks un ievērojami pūliņi — jo īpaši vājas izaugsmes periodā —, lai ieviestu jaunu domāšanas veidu, kas atbalsta no jauna definētus mērķus. Vispārīgākas sabiedrībā valdošās tendences, ko pauž NVO un kritiski noskaņoti patērētāji, arī veicina jaunu pieeju un metožu rašanos.

4.3. Minēto attīstību apliecina Komisijas un ekspertu veiktie pētījumi. Pagājušajā gadā vienā no ziņojumiem ir secināts: "ES rūpniecības ekoloģisko rādītāju aina pēdējo divdesmit gadu laikā apliecina ievērojamu progresu virzībā uz ekonomikas izaugsmes un ietekmes uz vidi savstarpēju atdalīšanu, un šajās norisēs svarīgs faktors ir ilgtspējas un resursu izmantošanas efektivitātes palielināšana rūpniecībā." ⁽⁵⁾

4.4. Lai veicinātu uzņēmumu izturētspēju nākotnē, uzņēmumu vadītāji un valdes bieži uzņemas tiešu atbildību, kas uzņēmumu darbību vairāk strukturē un koncentrē. WBCSD tīklā personiska iesaistīšanās ir parasta prakse. Šim piemēram seko uzņēmumi dažās valstīs. Uzņēmējdarbības un ilgtspējas saikne kļūst aizvien redzamāka un reālāka.

4.5. Eiropas uzņēmumi īsteno daudzas ierosmes, lai mērķus vides jomā saistītu ar saimniecisko izturētspēju. Šis process, kā aizsākumi ir Eiropas ziemeļos, pastiprinās un pakāpeniski izplatās visā kontinentā. Uzņēmumu mērķi ir izteikti pamatuzdevumu deklarācijās, projektos, kā arī sadarbībā ar akadēmiskajām aprindām, NVO, sociālajiem partneriem un citiem dalībniekiem. Jāpiemin arī šādas valsts mēroga organizācijas:

— *Unternehmensnetzwerk: der Ulmer Initiativkreis Nachhaltige Wirtschaftsentwicklung* Vācijā, dibināts 1992. gadā;

— *Entreprises pour l'Environnement* Francijā, Francijas partneris WBCSD, ietver 40 lielus uzņēmumus; vēl ir ierosme *Mouvement des Entreprises de France (MEDEF)* ietvaros, kurā ietilpst 250 uzņēmumi, kas uzņēmušies saistības sakarā ar "Rio+20";

— līdzīgā veidā grupa Lielbritānijas uzņēmumu darbojas Velsas prinča projekta "Accounting for sustainability community" ietvaros;

⁽⁵⁾ Sk. Komisijas brošūru "Sustainable Industry: Going for Growth & Resource Efficiency", 2011. gada jūlijs. Skatīt arī "Study on the Competitiveness of European Companies and Resource Efficiency", 2011. gada jūlijs, un "Study on the Competitiveness of the EU eco-industry", 2009. gada septembris.

— “Dutch Sustainable Growth Coalition”, dibināts 2012. gadā un ietver septiņus vadošos uzņēmumus dažādās uzņēmējdarbības jomās darba devēju apvienības VNO-NCW ietvaros. Minētā koalīcija izstrādā mērķus, praksi un metodes ilgtermiņa ilgtspējīgai izaugsmei, iekļaujot pakārtotos un iepriekšējos ķēdes posmus;

— UK Sustainable Investment and Finance Association nesen uzsāka iniciatīvu, aicinot uzņēmumus un aktīvu īpašniekus veikt ilgtermiņa ieguldījumus. *Banking Environment Initiative Forum 2012* — pirmā ikgadējā konference pasaules bankām un korporācijām, kas strādā ar ilgtspējīgiem ieguldījumiem, notika 2012. gada novembrī Londonā.

4.6. Pieejas joprojām ievērojami atšķiras, un tas ir atkarīgs no attiecīgās valsts ekonomikas attīstības līmeņa un pakāpes, kādā valsts ekonomika un pētniecība un izstrāde ir saistīta ar norisēm aiz valsts un Eiropas robežām. Tuvākajā nākotnē Eiropas uzņēmumi tomēr darbosies vienotā vispasaules sistēmā, tāpēc būs vajadzīga līdzīga attieksme un atbildes. Šādai realitātei ir jāgatavojas uzņēmumu vadības, kā arī izglītības un apmācības jomā.

4.7. Iespējams noteikt dažas kopīgas iezīmes:

— atšķirīgo politisko uzskatu, prakses un sociālekonomiskās spriedzes dēļ starptautiskajās politiskajās sarunās joprojām nav daudz uzskatāmu rezultātu. Turpretim uzņēmēju vidū, īpaši rietumu valstīs, izplatās jauna veida attieksme;

— nesena tendence ir uzņēmumu vadības struktūru atbildības uzņemšanās, kas izpaužas kā mērķtiecīgāka vadība. Uzņēmumu iekšējās diskusijās un darba organizācijā aizvien lielāku nozīmi piešķir ilgtspējīgiem risinājumiem. Tas iezīmē jaunu posmu, kas ietver uzņēmējdarbības modeļu pielāgošanu, apmācību un karjeras plānošanu un izmaiņas uzņēmumu darbinieku domāšanā;

— vērojama virzība uz ilgtermiņa pieejām, neatsakoties no efektīvām īstermiņa pieejām;

— attiecīgajos procesos bieži ir iesaistīti piegādātāji un klienti;

— papildus tādām tradicionālajām ieinteresētajām pusēm kā darbinieki un sociālie partneri biežāk tiek rīkotas diskusijas ar NVO un lielāka nozīme tiek piešķirta patērētājiem;

— lielāka uzmanība ir pievērsta arodapmācībai un mūžizglītībai, kā arī mācībām universitātēs un komercskolās. Jaunos darbiniekus piesaista šādas jaunas perspektīvas, kas veicina arī piekļuvi darba tirgum;

— analizējot minētās tendences, jāņem vērā valstu mērķi, kas noteikti ilgtspējīgas attīstības un Eiropas konkurētspējas jomā.

5. Ilgtspējīgas stratēģijas oglekļa emisiju samazināšanai

5.1. Oglekļa emisiju samazināšanas stratēģijām būs nozīmīga loma ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanā. Tās ir saistītas ar ES rūpniecības politiku.

5.2. Eiropas rūpniecība šobrīd saskaras ar daudziem un dažādiem, sarežģītiem politikas mērķiem un instrumentiem Eiropas, valstu un pat vietējā līmenī, un tajos pastiprināta uzmanība veltīta oglekļa dioksīda emisiju samazināšanai, atjaunojamajiem energoresursiem un energoefektivitātei. Minētie mērķi un instrumenti dažreiz ir nekonkrēti, nepietiekami integrēti un savstarpēji pārkļājas. Lai rūpniecība būtu efektīva un rentabla, tai ir vajadzīga vienkāršāka, prognozējama un integrēta politika.

5.3. Pāreja uz ilgtspējīgu zema oglekļa emisiju līmeņa ekonomiku galvenokārt notiek nolūkā samazināt izmaksas pēc naftas un enerģijas cenu paaugstināšanās, kura notika, pirms aizsākās vides aizsardzības kultūras attīstība, ko stimulē siltumnīcefekta gāzu emisiju izraisīto klimata pārmaiņu sekas (faktiskās vai paredzamās).

5.4. EESK uzskata, ka saskaņotā un konsekventā ES sistēmā drošākai, konkurētspējīgai un zema oglekļa emisiju līmeņa energoapgādei, ko konsekventi ieviestu dalībvalstīs, būtu jāiekļauj šādi četri galvenie pilāri:

— saskaņota politika enerģētikas un klimata jomā nozarēm, uz ko attiecināma emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS), kura balstīta uz zinātniski pierādītiem rezultātiem;

— nozaru, uz ko neattiecas minētā ETS, potenciālā ieguldījuma izmantošana;

— spēcīgāka saikne starp pētniecību, izstrādi un inovāciju, no vienas puses, un politiku enerģētikas un klimata jomā, no otras puses; kā arī

— infrastruktūra un noteikumi enerģētikas jomā, kas dod iespēju gan enerģiju efektīvi transportēt un enerģijas tīklus pārdomāti izmantot, gan pielietot mūsdienīgas uzkrāšanas iekārtas un elastīgu pieprasījuma kontroli.

5.5. ES ETS būs ES galvenais politikas instruments siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas mērķu saskaņotai un rentablai sasniegšanai. Tā būtu jāievieš kā tirgus instruments. EESK tomēr norāda uz trim ļoti svarīgiem jautājumiem, kas vēl jāizskata:

— ar ETS būtu jānodrošina uzņēmumiem ilgtermiņa ieguldījumu stabilitāte, kas šobrīd vēl nenotiek;

— Eiropā jāizvairās no dārga un kaitējoša pārmērīga regulējuma, bet tā vietā jāveic rūpīga koordinācija starp publiskā un privātā sektora dalībniekiem; kā arī

— ETS būtu jāņem vērā uzņēmumu un nozaru konkurētspējas atšķirības. Šis jautājums kļūs aizvien nozīmīgāks, ja tiks izvirzīti ambiciozāki mērķi un ja pārējie pasaules ekonomikas jomas dalībnieki nevēlēsies vai nespēs izstrādāt vai īstenot ilgtspējīgus mērķus zema oglekļa emisiju līmeņa jomā. Jāizvairās no izolētām Eiropas mēroga pieejām, kas pasliktina situāciju saistībā ar ieguldījumiem un nodarbinātību globālās nozarēs.

5.6. Bez tam vairums ir vienprātis, ka vajadzīgi ievērojami sākotnējie ieguldījumi publiskajā infrastruktūrā, t. i., Eiropas enerģotīklā. Izšķiroša nozīme būs publiskā sektora dalībnieku vēlmei uzņemties saistības nodrošināt minētos sākotnējos ieguldījumus un veicināt privāto investoru uzticēšanos. Tas būtu jāapspriež Padomē un jāiekļauj ES Izaugsmes iniciatīvā.

5.7. Minētajam vajadzētu arī mazināt novēroto tendenci pārvietot Eiropas rūpnieciskās darbības atsevišķus posmus uz citiem pasaules reģioniem, neraugoties uz to, ka stratēģijā “Eiropa 2020” un tās īstenošanā ir ņemts vērā oglekļa emisiju pārvirzes risks.

5.8. Visos priekšlikumos par ETS strukturālu pilnveidošanu būtu jāpievēršas 5.4. un 5.5. punktā minētajām problēmām. Pašreizējās debatēs par ETS pielāgošanu nav pievērsta pietiekama uzmanība minēto problēmu risināšanai vai ETS struktūras izmaiņām. Pielāgotajām nostādnēm vajadzētu būt tādām, lai ar 2020. gadu CO₂ cena būtu stabila un, pamatojoties uz to, tirgus

dalībnieki varētu plānot ilgtermiņa ieguldījumus risinājumos, kas nodrošina zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni. Ja pilnveidotu ETS darbību, atkristu vajadzība pēc īstermiņa politiskās iejaukšanās.

5.9. ETS darbības pilnveidošana ir vajadzīga arī, lai palielinātu tās pieņemamību sabiedrībai un darba ņēmējiem. Lai gan paredzams, ka dažas “tradicionālas” darba vietas ātri izzudīs, jaunas “zaļās” darba vietas vēl nav pienācīgi izveidotas. Pārāk strauju izmaiņu dēļ pāreju uz zema oglekļa emisiju līmeņa ekonomiku bieži uztver kā draudu tradicionālajiem ražošanas apgabaliem. Vajadzīgs sociālais dialogs dažādos līmeņos, lai veicinātu pārredzamību un minētās koncepcijas pieņemšanu skartajā sabiedrības daļā un lai uzsāktu izglītošanas un pārkvalificēšanas programmas visiem darba ņēmējiem, kuras nodrošinātu, ka viņu prasmes atbilst izmaiņām darba tirgus pieprasījumā.

5.10. Vissvarīgākais ir izstrādāt jaunu politiku pētniecības, izstrādes un inovācijas jomā, kurā galvenā uzmanība būtu pievērsta vērtības radīšanai sarežģītajās (starptautiskajās) vērtību ķēdēs, kuru mērķis ir virzība uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni. Jāpaplašina pašreizējās nostādnes tehnoloģijas jomā. Klimata pārmaiņas, draudošais stratēģisko resursu trūkums un ar to saistītais cenu pieaugums liek mainīt attieksmi enerģētikas un izejmateriālu nozarēs. Jāņem vērā arī “ekonomikas iedzišanos” procesi jaunietekmes un jaunattīstības valstīs, tai skaitā tehnoloģiju nodošana. Pieprasījums pēc resursiem pieaug, turpretī energosistēmu pārstrukturēšana un resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana ir riskanti un ļoti dārgi pasākumi. Sekmīga virzība būs atkarīga arī no dažādu kompetences jomu un nozaru ciešas savstarpējas saistības. Visiem minētajiem faktoriem steidzami ir vajadzīgs ES mērogā saskaņots tehnoloģiskais plāns ⁽⁶⁾, ko atbalsta konsekventa politisko lēmumu pieņemšana.

5.11. Integrētas pieejas ir tālejošākas nekā ražošanas posms, un to mērķis ir uzlabot vides rādītājus katrā aprites cikla posmā (projektēšana, izejmateriāli, montāža, izplatīšana un atkritumi). Publiskā un privātā sektora dalībniekiem vajadzētu kopīgi apspriest ražojumu integrētu politiku. Tā ir precīzi jāizstrādā, lai izvairītos no pārmērīgas reglamentācijas. Par instrumentiem, ja iespējams, jāizmanto ražotāju un valdību vai ES vienošanās par ekomarķējumu, energomarķējumu, ekodizainu, vielu aizliegumiem un ekoloģiskās pēdas marķējumu. Efektivitātes labad marķējumā būtu jāiekļauj atbilstīga un ticama informācija patērētājiem, tai skaitā informācija, kas paredzēta Negodīgas komercprakses direktīvā, kura būtu pienācīgi jāīsteno.

⁽⁶⁾ Pirmkārt un galvenokārt — Astotā pamatprogramma.

5.12. Lai sasniegtu mērķi par drošu, globāli konkurētspējīgu, efektīvu energoapgādi Eiropā par pieņemamām cenām, ko garantē efektīva enerģētikas infrastruktūra un atbilstoši noteikumi, svarīgs nosacījums ir arī ievērojami izdevumi fundamentālajā un lietišķajā pētniecībā un izstrādē⁽⁷⁾.

5.13. Sistēmu inovācija, kas aptver vairākas nozares, un integrētas vērtību ķēdes ietekmē uzņēmumus, jo pasaules enerģētikas sistēmas, kuras bāzētas uz fosilo kurināmo, ilgtermiņā ir jādekarbonizē un izejmateriālu trūkuma dēļ būs vajadzīga resurstaupīga ekonomika. Ilgtspēja pakāpeniski nostiprinās visos tirgos, un tas ir process, kas izmaina tradicionālās nozaru robežas un veido jaunas vērtību radīšanas ķēdes.

5.14. Pašreizējās debates stimulē arī aizvien lielāku skaitu augšupēju iniciatīvu uzņēmumos. Kā lieli uzņēmumi, tā arī MVU izstrādā zema oglekļa emisijas līmeņa uzņēmējdarbības stratēģijas un modeļus visai vērtību ķēdei. Spēja prognozēt turpmākās prasības enerģētikas jomā sniegs arī konkurences priekšrocības. Tādēļ ir vajadzīgi atbilstīgi tiesību akti. Pašos uzņēmumos radušās inovatīvas idejas un novatoriski procesi ražošanai un organizēšanai visos līmeņos kļūst par ikdienas praksi daudzos uzņēmumos.

5.15. Var minēt šādus piemērus.

5.15.1. Ņemot vērā to, ka uz apbūvēto vidi attiecināma galīgā enerģijas pieprasījuma ievērojama daļa, fosilo enerģijas avotu izmantošanu iespējams rentabli un ievērojami samazināt, paaugstinot esošo un jauno ēku energoefektivitāti, tai skaitā pastiprinot izolāciju un pilnveidojot apkures veidus. Vēl citi piemēri ir uzņēmumu un pašvaldību projekti veidot transporta infrastruktūru un transportu, kurā izmanto vietēji ražotu ilgtspējīgu enerģiju. Minētie aspekti un to īpašais konteksts tiks izskatīts atsevišķā EESK atzinumā⁽⁸⁾.

5.15.2. Apvienība *Euracoal* ierosina ieviest trīs pakāpju tīro ogļu stratēģiju, kurā ņemti vērā Enerģētikas celvedī 2050 paustie secinājumi; elektrostacijās, kurās par kurināmo izmanto ogles, jāievieš jaunākās tehnoloģijas, tādējādi samazinot emisijas; jāizstrādā nākamās paaudzes elastīgas tehnoloģijas, kam ir augsta efektivitāte; jādemonstrē un jāizpilda metodes CO₂ uztveršanai, transportēšanai un uzglabāšanai, kā arī uztveršanas un uzglabāšanas metodes cita veida degvielai un nozarēm. Iespējams arī pilnveidot tīro ogļu tehnoloģiju eksportu no ES.

5.15.3. Koksnes apstrādes un pārstrādes nozares, kas balstās uz atjaunojamajiem izejmateriāliem un izmanto pēc būtības atjaunojamus energoresursus, ir ļoti proaktīvas. Lai minētās nozares sekmīgi attīstītos, būtiska nozīme ir nozaru pasākumiem, kuros integrēta arī pētniecība un izstrāde, lai varētu laist tirgū inovatīvas tehnoloģijas un jaunus produktus. Jānosaka izejmateriālu un no tiem iegūtās enerģijas izmantošanas pareizais līdzsvars. Politikai jāatbilst globālajām norisēm, citām politikas jomām un rūpniecības ieguldījumu cikliem.

5.15.4 Jau ir uzsāktas pārnozaru iniciatīvas. Publiskā un privātā sektora partnerības, kā, piemēram, efektīva resursu izmantošana un energoefektivitāte pārstrādes nozarē (*SPIRE*) un Energomateriālu rūpnieciskās izpētes iniciatīva (*EMIRI*), kas ir tikai divi minēto partnerību piemēri, būtu jānosaka par prioritārām un tām jāpiešķir atbilstošs finansējums pamatprogrammas "Apvārsnis 2020" ietvaros.

5.16. Šobrīd liels skaits nozaru ES izstrādā ilgtermiņa celšveus oglekļa emisiju samazināšanai.

5.17. Pāreja uz bioekonomiku Eiropā arī ietilps minētajā risinājumā un būs nozīmīgs pasākums zema oglekļa emisiju līmeņa ekonomikas veidošanā. Uzņēmumi piedāvā jaunus ekoloģiskus produktus un risinājumus, kas atbilst jaunajām specifikācijām un vēlmēm.

6. ES, valdības, ieinteresētās puses

6.1. Iepriekš minētie procesi efektīvi jāpapildina ar tehnoloģiskiem, saimnieciskiem un sociāliem pamatnoteikumiem un nosacījumiem un jāintegrē tajos. Konkrēti, tie ietver mērķtiecīgas pētniecības un ieguldījumu programmas uzņēmumos un mērķtiecīgu dialogu nozares un uzņēmuma līmenī ar ES un valstu publiskajām iestādēm un plašu ieinteresēto personu loku.

6.2. Izaugsmes iniciatīvas atbalstam EESK aicina ES un dalībvalstis apsvērt pašreiz neizmantotu vai pat pilnīgi jauna veida finansējumu, lai īstenotu steidzamus pasākumus. Ar Septīto un Astoto pamatprogrammu būtu jāveicina progresīvas tehnoloģijas un inovatīvi projekti. Atbalstu vajadzētu piešķirt arī no EIB. Bez tam EESK iesaka apspriest iespēju piedāvāt nodokļu pagaidu atvieglojumus.

⁽⁷⁾ Sk. 5.4. punkta ceturto marķēto ievilkumu.

⁽⁸⁾ CCMI/106 atzinums par Komisijas paziņojumu par būvniecības nozares ilgtspējīgu konkurētspēju.

6.3. ES tehnoloģiskās platformas, no kurām vairums ir orientētas uz attiecīgo nozari, apvieno uzņēmumus, pētniecības institūtus un akadēmiskās aprindas, kā arī apkopo sabiedrības viedokļus par turpmāko attīstību⁽⁹⁾. Tām ir būtiska loma, analizējot globālās tendences un sabiedrības vēlmes, kā arī kopīgi nosakot mērķus un termiņus.

6.4. Tirgus mērķu noteikšana ietver diskusijas un pārbaudes ar piegādātājiem un klientiem, kā arī kopā ar tādām ieinteresētajām pusēm kā sociālie partneri, NVO, reģionālās varas iestādes un patērētāji. ES un valstu valdības atbild par tiesību aktiem un reglamentāciju, tomēr tam nevajadzētu būt vienvirziena procesam. Tas būtu jāsaista ar realizējamiem ceļvežiem un vadošajos uzņēmumos notiekošajiem procesiem un plānošanu⁽¹⁰⁾. Tādēļ ir vajadzīga publiskā un privātā sektora veiktās analīzes pastāvīga savstarpēja apmaiņa un viedokļu pārbaude.

6.5. Politiskās diskusijas bieži pievēršas galvenokārt ES (vai valstu valdību) lejupējām iniciatīvām attiecībā uz klimata pārmaiņām, demogrāfisko attīstību, veselības aizsardzību, pārtiku, ūdeni utt., neapzinot stāvokli uzņēmējdarbībā. EESK aicina iekļaut privāto uzņēmumu, kam ir tādas pašas problēmas, veikto analīzi un ieteiktos risinājumus. Galveno problēmu risināšanai ļoti vajadzīga būs tieši privātā sektora līdzekļu ieguldīšana, ko atbalsta kvalificēts darbaspēks.

6.6. Uzņēmumos noteiktie sociālie mērķi un darbinieku lojalitātes garantēšana jāintegrē modernizācijas procesos. ES un dalībvalstīm ar nozaru un starpnozaru sociālā dialoga komiteju starpniecību būtu jāveicina un jāīsteno pasākumi, kuru mērķis ir atbalstīt pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju līmeni sociāli pieņemamu pārvaldību. Papildus uzsvaram uz darbinieku prasmēm⁽¹¹⁾ vērā jāņem arī kvantitatīvie aspekti un termiņi.

6.7. Aktualizētās mācību programmās, kā arī izglītības un mācekļības programmās varētu atspoguļot valdību/administrāciju, uzņēmumu, personāla un darbinieku pārstāvju kopīgās saistības šajā jomā, lai likvidētu vēsturiski augsto bezdarba līmeni.

6.8. Svarīgs, varbūt pat izšķirošs aspekts, ir līdzvērtīgu konkurences apstākļu izveide pasaules mērogā, izmantojot, piemēram, starptautiskus standartus un sertificēšanu, paredzamus tiesību aktus, tirgus simetrisku pieejamību, intelektuālā īpašuma aizsardzību un vienādus vai patērētāju aizsardzību līdzvērtīgā apmērā. Būtu jāievēro arī darbinieku pamattiesības. Minētie aspekti būtu jāiekļauj kā Eiropas tirdzniecības politikas pamatelementi⁽¹²⁾.

6.9. EESK uzskata, ka visiem iesaistītajiem dalībniekiem būtu jāņem vērā uzņēmumu un uzņēmumu grupu pašnoteiktā kārtība un prasības, jo vēlamo mērķu sasniegšana laikus var būt ļoti sarežģīta.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Cita starpā sk. EESK atzinumu par tematu "Eiropas tehnoloģijas platformas un rūpniecības pārmaiņas", OV C 299/12, 4.10.2012., 12. lpp.

⁽¹⁰⁾ Cita starpā sk. EESK atzinumu par tematu "Rūpniecības pārmaiņas ilgtspējīgu energoietilpīgo nozaru radīšanai atbilstīgi stratēģijā "Eiropa 2020" noteiktajam resursu racionālas izmantošanas mērķim", OV C 43, 15.2.2012., 1. lpp.; EESK atzinumu par tematu "Ilgtspējīgu, vidi saudzējošu darba vietu veicināšana un ES tiesību aktu kopums enerģētikas un klimata jomā", OV C 44, 11.2.2011., 110. lpp.; EESK atzinumu par tematu "Energoefektivitātes plāns 2011", OV C 318, 29.10.2011., 155. lpp.

⁽¹¹⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas pamatiniciatīva "Jaunu prasmju un darba vietu programma: Eiropas ieguldījums ceļā uz pilnīgu nodarbinātību", COM(2010) 682 final, OV C 318, 29.10.2011., 142. lpp.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas rūpniecības politikas ārējā dimensija — vai ES tirdzniecības politikā tiešām ir ņemtas vērā Eiropas rūpniecības intereses?", OV C 218, 23.7.2011., 25. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pašreizējā situācija lielveikalu ķēžu un pārtikas produktu piegādātāju tirdzniecības attiecībās” (pašiniciatīvas atzinums)

(2013/C 133/03)

Ziņotājs: **Igor ŠARMÍR** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta A punktu 2012. gada 12. jūlijā nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Pašreizējā situācija lielveikalu ķēžu un pārtikas produktu piegādātāju tirdzniecības attiecībās”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 9. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 79 balsīm par, 6 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) konstatē, ka lielveikalu tīklu uzņēmumi visās valstīs veido oligopolu. Statistikas dati liecina, ka lielāko tirgus daļu visur pārvalda neliels mazumtirgotāju skaits. EESK uzskata, ka šis oligopola stāvoklis tajā iesaistītajiem uzņēmumiem nodrošina ārkārtīgi lielu ietekmi uz piegādātājiem un līdz ar to tie var noteikt piegādātājiem nesamērīgus tirdzniecības noteikumus.

1.2. EESK konstatē, ka oligopolu veidojošie lielveikali savstarpēji konkurē tikai attiecībā uz patērētājiem. Tie sacensās savā starpā, lai iegūtu patērētāju labvēlību, savukārt attiecībās ar piegādātājiem konkurence praktiski nav jūtama. Savukārt lielveikalu savstarpējā konkurence attiecībā uz patērētājiem norisinās galvenokārt pircējiem noteikto cenu līmenī. To nepietiekami ietekmē dažādi sociālie un vides aspekti, kas nosaka integrālo kvalitāti ⁽¹⁾.

1.3. EESK konstatē, ka dažādi dalībnieki cenu un peļņas daļu veido ļoti nepārredzami. Tā kā tirdzniecības ķēdes pieprasa atmaksāt izdevumus par dažādiem pakalpojumiem, piegādātājiem par pirkumu izmaksātā summa neatspoguļo viņu reālos, ar piegādātājiem produktiem saistītos ienākumus.

1.4. EESK ir pārliecināta, ka situācijā, kad viena līgumslēdzēja puse var uzspiest noteikumus saviem tirdzniecības partneriem, līgumslēgšanas brīvība neeksistē. EESK uzskata, ka reālas līgumslēgšanas brīvības neesamību apliecina fakts, ka attiecībās ar pārtikas preču piegādātājiem lielveikalu ķēdes īsteno negodīgu un konkurences noteikumiem neatbilstošu praksi. Šī negodīgā

prakse kaitē ne tikai ražotājiem, bet arī patērētājiem (īpaši ilgtermiņā). Kopumā šādas negodīgas prakses izmantošana pašreizējos apmēros kaitē sabiedrības interesēm un precizāk — valstu ekonomiskajām interesēm.

1.5. EESK norāda, ka smagi negodīgas prakses gadījumi vērojami vienīgi lielveikalu tīklu un to pārtikas preču piegādātāju attiecībās. Tādu praksi neīsteno nedz pārtikas rūpniecības uzņēmumi attiecībās ar lauksaimniekiem, nedz lielveikalu tīkli attiecībās ar nepārtikas preču piegādātājiem.

1.6. EESK konstatē, ka dažās dalībvalstīs valsts konkurences pārraudzības iestādes ir sodījušas lauksaimniekus un pārstrādātājus par mēģinājumiem veidot grupas, jo to ietekme ir tikusi vērtēta, ņemot vērā tikai ražošanas apjomu valstī.

1.7. EESK konstatē, ka tirgus nedarbojas un stāvoklis turpina pasliktināties, jo sistēma nav pietiekami regulēta.

1.8. EESK uzskata, ka pašregulācija nav pietiekams līdzeklis, lai novērstu konstatētos trūkumus. Ar ētikas kodeksu palīdzību šīs tirdzniecības attiecībās nebūs iespējams līdzsvarot. Šādas negodīgas prakses būtība nosaka un pamato tās aizliegšanu ar likumu.

1.9. EESK prasa, lai Eiropas Komisija sāktu risināt oligopolu jautājumu, izpētītu to reālo īpatsvaru un ietekmi un noteiktu, cik lielā mērā tā ir salīdzināma ar monopolu ietekmi, un tad attiecīgi mainītu konkurences regulējuma principus.

⁽¹⁾ EESK atzinums “Kopienas lauksaimniecības modelis: produkcijas kvalitāte un patērētāju informēšana kā konkurētspējas elementi”, OV C 18, 19.01.2011., 5.–10. lpp.

1.10. EESK aicina arī Eiropas Komisiju atzīt, ka starp lielveikalu ķēdēm un pārtikas preču piegādātājiem nepastāv līgumslēgšanas brīvība.

1.11. EESK aicina Eiropas Komisiju iesniegt priekšlikumus šīs sistēmas pārredzamības uzlabošanai. Vislabākais risinājums būtu noteikt, ka lielveikalu pieprasītie maksājumi par pakalpojumiem ir jāpadara atklāti, respektīvi, lielveikaliem produktu iepirkšanas cenā jāiekļauj dažādie pakalpojumi, par kuriem no piegādātājiem tiek pieprasīta samaksa. Tādējādi būtu iespējams uzzināt, kādu samaksu piegādātājs reāli saņem par savām precēm.

1.12. EESK prasa, lai Komisija sniegtu skaidras norādes valstu konkurences iestādēm, lai tās, vērtējot ražotāju grupu spēju ietekmēt līgumu noteikumus, ņemtu vērā reālo tirgu — visu to vienas un tās pašas kategorijas pārtikas produktu kopumu, kas tiek piedāvāts konkrētajā valstī, nevis tikai šajā valstī ražoto produktu kopumu.

1.13. EESK neatlaidīgi prasa, lai Eiropas Komisija atteiktos no pašregulācijas idejas un sagatavotu juridiski saistošu tiesību aktu nolūkā uzlabot stāvokli lauksaimniecības un pārtikas produktu ķēdē un veicināt godīgu konkurenci. Regulējuma koncepcija nebūtu jābalsta uz konkurences aizsardzību — regulējumam vajadzētu dot iespēju tai valstij, kuras ekonomiskās intereses ir apdraudētas, iesaistīties kā prasītājai administratīvajās procedūrās un tiesvedībā.

1.14. Visbeidzot EESK pauž pārliecību, ka jāpieņem uz sabiedrības vēlmēm virzīts lēmums, kas ir plašāks par tirgus loģiku, lai pārtrauktu lielveikalu ietekmes nostiprināšanos un atbalstītu citus tirdzniecības veidus, piemēram, pašnodarbinātos mazumtirgotājus, vietējos tirdziņus vai tiešu tirdzniecību starp ražotāju un patērētāju. Tāpēc EESK aicina Komisiju dokumentos, kas tiek izstrādāti jautājumā par cīņu pret pārtikas izšķērdēšanu, pievērst uzmanību šādām ķēdēm.

2. Pamatojums

2.1. Izmaiņas attieksmē pret lielveikalu ķēdēm

Lielveikalu ķēžu un piegādātāju tirdzniecības attiecības raisa arvien lielāku interesi, pat bažas. Savukārt pirms desmit gadiem šo tematu par tabu uzskatīja ne vien ES politiķi un iestādes, bet arī lielākā daļa žurnālistu⁽²⁾, kaut arī Francijā 1992. gadā ir

⁽²⁾ Viena no retajām ekspertēm, kas tolaik atklāti runāja par lielveikalu ķēžu negodīgo rīcību, bija Christian Jacquiau, grāmatas "Coulisse de la grande distribution" ("Lielveikalu ķēžu aizkulisēs") un laikrakstā "Le Monde diplomatique" publicētā (2002. gada decembrī) raksta "Racket dans la grande distribution à la française" ("Lielveikalu ķēžu rekets franču gaumē") autore.

bijuši vairāki mēģinājumi pieņemt tiesību aktus šajā jomā, bet Apvienotajā Karalistē Konkurences komisija 1999. un 2000. gadā veica pētījumu par lielveikalu ķēžu pārkāpumiem pret pārtikas preču piegādātājiem un tajā tika konstatēts, ka lielveikali negodīgi izmanto savu iepirkuma varu (šis vārdu savienojums galvenokārt nozīmē pircēja spēju panākt sev labvēlīgākus iepirkuma nosacījumus nekā tas būtu iespējams tirgū, kurā labi darbojas konkurence⁽³⁾). Lielveikalu ķēdes parasti tika uzskatītas par sabiedrībai lietderīgu realitāti, kas nodrošina ieguvumu visiem, un to attīstība pat tika vērtēta kā apliecinājums tam, ka valsts ekonomiskais stāvoklis ir labs. Iestādes un plašsaziņas līdzekļi uzsvāru lika uz to nenoliedzami pozitīvajiem aspektiem, īpaši uz iespēju pircējam gandrīz visas preces iegādāties vienuviet un par izdevīgu cenu, kā arī uz piedāvātajām iespējām (piemēram, pietiekamu autostāvvietu skaitu) un pakalpojumiem. Aptuveni piecu gadu laikā stāvoklis ir radikāli mainījies un Eiropas iestādes publicējušas daudzus peļošus dokumentus par šo tematu.

2.2. Lielveikalu ķēžu oligopola stāvoklis

2.2.1. Strauja lielveikalu ķēžu attīstība sākās aptuveni pirms trīsdesmit gadiem, un tā ir cieši saistīta ar globalizācijas procesiem. Lielākā daļa to tirdzniecības uzņēmumu, kas pašlaik kontrolē mazumtirdzniecības tirgu, ir daudznacionāli uzņēmumi. Tieši daudznacionālie uzņēmumi daudz labāk nekā mazie un vidējie uzņēmumi (MVU) spēj savā labā izmantot globalizācijas ietekmē radušos stāvokli.

2.2.2. Daudznacionālo uzņēmumu (tostarp lielveikalu ķēžu uzņēmumu) uzplaukums bieži notiek uz MVU rēķina. Daudzās jomās neliels daudznacionālu uzņēmumu skaits pārvalda lielāko attiecīgā tirgus daļu. Ārpus mazumtirdzniecības uzņēmumiem tas attiecas, piemēram, uz farmācijas, pārtikas, sēklu⁽⁴⁾ nozari, naftas pārstrādes uzņēmumiem, banku nozari u.c. Šie daudznacionālie uzņēmumi nav monopoli. Lielākoties tiem ir jākonkurē vienā tirgū ar citiem daudznacionāliem uzņēmumiem vai MVU, tāpēc netiek uzskatīts, ka tie būtu dominējošā stāvoklī⁽⁵⁾.

2.2.3. Eiropas lielie mazumtirdzniecības uzņēmumi aktīvi piedalās pasaules tirgus iekarošanā. Lielbritānijas lielveikalu tīkls Tesco, Francijas mazumtirgotāji Auchan un Carrefour, Vācijas un Austrijas daudznacionālie uzņēmumi Kaufland, Lidl, Metro vai Billa, kā arī Nīderlandes uzņēmums Ahold darbojas daudzās valstīs.

⁽³⁾ Izdevums "Consumers International" "The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?" ("Kā lielveikalu un piegādātāju attiecības ietekmē patērētājus?"), 2012., 2. lpp.

⁽⁴⁾ 2009. gadā aptuveni desmit uzņēmumi pārvaldīja 80 % pasaules sēklu tirgus, bet pirms 25 gadiem ar sēklu selekciju un tirdzniecību nodarbojās simtiem uzņēmumu. Tas pats attiecas uz agroķīmisko produktu jomu.

⁽⁵⁾ Lielbritānijas Starptautisko tiesību un salīdzinošo tiesību institūts "Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain" ("Tiesībaizsardzības modeļi Eiropā pārtikas piegādes ķēdes jomā"), 2012. gada 23. aprīlis, 4. lpp.

2.2.4. Tādējādiniecīgs skaits tirgotāju efektīvi pārvalda dažādu valstu pārtikas mazumtirgu. Piemēram, Vācijā, četru uzņēmumu tirgus daļa sasniedz 85 %; Apvienotajā Karalistē četru uzņēmumu tirgus daļa ir 76 %; Austrijā trīs mazumtirgotāji pārvalda 82 % tirgus; Francijā, kā arī Nīderlandē piecu uzņēmumu tirgus daļa sasniedz 65 % un šādu piemēru vēl ir daudz⁽⁶⁾. Šāds stāvoklis ir skaidrojams ar to, ka neviens no mazumtirgotājiem neatbilst dominējošā stāvokļa definīcijai, bet trīs līdz pieci tirdzniecības uzņēmumi tomēr pārvalda lielāko tirgus daļu un veido oligopolu.

2.2.5. Šā oligopola locekļi nenoliedzami konkurē savā starpā, bet tikai attiecībā uz patērētājiem. Šī konkurence praktiski neizpaužas attiecībā ar piegādātājiem, īpaši MVU. Atšķirībā no piegādātājiem, kuru ir daudz vairāk, pircējiem izvēle ir ļoti plaša. Citiem vārdiem sakot, piegādātājiem ir jābūt ļoti pretimnākošiem un piekāpiem, lai varētu veikt piegādes, savukārt pircēji izvēlas piegādātājus, kuru noteikumi ir elastīgāki.

2.2.5.1. Tomēr lai ražotājs, pastāvot labi funkcionējošam un godīgām tirdzniecības attiecībām ar izplatītājiem, varētu pamatot pretendēt uz taisnīgu pievienotās vērtības daļu, viņam ir jābūt vērigam pret patērētāju vēlmēm. Viņa pozīcijas līgumu slēgšanas sarunās būs daudz spēcīgākas, ja viņš būs pratis veikt inovācijas un spējis sava produkta sagatavošanas procesu un noformējumu pielāgot pieprasījumam.

2.3. Negodīga prakse

2.3.1. Izmantojot savu iepirkuma varu, lielveikalu ķēdes ir spējīgas diktēt līgumu noteikumus tādā mērā, ka to var pielīdzināt iepirkuma varas negodīgai izmantošanai. Šādu līgumu noteikumu izvirzīšanu sauc par negodīgu praksi vai ļaunprātīgu rīcību, un vairākkārt ir izveidots saraksts, kurā mēģināts uzskaitīt šādus paņēmienus. Līdztekus pastāvīgam spiedienam ar mērķi samazināt iepirkšanas cenu un novēlotiem maksājumiem vai pārmērīgi ilgiem maksājumu termiņiem lielveikalu ķēdes ar negodīgiem paņēmieniem ir pilnībā izmainījušas ierasto piegādātāja un pircēja sadarbības modeli. Mazliet vienkāršojot varētu teikt, ka parasti līgumslēdzējas puses vienojās par piegādājamo preču apjomu un cenu, kā arī par citiem svarīgiem jautājumiem, pēc tam piegādātājs piegādāja precī un pircējs par to samaksāja. Kopš lielveikalu ķēžu ienākšanas tirgū šī sistēma ir pilnībā mainījusies. Pašlaik piegādātāji par precēm saņem arvien mazāku maksu, viņu izdevumi kļūst arvien lielāki vai arī viņi ir spiesti citādi atlīdzināt par pircēja pakalpojumiem. Līdz ar to tie, kuriem būtu jāsaņem nauda, saņem

rēķinus. Jāņem vērā, ka lielveikalu ķēdēm ir izdevies uzspiest šo sistēmu, kas visiem šķiet pieņemama, un neviens, pat ne atbildīgās iestādes, par to nav pārsteigts.

2.3.2. Kopumā var secināt, ka negodīga prakse visbiežāk skar divus piegādātāja un pircēja attiecību aspektus⁽⁷⁾. Pirmais izpaužas kā pircēja prasība, lai piegādātājs apmaksā tirdzniecības izdevumus, piemēram, reklāmas un mārketinga, veikalu aprīkojuma, pārdošanas un atsevišķu veikalu pārvaldības izdevumus. Mazumtirgotāji tās izpildi panāk, nosakot piegādātājiem dažādus maksājumus, piemēram, maksājumu par iekļaušanu datu bāzē vai par reklāmas prospektiem. Otrais atklājas, kad mazumtirgotājs liek piegādātājam kompensēt neiegūto peļņu — praksē tas izpaužas kā vēlāka iepirkuma cenas maiņa atkarībā no tā, kā precī izdevies pārdot galapatērētājiem, un līdz ar to piegādātājam ir jāsedz jebkura nobīde no peļņas, ko bijis paredzēts gūt, precī pārdodot. Šajā nolūkā tiek izmantota sarežģīta galīgās neto cenas noteikšanas sistēma (dažādi kompensējošu bonusu veidi). Abi šie mehānismi kropļo vienkāršu tirdzniecības formulu: ražošanas izdevumus sedz ražotājs un tirdzniecības izdevumus — tirgotājs.

2.3.3. Par iegāsti šādu jauna veida attiecību veidošanai starp mazumtirgotājiem un piegādātājiem kalpo nepieciešamība veidot ciešāku sadarbību tāpēc, ka mazumtirdzniecībā pastiprinās konkurence. No lielveikalu viedokļa piegādātājiem vajadzētu būt ieinteresētiem, lai viņu preču noiets palielinās un tāpēc viņu dalība tirdzniecības izdevumu segšanā ir pilnībā pamatota. Lai gan šāda sistēma negūst plašu atbalstu, piegādātājiem ar to ir jāsamierinās. Savukārt lielveikalu tīkliem ar to vēl nav gana, un šajās paplašinātajās tirdzniecības attiecībās negodīga rīcība iegūst arvien skandalozākas aprises. Reizēm reāli sniegtie pakalpojumi ir būtiski uzcenoti un reizēm iepircēji liek apmaksāt pilnīgi fiktīvus pakalpojumus. Šāda prakse tiek dēvēta par nepamatotu maksājumu pieprasīšanu, jo par tiem pretī nekas netiek saņemts. Kā piemēru var minēt maksājumu par stabilu sadarbību, maksājumu par rēķina sagatavošanu, maksājumu par rēķina apmaksu vai finansiālu līdzdalību uzņēmuma svētku rīkošanai. Kaut arī tas šķiet neticami, tieši šādiem mērķiem domātus rēķinus lielveikali reāli ir nosūtījuši pārtikas preču piegādātājiem.

2.3.3.1. Francijas deputāti ir uzskaitījuši vairāk nekā 500 iemeslus, ko produktu iepirkšanas centrāles ir minējušas, lai palielinātu ieguvumu no saviem piegādātājiem⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Izdevums "Consumers International" "The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?" ("Kā lielveikalu un piegādātāju attiecības ietekmē patērētājus?"), 2012., 5. lpp.

⁽⁷⁾ Lielbritānijas Starptautisko tiesību un salīdzinošo tiesību institūts "Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain" ("Tiesībaizsardzības modeļi Eiropā pārtikas piegādes ķēdes jomā"), 2012. gada 23. aprīlis, 4. lpp.

⁽⁸⁾ Christian Jacquiau "Lielveikalu ķēžu rekets franču gaumē", *Le Monde diplomatique*, 2002. gada decembris, 4. un 5. lpp.

2.3.3.2. ES pārtikas un dzērienu rūpniecības konfederācijas (*FoodDrinkEurope*) un Eiropas Zīmolu asociācijas (AIM) rīcībā esošā informācija liecina, ka 84 % Eiropas lielveikalu tīklu piegādātāju 2009. gadā ir cietuši no līguma noteikumu neievērošanas. 77 % no viņiem ir saņēmuši draudus par svīturošanu no datu bāzes, ja viņi nepiekrīt nepamatotajām lielveikalu prasībām. Savukārt 63 % no viņiem ir saskārušies ar to, ka rēķinā noteiktā cena tiek samazināta, lai gan tam nav bijis pamatota komerciāla iemesla. Bet 60 % ir nācies veikt neparedzētus maksājumus, par to nesāņemot neko pretī.

2.3.4. Visi šie maksājumi, ko lielveikalu tīkli pieprasa segt piegādātājiem, šo sistēmu padara nepārredzamu. Tādējādi faktiskā iepirkšanas cena nav zināma nedz piegādātājam, nedz vērotājam no malas. Tirdzniecības prakse, kas balstīta uz dubultpeļņas ieguves paņēmieniem, rada lielas problēmas gan patērētājiem, gan piegādātājiem⁽⁹⁾. Sistēmai būtu jāklūst pārredzamāka.

2.4. Īstas līgumslēgšanas brīvības neesamība

2.4.1. Piegādātāji pieņem šo viņiem ļoti neizdevīgo sistēmu tāpēc, ka viņiem nav izvēles. Lai pārdotu savus produktus, viņi nevar iztikt bez lielveikalu ķēdēm un tāpēc viņi joprojām paraksta pārdošanas līgumus, jo no šīs sadarbības viņi gūst kaut minimālu peļņu. Dažādu lielveikalu ķēžu izmantotā negodīgā prakse ir praktiski vienāda, tāpēc nav iespējams viņus aicināt izvēlēties citu sadarbības partneri. Tirdzniecības attiecības raksturo baiļu atmosfēra (svīturošana no datu bāzes), un tas atzīts arī oficiālos dokumentos⁽¹⁰⁾.

2.4.2. Negodīgu līguma noteikumu piemērošanu parasti uzskata par neētisku. Tomēr, ņemot vērā iepriekš aprakstīto praksi, šāds apzīmējums šķiet pārāk maigs. Apstākļos, kad tirdzniecības nosacījumus diktē stiprākā puse vai kad otrai pusei nav reālu iespēju šos noteikumus noraidīt, pareizāk būtu runāt par šantāžu vai reketu. Līdz ar to nav iespējams arī apgalvot, ka pastāv līgumslēgšanas brīvība, uz kuru bieži atsaucas mazumtirgotāji un atbildīgās iestādes. Tāpat kā nevar uzskatīt, ka līgumslēgšanas brīvība pastāv attiecībās starp dabiskiem monopoliem (elektroenerģijas vai gāzes piegādātājiem u. c.) un patērētājiem, ir mērķi šo īpašību piedēvēt attiecībām starp lielveikalu tīkliem un pārtikas preču piegādātājiem.

2.5. Negodīgas prakses sekas un cietušo identifikācija

2.5.1. Lielveikalu tīklu negodīgā prakse negatīvi ietekmē gan piegādātājus, gan patērētājus. Piegādātāji, īpaši mazie un vidējie ražotāji bieži vien nonāk sarežģītos ekonomiskos apstākļos, kas var izraisīt uzņēmuma likvidāciju — tā arī reizumis notiek. Lielo pārtikas uzņēmumu stāvoklis šajos apstākļos ir labāks, jo tie ar lielu piegādāto preču apjomu spēj kompensēt mazākus ienākumus. Turklāt šo daudz nacionālo pārtikas uzņēmumu spēja ietekmēt līgumu noteikumus ir daudz lielāka, jo lielveikalu ķēdes nevēlas zaudēt to produktus un tāpēc pret šiem uzņēmumiem izturas citādi nekā pret MVU. Tā, piemēram, Francijā aptuveni divdesmit lielo daudz nacionālo grupu piegādātie pārtikas produkti lielveikalu ķēdēm nodrošina no 70 līdz 80 % apgrozījuma⁽¹¹⁾.

2.5.2. Atbildīgās iestādes uzskata, ka šī sistēma ir ļoti izdevīga patērētājiem, taču viņu reālais ieguvums ir daudz mazāks nekā varētu šķist. Vairāki elementi liecina par to, ka pret piegādātājiem izmantotā negodīgā prakse negatīvi ietekmē arī patērētājus. Pirmkārt, patērētāji ne vienmēr var iegādāties produktus par zemām cenām⁽¹²⁾ un, otrkārt, izvēle kļūst šaurāka, inovācijas tiek veiktas retāk, uz iepirkuma cenu izdarītā nepārtrauktā spiediena dēļ pazeminās daudzu pārtikas produktu kvalitāte un, visbeidzot, palielinās arī mazumtirdzniecības cena⁽¹³⁾.

2.5.2.1. Lielveikalu ķēžu sociālā ietekme arī ir diezgan liela, jo to darbība ir radikāli mainījusi attieksmi pret dažiem sabiedriskās dzīves tabu. Piemēram, svētdiena ir zaudējusi daļu svētuma, jo hipermarketi un supermarketi ir atvērti bez brīvdienām un reizēm pat 24 stundas diennaktī, turklāt tas ietekmē arī darba apstākļus.

2.5.3. Ārpus pārtikas nozares šī lielveikalu ķēžu tīklam raksturīgā problēma skar daudzas citas jomas. Tomēr vislielāko kaitējumu šī negodīgā prakse nodara pārtikas preču ražotājiem. Tā iemesli varētu būt vairāki, bet kā vienu no tiem noteikti var

⁽⁹⁾ EESK atzinums "Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā", OV C 48, 15.02.2011. 145.–149. lpp.

⁽¹⁰⁾ Piemēram, Komisijas ziņojuma (COM(2010)355 final) "Par efektīvāku un godīgāku tirdzniecības un izplatīšanas iekšējo tirgu līdz 2020. gadam" 8. lappusē vai Lielbritānijas Starptautisko tiesību un salīdzinošo tiesību institūta publikācijā "Models of Enforcement in Europe for Relations in the Food Supply Chain" (Tiesībaizsardzības modeļi Eiropā pārtikas piegādes ķēdes jomā), 2012. gada 23. aprīlis, 3. lpp.

⁽¹¹⁾ Sgheri Marie-Sandrine "La machine à broyer des PME" (MVU graušanas sistēma), laikraksts "Le Point" Nr. 1957, Parīze, 2010. gada 18. marts, 88.–89. lpp.

⁽¹²⁾ Piemēram, 2009. gada piena krīzes laikā lielveikali vairākus mēnešus pēc kārtas patērētājiem pienu pārdeva par agrāko cenu, lai gan iepirkuma cena ražotājiem bija būtiski samazinājusies.

⁽¹³⁾ Izdevums "Consumers International" "The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?" (Kā lielveikalu un piegādātāju attiecības ietekmē patērētājus?), 2012., 12. lpp., kā arī EESK atzinums, OV C 255, 14.10.2005., 48. lpp.

minēt to, ka citu preču ražotājiem ir lielākas noieta iespējas nekā pārtikas ražotājiem. Apģērbu, sadzīves tehnikas, grāmatu vai sporta preču ražotājiem ir pieejams arī specializēto veikalu tīkls. Tāpēc ir pamatoti īpašu uzmanību pievērst attiecībām starp lielveikalu ķēdēm un pārtikas preču piegādātājiem.

2.5.4. Minētā negodīgā prakse daudz retāk tiek izmantota attiecībās starp lauksaimniekiem un pārtikas ražotājiem vai uzņēmumiem, kuriem šajā jomā piemīt būtiska iepirkuma vara. Lai gan sarunas par cenām bieži vien ir ļoti saspringtas, pārtikas produktu ražotājs izejvielu piegādātājam parasti neprasa finansiālu ieguldījumu jaunas pudeļu pildīšanas līnijas iegādei — tas ir viens no elementiem, ar ko atšķiras attiecības ar lielveikalu ķēdēm, kuras piegādātājiem sistemātiski pieprasa maksājumus veikala modernizācijai vai jauna veikala atvēršanai.

2.5.5. Kopumā ņemot, liela daļa minēto negodīgo paņēmieni pastāv tikai attiecībās starp lielveikaliem un pārtikas produktu piegādātājiem. Tomēr no šādas prakses sekām un tās plašās piemērošanas cieš vēl trešā puse — valsts ekonomiskās intereses. Daļa piegādātāju nespēj ievērot lielveikalu ķēžu prasības, un tiem rodas ekonomiskas problēmas, kas savukārt sekmē visas lauksaimniecības un pārtikas nozares lejupslīdi vairākās valstīs. Dažas valstis, kas iepriekš pašas spēja pilnībā apmierināt pārtikas preču pieprasījumu, ir zaudējušas pārtikas nodrošinājumu, un mūsdienās tas ir ļoti bīstami.

2.6. Iespējamie risinājumi

2.6.1. Jau ilgāku laiku vairāku dalībvalstu un ES iestādes arvien konkrētākas kritiskas piezīmes velta tiem negodīgajiem paņēmieniem, ko lielveikalu tīkli izmanto pret saviem piegādātājiem. Eiropas Ekonomikas un sociālā komiteja 2005. gadā pieņēma pirmo dokumentu, kurā šāda prakse tika vērtēta ļoti negatīvi⁽¹⁴⁾. Taču konstruktīvas debates par šo tematu tika uzsāktas saistībā ar Eiropas Parlamenta deputātu rakstisko deklarāciju⁽¹⁵⁾, kuru 2008. gada janvārī parakstīja deputātu vairākums. Pēc minētās deklarācijas Komisija, Parlaments un EESK publicēja vairākus dokumentus un pētījumus⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums "Lielās mazumtirdzniecības nozare — tendences un ietekme uz lauksaimniekiem un patērētājiem", OV C 255, 14.10.2005., 44.–49. lpp.

⁽¹⁵⁾ Deklarāciju nr. 0088/2007 par izpēti saistībā ar Eiropas Savienības tirgū darbojošos lielveikalu ļaunprātīgu varas izmantošanu un tās novēršanu.

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums „Labāka pārtikas apgādes ķēdes darbība Eiropā”, OV C 48, 15.2.2011., 145.–149. lpp.

2.6.1.1. Eiropas Konkurences iestāžu tīkls (EKT), kurā darbojas Eiropas Komisija un 27 dalībvalstu konkurences iestādes, publicēja ziņojumu, kas saistīts ar Komisijas paziņojumu par pārtikas piegādes ķēdes darbības uzlabošanu. Paziņojumā konkurences iestādes aicinātas EKT ietvaros izmantot vienādu pieeju, lai gūtu precīzāku priekšstatu par tām specifiskajām problēmām, kas skar pārtikas preču tirgu, un nekavējoties saskaņot turpmākos pasākumus. Komisija izveidoja augsta līmeņa forumu pārtikas piegādes ķēdes darbības uzlabošanai — tas ir balstīts uz vairāku ekspertu platformu darbu, kuru vidū ir arī uzņēmumu savstarpējo līgumattiecību prakses platforma ("business to business"), kuras uzdevums ir noteikt, kāda ir vispiemērotākā metode, kas ļautu izvairīties no negodīgiem paņēmieniem. Kad starp lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības pārstāvjiem tika panākta vienošanās par pamatprincipiem, šīs platformas turpmākais uzdevums bija panākt vienprātību par to īstenošanu. Līdz šim visām pusēm nav izdevies panākt apmierinošu vienošanos, kas būtu balstīta uz brīvprātības principu.

2.6.2. Stāvoklis ir politiski saasinājies, un iestādes tiek stingri aicinātas rīkoties. Taču centieni normalizēt stāvokli ar tirgus spēkiem vien ir piedzīvojuši neveiksmi un pašlaik to reti kad uzskata par optimālu risinājumu, jo pēdējās desmitgadēs, pastāvot neregulētām tirdzniecības attiecībām, problēmas ir kļuvušas arvien smagākas. Par vienu no iespējamiem risinājumiem uzskata tiesību aktu izstrādi vai pašregulāciju, vai arī tādu ražotāju un pārstrādātāju grupu veidošanu, kas spētu pretoties lielveikalu ķēžu iepirkuma varai.

2.6.3. Ētikas kodeksi ir viens no "maigākajiem" risinājumiem. Tie paredz brīvprātīgu apņemšanos neizmantot minētos paņēmienus. Lēmums par pašregulāciju ir pieņemts Apvienotajā Karalistē, Spānijā un Beļģijā. Rezultāti nav nedz apmierinoši, nedz pārliecinoši. Pašregulācija nav nodrošinājusi pozitīvus rezultātus, un arī par ētikas kodeksiem ir jāuzdod filozofiska rakstura jautājums. Par kuras puses ētiku būtu jārunā daudz nacionālu uzņēmumu gadījumā? Par uzņēmumu vadītāju, akcionāru vai paša uzņēmumu ētiku. Daudznacionālo uzņēmumu īstie saimnieki ir akcionāri, kas bieži vien ir anonīmi un kuru skatījumā viņu īpašumā esošās akcijas ir tikai finansiālās intereses veikta investīcija. Viņi nav atbildīgi par uzņēmuma rīcību un negodīgas prakses izmantošanas varbūtību. Līdz ar to lielveikalu ķēžu gadījumā ir grūti apelēt ar ētiskiem apsvērumiem.

2.6.4. Eiropas Komisija un citas iestādes aktīvi aicina lauksaimniekus un mazos un vidējos uzņēmumus apvienoties, lai uzlabotu iespējas panākt sev izdevīgākus nosacījumus, darba sanāksmēs tiekoties ar personām, kas atbild par preču iepirkšanu lielveikaliem. Savukārt dažās dalībvalstīs, kurās uzņēmumi ir apvienojušies, valsts konkurences iestādes šādu iniciatīvu ir

vērtējušas nosodoši, pārmetot tiem karteļu veidošanu. Vietējās iestādes šo grupu pārvaldīto tirgus daļu uzskatīja par pārāk lielu. Taču tās ņēma vērā tikai vietējo produkciju, nevis no citām valstīm ievestos produktus. Nosakot viena tirgus dalībnieka pārvaldīto tirgus daļu, šīs iestādes grūti saprotamu iemeslu dēļ parasti neņem vērā visus attiecīgās valsts tirgū pieejamos produktus.

2.6.5. Daudzās dalībvalstīs ir izmēģināti vairāk vai mazāk drosmīgi regulatīvi risinājumi. Dažās valstīs aizliegti atsevišķi paņēmieni (piemēram, puse dalībvalstu ir aizliegušas pārdošanu ar zaudējumiem). Citās valstīs ir pieņemti konkrētām nozarēm paredzēti tiesību akti, piemēram, Ungārijā, Itālijā, Čehijas Republikā, Rumānijā, Slovākijā un Polijā, vai arī mainīti tiesību aktu noteikumi kā, piemēram, Latvijā un Francijā. Pēdējos gados vairākās Centrāleiropas un Austrumeiropas postkomunisma valstīs ir pieņemti likumi, kas vērsti pret lielveikalu ķēžu negodīgo praksi. Iespējams, ka tā iemesls ir īpaši problemātiskais stāvoklis šajā reģionā. Atšķirībā no Rietumeiropas praktiski visas lielveikalu ķēdes šajās valstīs ir ārzemju uzņēmumu rokās, un tām ir privilēģētas attiecības ar izcelsmes valstu piegādātājiem vai to valstu piegādātājiem, kurās tās darbību izvērsušas iepriekš. Tā rezultātā sašaurinās lauksaimniecības un pārtikas nozares darbība šajā reģionā.

2.6.6. Šo likumu piemērošana nav vienkārša, jo īpaši tāpēc, ka negodīgo paņēmienu upuri eksistenciālu iemeslu dēļ baidās sūdzēties. Neraugoties uz to, šie likumi ir labāks risinājums nekā ētikas kodeksi. Pirmkārt, tāpēc, ka negodīgā prakse ir pretrunā ētikas principiem un neatbilst tiesiskuma pamatprincipiem. Lai gan pastāv ar piemērošanu saistītas problēmas, ar šo argumentu vien pietiek, lai šādu praksi aizliegtu ar likumu. Otrkārt, sistematiski tiesību aktu uzlabojumi Francijā jau ir devuši zināmus pozitīvus rezultātus⁽¹⁷⁾.

2.6.7. Komisija atzīst, ka problēmas pastāv, bet pagaidām priekšroku dod pašregulācijai un negatīvi vērtē Eiropas tiesiskās telpas sadrumstalotību. Realitāte ir tāda, ka dažādu dalībvalstu pieņemtie likumi nav savstarpēji pietiekami saskaņoti. Vienīgais risinājums, lai šo sadrumstalotību un nesaskaņotību pārvarētu, ir

pieņemt saistošus Eiropas tiesību aktus. EESK stingri iesaka Eiropas Komisijai veikt šajā nolūkā nepieciešamos pasākumus. Praktisku iemeslu dēļ nebūtu vēlams Eiropas tiesību aktus balstīt uz konkurences aizsardzības koncepciju, jo tādā gadījumā piegādātājiem kā cietušajiem tiesu iestādēs būtu jāvērsas pret lielveikalu ķēdēm. Saskaņā ar Francijas piemēru tieši valstij, kuras ekonomiskās intereses arī tiek skartas, būtu jāuzņemas prasītājas loma. Tas dotu iespēju izvairīties no labi zināmām problēmām, kas saistītas ar piegādātāju bailēm iesniegt sūdzību.

2.6.7.1. Ar šiem tiesību aktiem būtu jāievieš rakstveida līgumi, kuros obligāti jānorāda termiņš, pārdotā produkta daudzums un īpašības, cena, piegādes veids un samaksas kārtība, pretējā gadījumā līgums nebūtu uzskatāms par spēkā esošu. Samaksa būtu jāveic 30 dienu laikā par produktiem, kuriem noteikts derīguma termiņš, un 60 dienu laikā par citiem produktiem, nosakot soda naudu par šo noteikumu neievērošanu. Jo īpaši būtu jāaizliedz:

- tieši vai netieši noteikt pirkšanas, pārdošanas nosacījumus vai citus ierobežojošus līguma nosacījumus, kā arī prasīt ievērot noteikumus, kas nav paredzēti līgumā vai noteikumos, kas noteikti vēlāk;
- piemērot atšķirīgus noteiktumus par vieniem un tiem pašiem pakalpojumiem;
- noteikt, ka līguma noslēgšana un izpilde, kā arī tā pagarināšana un tirdzniecības attiecību regularitāte ir atkarīga no tādu pakalpojumu izpildes, kuriem nav nekādas saistības ar līguma priekšmetu un konkrētajām tirdzniecības attiecībām;
- vienpusēji pieprasīt tādu pakalpojumu sniegšanu, kam nav saistības ar tirdzniecības attiecību veidu vai saturu;
- jebkādā citā veidā izturēties negodīgi, ņemot vērā tirdzniecības attiecības kopumā.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽¹⁷⁾ Saskaņā ar Konkurences, patērētāju aizsardzības un krāpšanas apkarošanas ģenerāldirektorāta (DGCCRF) sniegtajām ziņām lielveikalu ķēžu pieprasīto maksājumu līmenis jau ir samazinājies un kļuvis pieņemams.

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

487. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 13. UN 14. FEBRUĀRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Radiofrekvenču spektra resursu koplietošanas veicināšana iekšējā tirgū””

COM(2012) 478 final

(2013/C 133/04)

Ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALER kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. punktu 2012. gada 3. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Radiofrekvenču spektra resursu koplietošanas veicināšana iekšējā tirgū””

COM(2012) 478 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 23. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (13. februāra sēdē), ar 89 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta Komisijas pieeju veicināt radiofrekvenču spektra resursu koplietošanu iekšējā tirgū, ņemot vērā, ka bezvadu savienojumiem ir arvien lielāka nozīme ekonomikā.

1.2. EESK cer, ka tiešie ieguvēji no visas šīs stratēģijas patiešām būs Eiropas iedzīvotāji, un varēs izmantot visus jaunievedumus, garantējot, ka piešķirtais spektrs tiks izmantots pēc iespējas plašāk, un nodrošinot pilnīgu personas datu drošību un konfidencialitāti.

1.3. Visiem pieņemtajiem tiesību aktiem ir jānodrošina augsts patērētāju aizsardzības līmenis, kā arī sociālā un teritoriālā kohēzija, lai novērstu digitālās plaisas palielināšanos un informācijas

sabiedrības attīstību divos atšķirīgos ātrumos. Īstenojot spektra koplietošanu, uzmanība jāpievērš arī darbavietu radīšanai.

1.4. Spektra koplietošanas pārvaldībai jārada augsts nodarbinātības līmenis un jāpalielina Eiropas ekonomikas konkurētspēja sistēmā, kurā netiek traucēta brīva konkurence, izmantojot iespēju aktivizēt pētniecību un inovatīvas tehnoloģijas. Komiteja aicina Komisiju pirms radiofrekvenču spektra liberalizācijas nodrošināt, ka lielākas spektra operatoru konkurences rezultātā tiek radīts darba vietu skaita tīrais pieaugums. Tādēļ saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” būtu jāvelti īpaša uzmanība stāvoklim valstīs, kuras skārusi ekonomikas un finanšu krīze.

1.5. EESK cer, ka Komisija pieņems ieteikumu par kopīgu spektra koplietošanas piekļuves tiesību modeli un par kopēju terminoloģiju, lai dokumentētu koplietošanas nosacījumus un noteikumus.

2. Ievads

2.1. Radiofrekvenču spektrs ir nozīmīgs sabiedriskais resurss būtiskām nozarēm un pakalpojumiem, tostarp mobilo, bezvadu platjoslas un satelītu sakariem, televīzijas un radio apraidei, transportam, radiolokācijai un tādiem lietojumiem kā signalizācija, tālvadības pultis, dzirdes aparāti, mikrofoni un medicīniskas iekārtas.

2.2. Tas ir vajadzīgs sabiedrisko pakalpojumu līdzsvarotai funkcionēšanai, piemēram, drošības un aizsardzības pakalpojumiem, tostarp civilajai aizsardzībai, kā arī zinātniskām darbībām, piemēram, meteoroloģijai, Zemes novērošanai, radioastronomijai un kosmosa pētniecībai.

2.3. Viegla piekļuve spektram ir arī nozīmīga, nodrošinot elektroniskos sakarus, jo īpaši tiem lietotājiem un uzņēmumiem, kas atrodas attālākajos un mazapdzīvotos rajonos, piemēram, lauku apvidos vai salās.

2.4. Spektru reglamentējošie pasākumi var ietekmēt drošību, veselības aizsardzību, sabiedrības intereses, kā arī ekonomiku, kultūru, zinātni, sociālo un vides jomu.

2.5. Ar 2002. gada lēmumu par radiofrekvenču spektru noteica tiesisko pamatregulējumu radiofrekvenču spektra politikai, un 2012. gadā to papildināja ar lēmumu par minētās politikas daudzgadu programmu ES. Par šo tematu EESK jau ir sagatavojusi atzinumu.

2.6. ES tiesiskais regulējums veicina radiofrekvenču spektra pieejamību, pamatojoties uz iespējami vismazāk apgrūtinošo atļauju sistēmu. Minētajā regulējumā dota priekšroka vispārējām atļaujām, izņemot gadījumus, ja nepārprotami ir vajadzīga atsevišķas licences. Šī regulējuma pamatā ir efektīvas izmantošanas un efektīvas frekvenču spektra pārvaldības principi, kā arī tehnoloģiju un pakalpojumu neitralitāte.

Pastāv pietiekams juridiskais pamats, lai Komisija uzņemtos spektra pārvaldību, pamatojoties uz tiesisko regulējumu par elektroniskajiem sakariem, noteikumiem par iekšējo tirgu, transportu un brīvas konkurences traucējumu novēršanu.

2.7. Tā kā frekvenču spektra pārvaldība ir būtisks nosacījums digitālajam vienotajam tirgum, šī iniciatīva dod tiešu ieguldī-

jumu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu īstenošanā. Saskaņā ar radiofrekvenču spektra politikas programmu Komisija meklē iespējami plašāko politisko atbalstu ierosinātajiem pasākumiem, lai veicinātu inovāciju attīstību bezvadu sakaru jomā ES, tādējādi nodrošinot to, ka patlaban sadalītā radiofrekvenču spektra iespējas tiktu izmantotas pilnīgāk.

3. Komisijas paziņojums

3.1. Paziņojumā ir iztirzāti faktori, kas virza un veicina spektra koplietošanu, piemēram, bezvadu platjoslas sakari, sabiedrība ar bezvadu savienojumu, kā arī pētniecība un novatoriskas tehnoloģijas, uzsverot, ka:

— licencētu vai bez licences izmantojamu bezvadu platjoslas frekvenču kopīga izmantošana ļauj ietaupīt izmaksas mobilo tīklu operatoriem, nodrošina interneta pieslēgumu par pieejamu cenu un infrastruktūras koplietošanas iespējas;

— virzība uz savienotu sabiedrību liecina, cik vērtīgi ir samazināt šķēršļus spektra pieejamībai koplietošanas joslās, kam nav vajadzīga licence un kas ir vērtīgs pamats bezvadu inovācijām, kuras veicina elastīgāku bezvadu tehnoloģiju attīstību un ieviešanu;

— pētniecība ir ļāvusi atvērt koplietošanas piekļuvi radiofrekvenču spektram, vienlaikus nodrošinot, ka tiek aizsargāti primārie pakalpojumi. Pašlaik, izmantojot saskaņotu standartu izveidi un izmēģinājumus Eiropas pētniecības projektos, tiek izstrādātas kognitīvās radiotehnoloģijas. Var gaidīt lielāku progresu mazo šūnu bāzes staciju izmantošanas jomā.

3.2. Paziņojumā pievērsta uzmanību virzībai uz plašāku spektra koplietošanu, apsverot kaitīgu traucējumu pārvaldību nolūkā novērst nenoteiktību, pietiekamu stimulu un aizsargpasākumu radīšanu visām ieinteresētajām pusēm un tādu joslu jaudu, kam nav vajadzīga licence.

3.2.1. Lai veicinātu plašāku spektra koplietošanu, jānodrošina šādi faktori:

— lietotāju savstarpēja atbildība attiecībā uz pieņemamām traucējumu robežām un piemērotām traucējumu mazināšanas stratēģijām;

- juridiskā noteiktība attiecībā uz piemērojamajiem noteikumiem un nosacījumiem, izpildes procedūrām, kā arī pārrēķināmība attiecībā uz saderības pieņēmumiem un aizsardzības tiesībām;
- ieguldījumu veicināšana uzlabotās tehnoloģijās, kas izdevīgas vēsturiskajiem operatoriem un papildu lietotājiem, vienlaikus saglabājot un sekmējot konkurenci;
- plašu frekvenču kanālu noteikšana RLAN attīstībai, kā arī pārslogotības prognozes nodrošināšana, lai palielinātu svarīgāko koplietošanas joslu paredzamību un uzticamību;
- garantijas, lai katra pāreja no ekskluzīvas izmantošanas tiesībām uz koplietošanu veicina konkurenci, iesaistot papildu lietotājus, un jo īpaši nerada nepamatotas konkurences priekšrocības pašreizējiem vai turpmākajiem tiesību turētājiem.

3.3. Komisija ierosina izstrādāt divus instrumentus pašreizējo spektra resursu plašākas un efektīvākas izmantošanas veicināšanai:

- ES pieeja, lai noteiktu koplietošanas iespēju priekšrocības harmonizētās vai neharmonizētās frekvenču joslās;
- kopīgas radiofrekvenču spektra piekļuves tiesības kā reglamentējošs instruments, lai atļautu licencētas koplietošanas iespējas ar garantētu aizsardzības līmeni pret traucējumiem.

3.4. Tā kā tehnoloģiskā attīstība sniedz plašākas koplietošanas iespēju priekšrocības iekšējā tirgū, Komisija uzskata, ka ir jāveicina ieguldījumi un jārosina spektra lietotāji labāk izmantot savu spektru, ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm nosakot procedūru un galvenos kritērijus ES līmenī, lai konstatētu koplietošanas iespēju priekšrocības (piemēram, ieteikums).

3.5. Kā norāda Komisija, spektra koplietošanas līgumi nodrošina lietotājiem tiesisko noteiktību, vienlaikus radot tirgus stimulus, tostarp finansiālu kompensāciju, lai noteiktu vairāk koplietošanas iespēju priekšrocību iekšējā tirgū, ja valsts regulatīvā iestāde piešķir kopīgas spektra piekļuves tiesības frekvenču joslās papildu lietotājiem.

3.6. Komisija turpmākajiem posmiem ierosina šādus pasākumus:

- 1) noteikt koplietošanas iespēju priekšrocības gan licencētās joslās, gan joslās, kam nav vajadzīga licence;
- 2) apsvērt, kā ES līmenī saskaņotiem bezvadu jauninājumiem darīt pieejamu pietiekamas jaudas spektru, kam nav vajadzīga licence;
- 3) sadarbojoties ar dalībvalstīm, noteikt kopīgu veidu, kā veicināt plašākas koplietošanas iespējas, pamatojoties uz līgumiem starp lietotājiem;
- 4) pamatojoties uz līgumiem starp lietotājiem, tiem var nodrošināt lielāku tiesisko noteiktību.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojuma saturu, jo paredzēts sākt apspriešanos par turpmāku ES normatīvās vides pielāgošanu radiofrekvenču spektra politikas daudzgadu programmas (RSPP) mērķiem.

4.1.1. Šajā saistībā paziņojumā ir iztirzāti risinājumi, kā mazināt problēmas attiecībā uz brīvā spektra trūkumu un augsto cenu, kas saistīta ar spektra pārdalīšanu jaunām vajadzībām, kuras paredz ievērojamus bezvadu sakaru izmantošanas ierobežojumus, atbalstot būtiskas spektra pārvaldības izmaiņas.

4.2. Lai novērstu pašreizējos normatīvos šķēršļus, kas traucē novatorisku radiofrekvenču spektra piekļuves tehnoloģiju ieviešanai, un lai veicinātu spektra koplietošanu, Komisija ir izvēlējusies visaptverošu pieeju, kurā valstu regulatīvās iestādes (VRI), starp lietotājiem noslēgtie līgumi un jaunie spektra lietotāji ir aktīvi iesaistīti spektra koplietošanas nodrošināšanā.

4.3. Turklāt ir paredzēts rīkoties, pamatojoties uz pašreizējo ES elektronisko sakaru tiesisko regulējumu, izstrādājot un ieviešot efektīvus spektra izmantošanas un pārvaldības principus, kā arī neitralitātes principus attiecībā uz pakalpojumiem un tehnoloģiju, kas, pēc EESK domām, ir ļoti piemēroti. Tādēļ Komisija plāno pilnībā izmantot savas pilnvaras šajā jomā, lai uzlabotu un, ciktāl iespējams, vispārinātu radiofrekvenču spektra izmantošanu. Tiek plānots piemērot brīvu konkurenci un VRI noteikto lietošanas atļauju kritērijus, īpaši uzsverot piekļuvi, izmantojot kopīgas licences.

4.4. Tomēr Komiteja vēlas uzsvērt vairākus aspektus, kas saistīti ar minētā Komisijas paziņojuma saturu, lai pēc iespējas vairāk atvieglotu turpmāku radiofrekvenču spektra likumdošanas posmu attīstīšanu, to pamatā nodrošinot stabilus principus, jo īpaši demokrātijas, pārredzamības, pamattiesību ievērošanas, patērētāju un elektronisko sakaru lietotāju tiesību ievērošanas principus. Īpaši patērētāju un lietotāju tiesībām jābūt nepārprotami aizsargātām pret krāpšanu, nosakot kritērijus, kas paredz taisnīgu cenu, vispārēju piekļuvi spektram, kā arī efektīvus strīdu izšķiršanas un zaudējumu atlīdzības mehānismus, kā arī jānodrošina, lai neatkarīgajām pārraudzības iestādēm būtu pilnvaras risināt pārrobežu konfliktus par spektra izmantošanu, novēršot kaitīgus traucējumus. Izstrādājot periodiskus ziņojumus, Komisijai ir jākonstatē, kādi pasākumi un kādi mērķi ir sasniegti attiecībā uz minētajām tiesībām un pienākumiem.

4.5. Komiteja aicina Komisiju attiecīga turpmāka tiesiskā regulējuma izstrādes vajadzībām izveidot pēc iespējas plašāku sarakstu, kurā būtu uzskaitīti radiofrekvenču spektra piekļuves novatorisko tehnoloģiju “normatīvie šķēršļi”.

4.6. Ir jāmēģina novērst situācijas, kad, aizbildinoties ar lietotāju nepamatotu un pārmērīgu aizsardzību, faktiski nacionālisma vai citu līdzīgu protekcionisma veidu radītu iemeslu dēļ tiek mēģināts kavēt spektra maksimāli iespējamu atvēršanu, veicinot citu lietotāju un novatorisku tehnoloģiju iesaistīšanu. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka Komisijas paziņojuma praktiskas īstenošanas rezultātā cilvēkiem ar invaliditāti jāgarantē jauno tehnoloģiju pieejamība.

4.7. Turklāt šādi tiktu palielināti ieņēmumi no maksas par spektra izmantošanu — par šāda rezultāta ieguvumiem nav ne mazāko šaubu. Tomēr ir jāuzsver, ka, ņemot vērā to, ka spektrs ir ierobežota fiziska vide un ka plānotie pasākumi palielinās lietotāju datu plūsmu, ir uzmanīgi jāapsver dažādi jautājumi, piemēram, kompensācija pašreizējiem izmantošanas licenču turētājiem, spektra sabrukums vai samazināšanās pārmērīgas ekspluatācijas dēļ, novatoriskāku tehnoloģiju ieviešana u. c. Šajā ziņā minētā atzinuma temats pilnībā neatbilst dažiem iepriekšējiem Komitejas atzinumiem par ES pasākumiem saistībā ar tehnoloģiskajām pārmaiņām, piemēram, t.s. “digitālo dividendi”, un būtu jāapsver šādu pasākumu faktiskā ietekme, racionāli pievērsties progresam ES radiofrekvenču spektra politikas jomā.

4.8. Tomēr Komiteja vairāk atbalsta VRI atsevišķu licenču izsniegšanu, kad vien tas iespējams, atbalstot daudz atvērta piekļuvi, ja vien to ļauj fiziskā pieejamība un spektra lietotāju iegūtās tiesības. Tāpēc aicina VRI atsevišķas licences izmantot

ierobežoti un tās piešķirt pamatoti, lai veicinātu daudz atvērta piekļuvi.

4.9. Papildus citiem būtiskiem mērķiem no paziņojuma izriet nepieciešamība samazināt tehnoloģisko plaisu starp Eiropas un trešo valstu ražotājiem, kas izgatavo elektronisko sakaru aparātūru — viens no šīs plaisas iemesliem ir pašreizējā tiesiskā regulējuma sadrumstalotība. Komiteja aicina Eiropas Komisiju sniegt ietekmes novērtējumu par spektra liberalizācijas iespējamiem ieguvumiem, lai mazinātu digitālo plaisu starp ES dalībvalstīm. Tādēļ Komiteja atbalsta minētā regulējuma steidzamu pielāgošanu, pamatojoties uz tiesību aktos piešķirtajām Komisijas pilnvarām un piemērojot komitoloģijas procedūru.

4.9.1. Komiteja uzsver arī ES stingrās saistības attiecībā uz pamattiesībām un aicina Komisiju, izstrādājot attiecīgus pielāgošanas noteikumus, stingri piemērot piesardzības pasākumus, lai aizsargātu šīs pamattiesības, piemēram, konfidencialitāti, dienesta noslēpumu vai tādu datu apstrādi, kurus varētu glabāt elektronisko sakaru pakalpojumu sniedzēji.

4.9.2. Būtu arī lietderīgi izveidot efektīvu uzraudzības mehānismu attiecībā uz nelicencētu lietotāju piekļuvi joslām, ja tās dominē pievienotās vērtības dēļ, ko veicina to tehnoloģiskie jauninājumi. Tas ir īpaši būtiski, ja šīs joslas traucē spektru brīvi izmantot trešajām pusēm, kuru aizsardzības tiesības nenodrošina VRI. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pauž bažas par liberalizācijas procesa iespējamo negatīvo ietekmi uz vispārējās nozīmes pakalpojumu (policijas, ātrās palīdzības, glābšanas dienestu u.c.) pieejamības principa īstenošanu.

4.9.3. Uzmanīgi ir jāpārbauda arī to lietotāju stāvoklis, kuri vēlas piekļūt spektram un sniedz vispārējās nozīmes pakalpojumus. Tos varētu atbrīvot no finansiālas kompensācijas samaksas vai to noteikt simboliskā apmērā, pieņemot starptautiskus noteikumus un iespējams, attiecīgu tiesību aktu.

4.9.3.1. Visi iepriekš minētie pasākumi neierobežo pienākumu veicināt vispārējās nozīmes mērķus, īstenojot Eiropas Savienības tiesību aktus — jo īpaši attiecībā uz tiesību aktiem par saturu un audiovizuālo politiku, kā arī dalībvalstu tiesībām organizēt un izmantot savu radiofrekvenču spektru sabiedriskās kārtības un sabiedrības drošības vajadzībām.

4.10. Neatkarības un tiesiskās drošības labad EESK arī ierosina atbildību par lietotāju koplietošanas līgumu uzraudzību, kā arī informēšanu par tiem un to atbilstību konkurences noteikumiem piešķirt VRI un attiecīgā gadījumā — Eiropas Elektronisko komunikāciju regulatoru iestādei (BEREC). Tas būtu gadījumos, kad jāveic stratēģiskā plānošana, koordinācija un saskaņošana, jo īpaši attiecībā uz vispārēju atļauju vai atsevišķu radiofrekvenču izmantošanas tiesību piešķiršanas procedūrām, kad tādas nepieciešamas, lai pārvarētu šķēršļus, kas traucē iekšējā tirgus attīstībai.

4.11. Komisijai sadarbībā ar patērētāju apvienību pārstāvjiem un uzņēmumu pārstāvjiem vajadzētu izstrādāt labas prakses kodeksu attiecībā uz informācijas sniegšanu ES mērogā par koplietošanas iespēju priekšrocībām un to rezultātiem. Tas veicinātu vispārēju pārredzamu procesu izmantošanu un esošo resursu optimālu pārvaldību spektra uzskaitē.

4.12. Visbeidzot, Komiteja aicina Komisiju darboties, pamatojoties uz paveikto Radiofrekvenču spektra politikas grupā

(RSPG), kas pašlaik analizē kopīgas piekļuves licenču kopēju koncepciju, lai šīs licences padarītu funkcionālākas, kā arī izstrādāt terminus ieteikumiem, ar kuriem tiek veicināta kopīgu kritēriju izmantošana Eiropas Savienībā attiecībā uz minētajām licencēm, lai nodrošinātu to piemērošanu visās dalībvalstīs. Šie mērķi tiks sasniegti, pieņemot īstenošanas aktu saskaņā ar LESD 291. pantu.

4.12.1. Papildus citiem būtiskiem aspektiem minētajā tiesību aktā jābūt ietvertai brīvas konkurences principu aizsardzībai un elektronisko sakaru lietotāju drošības un tiesību aizsardzībai, īpaši uzsverot maksas samazināšanu par elektronisko sakaru nodrošinātāju sniegtajiem pakalpojumiem.

4.13. Komiteja pauž pārliecību, ka jebkāda tehnoloģiskajai inovācijai, kas tiek radīta, iesaistoties lielākam skaitam spektra operatoru, būtu jāsaņem finansējums no ES Solidaritātes fonda līdzekļiem, lai sekmētu tehnoloģiju izmantošanu ES mazāk attīstītajās valstīs.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kā panākt, lai iekšējais enerģijas tirgus patiešām funkcionētu””

COM(2012) 663 final

(2013/C 133/05)

Ziņotājs: **COULON kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 15. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Kā panākt, lai iekšējais enerģijas tirgus patiešām funkcionētu””

COM(2012) 663 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 23. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (13. februāra sēdē), ar 94 balsīm par, 2 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka iekšējais enerģijas tirgus dod iespēju efektīvi izmantot dažādus enerģētikas risinājumus Eiropā un ar savstarpēji savienotas infrastruktūras palīdzību nodrošināt to optimālu darbību uzņēmumu un individuālo patērētāju labā.

1.2. EESK atbalsta Komisijas izvēlēto pieeju, jo tās mērķis ir izskaust pasākumus, kas neļauj galapatērētājam izmantot priekšrocības, ko rada dažādas enerģijas izvēle.

1.3. Galvenā uzmanība jāvelta patērētājam, un visas jaunās funkcijas, kas saistītas ar viedajiem tīkliem un skaitītājiem (*smart grids* un *smart meters*), jāizstrādā, ņemot vērā patērētāja intereses.

1.4. Par iekšējā enerģijas tirgus galamērķiem un nosacījumiem ir ļoti maz informācijas, un vienīgi Savienības mēroga informācijas kampaņa, kas sagatavota sadarbībā ar visiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, varēs šo situāciju uzlabot.

1.5. Savienībā īstenotajās publiskās politikas jomās prioritāte jāpiešķir enerģētiskās nabadzības apkarošanai. EESK aicina Padomi un Komisiju 2013. gada maija Eiropadomes sanāksmē par enerģētikas jautājumiem izvirzīt šo tematu par prioritāru.

2. Iekšējais enerģētikas tirgus – nepilnīgs tirgus

2.1. Eiropas Komisija savā paziņojumā pamatoti aicina panākt iekšējā enerģijas tirgus efektīvu darbību, lai līdz 2014. gadam sasniegtu mērķi, ko ES valstu un valdību vadītāji izvirzīja 2011. gada februārī. Viņi paziņoja, ka iekšējā enerģijas tirgus izveide jāpabeidz līdz 2014. gadam, lai ikviens patērētājs Eiropas Savienībā varētu brīvi izvēlēties elektroenerģijas un gāzes piegādātāju.

2.2. Elektroenerģijas un gāzes iekšējā tirgus izveide sākās 1996. gadā, un tās pamatā bija divkāršs mērķis – lai ikviens patērētājs Eiropas Savienībā, izmantojot no ražotājiem neatkarīgu energoapgādes infrastruktūru, varētu izvēlēties enerģijas piegādātāju (neatkarīgi no tā valstspiederības) un ka šādam efektīvam vienotajam tirgum būs pozitīva ietekme uz enerģijas cenām un tas radīs dinamiskus un atbilstīgus signālus vajadzīgajiem ieguldījumiem.

2.3. Šā vērienīgā mērķa īstenošana vēl nav pilnīga. Iekšējais enerģijas tirgus atsevišķās valstīs nodrošinājis elastīgākas izvēles iespējas patērētājiem un konkurētspējīgākas cenas, palēninot tādējādi cenu kāpuma tendenci, kas saistīta ar primārās enerģijas izmaksu pieaugumu; tas arī sekmējis elastīgāku un pārredzamāku vairumtirdzniecības tirgu izveidi, līdz ar to stiprinot energoapgādes drošību Eiropas Savienībā. Vairākumā dalībvalstu enerģijas tirgu attīstību raksturo pāreja no (valstu vai reģionāliem) monopoliem uz oligopoliem, kas vienmēr ir vai nu valstu, vai reģionālie oligopoli, turklāt to savstarpējā saikne un konkurence ir ļoti maza.

2.4. Jaunizveidotie instrumenti (biržas, tirgu sasaiste u.c.) aptver tikai nelielu tirdzniecības apjomu, bet lielākais tās apjoms joprojām tiek organizēts galvenokārt valsts līmenī; elektroenerģijas ražošanas jomā dažās valstīs konkurence ir hipotētiska: 8 no 27 dalībvalstīm 80 % elektroenerģijas ražošanas kontrolē vēsturiskie operatori un, ņemot vērā valstu gāzes piegādātāju dominējošo stāvokli, iekšējais gāzes tirgus joprojām ir virtuāls.

2.5. Jāsecina, ka iekšējais enerģijas tirgus mūsdienās gan vairāk darbojas kā prakse, tirgu un valstu rūpniecības uzņēmumu līdzaspastāvēšana, kur katras valsts regulatora un ACER pārraudzībā piemēro aptuveni divdesmit gadu laikā pieņemtos dažādos ES noteikumus, nevis kā vienota ekonomiska telpa, kas, pateicoties reālai konkurencei, darbojas ES uzņēmumu un patērētāju interesēs. Tā kā vienas valsts izvēle enerģētikas jomā ietekmē enerģijas cenas kaimiņvalstīs, lēmumus šajā jomā nevar pieņemt vienpusēji.

2.6. Noteiktās cenas atšķiras, jo tām vēl jāpieskaita klāt nepārrēdzami, nesimetriski un nereti pārāk lieli vietējie vai valstu nodokļi, kas piecpadsmit gadu laikā atsevišķos gadījumos pieauguši par 1 000 %, būtiski palielinot māsaimniecību un energoietilpīgu nozaru uzņēmumu tēriņus par enerģiju. Tā kā dažādu valstu politikas atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanai nav saskaņotas un šie energoresursi ir "fatāli" un tiklā prioritāri, ir radusies nepieciešamība nekavējoties izstrādāt jaunu ES tirgus "dizainu", jo pretējā gadījumā tiks traucēta ES elektroenerģijas sistēmas pārvaldība. Neatkarīgi no enerģijas veida, ir jānodrošina dalībvalstu īstenoto dotāciju (vai atbrīvojuma) politiku pilnīga pārredzamība, lai pārliecinātos, ka visi tirgus dalībnieki rīkojas godīgi un ka enerģētikas jomā tiek ievēroti Savienības konkurences noteikumi.

2.7. Plaši izplatītā valstu regulēto tarifu prakse nerada dinamiskus cenu signālus, kas rosinātu patērētājus samazināt enerģijas patēriņu un kontrolēt rēķinu; šāda prakse negarantē energoapgādes vai enerģijas ražošanas faktisko izmaksu segšanu un līdz ar to negatīvi ietekmē enerģētikas uzņēmumu bilanci un turpmākajās desmitgadēs vajadzīgos ieguldījumus ražošanā un tīklos.

2.8. Izglītošanas, informēšanas un pārredzamības trūkuma dēļ ES iedzīvotāju/patērētāju lielākā daļa neizprot ne iekšējā enerģijas tirgus galamērķus, ne arī noteikumus. Kaut gan māsaimniecību patēriņa tirgus ir teorētiski atvērts kopš 2007. gada 1. jūlija, dažās Savienības dalībvalstīs tikai neliela procentuālā daļa patērētāju ir mainījuši enerģijas piegādātāju; tas

izskaidrojams ar hronisku informācijas un komunikācijas trūkumu no valstu, regulatoru un rūpniecības uzņēmumu puses.

3. Prioritārie virzieni iekšējā enerģijas tirgus izveides pabeigšanai

3.1. Laikā, kad Eiropā jārīcina svarīgi problēmjautājumi (globāla ekonomikas krīze, klimata pārmaiņas, energoapgādes drošība u.c.), ir vajadzīga lielāka pārredzamība, elastīgums, energoresursu tirdzniecība un vairāk savienojumu starp dalībvalstīm, lai veicinātu neapstrīdamus ieguvumus efektivitātes un solidaritātes ziņā un maksimāli optimizētu veiktos ieguldījumus.

3.2. EESK pilnībā atbalsta Eiropas Savienības ierosinātās iniciatīvas un uzskata, ka 500 miljoniem patērētāju kopīgas enerģētikas telpas izveides pabeigšana ir noteicošais faktors, lai atjaunotu izaugsmi Eiropā un izveidotu Eiropas Enerģētikas kopienu. EESK uzskata, ka pietiekams, kopīgs un konkurētspējīgs enerģijas piedāvājums ir būtisks ES ekonomikas attīstības un darba vietu radīšanas faktors. Lai saglabātu un attīstītu rūpniecību Eiropā, ir vajadzīgas konkurētspējīgas enerģijas cenas.

3.3. Šajā nolūkā ir jāpārbauda ne tikai tas, ka tiek formāli piemērotas kopš 1996. gada pieņemtās regulas un direktīvas, bet arī tas, ka tiek ievērotas dokumentos par iekšējo enerģijas tirgu ietvertās idejas un ka dalībvalstis sekmē efektīvu konkurenci reģionālajā, valsts un ES līmenī. EESK atbalsta iniciatīvas, ar kurām paredzēts uzlabot energopārvades tīklu ekspluatāciju un efektivitāti, paātrinot standartizācijas darbu, kas nepieciešams, lai būtiski veicinātu atjaunojamo energoresursu izmantošanu; Komiteja atbalsta arī enerģētikas infrastruktūras savstarpējos savienojumus un tirgu sasaisti, daudzpusējo sadarbību, piemēram, Eiropas elektroenerģijas sadales iedīgļa Coreso (elektroenerģijas tīkla koordinēšana Rietumeiropā) izveidi.

3.4. Regulētie tarifi, kurus galvenokārt nosaka, balstoties uz valstu politiskajiem apsvērumiem, ir protekcionisma pieejas sastāvdaļa, kas ir pretrunā Savienības interesēm; tie neļauj patērētājiem ņemt vērā enerģijas faktiskās izmaksas, turklāt šādi tarifi dalībvalstīs, kuras tos vēlas ieviest, ir pieņemami tikai kā pagaidu pasākums. Lai pamatoti orientētu turpmāko izvēli, patērētājiem un ieguldītājiem ir vajadzīgi cenu signāli, kuros atspoguļotas faktiskās izmaksas (CO₂ ieskaitot). Ar faktiskajām izmaksām saistīta enerģijas cena ir viens no faktoriem, kā efektīvāk kontrolēt patēriņu un panākt, lai patērētāji aktīvāk iesaistītos pašreiz veidojamā jaunā modelī.

3.5. Vienlaikus ir jāprecizē un pašos pamatos jāpārskata vietējie un valstu nodokļi enerģētikas jomā, jo Savienībā tie ir ļoti atšķirīgi. Piemēram, elektroenerģijai piemērojamie nodokļi un PVN svārstās no 4,7 % Apvienotajā Karalistē līdz 54,6 % Dānijā, neskaitot saražotās elektroenerģijas energoietilpību. Tāpēc EESK atbalsta Komisijas iniciatīvas ar mērķi veicināt vienlīdzīgu, pārdomātāku nodokļu sistēmu enerģētikas nozarē Eiropā. Lai līdz 2050. gadam īstenotu "3 × 20" mērķus un samazinātu CO₂ emisijas līmeni no 80 % līdz 95 %, ir jāizveido kopēja nodokļu sistēma, kurā atjaunojamiem energoresursiem un fosilajiem energoresursiem paredzēts uz objektīviem faktoriem balstīts nodokļu slogs, kurā ņemta vērā katra energoprodukta energoietilpība un CO₂ emisijas līmenis.

3.6. Enerģētiskā nabadzība Eiropā skar 13 % māsaimniecību, t.i., 65 miljonus Eiropas iedzīvotāju, tādēļ to nevar neņemt vērā iekšējā enerģijas tirgus izveidē. ES sākotnējos mērķos ietverto konkurenci var īstenot vienīgi ar nosacījumu, ka tā atbilst visu Savienības patērētāju interesēm. Šajā nolūkā galvenā uzmanība jāvelta iedzīvotājam-patērētājam, un ES līmenī nekavējoties jāizstrādā enerģētiskās nabadzības definīcija, kura varētu rosināt valstu atbalsta politikas, līdzīgi kā tas bija ES reģionālā atbalsta politikas gadījumā. Eiropas Savienībai būs jāraugās, lai nošķirtu šīs vajadzīgās un neatliekamās politikas cīņai ar enerģētisko nabadzību no protekcionisma prakses cenu noteikšanas jomā, kas neatbilst iekšējā tirgus koncepcijai. EESK iesaka prioritārā kārtībā izskatīt šo jautājumu 2013. gada maija Eiropadomes sanāksmē par enerģētiku un sagatavot Eiropas publiskā enerģētikas dienesta sākotnējo koncepciju.

3.7. EESK uzskata, ka izglītošanai, informēšanai un pārredzamībai enerģētikas jomā ir prioritāra nozīme⁽¹⁾, lai patērētāji varētu izdarīt ekonomiskajā un energoefektivitātes ziņā vispieņemotāko izvēli un vērsties pie piegādātājiem, kuri piedāvā

viszemākās cenas. Eiropas Savienībai vajadzētu uzsākt plašu komunikācijas kampaņu, lai skaidrotu kopīgos uzdevumus un vienkāršā un konkrētā veidā sniegtu Eiropas patērētājiem svarīgu informāciju.

3.8. EESK uzskata, ka patērētāju ieinteresētība ir nepieciešams priekšnoteikums, lai sekmīgi ieviestu viedos skaitītājus — sistēmu, ar ko iespējams uzlabot energoefektivitāti. Tomēr joprojām ir daudz neatbildētu jautājumu, it īpaši, vai iespējamie ieguvumi patērētājam atsver izmaksas, kā arī saistībā ar sadarbību un datu aizsardzību. Visu enerģijas lietotāju interesēs šīs problēmas būtu jāatrisina pēc iespējas ātrāk.

3.9. ES enerģijas tirgus nākotnē nedrīkst būt orientēts vienīgi uz piedāvājuma apsvērumiem; tam jāsekmē arī māsaimniecību un uzņēmumu energopatēriņa samazināšana, efektīvi izmantojot jaunās funkcijas, kas saistītas ar viedajiem tīkliem un skaitītājiem. Tāpēc EESK atbalsta saskaņotu jaudas mehānismu izstrādi ES līmenī, kas varētu izlīdzināt energopieprasījuma kāpumu, sekmēt ES elektroenerģijas sistēmu drošu darbību (tostarp energopatēriņa maksimālās slodzes laikā) un stimulēt elektroenerģijas patēriņa samazināšanu.

3.10. EESK aicina rīkot plašas ES mēroga debates par pāreju uz ilgtspējīgu energoapgādi, tās problēmjautājumiem, izmaksām un koordinēšanu starp dalībvalstīm. Eiropa nevar būt 27 egoistiski izstrādātu enerģētikas politiku apvienojums. Savienības uzdevums ir izvērtēt, kādas ir vienas valsts īstenotās izvēles sekas citās valstīs. Šajā nolūkā ļoti svarīga ir pilsoniskās sabiedrības iesaiste. Pozitīvi vērtējama dažādu forumu esamība. Jāuzsāk konstruktīvs ES mēroga dialogs par enerģētiku, iesaistot tajā visas ieinteresētās puses; turklāt šis dialogs jāizvērs arī dalībvalstīs, un tajā jāņem vērā ES dimensija.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽¹⁾ OV C 191, 29.6.2012., 11.–17. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko uz laiku atkāpjas no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā”

COM(2012) 697 final – 2012/328 (COD)

(2013/C 133/06)

Ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu 2012. gada 5. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko uz laiku atkāpjas no Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā”

COM(2012) 697 final – 2012/328 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinuma izstrādī uzticēja ziņotājam Pezzini kgam un savu atzinumu pieņēma 2013. gada 29. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (13. februāra sēdē), ar 136 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Tāpat kā citos atzinumos Komiteja ar pārliecību uzsver — lai varētu ierobežot pasaules klimata pārmaiņas un uzlabot ES aviācijas nozares konkurētspēju, būtiski ir rast visaptverošu risinājumu emisijas kvotu tirdzniecības jomā, vienlaikus izveidojot Eiropas vienoto gaisa telpu, kas darbojas nevainojami, un pieņemot virkni noteikumu, kas atbilst šiem mērķiem.

1.2. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē iniciatīvu, kurā ir paredzēts līdz starptautisko sarunu noslēgumam pārtraukt emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) piemērošanu aviosabiedrībām, kas veic lidojumus uz Eiropas Ekonomikas zonu (EEZ) un no tās.

1.3. EESK tomēr uzskata, ka ir svarīgi, lai visi pasaules reģioni vienotos par CO₂ samazināšanu starpreģionālajos lidojumos.

1.4. Komiteja uzsver, ka šāda rīcība var apdraudēt Eiropas transporta sektora konkurētspēju. Kamēr būs spēkā Eiropas Ekonomikas zonai noteiktais moratorijs, Eiropas Savienības iekšējo lidojumu pasažieri tiks aplikti ar nodokļiem, bet pārējiem pasažieriem tie nebūs jāmaksā.

1.5. Tādēļ Komiteja rosina Padomi un Parlamentu ar Komisijas atbalstu velīt daudz pūļu, lai ātri panāktu vienošanos, kuras pamatā ir visaptveroša pieeja; vienlaikus jāizvairās no netaisnīgiem nosacījumiem un konkurences kropļojumiem, kas

kavētu konkurētspējas un nodarbinātības attīstību un būtu krasā pretrunā vispārpieņemtajai stratēģijai “Eiropa 2020”.

2. Ievads

2.1. Saistībā ar dažu Ziemeļamerikas aviokompāniju sūdzību, kuras uzskatīja, ka ES tiesību normas neatbilst vairākiem starptautiskiem nolīgumiem, ES Tiesa nesen spriedumā atzina, ka ES Direktīva 2008/101/EK, kas kopš 2012. gada CO₂ emisijas kvotu Eiropas tirdzniecības sistēmā (ETS) ietver arī aviācijas nozari, tostarp arī trešo valstu uzņēmumus, ir leģitīma ⁽¹⁾.

2.2. Eiropas Savienības Tiesa atzina, ka emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas attiecināšana uz aviācijas nozari nav pretrunā nedz attiecīgajām starptautisko paražu tiesību normām, nedz “Atvērto debesu” nolīgumam. Tas nozīmē, ka ES ar tiesību aktiem cenšas sasniegt mērķus, kas izvirzīti Kioto protokolā, kurā ir paredzēts Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas (ICAO — **International Civil Aviation Organization**) ietvaros slēgt nolīgumu par siltumnīcas efekta gāzu emisijām aviācijas nozarē.

2.3. Lai reaģētu uz starptautisko sarunu virzību un radītu atmosfēru, kas veicina šīs sarunas, Komisija vēlas **emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas** (ETS) noteikumus uz laiku neattiecināt uz lidojumiem, kuri tiek veikti uz un no trešām valstīm.

⁽¹⁾ Eiropas Savienības Tiesa, lieta C-366/10, Air Transport Association of America e. a./Secretary of State for Energy and Climate Change, Luksemburga, 2011. gada 21. decembris.

2.4. Pašlaik emisijas kvotu tirdzniecības sistēma **paredz**, ka uzņēmumiem, kuriem jāievēro prasība samazināt emisijas, tiks piešķirtas **kredītvienības atbilstoši tam, cik tonnas CO₂** tie drīkst radīt; turklāt **piešķirto kredītvienību skaits ar katru gadu samazināsies**. Uzņēmumiem, kuriem izdosies samazināt emisijas vairāk par paredzēto, tiks piešķirtas cita veida kredītvienības, ko tie varēs pārdot “nesekmīgākiem” uzņēmumiem, kuriem ir lielākas vajadzības. Kopš 2012. gada ETS direktīva attiecas arī uz aviācijas nozari un visiem ES lidostās ienākošiem un no tām izejošiem lidojumiem, nosakot pienākumu uzskaitīt emisijas un piedalīties emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā; pirmā kvotu nodošana ir paredzēta 2013. gada aprīlī.

2.5. Lai atvieglotu globālās vienošanās panākšanu Starptautiskās Civilās aviācijas organizācijas ietvaros, bija pagaidām jāatkāpjas no ES pieņemtās ETS direktīvas ievērošanas, tādējādi nodrošinot, ka pret gaisa kuģu ekspluatantiem, kuri neievēro direktīvā pirms 2014. gada 1. janvāra paredzētās ziņošanas un atbilstības saistības attiecībā uz ienākošajiem un izejošajiem lidojumiem, netiktu vērsti nekādi pasākumi.

2.6. Tomēr tieši pašlaik, kad vērojama ekonomikas lejupslīde, ierosinātā pieeja varētu samazināt ES gaisa transporta konkurētspēju salīdzinājumā ar starptautisko gaisa transportu: ETS direktīvas “iesaldēšana” uz vienu gadu, gaidot starptautiskus noteikumus attiecībā uz emisijām aviācijas nozarē (visaptveroša tirgus mehānisms), neattiektos uz ES iekšējo gaisa transportu.

2.7. Komiteja uzskata — lai izvairītos no minētajiem neizdevīgajiem nosacījumiem un konkurences kropļojumiem, būtu stingri jānosaka, ka šīs atkāpšanās laiks ir ierobežots un tā attiecas tikai uz gaisa kuģu ekspluatantiem, kuri nav saņēmuši vai kuri ir atdevuši visas bezmaksas kvotas, kas piešķirtas šādām darbībām 2012. gadā. Šā paša iemesla dēļ šīs kvotas nevajadzētu ņemt vērā, aprēķinot attiecīgās tiesības.

3. Komisijas priekšlikums

3.1. Lēmuma priekšlikuma mērķi ir šādi:

— atvirzīt termiņu, proti, uz laiku atlikt gaisa kuģu ekspluatantu saistības attiecībā uz ES ienākošajiem un no ES izejošajiem lidojumiem, uz kuriem attiecas Eiropas Savienības emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS);

— nodrošināt, ka netiek īstenoti nekādi pasākumi pret gaisa kuģu ekspluatantiem, kuri neievēro Direktīvā 2008/101/EK pirms 2014. gada 1. janvāra paredzētās ziņošanas un atbilstības saistības attiecībā uz Eiropas Ekonomikas zonā ienākošajiem un no tās izejošajiem lidojumiem;

— saistībā ar kopējiem centieniem ierobežot klimata pārmaiņas nodrošināt, ka ETS direktīva arī turpmāk attiecas uz lidojumiem starp EEZ lidostām.

3.2. Priekšlikuma mērķis arī ir nepieļaut konkurences kropļojumus, un tāpēc šis atbrīvojums attiecināts tikai uz gaisa kuģu ekspluatantiem, kuri nav saņēmuši vai kuri ir atdevuši visas bezmaksas kvotas, kas piešķirtas šādām darbībām 2012. gadā.

4. Piezīmes

4.1. Jau iepriekšējā atzinumā Komiteja uzsvēra, ka ES aviācijas nozarei ir būtiski šādi aspekti:

— visaptverošs risinājums emisijas kvotu tirdzniecības jomā;

— Eiropas vienotā gaisa telpa, kas darbojas, cik vien labi iespējams;

— attiecīgi tiesību akti.

“Eiropas vienotās gaisa telpas izveide ir arī svarīga, lai nodrošinātu ES aviācijas nozares konkurētspēju pasaules tirgū⁽²⁾”, jo aviācija ir nozīmīga ES tautsaimniecības nozare: 748 miljoni pasažieru gadā, vairāk nekā 11 miljoni tonnu pārvadāto preču, ieguldījums IKP — 359 miljardi *euro* un vairāk nekā 5 miljoni darbinieku.

4.2. Tāpēc Komiteja atbalsta lēmumu līdz starptautisko sarunu beigām atlikt ETS direktīvas attiecināšanu uz aviosabiedrībām, kas veic Eiropas Ekonomikas zonā ienākošos un no tās izejošos lidojumus, bet uzskata, ka visos pasaules reģionos jāpārvērš vienošanās par ETS sistēmas ieviešanu arī attiecībā uz starpreģionālajiem lidojumiem.

⁽²⁾ CESE 1391-2011, OV C 376, 22.12.2011., 38. lpp.

4.3. Komiteja uzsver, ka tāda rīcība varētu apdraudēt Eiropas transporta konkurētspēju. Laikā, kad moratorijs attiecībā uz ETS būs spēkā, ES iekšējo lidojumu pasažieri saskaņā ar pamatotām vides aizsardzības prasībām tiks aplikti ar nodokļiem, bet pasažieriem, kas ierodas no trešām valstīm, šādi nodokļi nebūs jāmaksā.

4.4. Tādēļ, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Komiteja rosina ātrāk rast risinājumu, kura pamatā ir visaptveroša pieeja, vienlaikus nepieļaujot netaisnīgus nosacījumus un konkurences kropļojumus; nav šaubu, ka nespēja vienoties par visaptverošu risinājumu emisijas kvotu tirdzniecības jomā negatīvi ietekmēs ES tirgu, jo šādi noteikumi attiektos vienīgi uz to.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu”

COM(2012) 628 final – 2012/0297 (NLE)

(2013/C 133/07)

Ziņotājs: **ZBOŘIL kgs**

Eiropas Parlaments 2012. gada 19. novembrī un Padome 2012. gada 16. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 192. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2011/92/ES par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu”

COM(2012) 628 final – 2012/0297 (NLE).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 29. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (13. februāra sēdē), ar 116 balsīm par, 11 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja atzinīgi vērtē labumu, ko devusi ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) koncepcija, — vides kvalitātes uzlabošanas gan dalībvalstīs, gan Eiropas Savienībā kopumā.

1.2. Tas, vai, vērtējot projektu ietekmi uz vidi, tiek pieņemti pamatoti un iedarbīgi lēmumi, ir lielā mērā atkarīgs no IVN dokumentu kvalitātes un neatkarības, un tajos izmantotās informācijas kvalitātes. Lai to novērtētu, jāpiemēro proporcionalitātes princips, un kvalitāte jāprasa arī no atļauju izsniedzējam iestādēm pēc konstruktīvas apspriešanās ar pilsonisko sabiedrību.

1.3. Pēc Komitejas domām, ir būtiski norādīt, ka attiecīgās izmaksas — gan naudas, gan visvairāk laika izteiksmē — var aizkavēt MVU projektus, īpaši tad, ja saistībā ar prasību pēc alternatīvām netiek ievērots proporcionalitātes princips.

1.4. IVN direktīva būtu jāīsteno elastīgi un proporcionāli, apvienojot procedūras, kurās piešķir vides un plānošanas atļaujas tiem projektiem, kuru ietekme uz vidi jau iepriekš ir zināma vai noskaidrota kā neliela. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta pasākumus, ko Komisija veikusi, lai uzlabotu tiesisko noteiktību dalībniekiem, kuri iesaistīti IVN procesā.

1.5. EESK ļoti atzinīgi vērtē priekšlikumu precizēt termiņus galvenajiem direktīvā paredzētajiem posmiem (sabiedriskajai apspriešanai, sākotnējās pārbaudes lēmumam un galīgajam IVN lēmumam) un ieviest mehānismu, ar ko nodrošināt IVN procesu saskaņošanu un koordinēšanu visā ES.

1.6. Komiteja uzskata, ka monitorings IVN lēmumā būtu jānosaka par obligātu tikai pamatotos gadījumos un tikai tādā mērā, cik tas ir absolūti nepieciešams.

1.7. Attiecībā uz ierosinājumu iekļaut noteikumu par “IVN pielāgošanu jaunajai problemātikai” EESK uzskata, ka šāds direktīvas darbības jomas paplašinājums jāattiecinā vienīgi uz tādiem projektiem, kuriem paredzama liela un skaitliski izmērāma ietekme uz vides aizsardzības aspektiem un kuri ir novērtēšanas posmā, turklāt šajā ziņā liela nozīme jāpiešķir proporcionalitātes principam un skaidri jānošķir dažādās projekta sagatavošanas un īstenošanas fāzes.

1.8. EESK atbalsta iedzīvotāju tiesības uz informācijas pieejamību un tiesības piedalīties IVN procesā. Tomēr vienlaikus Komiteja aicina projektu ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūras noteikumus izstrādāt tā, lai IVN direktīvu nevarētu izmantot negodīgos nolūkos vai nepamatoti novilcināt termiņus. EESK vēlas, lai visu iesaistīto pušu interesēs sūdzības tiktu izskatītas saprātīgā termiņā.

2. Komisijas dokuments

2.1. Direktīva 2011/92/ES, ar ko, ieviešot prasību obligāto minimumu, tika saskaņoti projektu ietekmes uz vidi novērtēšanas principi, palīdz nodrošināt augstu vides un cilvēka veselības aizsardzības līmeni.

2.2. Direktīva 2011/92/ES ir jāgroza, lai stiprinātu ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūras kvalitāti, racionalizētu dažādas procedūras posmus un sekmētu saskaņotību un sinerģiju ar citiem Savienības tiesību aktiem, kā arī dalībvalstu stratēģijām un politikas pasākumiem, kuri ietilpst valsts kompetencē.

2.3. Saskaņā ar Savienības saistībām, kas noteiktas atbilstīgi Konvencijai, un mērķiem un darbībām, kuras paredzētas Savienības bioloģiskās daudzveidības stratēģijā līdz 2020. gadam, pasākumiem, kas veikti nolūkā nepieļaut būtisku negatīvu ietekmi uz vidi, mazināt to un, ja iespējams, to kompensēt, būtu jāpalīdz izvairīties no vides kvalitātes pasliktināšanās un bioloģiskās daudzveidības neto zuduma.

2.4. Klimata pārmaiņas arī turpmāk radīs kaitējumu videi un apdraudēs ekonomikas attīstību. Tāpēc būtu jāsekmē Savienības izturētspēja vides, sociālajā un ekonomikas jomā, lai efektīvi atrisinātu klimata pārmaiņu jautājumu visā Savienības teritorijā. Risinājumi saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām un ietekmes mazināšanu jāievieš daudzās nozarēs, kas ietvertas Savienības tiesību aktos.

2.5. Piemērojot Direktīvu 2011/92/ES, ir jānodrošina konkurētspējīga uzņēmējdarbības vide, it īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem, lai veidotu gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi saskaņā ar mērķiem, kuri noteikti Komisijas paziņojumā "Eiropa 2020 — Stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei".

2.6. Projekta vides ziņojumā, kas jāizstrādā attīstītājam, būtu jāiekļauj attiecībā uz ierosināto projektu pieņemamo alternatīvu

novērtējums, tostarp pašreizējā vides stāvokļa iespējamā attīstība projekta neīstenošanas gadījumā (pamatscenārijs), jo tas ļautu uzlabot novērtēšanas procesa kvalitāti un vides apsvērumus integrēt projekta izstrādes sākotnējā posmā.

2.7. Lai nodrošinātu pārredzamību un pārskatatbildību, būtu jānosaka prasība kompetentajai iestādei pamatot savu lēmumu piešķirt projektam attīstības atļauju, norādot, ka tā ir ņēmusi vērā notikušo apspriešanos rezultātus un attiecīgo apkopoto informāciju.

2.8. Būtu jānosaka termiņi dažādiem projektu ietekmes uz vidi novērtēšanas posmiem, lai veicinātu efektīvāku lēmumu pieņemšanu un palielinātu tiesisko noteiktību, ņemot vērā arī ierosinātā projekta raksturu, sarežģītību, atrašanās vietu un apjomu. Šādi termiņi nekādā gadījumā nedrīkstētu apdraudēt augstos vides aizsardzības standartus, it īpaši tos, kas izriet no citiem Savienības tiesību aktiem vides jomā, un īstenu sabiedrības līdzdalību un tiesu pieejamību.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Komiteja atzinīgi vērtē labumu, ko devusi ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) koncepcija, — vides kvalitātes uzlabošanas gan dalībvalstīs, gan Eiropas Savienībā kopumā. Minētā koncepcija ir transversāls ES un dalībvalstu vides politikas un tiesiskās sistēmas instruments, ko var uzskatīt par praktisku šīs politikas tiesiskā regulējuma iemiesojumu.

3.2. Komisijas ierosinājums turpināt uzlabot projektu ietekmes uz vidi novērtēšanas sistēmu pamatojas uz plašu IVN izmantošanas pieredzi, kas gūta 27 gados kopš pirmās direktīvas pieņemšanas ⁽¹⁾. Notikusi arī sabiedriskā apspriešana, kuras rezultāti izmantoti, formulējot ierosinātās izmaiņas un noteikumu precizējumus kodificētajā IVN Direktīvā 2011/92/ES ⁽²⁾, lai novērstu trūkumus, atspoguļotu pašreizējās sociālekonomiskās un vides pārmaiņas un problēmas, kā arī panāktu atbilstību lietpratīga regulējuma principiem.

⁽¹⁾ OV L 175, 5.7.1985., 40.–48. lpp.

⁽²⁾ OV L 26, 28.1.2012., 1. lpp.

3.3. Tas, vai, vērtējot projektu ietekmi uz vidi, tiek pieņemti pamatoti un iedarbīgi lēmumi, ir lielā mērā atkarīgs no IVN dokumentācijā izmantotās informācijas kvalitātes un no IVN procesa kvalitātes. Kvalitāte būtu jādefinē objektīvi, un kvalitātes prasības būtu jānosaka atbilstīgi proporcionalitātes principam, t.i., tās informācijas kvalitāte un apjoms, kas pieejama zonējuma atļauju izsniegšanas posmā. Papildus informācijas kvalitātes un neatkarības prasībai būtu jānosaka, ka procedūras pārvaldītājiem — sevišķi atļauju izsniedzējās iestādēs — jāuztur un pastāvīgi jāuzlabo nepieciešamā kompetence. EESK uzsver, ka šķiet būtu jānosaka, pie kādiem nosacījumiem iedzīvotāji var pieprasīt citu ekspertīzi.

3.4. Lai arī nav iespējams izmantot universālu pieeju, jo tā atkarīga no katra ierosinātā projekta konkrētās mijiedarbības ar apkārtni vidi, kopumā ir jāstiprina pamata principi, kas nodrošina kvalitatīvākus datus, lai sniegtu pamata informāciju, novērtētu iespējamo ietekmi un alternatīvas, un jāstiprina datu kvalitāte kopumā. Lai IVN procedūras būtu efektīvas, izšķiroša nozīme ir elastīgumam attiecībā uz prasību proporcionalitāti. Šis princips ir arī pamatnosacījums tam, lai varētu uzlabot saskaņotību ar citiem ES tiesiskajiem instrumentiem un racionalizēt pārvaldību, tādējādi mazinot birokrātiju.

3.5. Īstenošanas uzlabošanai jābūt prioritātei, un īstenošanas pārvaldībai ir vajadzīga vienota Eiropas sistēma. Tomēr tajā ir jāparedz vajadzīgais elastīgums, un tā ir jāpielāgo konkrētām vietējā un reģionālā līmeņa vajadzībām veselības un vides aizsardzības jomā. Vienlaikus sistēmai jābūt skaidri definētai attiecībā uz projektu pārrobežu ietekmes novērtēšanu un pietiekami saprotamai, lai nepieļautu nelegitīmu interešu iedarbību.

3.6. Veicot vietēja, reģionāla un valsts līmeņa novērtējumus, ir vajadzīga piekļuve kvalitatīviem datiem stratēģiskā līmenī, lai radītu bāzi ar projektiem saistītajiem novērtējumiem. Atbildība par šādu datu vākšanu un to pieejamību novērtēšanas procesā visās nozarēs ir jāuzņemas valsts iestādēm.

3.7. EESK ir gandarīta, ka sagatavošanas posmā Komisija ir aplūkojusi vairākas alternatīvas nepieciešamajām izmaiņām IVN direktīvā un ka priekšlikums, kura pamatā ir vispusīga analīze, izstrādāts, pamatojoties uz tādu alternatīvu, kuras saimnieciskās izmaksas un pozitīvā ietekme uz vidi ir samērīgas, ņemot vērā ietekmes novērtējumu. Tomēr Komiteja uzskata par ļoti svarīgu norādīt, ka izmaksas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem var radīt šķēršļus gan naudas, gan — it sevišķi — laika izteiksmē;

īpaši tas sakāms par prasību pēc alternatīvām, kura projektam var kļūt pat liktenīga.

3.8. IVN direktīva būtu jāsteno elastīgi un proporcionāli, apvienojot procedūras, kurās piešķir vides un plānošanas atļaujas tiem projektiem, kuru ietekme uz vidi jau iepriekš ir zināma vai noskaidrota un ir neliela; tādējādi varētu izvairīties no pārmērīgas un liekas kavēšanās visā apstiprināšanas procedūru ķēdē. Šāds ieteikums vēl jo būtiskāks ir patlaban, kad tiek apstiprināti Eiropas komunikāciju tīkli, kam ir ārkārtīgi svarīga nozīme elektrības un gāzes tirgus integrācijā un transporta infrastruktūras attīstībā.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK nešaubīgi atbalsta Komisijas ieceri — ar ierosinātās IVN direktīvas pārskatīšanas palīdzību uzlabot ES tiesiskā regulējuma saskanīgumu, cita starpā veidojot kodolīgākas galveno jēdzienu definīcijas, kur vien tas vajadzīgs. Tomēr attiecībā uz katru konkrēto projektu tā attīstītajam un kompetentajai iestādei, ievērojot proporcionalitātes principu, ir jāizvērtē piemērotākie IVN informācijas un atlases kritēriji un jāvienojas par to sarakstu.

4.2. Komiteja atzinīgi vērtē arī ierosinājumu noteikt konkrētus termiņus galvenajiem direktīvā paredzētajiem posmiem (sabiedriskajai apspriešanai, sākotnējās pārbaudes lēmumam un galīgajam IVN lēmumam) un ieviest mehānismu, kas būtu izmantojams kā IVN vienas pieturas aģentūra, lai nodrošinātu iespēju IVN izmantot koordinēti vai kopīgi ar citiem vides novērtējumiem. Tomēr nebūtu lietderīgi atļaut kompetentajai iestādei vēl par trim mēnešiem pagarināt 3 mēnešus ilgo “pamata” termiņu, kas noteikts obligātajai sākotnējai pārbaudei. Nav šaubu, ka ir ārkārtīgi svarīgi saskaņot procesu visā Eiropas Savienībā, un ar atvēlētajiem trim mēnešiem un vienu papildu mēnesi pietiek, lai kompetentā iestāde varētu sagatavot savus secinājumus.

4.3. EESK atbalsta priekšlikumu, ka ārkārtas situācijās dalībvalstij ir atļauts neveikt IVN, ja tam ir pamats un ja rodas attiecīga nepieciešamība. Komiteja atzinīgi vērtē arī pasākumus, ko Komisija veikusi, lai uzlabotu pārredzamību un pārskatatbildību, kā arī prasību kompetentajai iestādei pienācīgi pamatot savu lēmumu (gan pozitīvu, gan negatīvu) par konkrētu projektu.

4.4. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta pasākumus, ko Komisija veikusi, lai uzlabotu tiesisko noteiktību dalībniekiem, kuri iesaistīti IVN procesā. Tomēr Komiteja ir pārliecināta, ka to var panākt tikai tad, ja saistošus termiņus nosaka ne vien katram atsevišķam IVN procesa posmam, bet arī visa procesa pabeigšanai un lēmuma pieņemšanai par konkrēto ierosināto projektu. Ir ļoti svarīgi IVN procesa sastāvdaļās ierobežot ļaunprātīgas izmantošanas risku, jo tas nevajadzīgi kavē lēmumu pieņemšanu, mazinot tiesisko noteiktību dalībniekiem, kas iesaistīti procesā.

4.5. Pret daudzviet un daudzkārt apspriesto jautājumu — alternatīvu izmantošanu — EESK iesaka izturēties ļoti piesardzīgi. Nav šaubu, ka “pamatscenārijs” ir pamatots un loģisks, īpaši attiecībā uz ieguldījumiem atjaunošanā. Alternatīvu skaitam un to izstrādes detalizācijas pakāpei būtu jāatbilst projekta vērienam un būtībai, un tas būtu iepriekš jāaskaņo ar kompetento iestādi.

4.6. Lai uzlabotu īstenošanu, uzmanība jāpievērš šādām jomām:

— nodrošināt, ka ietekmes uz bioloģisko daudzveidību novērtējumi ir pakļauti uzraudzības procesam. Šie novērtējumi bieži ir apvienoti un to apjoma dēļ pienācīgi netiek ņemti vērā, lai arī ietekme var būt ievērojama;

— nodrošināt sabiedrības līdzdalību IVN procesa sākumā;

— precizēt procesu trešo personu viedokļu un zināšanu iekļaušanai;

— nodrošināt paziņojumu par ietekmi uz vidi un ietekmes novērtējumu neatkarību;

— novērtēt un precizēt procesu gadījumiem, kad ierosinātie riska mazināšanas pasākumi nedarbojas un rodas negatīva ietekme uz vidi;

— nodrošināt ierosināto riska mazināšanas pasākumu patiesu īstenošanu.

4.7. Vēl viena problēma ir prasība veikt monitoringu. EESK uzskata, ka IVN lēmumā monitorings būtu jāpieprasa tikai pamatotos gadījumos un tikai tādā apmērā, kas noteikti nepieciešams, lai saskaņā ar ierosinātā grozījuma 8. panta 2. punktu atklātu svarīgākos ietekmējošos faktorus, kuri raksturīgi projekta būvniecības fāzei. Pamatojums tam ir fakts, ka pašreizējā tiesiskajā regulējumā par piesārņojuma integrētu novēršanu un kontroli ir noteiktas prasības veikt monitoringu, kad projekts vai iekārta sāk darboties, un šīs prasības joprojām ir spēkā, piemēram, direktīvā par rūpnieciskajām emisijām.

4.8. Attiecībā uz ierosinājumu iekļaut noteikumu par “IVN pielāgošanu jaunajai problemātikai” EESK uzskata, ka šāds direktīvas darbības jomas paplašinājums jāattiecinā uz visiem projektiem, kuriem paredzama ietekme uz vides aizsardzības aspektiem un kuri ir novērtēšanas posmā. EESK iesaka apsvērt turpmāk minētos aspektus.

4.8.1. Tas, kā projekts ietekmē bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, būtu jāvērtē gan tad, ja ietekme paredzēta reģionālā mērogā, un tad, ja būs vietēja mēroga ietekme. Lai arī vides aspektus (piemēram, nacionālos parkus, dabas rezervātus, “NATURA 2000” teritorijas utt.) aizsargā citi juridiskie instrumenti, ir skaidri vajadzīgs visaptverošs novērtēšanas process — tāds, kāds tas ir ietekmes uz vidi novērtējumos un ko regulē gan valstu, gan Eiropas līmeņa noteikumi.

4.8.2. Klimata pārmaiņas ir globāla parādība, kas ietekmē vietējo līmeni un rada nepieciešamību pēc vietēja līmeņa pasākumiem. Globālās ietekmes uz klimata pārmaiņām izvērtēšana un ar klimata pārmaiņām saistīto jautājumu risināšana ir nozīmīgs uzdevums. Šajā ziņā ir jāpiemēro proporcionalitātes princips un jānodrošina vadlīnijas valsts un vietējā līmenī. Šā iemesla dēļ, vērtējot klimata aizsardzības aspektu, galvenā vērība būtu jāvelta reālai un tiešai projekta ietekmei uz vietējo klimatu (zemes izmantojumu, ūdens resursiem utt.) un tā reģionālajai ietekmei. EESK uzskata, ka svarīgs ir arī jautājums par novērtējumu saistībā ar sagaidāmās [vietējās, reģionālās vai globālās] klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanas potenciālu.

4.8.3. Šajā saistībā EESK norāda, ka nepiemērots ir ierosinātais kritērijs, pēc kura vērtēt, kā konkrētais projekts ietekmē globālās klimata pārmaiņas, proti, siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tāpēc Komiteja aicina izstrādāt vadlīnijas šā aspekta īstenošanai un aicina klimata pārmaiņu ietekmes novērtējumu arī iekļaut tajā plānu un programmu izstrādes posmā, kurā tiek veikts stratēģiskais vides novērtējums.

4.8.4. Katastrofu riska novērtēšanā nebūtu jākoncentrējas uz absolūti hipotētiskiem gadījumiem vai hipotētiskām to kombinācijām. Vadoties no proporcionalitātes principa, šāda veida novērtējums būtībā nav jauna prasība, ciktāl tā joprojām attiecas uz potenciāli paredzamām dabas katastrofām (plūdiem, liela mēroga ugunsgrēkiem, zemestrīcēm utt.).

4.8.5. EESK uzskata, ka [dabas] resursu patēriņa novērtēšana IVN atļauju piešķiršanas procedūru ietvaros ir vajadzīga. Nav šaubu, ka taupīga resursu izmantošana ir būtisks ekonomikas princips ikvienā projektā, lai šis projekts varētu tikt īstenots, tomēr bioloģiskās daudzveidības samazināšanās liecina, ka ir vajadzīgi proaktīvi plašāki pasākumi. Tomēr par šādu novērtēšanu IVN posmā nav pietiekami daudz informācijas. Šā IVN aspekta novērtēšanai nepieciešams izstrādāt vadlīnijas un

apkopot informāciju. Lai arī prasība novērtēt izejvielu, dabas resursu un enerģijas patēriņu produktīvos ieguldījumos jau ir ietverta integrētajā reģistrācijas procedūrā, ko nosaka Rūpniecisko emisiju direktīva, tā neattiecas uz bioloģiskās daudzveidības samazināšanos.

4.9. EESK atbalsta iedzīvotāju tiesības uz informācijas pieejamību un tiesības piedalīties IVN procesā. Tomēr vienlaikus Komiteja aicina projektu ietekmes uz vidi novērtēšanas procedūras noteikumus izstrādāt tā, lai IVN direktīvu nevarētu izmantot negodīgos nolūkos vai nepamatoti novilcināt termiņus. Lēmuma pieņemšanai atvēlētais 27 mēnešu laikposms gluži vienkārši ir nepieņemams un rada šaubas par Eiropas Savienību kā jaunām investīcijām piemērotu ekonomikas zonu.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

I PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Šajos specializētās nodaļas atzinuma punktos bija izmaiņas, ņemot vērā pilnsapulcē pieņemtos grozījumus, bet par tie saņēma vairāk nekā vienu ceturtdaļu nodoto balsu (Reglamenta 54. panta 4. punkts).

1.1. punkts un 3.1. punkts (balsoti kopā)

"Komiteja atzinīgi vērtē ievērojamo labumu, ko devusi ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) koncepcija, — pakāpenisko, tomēr būtisko vides kvalitātes uzlabošanas gan dalībvalstīs, gan Eiropas Savienībā kopumā. Minētā koncepcija ir transversāls ES un dalībvalstu vides politikas un tiesiskās sistēmas instruments, ko var uzskatīt par praktisku šīs politikas tiesiskā regulējuma iemiesojumu."

Balsošanas rezultāts

Par: 55

Pret: 41

Atturas: 19

1.2. punkts un 3.3. punkts (balsoti kopā)

"Tas, vai, vērtējot projektu ietekmi uz vidi, tiek pieņemti pamatoti un iedarbīgi lēmumi, ir lielā mērā atkarīgs no IVN dokumentācijā izmantotās informācijas kvalitātes un no IVN procesa kvalitātes. Problēmu tomēr rada procesa dalībnieku izpratne par to, kas ir kvalitāte. Kvalitāte būtu jādefinē objektīvi, un kvalitātes prasības būtu jānosaka atbilstīgi proporcionalitātes principam, t.i., tās informācijas kvalitāte un apjoms, kas pieejama teritoriālās procedūras posmā. Papildus informācijas kvalitātes prasībai būtu jānosaka, ka procedūras pārvaldītājiem — sevišķi atļauju izsniedzējās iestādēs — jāuztur un pastāvīgi jāuzlabo nepieciešamā kompetence."

Balsošanas rezultāts

Par: 65

Pret: 44

Atturas: 13

3.4. punkts

"Citiem vārdiem sakot, nav iespējams izmantot universālu pieeju, jo tā atkarīga no katra ierosinātā projekta konkrētās mijiedarbības ar apkārtnējo vidi. Lai IVN procedūras būtu efektīvas, izšķiroša nozīme ir elastīgumam attiecībā uz prasību proporcionalitāti. Šis princips ir arī pamatnosacījums tam, lai varētu uzlabot saskaņotību ar citiem ES tiesiskajiem instrumentiem un racionalizēt pārvaldību, tādējādi mazinot birokrātiju."

Balsošanas rezultāts

Par: 68

Pret: 51

Atturas: 11

4.6. punkts

Šā punkta nebija specializētās nodaļas atzinumā.

"Lai uzlabotu īstenošanu, uzmanība jāpievērš šādām jomām:

— nodrošināt, ka ietekmes uz bioloģisko daudzveidību novērtējumi ir pakļauti uzraudzības procesam. Šie novērtējumi bieži ir apvienoti un to apjoma dēļ pienācīgi netiek ņemti vērā, lai arī ietekme var būt ievērojama;

- nodrošināt sabiedrības līdzdalību IVN procesa sākumā;
- precizēt procesu trešo personu viedokļu un zināšanu iekļaušanai;
- nodrošināt pazinojumu par ietekmi uz vidi un ietekmes novērtējumu neatkarību;
- novērtēt un precizēt procesu gadījumiem, kad ierosinātie riska mazināšanas pasākumi nedarbojas un rodas negatīva ietekme uz vidi;
- nodrošināt ierosināto riska mazināšanas pasākumu patiesu īstenošanu."

Balsošanas rezultāts

Par: 70

Pret: 54

Atturas: 8

4.7. punkts (jauns 4.8. punkts)

"Attiecībā uz ierosinājumu iekļaut noteikumu par "IVN pielāgošanu jaunajai problemātikai" EESK uzskata, ka šāds direktīvas darbības jomas paplašinājums jāattiecinā vienīgi uz tādiem projektiem, kuriem paredzama liela un skaitliski izmērāma ietekme uz vides aizsardzības aspektiem un kuri ir novērtēšanas posmā. EESK iesaka apsvērt turpmāk minētos aspektus."

Balsošanas rezultāts

Par: 69

Pret: 52

Atturas: 11

4.7.1. punkts (jauns 4.8.1. punkts)

"Tas, kā projekts ietekmē bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, būtu jāvērtē tikai tad, ja ietekme paredzēta vismaz reģionālā mērogā vai ja vietēja mēroga ietekme skars teritorijas, ko aizsargā īpaši tiesību akti (piemēram, nacionālos parkus, dabas rezervātus, "NATURA 2000" teritorijas utt.)."

Balsošanas rezultāts

Par: 71

Pret: 56

Atturas: 5

4.7.2. punkts (jauns 4.8.2. punkts)

"Klimata pārmaiņas ir globāla parādība, un tikai nedaudziem attīstītājiem ir pietiekami daudz zināšanu, lai izvērtētu sava projekta globālo ietekmi uz klimata pārmaiņām. Tāpēc šajā ziņā ir jāpiemēro proporcionalitātes princips. Šā iemesla dēļ, vērtējot klimata aizsardzības aspektu, galvenā vērtība būtu jāvelta reālai un tiešai projekta ietekmei uz vietējo klimatu (zemes izmantojumu, ūdens resursiem utt.) un tā reģionālajai ietekmei. EESK uzskata, ka svarīgs ir arī jautājums par novērtējumu saistībā ar sagaidāmās [vietējās, reģionālās vai globālās] klimata pārmaiņu ietekmes mazināšanas potenciālu."

Balsošanas rezultāts

Par: 84

Pret: 53

Atturas: 6

4.7.3. punkts (jauns 4.8.3. punkts)

"Šajā saistībā EESK norāda, ka nepiemērots ir ierosinātais kritērijs, pēc kura vērtēt to, kā konkrētais projekts ietekmē globālās klimata pārmaiņas, proti, siltumnīcefekta gāzu emisijas. Tāpēc Komiteja atbilstīgi proporcionalitātes principam aicina klimata pārmaiņu ietekmes novērtējumu iekļaut tajā plānu un programmu izstrādes posmā, kurā tiek veikts stratēģiskais vides novērtējums, un atcelt visus tos IVN direktīvas darbības jomas paplašinājumus, kas saistīti ar globālajām klimata pārmaiņām."

Balsošanas rezultāts

Par: 74

Pret: 51

Atturas: 7

4.7.5. punkts (jauns 4.8.5. punkts)

"EESK uzskata, ka [dabas] resursu patēriņa novērtēšana IVN atļauju piešķiršanas procedūru ietvaros ir nepārdomāta. Nav šaubu, ka taupīga resursu izmantošana ir būtisks ekonomikas princips ikvienā projektā, lai šis projekts varētu tikt īstenots. Turklāt par šādu novērtēšanu IVN posmā nav pietiekami daudz informācijas. Prasība novērtēt izejvielu, dabas resursu un enerģijas patēriņu produktīvos ieguldījumos jau ir ietverta integrētajā reģistrācijas procedūrā, ko nosaka Rūpniecisko emisiju direktīva."

Balsošanas rezultāts

Par: 78

Pret: 53

Atturas: 6

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz īpašus nosacījumus zvejai dziļūdens krājumos Ziemeļaustrumu Atlantijā un noteikumus zvejai starptautiskajos ūdeņos Ziemeļaustrumu Atlantijā un atceļ Regulu (EK) Nr. 2347/2002”

COM(2012) 371 final

(2013/C 133/08)

Ziņotājs: **Mário SOARES**

Padome 2012. gada 3. septembrī un Eiropas Parlaments 11. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko paredz īpašus nosacījumus zvejai dziļūdens krājumos Ziemeļaustrumu Atlantijā un noteikumus zvejai starptautiskajos ūdeņos Ziemeļaustrumu Atlantijā un atceļ Regulu (EK) Nr. 2347/2002”

COM(2012) 371 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 29. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 89 balsīm par, 3 balsīm pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka ir steidzami jānodrošina dziļūdens sugu ilgtspēja un jūras grunts aizsardzība. Tā ir sarežģīta problēma, un tās risinājumā jāņem vērā visaptveroši dati un pamatīga zinātniska analīze. Būtu jāīsteno piesardzīga pieeja, lai nepieļautu tādu zvejas rīku lietošanu, kuru ietekme vēl nav pilnībā izprasta un ilgākā laika posmā varētu radīt kaitējumu.

1.2. EESK arī uzskata: ieviešot jebkādas izmaiņas saistībā ar šo zveju, jāņem vērā gan vides, gan sociāli ekonomiskā ilgtspēja, jo no šiem aspektiem ir atkarīgas daudzas darba vietas ne tikai uz kuģiem, bet arī krastā, kā arī piekrastes kopienu dzīvotspēja. Izstrādājot piemērotus kontroles noteikumus attiecībā uz zvejas darbībām un tos sadarbības ceļā īstenojot, konsultācijās un sarunās būtu jāiesaista visas ieinteresētās puses.

1.3. EESK uzskata, ka panta par zvejas atļauju anulēšanu (šobrīd iekļauts nodaļā par kontroli) pārcelšana uz nodaļu par zvejas atļaujām uzlabotu priekšlikuma saskaņotību un kļūdu visas neskaidrības par šajā pantā minēto zinātnisko novērotāju lomu, kuri nekādā gadījumā nebūtu uzskatāmi par kontrolie-riem.

1.4. EESK atkārtoti uzsver, ka visi šajā jomā pieņemtie pasākumi jābalsta uz zinātniskās pētniecības datiem, kas līdz šim devuši ļoti atzīstamus rezultātus.

2. Pamatojums

2.1. Kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) reformā, kas aizsākās ar Eiropas Komisijas ⁽¹⁾ zaļo grāmatu 2009. gadā ⁽²⁾, iekļauti citi grozījumi noteikumos, ar kuriem regulē KZP piemērošanu īpašās teritorijās un/vai konkrētām sugām. Minētajā aspektā var interpretēt šā atzinuma pamatā esošo priekšlikumu, un tajā noteiktā apjomā varētu iekļaut ar KZP noteiktos vispārēja rakstura grozījumus, attiecinot tos uz zveju dziļūdens krājumos Ziemeļaustrumu Atlantijā, it īpaši ilgtspējas un zinātniskās izpētes principus kā pamatu zvejas darbībām.

2.2. Jaunajā priekšlikumā iekļautā Padomes 20. decembra Regulas (EK) Nr. 2371/2002 pārskatīšana paredzēta, lai īstenotu ANO Ģenerālās asamblejas Rezolūcijas Nr. 61/105 un 64/72, kurās izteikts aicinājums dalībvalstīm un reģionālajām zivsaimniecības pārvaldības organizācijām pieņemt pasākumus, lai nodrošinātu jutīgu dziļūdens jūras ekosistēmu aizsardzību pret zvejas darbību radīto kaitējumu, tādējādi resursu atbildīgu izmantošanu izvirzot par vispārēju noteikumu jebkura veida zvejas darbībai. Komisija atzīst arī, ka jālabo atsevišķas nepilnības, kas konstatētas spēkā esošās regulas piemērošanas periodā.

⁽¹⁾ OV C 181, 21.6.2012., 183.–195. lpp.

⁽²⁾ OV C 18, 19.1.2011., 53.–58. lpp.

2.3. Starpposmā un ņemot vērā problēmas, kas atklājās, piemērojot Regulu (EK) Nr. 2371/2002, praksē, Komisija ir publicējusi noteikumus, kas zināmā mērā attiecīgi pielāgojuši tās saturu.

2.4. Šajā sakarā būtu jānorāda uz 2007. gada 29. janvāra paziņojumu par dziļūdens zivju krājumiem un neatbilstību starp noteikto kopējo pieļaujamo nozveju un faktisko nozveju, un jāuzsver, ka tā daļēji saistīta ar pārliecinošas zinātniskas informācijas trūkumu gan par regulā minētajām sugām, gan par faktisko jaudu zvejas flotēm, kas darbojas Ziemeļaustrumu Atlantijā un kuru kvotas tika noteiktas pirms šīs regulas. Paziņojumā bija arī minēts, ka šī zveja būtu jāuzrauga un jākontrolē, izmantojot kuģu satelītnovērošanas sistēmu (VMS).

2.5. Regulā (EK) Nr.199/2008 par Kopienas sistēmas izveidi datu vākšanai, pārvaldībai un izmantošanai zivsaimniecības nozarē zināmā mērā izmantoti Komisijas priekšlikumi izveidot ES programmu, kas palielinātu ieinteresētību uz zinātniskiem apsvērumiem balstītas zvejas pārvaldībā un kontrolē.

2.6. Visbeidzot, Regulā (EK) Nr. 1262/2012, ar kuru ES kuģiem nosaka zvejas iespējas attiecībā uz konkrētiem dziļūdens zivju krājumiem 2013. un 2014. gadā, ievērota prasība izstrādāt zvejai divgadu plānus. Tajā ir noteikti kopējās pieļaujamās nozvejas apjomi un, kas ir vēl svarīgāk, to sadalījums.

3. Priekšlikuma analīze

3.1. Priekšlikuma izejas punkts ir atziņa, ka Regulas (EK) Nr. 2347/2002 darbības rezultāti, salīdzinot ar izvirzītajiem mērķiem, ir neapmierinoši, īpaši attiecībā uz šādiem aspektiem:

- daudzu dziļūdens sugu lielā jutība,
- negatīvā ietekme, kādu zveja ar grunts traļiem rada jutīgām dziļjūras ekosistēmām,
- liels nevēlamās nozvejas apjoms,
- grūtības noteikt zvejas radītās noslodzes ilgtspējīgo apjomu pietiekamu zinātnisku datu trūkuma dēļ.

3.2. EESK uzskata, ka saistībā ar šo jautājumu izstrādātās dažādās pamatnostādnes kopš regulas stāšanās spēkā 2003.

gadā zvejas kuģiem varētu būt radījušas kaitējumu gan vides, gan ekonomiskajā aspektā. Tādēļ debatēs par šo jauno priekšlikumu kā vispārīgs princips jāizvirza vienkāršošana, regulējuma stabilitāte un juridiskā noteiktība dalībvalstīm un iesaistītajiem ekonomiskās un sociālās jomas dalībniekiem.

3.3. Dziļūdens krājumi var būt gan mērķsugas, gan citu zvejniecību piezveja. Priekšlikuma vispārīgais mērķis ir nodrošināt iespējami ilgtspējīgāku dziļūdens krājumu izmantošanu, vienlaikus samazinot šīs zvejniecības ietekmi uz vidi, un uzlabot informācijas bāzi zinātniskajiem novērtējumiem. Minētā mērķa sasniegšanai jānosaka vairāki pasākumi, kas izskatīti zemāk.

3.4. Dziļūdens sugu ilgtspējīga izmantošana

3.4.1. Kā vispārēja prasība jānosaka zvejas iespējas tā, lai attiecīgais dziļūdens sugu ieguves apjoms būtu saskaņots ar maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu. Ilgtspējas nodrošināšanai tiek ierosināti dažādi pasākumi: pirmkārt, jāizveido zvejas atļauju sistēma, kur katram operatoram pieteikumā ir jānorāda viena vai vairākas savas zvejas mērķsugas, kuras minētas izstrādātajos sarakstos. EESK secina, ka izskatāmajā priekšlikumā iekļautie saraksti, kas izstrādāti atbilstoši līgumiem ar Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecības komisiju (NEAFC), ir daudz garāki nekā pašreiz spēkā esošie saraksti, un tajos iekļautas zvejniecības, kas noteikumos par dziļūdens zveju līdz šim nav minētas. Otrkārt, uzsvērtā arī zinātnisko datu nozīme, lai gan jānorāda, ka lielākajā daļā dalībvalstu ir zinātniskas struktūras un organizācijas, kas veikušas teicamu darbu, kas kalpo ilgtspējīgas zvejas īstenošanai.

3.4.2. Zvejas atļaujas ir obligāta prasība, lai veiktu dziļūdens zveju, un pēc divu gadu pārejas perioda stāties spēkā aizliegums izmantot zvejas rīkus (grunts traļus un pie grunts nostiprinātus žaunu tīklus). Kuģi, kas zvejo citas mērķsugas, var ienākt šajās zonās, ja saņemta zvejas atļauja, kurā dziļjūras sugas norādītas kā piezveja, nepārsniedzot noteiktu robežvērtību.

3.4.3. Pašreiz grunts traļu izmantošana ir vienīgais veids dažu sugu, piemēram, megrima un Norvēģijas omāra, ekonomiski izdevīgai zvejai. Ja tuvākajā laikā šo zvejas rīku izmantošanu aizliedz, iepriekš neapspriežoties ar ieinteresētajām pusēm, šajā nozarē varētu zust ienākumi un darba vietas. EESK uzskata, ka plašāka zinātniska informācija par šīm sugām un kontrolēta to nozveja apvienojumā ar citiem tehniskiem un atbalsta pasākumiem ļautu ilgtspējīgi izmantot zvejas resursus, ņemot vērā vides, sociālo un ekonomisko aspektu. Tādēļ būtu jāatbalsta jaunu veidu traļu izmantošana, piedāvājot tehniskus risinājumus, lai šobrīd izmantotos grunts traļus aizstātu ar jaunām dziļūdens zvejas metodēm.

3.5. Zinātniskais pamatojums

3.5.1. Šis mērķis ir nemainīgs kritērijs visā KZP. Bez zinātniskas informācijas par jūras vidi un tās biotopiem nav iespējams noteikt ilgtspējīgai izmantošanai atbilstošus ekspluatācijas līmeņus. Zivju krājumi jāapsaimnieko, balstoties uz maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam noteiktajiem ekspluatācijas līmeņiem.

3.5.2. Gan atzinumā par zaļo grāmatu, gan turpmākajos atzinumos EESK paudusi atbalstu zinātniskās informācijas uzlabošanai par jūras vidi un krājumu stāvokli un ierosinājusi, ka pētījumu koordinēšana un datu vākšana būtu jāuzņemas reģionālajām zvejniecību pārvaldības organizācijām.

3.5.3. EESK vēlreiz uzsver arī atzinumā par KZP finansēšanu⁽³⁾ iekļauto priekšlikumu šādas darbības uzticēt neatkarīgām zinātniskām struktūrām, piedaloties zvejniekiem vai viņu organizācijām. Tāpat atgādinām arī par mūžizglītības nepieciešamību cilvēkkapitāla attīstībā, it īpaši, iesaistot jaunos zinātniekus jūras pētniecībā.

3.6. Tehniskie zvejas pārvaldības pasākumi

3.6.1. Saskaņā ar priekšlikumu zvejas iespējas pašreiz tiek noteiktas, ņemot vērā gan zvejas piepūles limitus, gan nozvejas limitus, savukārt turpmāk ņems vērā vienīgi zvejas piepūles limitus. Šajā sakarā EESK atkārtoti uzsver, ka visiem ierobežojumiem jābūt zinātniski pamatotiem.

3.6.2. Dalībvalstīm jānosaka pasākumi, lai izvairītos no zvejas kapacitātes palielināšanas un jutīgu sugu piezvejas, kā arī novērstu izmetumus.

3.6.3. Lai ES zvejnieki, uz kuriem attiecas nozvejas un zvejas piepūles ierobežojumi, netiktu diskriminēti salīdzinājumā ar to konkurentiem no trešām valstīm, kuri var zvejot bez ierobežojumiem, EESK aicina Komisiju pielikt enerģiskas pūles, lai noslēgtu reģionālus nolīgumus par resursu saglabāšanu, kas ir saistoši visām pusēm.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK atbalsta šādus Komisijas priekšlikuma aspektus.

— Dziļūdens ekosistēmas un sugas ir īpaši jutīgas pret cilvēku darbību.

— Zvejnieki jau sadarbojas ar zinātniekiem dziļūdens ekosistēmu un sugu izpētē, un zinātnieki faktiski tiek regulāri iekļauti zvejas kuģu komandās.

— Priekšlikuma galvenais mērķis ir garantēt dziļūdens sugu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī samazināt zvejniecību ietekmi uz vidi, un tādēļ ir jāuzlabo pieejamā informācija, kuru izmantos par pamatu zinātniskajam novērtējumam un noteikumu izstrādē par šo ūdeņu izmantošanu.

— Lai kontrolētu piekļuvi šim zvejas veidam, piemērots instruments ir atļauju izsniegšanas režīms zvejai dziļūdens krājumos.

4.2. No otras puses, EESK atzīst, ka grunts traļi var apdraudēt ne tikai dziļūdens sugas, bet arī jūras grunti jutīgās teritorijās. Tomēr šo zvejas rīku nedrīkst vērtēt tikai negatīvi, jo pareizas lietošanas gadījumā tas ir vienīgais veids, kā izmantot citas zvejniecības, neapdraudot to ilgtspēju. EESK ierosina izstrādāt zinātniski pamatotus kritērijus, lai lemtu par grunts traļu izmantošanas ierobežojumiem.

4.3. Visbeidzot, EESK uzskata, ka priekšlikums ir solis pareizā virzienā, bet vajadzīgs atbilstošs līdzsvars starp jutīgu biotopu un sugu aizsardzību un resursu ilgtspējīgu izmantošanu, ņemot vērā ekonomiskus, sociālus un vides aspektus. Tādēļ Komiteja uzskata, ka grunts traļu un žaunu tīklu aizliegšana varētu izrādīties neproporcionāla, ja netiek ņemti vērā zinātniski novērtējumi.

4.4. Kā alternatīvu aizliegumam EESK aicina piemērot ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO) pieņemtās pamatnostādnes par dziļūdens zvejas pārvaldību tālējūrā, kuras starptautiskajā līmenī atzinīgi novērtētas ANO un jo īpaši visā Eiropas Savienībā. Komiteja arī pozitīvi vērtē to, ka Komisija atzīst finansiāla atbalsta nepieciešamību, lai uz kuģiem nomaiņītu zvejas rīkus un apmācītu komandas. Šis atbalsts būtu jāpiešķir ekonomikas un sociālās krīzes apstākļiem, kas skar Eiropu.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³⁾ OV C 299, 4.10.2012., 133.–140. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ieteikums Padomes ieteikumam par ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu īstenošanu dalībvalstīs, kuru valūta ir euro”

COM(2012) 301 final

(2013/C 133/09)

Ziņotājs: **Thomas DELAPINA**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 14. augustā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Ieteikums Padomes ieteikumam par ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu īstenošanu dalībvalstīs, kuru valūta ir euro”

COM(2012) 301 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 21. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 161 balsi par, 3 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka noteiktas ekonomikas politikas vispārējās pamatnostādnes, kas jāievēro eurozonas valstīm un veido saskaņotu sistēmu, kura vajadzīga, lai padziļinātu integrāciju un nodrošinātu labāku un efektīvāku koordināciju.

1.2. Komiteja arī atzinīgi vērtē formulētos ieteikumus, kas adresēti katrai dalībvalstij, un pasākumus to īstenošanas pārbaudei. Tādējādi varēs ņemt vērā atšķirīgo ekonomikas veiktspēju un krīzes cēloņus, kas visās valstīs nav vienādi.

1.3. Tā kā publicēts ieteikums par ekonomikas politikas pamatnostādņu īstenošanu, EESK vēlētos norādīt, ka ekonomikas politika ir jāreformē, jo īpaši saistībā ar pamatnostādņu pārskatīšanu, kas paredzēta 2014. gadā. Komiteja uzskata, ka pašlaik īstenotais makroekonomikas politikas pasākumu kopums nav līdzsvarots, jo tajā nav ņemta vērā pieprasījuma un taisnīgas sadales nozīme. Šķiet, ka daži reformu īstenošanas mēģinājumi veicina finanšu tirgu stabilitāti, un tas līdzšinējā ekonomikas politikas virzībā ļautu lielāku uzmanību pievērst izaugsmi sekmējošiem politikas pasākumiem un jaunu darba vietu radīšanai. Tomēr banku nozares un finanšu tirgu darbības spēja joprojām nav pilnībā atjaunota. Taupības politika neļauj īstenot ticamu izaugsmes veicināšanas programmu, kas mazinātu valstu parādus un bezdarbu. Gluži pretēji, krīze saasinājās — tā vietā, lai, veicinot izaugsmi, pārvarētu krīzi, eurozonā veikto taupības pasākumu dēļ sākās atkārtota recesija, kurai ir smagas ne tikai saimnieciskās, bet jo īpaši sociālās sekas. Ja šīm sociālajām sekām netiks pievērsta uzmanība, ilgtermiņā tās vēl vairāk apdraudēs Eiropas ekonomikas izaugsmi.

1.4. Valstu politiku īstēnotie stabilizācijas pasākumi ir lemti neveiksmē, ja to ietekmi mazina norises finanšu tirgos un spekulācijas. Tāpēc Komiteja uzsver, ka finanšu tirgiem ir vajadzīgs jauns, stingrāks regulējums, kurā uzmanība būtu pievērsta arī paralēlajai banku sistēmai un kurš būtu koordinēts G20 līmenī, un jāmaina finanšu sistēmas mērķi, lai tās darbība atkal atbilstu reālās ekonomikas vajadzībām. EESK uzsver, ka Eiropā jānodrošina tā sauktā reālās ekonomikas atdzimšana, kas uzņēmējdarbībai ļautu atkal kļūt svarīgākai par spekulatīviem motīviem.

1.5. Solidārs un uzticams drošības tīkls, kas balstīts uz stabili iegūtas uzticības pamatu, varētu nodrošināt, ka pret grūtībās nonākušajām valstīm vērstās spekulācijas kļūst bezjēdzīgas un šīm valstīm vajadzīgo aizdevumu izmaksas samazinās. Šo izmaksu samazināšanos krīzes skartajās valstīs var sekmēt arī Eiropas kopējās obligācijas un mazāka atkarība no kredītteingu agentūrām.

1.6. Publisko finanšu konsolidācijai, kas jāveic dažādu iemeslu dēļ, piemēram, tāpēc, ka jāsedz banku atbalsta, ekonomikas atveseļošanas pasākumu, kā arī dažas valstis skārušā mājokļu un būvniecības burbuļa pārspārgšanas izmaksas, ir atšķirīgas steidzamības pakāpes, un tāpēc ir vajadzīgs plašāks un elastīgāks laika grafiks. Turklāt tajos jāņem vērā pieprasījuma ietekme un tie jāsaista ar ES stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem sociālās un nodarbinātības politikas jomā. Izaugsme un nodarbinātība ir svarīgākie faktori, kas nosaka konsolidācijas izdošanos. Neliels budžeta deficīts galvenokārt ir visas ekonomikas veiksmīgas attīstības un labas pārvaldības rezultāts, nevis šādas attīstības priekšnosacījums.

1.7. Ilgtspējīgai budžeta konsolidācijai ir jābūt līdzsvarotai tā, lai uzmanību pievērstu gan piedāvājuma un pieprasījuma ietekmes līdzsvarošanai, gan arī izdevumiem un ieņēmumiem. Komiteja īpaši norāda, ka integrēta budžeta politikas sistēma ("fiskāla savienība") ne tikai attiecas uz valstu izdevumiem, bet arī aptver valstu ieņēmumus. Komiteja rosina mainīt vispārējo skatījumu ne tikai uz izdevumu, bet arī uz nodokļu sistēmu, pievēršot uzmanību nodokļu taisnīgai sadalei. Tā norāda uz virkni pasākumu, kurus varētu īstenot, lai palielinātu nodokļu ieņēmumus, tādējādi saglabājot vēlamu sociālās sistēmas finansēšanas līmeni un perspektīvus ieguldījumiem publiskajā sektorā. Pamatojoties uz rūpīgu pētījumu par dažādajām tautsaimniecības sistēmām visā ES, būtu vēlams saskaņot nodokļu bāzes un sistēmas. Tā varētu novērst konkurences izkropļojumus Savienībā, un beigtos nodokļu samazināšanas sacensības, kas tikai veicina publisko ieņēmumu samazināšanos.

1.8. Komiteja mudina atkārtoti izvērtēt izdevumu multiplikatorus, ņemot vērā plašu starptautisku pētījumu rezultātus, kuri rosina domāt, ka ekonomikas lejupslīdes laikā izdevumu multiplikatori ir atšķirīgi katrā valstī un nelabvēlīgi ietekmē ekonomikas izaugsmi un nodarbinātību daudz lielākā mērā nekā tika uzskatīts līdz šim. Politika būtu veiksmīgāka, ja tās veidotāji vairāk apzinātos, ka ieņēmumu jomā īstenoto pasākumu negatīvā ietekme uz ieņēmumu un nodarbinātības palielināšanu parasti ir mazāka nekā izdevumu mazināšanas negatīvā ietekme, it sevišķi tad, ja šie ieņēmumu jomā paredzētie pasākumi skar iedzīvotāju grupas, kas ir mazāk tendētas uz patēriņu. Tādējādi nodarbinātību varētu veicināt un pieprasījumu varētu palielināt, veicot līdzekļu pārdali, kas nav saistīta ar budžeta palielināšanu, proti, piešķirot līdzekļus izaugsmi veicinošiem pasākumiem, piemēram, apmācības un nodarbinātības programmām, kā arī ieguldījumiem rūpniecībā, pētniecībā un sociālo pakalpojumu nodrošināšanā. Šāda rīcība savukārt sekmētu uzņēmumu un patērētāju uzticēšanās palielināšanos, kas ir ļoti vajadzīga.

1.9. Jo īpaši valstīs, kuru tekošajā kontā ir pārpalikums, šādi izaugsmes veicināšanas pasākumi sekmē importu. Šādu pasākumu koordinācija ES līmenī būtu daudz efektīvāka, jo eurozonas importa apjoms kopumā (proti, no trešām valstīm) ir daudz mazāks nekā importa apjoms katras tautsaimniecības ietvaros atsevišķi skatoties.

1.10. Lai centienos novērst ekonomikas ārējo nelīdzsvarotību panāktu vajadzīgo simetriju, valstīm, kuru tekošajā kontā ir pārpalikums, no eksporta gūtā peļņa būtu jānovirza plašas sabiedrības grupu labklājības uzlabošanai. Šāda iekšējā pieprasījuma palielināšana sekmētu arī "importa deficīta" samazināšanu valstīs.

1.11. Līdztekus prasībai mainīt pieeju attiecībā uz makroekonomikas politikas pasākumu kopumu var arī sociāli pieņemami

veidotas strukturālās reformas veicināt pieprasījumu un uzlabot ekonomikas veiktspēju.

1.12. Cenšoties novērst ekonomikas ārējo nelīdzsvarotību, kopumā nav lietderīgi koncentrēties uz cenu konkurētspēju, kas bieži ir saistīta ar prasībām ierobežot atalgojuma pieaugumu. Atalgojuma pieauguma ierobežošana eksporta veicināšanas nolūkā visās eurozonas valstīs vienlaikus ne tikai ļoti negatīvi ietekmē ieņēmumu pārdali, bet arī kopumā mazina pieprasījumu un izraisa lejupslīdi, kuras dēļ visas valstis ir zaudētājas.

1.13. Komiteja vēlreiz rosina īstenot tādu atalgojuma politiku, kas pilnībā atbilst produktivitātes izmaiņām, un norāda, ka valstu centieni noteikt prasības attiecībā uz autonomo darba koplīguma slēgšanas politiku un iejaukties šajā politikā vispār nav pieļaujami.

1.14. Citiem izmaksu faktoriem, kas bieži ir nozīmīgāki nekā atalgojums, parasti uzmanību nepievērš. Netiek ņemta vērā arī ar cenu nesaistīto faktoru nozīme konkurētspējas nodrošināšanā. Globālajā konkurencē Eiropa gūs panākumus, ja īsteno "taisnākā ceļa" stratēģiju, kuras mērķis ir kvalitatīvi augstvērtīgas pievienotās vērtības radīšana. "Apkārtceļa" stratēģija, proti, sacensība ar citiem pasaules reģioniem, cenšoties piedāvāt zemākas izmaksas, būtu lemta neveiksmei.

1.15. Eiropas sociālais modelis — sociālās nodrošināšanas sistēmas automātiskie stabilizatori — kopumā sekmēja krīzes pārvarēšanu, pozitīvi ietekmējot pieprasījumu un uzticēšanos. Šīs sistēmas vājināšana rada draudus, ka var sākties tikpat liela depresija kā pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados.

1.16. Kopumā Komiteja rosina valstu un Eiropas līmenī palielināt sociālo partneru lomu un Eiropas Savienībā ciešāk koordinēt atalgojuma politiku, piemēram, augstāk novērtējot makroekonomisko dialogu, kas būtu jāievieš arī eurozonā. Pamatnostādņu pārskatīšanā būtu jāievēro, ka valstis, kurās darbojas sociālā partnerība, krīzes ietekmi spēja mazināt efektīvāk nekā pārējās valstis.

1.17. Komiteja arī vēlreiz uzsver, ka sociālie partneri un citas organizācijas, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, pēc iespējas savlaicīgāk un visaptveroši ir jāiesaista politikas izstrādē. Vajadzīgās pārmaiņas un reformas tikai tad būs veiksmīgas un sabiedrība tās tikai tad atbalstīs, ja būs pārliecināta par sloga taisnīgu sadali.

1.18. Kopumā jāsecina, ka Eiropai vajadzīgs jauns izaugsmes modelis, ko raksturo cīņa pret nepieņemamu bezdarba līmeni, pietiekamas iespējas veikt uz nākotni orientētus ieguldījumus, kā arī ieguldījumus sociālajā un vides aizsardzības jomā, tādējādi radot izaugsmi un pieprasījumu. Veicot budžeta līdzekļu pārdali un nodrošinot pietiekamu pamatu, kas ieņēmumus ļauj gūt atbilstīgi taisnīgas sadales principam, jānostiprina sociālās sistēmas, lai paaugstinātu produktivitāti un nostabilizētu pieprasījumu un uzticēšanos. Šāds izaugsmes modelis ļaus ilgtermiņā arī konsolidēt publiskās finanses.

2. Vispārīga informācija

2.1. Padome 2010. gada 13. jūlijā pieņēma ieteikumu par dalībvalstu un Savienības vispārējām ekonomikas politikas pamatnostādņēm. Ieteikumā noteiktas šādas pamatnostādnes, kas nemainīsies līdz 2014. gadam, lai vairāk uzmanības varētu veltīt īstenošanai:

- 1. pamatnostādne: publisko finanšu kvalitātes un stabilitātes nodrošināšana;
- 2. pamatnostādne: makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršana;
- 3. pamatnostādne: nelīdzsvarotības mazināšana eurozonā;
- 4. pamatnostādne: atbalsta pētniecībai, izstrādei un inovācijai optimizēšana, zināšanu trīsstūra stiprināšana un digitālās ekonomikas potenciāla attīstīšana;
- 5. pamatnostādne: efektīvāka resursu izmantošana un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana;
- 6. pamatnostādne: uzņēmumu un patērētāju vides uzlabošana un ražošanas bāzes modernizēšana un attīstīšana, lai nodrošinātu netraucētu iekšējā tirgus darbību.

2.2. Šajā sakarā Komisija 2012. gada 30. maijā nāca klājā ar jaunāko ieteikumu "Padomes ieteikums par ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu īstenošanu dalībvalstīs, kuru valūta ir euro"; tajā atjaunināti ieteikumi, kas attiecas uz eurozonas ekonomikas politikas vispārējo virzību. Izstrādāti arī katrai no Savienības 27 dalībvalstīm adresēti konkrēti ieteikumi. Eiropas Savienības Padome attiecīgos dokumentus pieņēma 2012. gada 6. jūlijā.

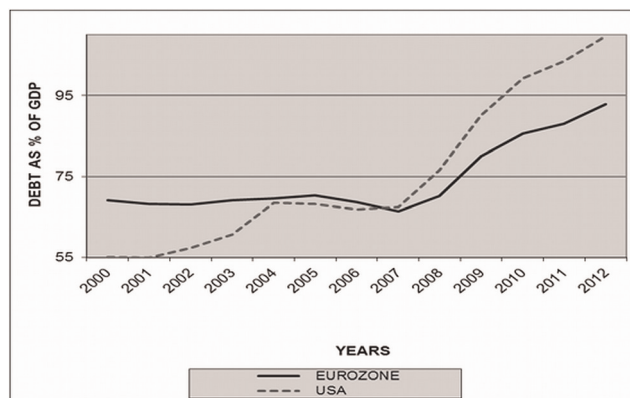
3. Vispārīgas piezīmes

3.1. **EESK atzinīgi vērtē Komisijas pūliņus izveidot saskaņotu sistēmu, lai uzlabotu Eiropas ekonomikas politikas koordināciju, kas ir steidzami jānodrošina.** Šāda koordinācija ir ļoti vajadzīga, lai atkal panāktu ilgtspējīgu virzību uz izaugsmi un nodarbinātību. Koordinācija ir jānodrošina, jo pastāv risks, ka pasākumi nelīdzsvarotības novēršanai vienā dalībvalstī var būt lietderīgi, bet īstenošanai visā eurozonā tie nav piemēroti.

3.2. Tāpēc ir vajadzīgs vienots Eiropas redzējums, eiropesiska domāšana un izpratne. Komiteja tāpēc piekrīt Komisijas viedoklim, ka reāla sadarbība ekonomikas politikas jomā, vismaz Eurogrupā, nav iedomājama bez dziļākas integrācijas un labākas un efektīvākas koordinācijas. Šajā sakarā uzmanība jāpievērš atšķirīgajiem dalībvalstu tautsaimniecības attīstības rādītājiem (IKP līmenim un izaugsmei, bezdarba līmenim un attīstības tendencēm, budžeta deficīta un parādu apmēram un struktūrai, izdevumiem pētniecībai un izstrādei, sociālajiem izdevumiem, tekošā konta bilancei, energoapgādei utt.).

3.3. Krīze, kas ilgst kopš 2008. gada, izraisījās ASV un izvērsās par pasaules mēroga krīzi. Krīze atklāja, ka monetārās savienības struktūra bija balstīta uz pārāk lielu uzticēšanos tirgus spēkiem un nebija piemērota, lai novērstu nelīdzsvarotības risku. Eurozonas valstu budžetu attīstības tendences, kas bija vērojamas līdz 2008. gadam, kopumā liecina, ka budžeta nepietiekamā disciplīna, vispārīgi runājot, nebija krīzes cēlonis.

Parāda un IKP attiecība % (Avots: AMECO 2012/11)

3.4. Eurozonā vidējais deficīta līmenis palielinājās vai parāda līmenis paaugstinājās tikai pēc tam, kad ļoti daudz publisko līdzekļu bija veltīts finanšu sistēmas glābšanai un finanšu krīzes ⁽¹⁾ iedragātā pieprasījuma un nodarbinātības veicināšanai un samazinājās valstu ieņēmumi (galvenokārt nodarbinātības līmeņa krišanās dēļ). Šis aspekts ir īpaši nozīmīgs ekonomikas politikas izstrādē, jo nepareizi noteiktas diagnozes dēļ arī ārstēšana būs nepareiza. **Tāpēc EESK kopumā atzinīgi vērtē to, ka atsevišķi tiek analizēts katras dalībvalsts veikums pamatnostādņu īstenošanā.** Viens risinājums nav piemērots visiem, jo krīzes cēloņi dalībvalstīs arī bija ļoti atšķirīgi.

3.5. EESK tomēr vēlētos izmantot šo iespēju, lai norādītu, ka **ekonomikas politikas koncepcijā ir vajadzīgas reformas.** Tas attiecas ne tikai uz gada pārskatiem. Šīm reformām ir īpaša nozīme saistībā ar jaunajām ekonomikas politikas pamatnostādņēm, kuras paredzēts pieņemt 2014. gadā.

3.6. 2012. gads bija piektais krīzes gads Eiropā. Īsi pēc pašreizējo pamatnostādņu pieņemšanas Eiropas Komisija 2010. gada rudenī publicēja prognozi, kurā paredzēja, ka 2012. gadā IKP pieaugums eurozonā būs 1,6 % un bezdarba līmenis būs 9,6 %. Patiesībā šajā gadā eurozonā bija vērojama ekonomikas lejupslīde, un bezdarba līmenis ir paaugstinājies līdz vairāk nekā 11 %, dažās valstīs pat līdz aptuveni 25 %.

3.7. Savukārt ASV vērojama ne pārāk strauja, bet stabila ekonomikas izaugsme (aptuveni 2 %), ko veicina valdības pastāvīgi īstenotā ļoti ekspansīvā monetārā politika un sociālās un fiskālās politikas stratēģija. Ievērojami pieaug patēriņš, ieguldījumi un ražošana, un tāpēc bezdarba līmenis ir daudz zemāks nekā 2009. gada oktobrī, kad tas bija visaugstākais ⁽²⁾.

3.8. Eiropas ekonomikas atveseļošanas plānā, kuru sāka īstenot 2008. gadā un kura saturu būtiski ietekmēja straujā ekonomikas lejupslīde pēc *Lehman Brothers* bankrota, vēl bija atzīts, ka aktīvi jāpalielina iekšējais pieprasījums un jāregulē tirgus, taču drīz vien tika atjaunota ierastā ekonomikas politikas virzība. Komitejas vairākkārt paustais brīdinājums, ka Eiropai krīze ir jāpārvar ar izaugsmi veicinošiem pasākumiem, nevis, īstenojot taupības pasākumus, jāizraisa nākamā krīze, netika sadzirdēts, un tāpēc ir sākusies atkārtota recesija.

⁽¹⁾ Lai gūtu sīki izstrādātu un daudzpusīgu pārskatu par finanšu un ekonomikas krīzes cēloņiem, skatīt OV C 182, 4.8.2009., 71. lpp., 2. punkts.

⁽²⁾ Skatīt Eiropas Komisijas sagatavoto 2012. gada rudens prognozi.

3.9. Pirmkārt, par neveiksmīgo Eiropas ekonomikas politiku liecina nespēja stabilizēt finanšu tirgus. Ievērojams svārstīgums, valsts obligāciju augstās procentu likmes, pārāk augstas procentu likmes ilgtermiņa aizdevumiem un lielle skaidrās naudas uzkrājumi bankās liecina, ka, neraugoties uz pirmajiem, svarīgajiem pasākumiem, kas vērsti uz banku savienības izveidi, finanšu sistēmas darbības spēja joprojām nav pilnībā atjaunota. Tas rada uzņēmumu un patērētāju vidū nedrošību, kas turpina ierobežot izaugsmes iespējas.

3.10. Otrkārt, ekonomikas politikai nav izdevies atrisināt nepietiekama iekšējā un ārējā pieprasījuma jautājumu. Daudz stingrākas prasības attiecībā uz dalībvalstu budžeta politiku un pārāgi un visās dalībvalstīs vienlaikus veiktā pārāk radikālā pāreja uz stingrāku fiskālo politiku mazināja visu to nozīmīgo elementu ietekmi, kas veido iekšējo pieprasījumu. Tā kā svarīgākie tirdzniecības partneri, proti, pārējās dalībvalstis arī veic taupības pasākumus, ir skaidrs, ka ārējā pieprasījuma pozitīvā ietekme uz izaugsmi būs ierobežota. Tādējādi iekšējā pieprasījuma samazināšanos vēl papildina eksporta iespēju vispārēja samazināšanās.

3.11. Pašlaik īstenoto **makroekonomikas politikas pasākumu kopums** nav līdzsvarots, jo tajā nav ņemta vērā pieprasījuma un sadales aspektu nozīme. Pašreizējā politika būtībā līdzinās tai, kuras dēļ jau netika īstenota Lisabonas stratēģija, jo iekšējā pieprasījuma trūcumam lielās un nozīmīgās dalībvalstīs un arvien lielākajai sadales nevienlīdzībai netika pievērsta uzmanība. Šī politika ir vēsta tikai uz budžeta konsolidāciju un izmaksu samazināšanu, lai uzlabotu cenu konkurētspēju. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ierosmi veikt uz izaugsmi vērstu fiskālo konsolidāciju, kurai uzmanība ir pievērsta arī turpmākajos Komisijas dokumentos, kā 2013. gada izaugsmes pētījumā ⁽³⁾. Taču šis ierosinājums palicis tikai uz papīra, jo empīriskie dati līdz šim neliecina par tā īstenošanu.

3.12. Ar Eiropas līmenī īstenoto ekonomikas politiku nav izdevies veikt pasākumus, kas, īstenojot ticamu izaugsmes veicināšanas programmu, vienlaikus nodrošinātu iespēju samazināt gan valstu parādus, gan bezdarbu. Būtiskiem valsts izdevumu samazinājumiem, jo īpaši sociālās labklājības jomā, un visaptverošo nodokļu paaugstināšanai ir ļoti negatīva ietekme uz to valstu ekonomiku, kurās jau tāpat vērojama lejupslīde. Pieejamie ienākumi tiek samazināti, un tādēļ mazinās arī patēriņa radītais pieprasījums, ražošana un nodarbinātība. Tas nozīmē, ka taupības politika mazina nodokļu ieņēmumus daudz vairāk,

⁽³⁾ COM(2012) 750 final.

nekā tas sākumā bija prognozēts, un arī Starptautiskajam Valūtas fondam tas bija jāatzīst nesen publicētajā prognozē⁽⁴⁾. Šāda politika vēl vairāk palielina ekonomikas lejupslīdi, un tādēļ vēl vairāk pieaug budžeta deficīts — tas ir apburtais loks, kura beigas nav paredzamas. Augstās ekonomiskās un sociālās izmaksas ir jūtamas, jo krasi pieaug bezdarbs.

3.13. Skaidrs, ka pirmām kārtām tāpēc, ka jāsedz banku atbalsta, ekonomikas atveseļošanas pasākumu un dažas valstis skārušā mājokļu un būvniecības burbuļa pārsprāgšanas izmaksas, katrā dalībvalstī būs jāisteno tai piemērota konsolidācijas stratēģija, lai nodrošinātu publisko finanšu stabilitāti. EESK tomēr norāda, ka parādu mazināšanas programmas būtu jāsašķir ar ekonomiskās izaugsmes mērķiem un sociālās un nodarbinātības politikas mērķiem, kas minēti stratēģijā “Eiropa 2020”. Izaugsme un nodarbinātība ir svarīgākie faktori, kas nosaka konsolidācijas izdošanos, savukārt radikāli taupības pasākumi, kuri rada ļoti lielas sociālās problēmas, parādu apmēru var pat palielināt.

3.14. Lai arī šajā atzinumā Komiteja galvenokārt analizē aspektus, kas saistīti ar makroekonomikas politikas pasākumu kopumu, tas nenozīmē, ka **strukturālās reformas** būtu mazāk nozīmīgas. Ar sociāli pieņemamām strukturālām reformām tādās jomās kā nodokļu sistēma, energoapgāde, pārvalde, izglītība, veselības aprūpe, mājokļu celtniecība, transports un pensijas būtu jāveicina pieprasījuma un veikspējas palielināšanās, taču šajā sakarā jāņem vērā dažādu valstu atšķirīgā konkurētspēja.

3.15. Arī reģionālā un strukturālā politika būtu jāvērs uz produktivitātes paaugstināšanu, lai varētu modernizēt un attīstīt ilgtspējīgu ekonomiku, kuras pamatā ir ražošana un pakalpojumu sniegšana. Kopumā var secināt, ka valstis, kuru tautsaimniecībā ir lielāks rūpniecības īpatsvars, krīze skāra mazāk un tāpēc ir vajadzīgas piemērotas industrializācijas stratēģijas.

3.16. Komiteja tomēr gribētu paplašināt vispārējo un parasti nedaudz sašaurināto izpratni par jēdzienu “strukturālās reformas”. Rosinot strukturālās reformas, uzmanība būtu jāpievērš arī, piemēram, finanšu tirgus regulējuma struktūrai, nodokļu

sistēmu koordinācijas struktūrai un publisko izdevumu un ieņēmumu struktūrai.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Finanšu sistēma

4.1.1. EESK piekrīt Komisijai, kas uzsver, ka svarīgi ir stabilizēt finanšu sistēmu un nodrošināt šīs sistēmas netraucētu darbību. Lai krīzes pārvarēšanas un novēršanas centieni būtu veiksmīgi, svarīgākais priekšnosacījums ir nepieļaut, ka spekulācijas finanšu tirgū ierobežo un apdraud manevrēšanas iespējas ekonomikas politikā. Tāpēc finanšu tirgi (arī paralēlā banku sistēma) ir jāuzrauga, pamatojoties uz skaidru un efektīvu shēmu, un jāregulē stingrāk, jo tie stabilitāti apdraud vairāk nekā konkurētspējas trūkums. Lai nepieļautu izvairīšanos no minēto noteikumu ievērošanas, attiecīgi pasākumi būtu jākoordinē G20 līmenī. Finanšu tirgi būtu jāsamazina, lai to lielums būtu pieņemams. Jāpanāk, ka tie atkal kalpo reālajai ekonomikai, un tie nedrīkst konkurēt ar reālo ekonomiku⁽⁵⁾.

4.1.2. Lai varētu samazināt mākslīgi paaugstinātās aizdevumu izmaksas, kas jāsedz krīzes skartajām valstīm, būtu jācenšas mazināt atkarību no privātajām reitingu aģentūrām. Tajā pašā laikā solidārs un uzticams drošības tīkls, kas balstīts uz stabilu iegūtas uzticības pamatu, varētu nodrošināt, ka pret grūtībās nonākušajām valstīm vērstās spekulācijas kļūst bezjēdzīgas un tādēļ tiek izbeigtas. Lai to panāktu, pēdējā laikā īstenoti daži nozīmīgi pasākumi (jaunā ECB programma par valstu obligāciju uzpirkšanu, beidzot stājušies spēkā noteikumi attiecībā uz Eiropas Stabilizācijas mehānismu, šā instrumenta pilnīga darbība utt.). Arī Eiropas kopējās obligācijas, ja pamatnosacījumi ir atbilstoši, var sekmēt budžeta problēmu risināšanu krīzes skarstajās valstīs⁽⁶⁾.

4.1.3. Komiteja norāda, ka jāpārtrauc saikne starp komercbankām un valsts parādu. Turklāt, stabilizējot minēto sektoru, jānovērš finanšu tirgu sadrumstalotība un renacionalizācija. Arī intensīvāki centieni izveidot banku savienību un efektīvi instrumenti, kas paredzēti kredītiestāžu sanācijai un neregulējuma režīmam⁽⁷⁾, varētu sekmēt stabilizāciju ES un valstu līmenī.

⁽⁴⁾ SVF prognozē, kas publicēta 9. oktobrī, norādīts, ka izdevumu multiplikatori krīzes laikā, iespējams, bijuši no 0,9 līdz 1,7, bet sākumā bija prognozēts, ka tie būs aptuveni 0,5 (skatīt SVF (2012): <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/pdf/text.pdf>).

⁽⁵⁾ OV C 11, 15.1.2013., 34. lpp.

⁽⁶⁾ Saistībā ar debatēm par stabilitātes obligācijām, euroobligācijām, projektu obligācijām utt. skatīt arī OV C 299, 4.10.2012., 60. lpp. un OV C 143, 22.5.2012., 10. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 44, 15.2.2013., 68. lpp.

4.2. Valstu budžeti

4.2.1. Ilgtspējīgai budžeta konsolidācijai ir jābūt vērītai ne tikai uz piedāvājuma un pieprasījuma ietekmes, bet arī uz izdevumu un ieņēmumu līdzsvarošanu. Daudzās valstīs pārāk liels ir slogs, kas saistīts ar darbaspēku (viens no ražošanas faktoriem). Tādēļ būtu kopumā jāpārskata ne tikai izdevumu, bet arī visa nodokļu sistēma, ņemot vērā jautājumu par nodokļu nestas taisnīgu sadali starp dažādiem ienākumu un īpašumu veidiem. Tas arī nozīmē, ka atbilstošs ieguldījums būtu jāprasa no tiem, kas guvuši vislielāko labumu no finanšu tirgos pieļautajām kļūdām un banku glābšanas pasākumiem, kurus finansēja ar nodokļu maksātāju līdzekļiem.

4.2.2. Ieņēmumu jomā ir vairākas rīcības iespējas, kā panākt nodokļu ieņēmumu vajadzīgo palielinājumu: finanšu darījumu nodoklis (Komiteja vairākkārt rosinājusi to ieviest⁽⁸⁾), enerģētikas nodokļi un ekoloģiskie nodokļi, nodokļu oāžu likvidēšana⁽⁹⁾, apņēmīga cīņa pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, lielu īpašumu, nekustamo īpašumu un mantojumu aplikšana ar nodokli, banku aplikšana ar nodokli, lai segtu negatīvo papildu seku izmaksas⁽¹⁰⁾, nodokļu bāzu un sistēmu saskaņošana, lai novērstu konkurences izkropļojumus Savienībā un beigtos līdz šim vērojams nodokļu samazināšanas sacensības, kas tikai veicina valsts ieņēmumu samazināšanos. Bieži aizmirstam, ka integrēta budžeta sistēma ("fiskāla savienība") ne tikai attiecas uz valstu izdevumiem, bet arī aptver valstu ieņēmumus.

4.2.3. Dažās dalībvalstīs būtiski jāuzlabo arī nodokļu iekasēšanas sistēmas efektivitāte.

4.2.4. Budžeta konsolidāciju parasti veic, samazinot valsts izdevumus. Taču tā ir nepierādīta dogma, ka izdevumu samazināšana ir efektīvāks risinājums nekā ieņēmumu palielināšana. Empīriski novērojumi krīzes skartajās valstīs, piemēram, Grieķijā, liecina, ka veltas bijušas cerības uz tā dēvēto Keinsa teorijai neatbilstošo ietekmi. Ja samazina izdevumus, privāto ieguldījumu pieplūdums, kura pamatā būtu uzticēšanās palielināšanās, nav vērojams, jo taupības politikas dēļ iekšējais pieprasījums monetārajā savienībā ir vājš. Turklāt, piemēram, sociālās labklājības sistēmām vai publiskajiem pakalpojumiem paredzēto izdevumu samazināšanai ir regresīva ietekme; šādi samazinājumi palielina sadales nevienlīdzību un mazina pieprasījumu. Tomēr iespējas pastāv samazināt zināmais neproduktīvus izdevumus, piemēram, bruņojuma jomā.

⁽⁸⁾ Pēdējo reizi OV C 181, 21.6.2012., 55. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 229, 31.7.2012., 7. lpp.

⁽¹⁰⁾ Proti, lai nodrošinātu, ka banku krīzes radītās izmaksas turpmāk nav jāfinansē nodokļu maksātājiem.

4.2.5. Politikā vairāk būtu jāizmanto atziņa, ka dažādiem budžeta politikas pasākumiem ir ļoti atšķirīga palielinošā ietekme uz ieņēmumiem un nodarbinātību. Gandrīz visi empīriskie pētījumi liecina, ka nodokļu pasākumu palielinošā ietekme ir mazāka nekā to pasākumu ietekme, kas saistīti ar izdevumiem. Tātad, mērķtiecīga valsts ieņēmumu palielināšanas politika varētu nodrošināt tos līdzekļus, kas ir steidzami vajadzīgi, piemēram, nodarbinātības programmām, jo īpaši jauniešu nodarbinātības programmām.

4.2.6. Šāda pārdale, kas neietekmē budžetu, uzreiz veicinātu nodarbinātību un palielinātu pieprasījumu, nepasliktinot valstu finanšu stāvokli. Šādi pasākumi ne tikai pozitīvi ietekmētu attiecīgās valsts ekonomiku, bet arī, veicinot importu, būtiski sekmētu izaugsmi visā monetārajā savienībā, jo īpaši, ja šos pasākumus īstenotu valstis, kuru tekošajā kontā ir pārpalikums.

4.2.7. Minēto izaugsmes veicinošu pasākumu koordinācija ES līmenī būtu daudz efektīvāka, jo eurozonas importa apjoms kopumā (proti, no trešām valstīm) ir daudz mazāks nekā importa apjoms katras tautsaimniecības ietvaros atsevišķi skatoties.

4.3. Ekonomikas ārējā nelīdzsvarotība

4.3.1. Ja produktivitāte attiecīgajā dalībvalstī ir nepietiekama un tādēļ rodas problēmas privāto un publisko finanšu jomā, būtiski ir pārbaudīt tekošā konta bilances un tās rādītāju izmaiņas, lai varētu savlaicīgi reaģēt un rīkoties. Cenšoties mazināt tirdzniecības bilances nelīdzsvarotību, jācenšas nodrošināt simetriju: vienas valsts eksports ir otras valsts imports. Tāpēc šo nelīdzsvarotību nedrīkst mazināt tikai tajās valstīs, kur tirdzniecības bilance ir negatīva. Arī tām valstīm, kuru tirdzniecības bilance ir pozitīva, palielinot iekšējo pieprasījumu, ir jācenšas mazināt importa deficītu.

4.3.2. Ja raugāties uz visu Eiropas Savienību, jānorāda, ka izņēmums ir enerģētikas nozare, kurā faktiski visām dalībvalstīm ir ļoti negatīva tirdzniecības bilance⁽¹¹⁾. Eiropas iekšējo tirgu pārveidojot tā, lai tas atbilstu vides aizsardzības principiem un tajā izmantotu citus Eiropā pieejamus enerģijas avotus, būtu jāmazina atkarība no degisrakteņu importa. Jāpiebilst arī, ka saules enerģijas ieguve perifērajās dienvidu valstīs paver iespēju uzlabot ES valstu tirdzniecības bilanci.

⁽¹¹⁾ ES 27 dalībvalstis: 2,5 % no IKP (2010. gads).

4.3.3. Cenšoties novērst ekonomikas ārējo nelīdzsvarotību, kopumā pārāk tiek uzsvērtu cenu konkurētspējas nozīme. Koncentrēšanās tikai uz cenu konkurētspēju varētu būt bīstama: tā kā eurozonā iekšējās tirdzniecības īpatsvars ir liels, "Vācijas modelis" (atalgojuma ierobežošana, lai palielinātu eksportu un mazinātu importu) nav piemērots risinājums vienlaikus visām dalībvalstīm un var izraisīt vienīgi lejupslīdi ("race to the bottom").

4.3.4. Valda uzskats, ka vienas vienības darbaspēka izmaksu atšķirīgā attīstība ir viens no galvenajiem krīzes cēloņiem, un tāpēc izskan ierosinājumi samazināt darbaspēka izmaksas. Neraugoties uz to, ka atalgojuma daļas samazināšana ļoti nelabvēlīgi ietekmē pārdali un mazina pieprasījumu, uzmanība netiek pievērsta citiem nozīmīgiem izmaksu faktoriem (enerģijas, materiālu un finansējuma izmaksām) ⁽¹²⁾.

4.3.5. Piemēram, pirms krīzes no 2000. gada līdz 2007. gadam faktiskās darbaspēka izmaksas uz vienu vienību Portugālē, Spānijā un Grieķijā samazinājās ⁽¹³⁾. Nākas secināt, ka pārmērīga nominālās peļņas izaugsme cenu pieaugumu ir veicinājusi tikpat daudz kā nominālās algas palielināšanās.

4.3.6. Eiropas Savienībā joprojām 90 % no visa pieprasījuma rodas ES dalībvalstīs. Saistībā ar atalgojuma izmaiņām EESK tāpēc vēlreiz norāda uz atzinumā par 2011. gada izaugsmes pētījumu pausto viedokli: "Lai risinātu ar krīzi saistītās problēmas, ir ļoti svarīgi īstenot politiku pienācīgas darba samaksas nodrošināšanai. Atalgojuma pieaugumu orientējot uz produktivitātes kopējo pieaugumu attiecīgajā valstī, var, raugoties no makroekonomikas viedokļa, līdzsvarot pieprasījuma pieaugumu un cenu konkurētspējas saglabāšanu. Tādēļ sociālajiem partneriem jācenšas panākt, lai nenotiktu atalgojuma samazināšana uz citu rēķina, bet algu politiku pielāgotu produktivitātes izmaiņām." ⁽¹⁴⁾

4.3.7. Parasti netiek ņemta vērā arī ar cenām nesaistīto faktoru nozīme konkurētspējas nodrošināšanā ⁽¹⁵⁾. Šajā sakarā jānorāda uz Eiropas Komisijas izstrādāto konkurētspējas jēdziena definīciju, kurā norādīts, ka konkurētspēja ir ekonomikas spēja ilgtermiņā nodrošināt iedzīvotājiem augstu un pieaugošu dzīves līmeni un augstu nodarbinātības līmeni ⁽¹⁶⁾.

4.3.8. Īpaši tāpēc, ka būtiski kāpušas procentu likmes, kas valstīm jāmaksā, krīzes skartajās valstīs palielinājusies ienākumu

konta bilances nozīme. Tāpēc nelīdzsvarotības analīze nedrīkst aprobežoties ar tirdzniecības bilances izmaiņām.

4.4. Eiropas sociālais modelis un sociālais dialogs

4.4.1. Eiropas sociālais modelis nodrošina Eiropai salīdzinošas priekšrocības starptautiskajā konkurencē. Labklājības valsts veicina arī veiksmīgu saimniecisko darbību, ja ekonomikas veiktspēju, no vienas puses, un sociālo līdzsvaru, no otras puses, neuztveram kā pretstatus, bet saprotam, ka tie viens otru balsta.

4.4.2. Sociālās nodrošināšanas sistēmas automātiskie stabilizatori sekmēja krīzes pārvarēšanu Eiropā, stiprināja pieprasījumu un novērsa tādas depresijas atkārtošanos, kāda bija vērojama pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados. Sociālās nodrošināšanas sistēmām ir arī liela psiholoģiska nozīme, jo tās novērš iespējamību, ka varētu sākties panikas izraisīta taupīšana, un tādējādi stabilizē patēriņu.

4.4.3. Dažās valstīs (piemēram, Austrijā, Vācijā un Zviedrijā), kur darbojas sociālais dialogs, sociālie partneri deva būtisku ieguldījumu, lai mazinātu draudus, ka ražošanas krituma dēļ varētu pieaugt bezdarbs. Līdztekus ekonomikas politikas un sociālās politikas pasākumiem sociālo partneru vienošanās (piemēram, par īsāku darba dienu, uzkrāto virsstundu samazināšanu, tiesību uz atvaļinājumu izmantošanu, mācību atvaļinājumiem utt.), ko panāca uzņēmumu un nozaru līmenī, būtiski sekmēja līdzšinējā darbavietu skaita nesamazināšanos. Šī pieredze būtu jāņem vērā, izstrādājot jaunās pamatnostādnes un ikgadējos dalībvalstu ziņojumus.

4.4.4. Eiropas valdībām Eiropas un valstu līmenī būtu jāpalielina sociālo partneru nozīme. Būtu jāatbalsta sociālie partneri, lai veicinātu viņu centienus panākt atalgojuma politikas koordinēšanu ES mērogā. Tāpēc jācenšas palielināt makroekonomiskā dialoga nozīmi; šāds dialogs būtu jāievieš arī eurozonā.

4.4.5. Autonomā darba kopīgumu slēgšana noteikti jāturpina arī krīzes laikā. Atalgojuma politika jāveido, darba devēju un darba ņēmēju apvienībām, kas pilnvarotas slēgt darba kopīgumus, piedaloties autonomās sarunās par šādu līgumu slēgšanu. Valsts centieni izvirzīt mērķus vai iejaukties, piemēram, prasības samazināt atalgojumu, nav atbalstāmi un pieļaujami ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Piemēram, darbaspēka izmaksas veido tikai 13 % no Spānijas eksporta kopējām izmaksām. Avots: Carlos Gutiérrez Calderón un Fernando Luengo Escaloni, "Competitividad y costes laborales en España", *Estudios de la Fundación* 49 (2011. gads, <http://www.1mayo.ccoo.es/nova/files/1018/Estudio49.pdf>).

⁽¹³⁾ Skatīt "European Economy" (2012. gada rudens) statistikas pielikumu.

⁽¹⁴⁾ OV C 132, 3.5.2011., 26. lpp., 2.3. punkts.

⁽¹⁵⁾ OV C 132, 3.5.2011., 26. lpp., 2.2. punkts.

⁽¹⁶⁾ COM (2002) 714 final.

⁽¹⁷⁾ OV C 132, 3.5.2011., 26. lpp., 2.4. punkts.

4.4.6. Jāatzīst, ka nozīmīga loma ir ne tikai darba kopīguma pusēm, bet arī pārējām organizācijām, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, piemēram, patērētājus. Sevišķi krīzes laikos tām ir liela nozīme, jo tās pauž iedzīvotāju viedokli un ir pilsoniskajā dialogā iesaistīti partneri.

4.4.7. Vajadzīgās pārmaiņas un reformas tikai tad būs veiksmīgas, ja tiks rasts ekonomisko un sociālo mērķu līdzsvars un sabiedrība būs pārliecināta, ka sloga sadalījums (starp valstīm, ienākumu grupām, kapitālu un darbu, nozarēm, dažādām iedzīvotāju grupām utt.) ir taisnīgs. Taisnīgums un sociālais līdzsvars ir būtiski priekšnosacījumi, lai sabiedrība atbalstītu konsolidācijas pasākumus; pretējā gadījumā sociālā kohēzija būs apdraudēta un var bīstami palielināties populisma un pret ES vērsta noskaņojuma izpausmes. Šajā sakarā Komiteja vēlreiz uzsver, ka sociālie partneri un citas organizācijas, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību, pēc iespējas savlaicīgāk un visaptveroši ir jāiesaista politikas izstrādē.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm un ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK, Regulu (EK) Nr. 178/2002 un Regulu (EK) Nr. 1223/2009”

COM(2012) 542 final – 2012/0266 (COD),

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par *in vitro* diagnostikas medicīniskām ierīcēm”

COM(2012) 541 final – 2012/0267 (COD) un

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Drošas, efektīvas un inovatīvas medicīniskās ierīces un *in vitro* diagnostikas medicīniskās ierīces pacientu, patērētāju un veselības aprūpes speciālistu vajadzībām””

COM(2012) 540 final

(2013/C 133/10)

Ziņotājs: **STANTIČ kgs**

Padome 2012. gada 15. oktobrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. punkta c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm un ar ko groza Direktīvu 2001/83/EK, Regulu (EK) Nr. 178/2002 un Regulu (EK) Nr. 1223/2009”

COM(2012) 542 final – 2012/0266 (COD).

Padome 2012. gada 15. oktobrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 168. panta 4. punkta c) apakšpunktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par *in vitro* diagnostikas medicīniskām ierīcēm”*

COM(2012) 541 final – 2012/0267 (COD)

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 26. septembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

*“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Drošas, efektīvas un inovatīvas medicīniskās ierīces un *in vitro* diagnostikas medicīniskās ierīces pacientu, patērētāju un veselības aprūpes speciālistu vajadzībām””*

COM(2012) 540 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 5. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 14. februāra sēdē), ar 136 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzsver, ka veselība ir Eiropas iedzīvotāju prioritāte, un atkārtoti apliecinā, ka medicīniskajām ierīcēm (še turpmāk — MI) ⁽¹⁾ un *in vitro* diagnostikas medicīniskajām ierīcēm (turpmāk

— IVD) ⁽²⁾ ir izšķiroša nozīme slimību profilaksē, diagnostikā un ārstēšanā. Tās ir būtiski svarīgas mūsu veselībai un neaizstājamas to cilvēku dzīves kvalitātei, kuri cieš no slimībām vai traucējumiem un cenšas tos kontrolēt.

⁽¹⁾ Medicīniskās ierīces (MI) ir arī tādi izstrādājumi kā, piemēram, leikoplasta plāksteri, kontaktlēcas, dzirdes aparāti, zobu pildmateriāli un gūžas locītavas protēzes, kā arī sarežģītas ierīces, piemēram, rentgena aparāti, kardiostimulatori utt.

⁽²⁾ *In vitro* diagnostikas medicīniskās ierīces (IVD) ir tādi izstrādājumi, ko izmanto, lai nodrošinātu asins analīžu procedūras drošību, atklātu infekcijas slimības (piem., HIV), monitorētu slimības (piem., diabētu) un noteiktu asins ķīmisko sastāvu.

1.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija pārstrādā pašreizējo tiesisko regulējumu, ne tikai vienkāršojot sistēmu, bet arī ieviešot efektīvākus noteikumus un nostiprinot pirmstirdzniecības atļauju piešķiršanas procedūras, kā arī uzraudzību pēc laišanas tirgū. Atceroties neseno skandālu par nekvalitatīviem krūšu implantiem, kurš rosināja Eiropas Parlamentu 2012. gada jūnijā sagatavot attiecīgu rezolūciju, kā arī ņemot vērā citas problēmas ar augsta riska medicīniskajām ierīcēm un implantiem, EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments⁽³⁾, attiecībā uz minētajiem produktiem atbalsta augstas kvalitātes apstiprināšanas papildu procedūru pirms to laišanas tirgū. Tas atbilst nepieciešamībai pēc drošuma un iedarbīguma, kas ir svarīgi pacientiem.

1.3. Augsta riska medicīniskās ierīces (III klases ierīces un implantu izstrādājumi) un IVD ierīces pirms to laišanas tirgū jāpakļauj piemērotai, kvalitatīvai, ES mērogā vienotai tirdzniecības atļaujas piešķiršanas procedūrai, kuras laikā ar augstas kvalitātes klīnisko pētījumu rezultātiem jāpierāda drošums, iedarbīgums un pozitīva attiecība starp risku un ieguvumu. Visi rezultāti jāuzglabā sabiedrībai pieejamā centrālā datu bāzē. Attiecībā uz tirgū jau esošām augsta riska medicīniskajām ierīcēm un IVD jānodrošina atbilstība regulas priekšlikuma 45. pantam, lai pierādītu attiecīgās ierīces drošumu un iedarbīgumu.

1.4. EESK stingri atbalsta izraudzīto juridisko formu — **regulu**, nevis **direktīvu**; tas mazinās iespējas dalībvalstīs dokumentu interpretēt dažādi un turklāt palielinās līdztiesību Eiropas pacientiem un radīs vienlīdzīgus konkurences apstākļus piegādātājiem.

1.5. Ļoti svarīgs ieguvums patērētājiem ir ne vien drošums, bet arī **ātra piekļuve jaunākajām medicīnas tehnoloģijām**. Būtiski kavēta ietekmētu pacientus, jo samazinātos viņu aprūpes iespējas (arī tādas, kas paredzētas dzīvības uzturēšanai), vai katrā ziņā neļautu viņiem mazināt savu invaliditāti un uzlabot dzīves kvalitāti.

1.6. EESK uzsver, ka MI un IVD — jomas, kurām raksturīga liela inovācijas spēja un augsti kvalificētas darba vietas —, veido ievērojamu Eiropas tautsaimniecības daļu un var dot būtisku ieguldījumu stratēģijas “Eiropa 2020” un tās pamatiniciatīvu īstenošanā. Tāpēc ārkārtīgi svarīgs ir piemērots tiesiskais regulējums, kam ne tikai jānodrošina iespējami augstāks veselības aizsardzības līmenis, bet arī jāveicina uz inovāciju un konkurēt-

spēju orientēta vide šajā nozarē, kurā 80 % no ražotājiem ir mazie, vidējie vai mikrouzņēmumi.

1.7. EESK atbalsta augstu standartu noteikšanu augsta riska MI un IVD pirmstirdzniecības atļauju piešķiršanas procedūrām, kad ar atbilstīgu klīnisko testu un pētījumu rezultātiem ir jāpierāda ierīču drošums un iedarbīgums. Tomēr EESK pauž bažas, ka, ieviešot centralizētu Eiropas mēroga pirmstirdzniecības atļauju piešķiršanas sistēmu, vēl vairāk kavēsies apstiprināšana, kas savukārt traucēs pacientiem laikus piekļūt jaunākajām medicīnas tehnoloģijām, kā arī ievērojami palielinās MVU izmaksas un apdraudēs to inovācijas spēju.

1.8. Ja tiek pastiprināta kāda no prasībām, kas saistītas ar MI un IVD apstiprināšanu, tas jādara pārredzamā un paredzamā veidā, lai neradītu papildu draudus regulatīvā procesa efektivitātei un turpmākām inovācijām.

1.9. EESK atzinīgi vērtē **ierīces unikālā identifikatora** piešķiršanu katrai ierīcei, jo tas paātrinās identifikēšanu un uzlabos izsekojamību. EESK arī atbalstītu darboties spējīgu **centralizētu reģistrācijas rīku (Eudamed)**, kas novērstu daudzkārtēju reģistrēšanu un ievērojami mazinātu MVU izmaksas.

1.10. EESK atbalsta **pacientu pozīcijas stiprināšanu**. Lai kaitējuma gadījumā nodrošinātu pienācīgu atlīdzību, jāparedz, ka cietušajai pusei ir tiesības iesniegt tiešu prasījumu un saņemt atbilstīgu kompensāciju. Ja pacientiem jāpierāda nekvalitatīvu medicīnisku ierīču nodarītais kaitējums, ražotājam jānodrošina pacientam (un/vai maksātājam, kas sedz ārstēšanas izmaksas) visa vajadzīgā dokumentācija un informācija par attiecīgās ierīces drošumu un iedarbīgumu. Bez tam EESK aicina Komisiju nodrošināt atbilstīgu kompensācijas mehānismu, kas nerada medicīnisko ierīču cenu būtisku pieaugumu.

1.11. EESK atzīst, ka ierosinātajā tiesiskajā regulējumā ir samērā **maz iesaistīta pilsoniskā sabiedrība**. Ar novērotāja statusu, kas pilsoniskajai sabiedrībai būtu jaunradītās Medicīnisko ierīču koordinācijas grupas izveidotajās pagaidu apakšgrupās, ir par maz. EESK ierosina Eiropas līmenī nodibināt **Padomdevēju komiteju**, ko veidotu likumīgu ieinteresēto personu pārstāvji. Šādai komitejai būtu jādarbojas paralēli un kopā ar Medicīnisko ierīču koordinācijas grupu, konsultējot Komisiju un dalībvalstis par dažādiem medicīnas tehnoloģijas un tiesību aktu īstenošanas aspektiem.

⁽³⁾ 2012. gada 14. jūnija rezolūcija (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

1.12. EESK vēlas atkārtoti uzsvērt, ka atbilstīgi ieteikumiem, kas pausti ES Padomes secinājumos par inovāciju medicīnas ierīču nozarē ⁽⁴⁾, ierosinātās regulas būtu jāpapildina ar piemērotiem noteikumiem par **veselības aprūpes speciālistu izglītību un apmācību**.

1.13. **Saikne ar citiem tematiskajiem tiesību aktu kopumiem un struktūrām.** EESK uzsver, ka jaunie noteikumi par IVD — kompanjondiagnostics ierīču — klīniskās veikspējas pētījumiem jāsaskaņo ar tiem noteikumiem, kas tiks izstrādāti pēc patlaban notiekošās diskusijas par zāļu klīnisko izmēģinājumu jauno sistēmu, kā norādīts nesen izstrādātajā EESK atzinumā ⁽⁵⁾.

1.14. **Ražotnē veikti IVD testi.** EESK iesaka principu par veselības aprūpes ierīču riska un ieguvumu novērtēšanu attiecināt uz visiem izstrādājumiem neatkarīgi no tā, vai tie ir laisti tirgū vai arī tikuši izstrādāti un tiek lietoti tikai attiecīgajā iestādē (ražotnē veikts tests).

1.15. Lai nodrošinātu regulu mērķu izpildi, trīs gadus pēc to stāšanās spēkā kompetentajām iestādēm kopā ar ieinteresētajām personām no pilsoniskās sabiedrības būtu oficiāli jāpārskata minēto regulu darbība.

2. Ievads un pamatojums

2.1. MI un IVD nozīme slimību profilaksē, diagnostikā un ārstēšanā ir ārkārtīgi liela. Tās ir būtiski svarīgas mūsu veselībai un to cilvēku dzīves kvalitātei, kuri cieš no traucējumiem.

2.2. MI un IVD nozares ir nozīmīga un novatoriska Eiropas tautsaimniecības daļa. To gada apgrozījums ir aptuveni 95 miljardi *euro* (85 miljardi MI nozarē un 10 miljardi IVD nozarē), un tās ļoti daudz iegulda pētniecībā un inovācijā (7,5 miljardus *euro* ik gadu). Tajās nodarbināti vairāk nekā 500 000 cilvēki (galvenokārt augsti kvalificēti profesionāļi), kuri strādā aptuveni 25 000 uzņēmumos. Vairāk nekā 80 % no tiem ir mazie, vidējie vai mikrouzņēmumi.

2.3. Straujās pārmaiņas sabiedrībā un demogrāfijā, milzīgais zinātnes progress, kā arī nesenais skandāls par nekvalitatīviem silikona gēla krūšu implantiem ⁽⁶⁾ un problēmas ar “metāls-metāls” tipa gūžas implantiem ⁽⁷⁾, — visi šie faktori ir aktualizējuši nepieciešamību pārskatīt pašreizējo tiesisko regulējumu.

⁽⁴⁾ OV C 202, 8.7.2011., 7. lpp.

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu “Cilvēkiem paredzētu zāļu klīniskie izmēģinājumi”, OV C 44, 15.2.2013.

⁽⁶⁾ Francijas ražotājs *Poly Implant Prothèse (PIP)* ir pārkāpis noteikumus un dažos no saviem implantu izstrādājumiem izmantojis neatļautu, rūpniecībā lietojamu silikonu.

⁽⁷⁾ http://www.aok-bv.de/presse/medienservice/politik/index_06262.html

2.4. Augsta riska medicīnisko ierīču vidū liela nozīme ir implantiem: piemēram, visā pasaulē pārdoti aptuveni 400 000 *PIP* silikona gēla krūšu implantu. Daudzas sievietes Apvienotajā Karalistē (40 000), Francijā (30 000), Spānijā (10 000), Vācijā (7 500) un Portugālē (2 000) saņēmušas *PIP* silikona gēla krūšu implantus, kuri plīst 10–15 % gadījumu 10 gadu laikā ⁽⁸⁾. Tikai Vācijā vien 2010. gadā veica ap 390 000 gūžu un ceļgalu locītavu endoprotēžu implantācijas operāciju, no kurām tikai 37 000 bija nomainīšanas operācijas, lai nomainītu mākslīgās locītavas ⁽⁹⁾.

2.5. Galvenie pašreizējās sistēmas trūkumi EESK skatījumā ir šādi:

— ES valstis noteikumus interpretē un piemēro atšķirīgi, tādējādi ES iedzīvotāji kļūst nevienlīdzīgi un rodas šķēršļi vienotajam tirgum;

— ne vienmēr ir iespējams noskaidrot medicīnisko ierīču piegādātājus;

— pacientiem un veselības aprūpes darbiniekiem nav pieejama būtiska informācija par klīniskajiem pētījumiem un pierādījumiem;

— trūkst koordinācijas starp valstu iestādēm un Komisiju;

— atsevišķi produkti nav reglamentēti ⁽¹⁰⁾.

3. Kopsavilkums par pārskatītā MI un IVD tiesiskā regulējuma jauno tiesību aktu kopumu

3.1. Dokumentu kopumu veido paziņojums ⁽¹¹⁾, priekšlikums regulai, kas attiecas uz medicīniskām ierīcēm ⁽¹²⁾ (un ar kuru aizstāj Direktīvu 90/385/EEK par aktīvām implantējamām medicīniskām ierīcēm un Direktīvu 93/42/EEK par medicīniskām ierīcēm), kā arī priekšlikums regulai par *in vitro* diagnostikas medicīniskām ierīcēm ⁽¹³⁾ (ar kuru aizstāj Direktīvu 98/79/EK par *in vitro* diagnostikas medicīniskām ierīcēm).

⁽⁸⁾ EP 2012. gada 14. jūnija rezolūcija (2012/2621(RSP)); P7_TA-PROV(2012)0262.

⁽⁹⁾ AOK-Bundesvorstand paziņojums, 12.1.2012.

⁽¹⁰⁾ Produkti, kuros izmanto dzīvotnespējīgus cilvēkcilmes audus vai šūnas, ģenētiskus testus, estētiskiem nolūkiem paredzētus implantus utt.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 540 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 542 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 541 final.

3.2. Ierosinātajās regulās ir vairāki jauni elementi, un daži svarīgākie no tiem ir šādi:

- plašāka un skaidrāka tiesību aktu darbības joma, kurā tagad iekļauti arī estētiskiem nolūkiem paredzēti implantu un ģenētiski testi, kā arī medicīnas programmatūra;
- stingrāka uzraudzība, ko valstu iestādes veic attiecībā uz novērtēšanas (paziņotajām) institūcijām, lai nodrošinātu ierīču efektīvu novērtēšanu pirms laišanas tirgū;
- lielāka skaidrība par ražotāju, importētāju un izplatītāju tiesībām un atbildību;
- paplašināta centralizēta Eiropas datubāze par MI un IVD (EUDAMED), kas pieejama veselības aprūpes darbiniekiem, pacientiem un daļēji arī plašākai sabiedrībai;
- labāka ierīču izsekojamība visā piegādes ķēdē, kā arī ierīces unikālā identifikatora sistēma, kas nodrošina ātru un efektīvu reakciju uz jebkurām drošības problēmām;
- stingrākas prasības par klīniskajiem pierādījumiem un novērtējumiem visā ierīces dzīves ciklā;
- stingrāki tirgus uzraudzības un vigilances noteikumi;
- labāka koordinācija starp valstu iestādēm un zinātnisks atbalsts no Komisijas puses, kas ļauj nodrošināt vienotu tiesiskā regulējuma piemērošanu;
- saskaņotība ar starptautiskām pamatnostādnēm, lai varētu labāk pielāgoties globālajam MI tirgum.

3.3. MI un IVD — jomas, ko raksturo augsta inovācijas pakāpe un augsti kvalificētu darba vietu radīšanas potenciāls —, var dot nozīmīgu ieguldījumu **stratēģijas “Eiropa 2020”** mērķu sasniegšanā. Abām nozarēm ir ļoti liela nozīme vairākās stratēģijas pamatiniciatīvās, īpaši Digitālajā programmā Eiropai⁽¹⁴⁾ un pamatiniciatīvā “Inovācijas savienība”⁽¹⁵⁾.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK stingri atbalsta izvēlēto tiesību aktu veidu — regulas, jo tās ir tieši piemērojamas un ir mazāka iespēja, ka dalībvalstis tās transponēs un interpretēs katra citādi. Tas ir piemē-

rots veids, kā panākt lielāku vienlīdzību pacientiem visā ES un vienlīdzīgus konkurences apstākļus piegādātājiem.

4.2. Atļauju piešķiršanas sistēma un novērtēšanas procedūras

4.2.1. Pirms augsta riska medicīniskās ierīces (III klases ierīces un implantu izstrādājumi) un IVD nokļūst tirgū, tām jāpiemēro augstas kvalitātes vienota ES apstiprinājuma procedūra, kurā drošums, iedarbīgums un pozitīva attiecība starp risku un ieguvumu ir jāpierāda ar augstas kvalitātes klīnisko pētījumu rezultātiem. Visiem šiem rezultātiem jābūt ievietotiem sabiedrībai pieejamā centrālā datubāzē. Attiecībā uz tirgū jau esošām augsta riska medicīniskajām ierīcēm un IVD jānodrošina atbilstība regulas priekšlikuma 45. pantam, lai pierādītu attiecīgās ierīces drošumu un iedarbīgumu.

4.2.2. Tāpēc EESK atbalsta spēkā esošā tiesiskā regulējuma pastiprināšanu attiecībā uz augsta riska pakāpes medicīniskajām ierīcēm, pamatojoties uz atbilstības novērtējuma koncepciju un decentralizētām regulatīvajām struktūrām, kā paredzēts ierosinātajās regulās. Komiteja atbalsta stingrākas prasības attiecībā uz atbilstības sertifikāta iegūšanai nepieciešamo dokumentāciju un citiem nosacījumiem, arī prekliniskajiem un klīniskajiem datiem, klīnisko izvērtējumu un pētījumiem, riska/ieguvumu analīzi utt.⁽¹⁶⁾ Šādi var ievērojami paaugstināt ES apstiprinājuma standartus, vienlaikus pārlietu nekavējot piekļuvi jauniem izstrādājumiem.

4.2.3. EESK noteikti atbalsta stingras, augsta līmeņa pirmstirdzniecības apstiprinājumu procedūras, taču pauž bažas par ierosmi Eiropā ieviest ASV sistēmai līdzīgu centralizētu pirmstirdzniecības atļauju piešķiršanu. Šāda sistēma paildzinātu apstiprināšanas procesu. Pacienti tas nozīmētu aizkavētu piekļuvi jaunākajām medicīnas tehnoloģijām, kas nepieciešamas dzīvības uzturēšanai. Turklāt centralizēta pirmstirdzniecības atļauju piešķiršanas sistēma negatīvi ietekmētu vairumu Eiropas MI nozarē strādājošo MVU, ievērojami palielinot to izmaksas un nopietni apdraudot to inovācijas spēju. Šiem uzņēmumiem būtu grūti finansēt un izturēt ilgstošās tirdzniecības atļauju procedūras.

4.2.4. Ierosinātais jaunais kontroles mehānisms (44./42. pants): EESK norāda, ka Medicīnisko ierīču koordinācijas grupai ir iespēja iesaistīties procesā, sniedzot atzinumu par paziņotās institūcijas iesniegto pieteikumu. EESK labi izprot, cik

⁽¹⁴⁾ COM(2010) 245 final/2 un OV C 54, 19.2.2011., 58. lpp.

⁽¹⁵⁾ COM(2010) 245 final/2 un OV C 132, 3.5.2011., 39. lpp.

⁽¹⁶⁾ Sk. II, III, V, IX, XII un XIV pielikumu, kur norādītas prasības, kas jāizpilda, lai iegūtu ES atbilstības sertifikātu.

svarīga pacientiem ir drošība. Lai ražotājiem (un tātad arī pacientiem) neradītu neparedzamu papildu kavēšanos, tas jādara pārredzamā un paredzamā veidā, neapdraudot regulatīvā procesa efektivitāti un turpmākas inovācijas.

4.3. *Vigilance un tirgus uzraudzība*

4.3.1. EESK atzinīgi vērtē ierosināto vigilances sistēmas uzlabošanu un pastiprināšanu, īpaši ierosmi izveidot **ES portālu**, kurā ražotāji informētu par nopietniem incidentiem un koriģējošiem pasākumiem, kurus tie veikuši, lai mazinātu atkārtotās risku (61./59. pants). Automātiska piekļuve, kas būtu nodrošināta visām attiecīgajām valstu iestādēm, ļautu tām labāk koordinēt sadarbību.

4.3.2. Lai garantētu medicīnisko ierīču vēl lielāku drošumu un cita starpā atrisinātu implantu ilgtermiņa drošuma problēmas, būtu jāpastiprina tie tiesību aktu noteikumi, ko piemēro pēc laišanas tirgū, it īpaši par klīnisko pēckontroli, vigilanci un tirgus uzraudzību.

4.4. *Pārredzamība*

4.4.1. Pēc EESK domām, viens no būtiskākajiem aspektiem abās pārstrādātajās regulās ir priekšlikums palielināt visas sistēmas pārredzamību.

4.4.2. Šajā saistībā EESK atbalsta **ierīces unikālā identifikatora** piešķiršanu katrai ierīcei, kas atbilstīgi Eiropas Parlamenta 14. jūnija rezolūcijai⁽¹⁷⁾ paātrinās identificēšanu un uzlabos izsekojamību.

4.4.3. Darboties spējīga **Eudamed** izveidi EESK uzskata par ļoti piemērotu instrumentu, ar ko palielināt pārredzamību. Šāda centralizēta reģistrācijas rīka (*Eudamed*) ieviešana samazinās to reģistrāciju lielo skaitu, ko veic dalībvalstīs, un tādējādi pieteikuma iesniedzēju administratīvās izmaksas varētu samazināties par gandrīz 157 miljoniem *euro*.

4.5. *Cietušo pacientu pozīcijas stiprināšana*

4.5.1. Spēkā esošā direktīva par produktu drošumu (Direktīva 85/374/EEK) nosaka medicīnisko ierīču ražotāju atbildību. Tomēr cietušajai personai (vai maksātājam, kas sedz ārstēšanās izmaksas) ir jāpierāda MI nodarītais kaitējums un tas, ka ierīce ir nekvalitatīva. Lai pierādītu kvalitātes trūkumu, pacientiem bieži trūkst vajadzīgās informācijas. Tāpēc būtu jānosaka, ka ražotājam ir pienākums nodrošināt cietušajai personai piekļuvi visiem attiecīgajiem dokumentiem un informācijai, kas saistīta ar ierīces drošumu un iedarbīgumu.

4.5.2. EESK arī atzīst, ka ir jāizstrādā mehānisms, ar ko nodrošināt kompensācijas pacientiem, kas cietuši no nekvalitatīvām medicīniskām ierīcēm vai IVD. Lai kaitējuma gadījumā nodrošinātu pienācīgu atlīdzību, ir jānosaka, ka cietušajai pusei ir tiesības iesniegt tiešu prasījumu un saņemt atbilstīgu kompensāciju. Pienākums pierādīt, vai nekvalitatīva medicīniska ierīce ir vai nav izraisījusi kaitējumu veselībai, jāpārliedz no pacienta uz ražotāju. Par pacienta pienākumu būtu jānosaka tikai pierādīt objektīvo medicīniskās ierīces izraisīto kaitējuma iespējamību. Tāpēc EESK aicina Komisiju nodrošināt atbilstīgu kompensācijas mehānismu, kas nerada medicīnisko ierīču cenu būtisku pieaugumu.

4.6. *Paziņotās institūcijas un kompetentās iestādes*

4.6.1. Lai visā Savienībā nodrošinātu vienlīdz augstu kompetences līmeni, EESK atbalsta stingrāku sistēmu **paziņoto institūciju iecelšanai un uzraudzībai**. Atbalstāma ir arī centralizēta pārraudzība pār to iecelšanu dalībvalstīs.

4.6.2. EESK atbalsta visus priekšlikumus, ar kuriem paredzēts nostiprināt tiesības un pienākumus gan kompetentajām iestādēm (procedūru precizēšanu un to koordinācijas uzlabošanu, apmeklējumus uz vietas un nepieteiktas inspekcijas), gan piegādātājiem (prasību par kvalificētu personu).

4.6.3. EESK atbalsta nostādni, ka visā Eiropā vajadzīgi līdzvērtīgi augsti kvalitātes standarti un paziņoto institūciju kompetences, taču nav pārliccināta, vai šādu mērķi var sasniegt, ja paziņoto institūciju arī turpmāk ir tikpat daudz, cik patlaban (80). Kvantitātes vietā EESK ieteiktu dot priekšroku kvalitātei.

4.7. *Izglītība un apmācība*

4.7.1. EESK norāda, ka ES Padomes secinājumos par inovāciju medicīnas ierīču nozarē⁽¹⁸⁾ dalībvalstis aicinājušas Komisiju uzlabot informācijas sniegšanu un apmācību veselības aprūpes speciālistiem, pacientiem un pacientu ģimenes locekļiem attiecībā uz ierīču pareizu lietojumu. MI darbojas tikai tad, ja tās lieto pareizi. To iedarbīgums atkarīgs no tā, cik prasmīgi un pieredzējuši ir terapeiti un laboratorijas personāls, kas tās izmanto.

4.7.2. Tāpēc EESK aicina dalībvalstis paredzēt arī attiecīgus noteikumus par speciālistu izglītību un apmācību, kas ietverta ierosinātajās regulās.

⁽¹⁷⁾ Sk. 3. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁸⁾ Sk. 4. zemsvītras piezīmi.

4.8. Pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana

4.8.1. EESK uzskata, ka ierosinātā Medicīnisko ierīču koordinācijas grupa nenodrošina pietiekami lielu visu ieinteresēto personu līdzdalību. Ierosinātajās regulās ir paredzēts, ka minētā grupa var dibināt pastāvīgas vai pagaidu apakšgrupas, taču EESK uzskata par nepietiekamu risinājumu to, ka organizācijas, kas Savienības līmenī pārstāv patērētāju, veselības aprūpes speciālistu un medicīnisko ierīču nozares intereses, šajās apakšgrupās tiks uzaicinātas tikai novērotāju statusā. Ir jāgādā, lai šīm organizācijām būtu aktīva konsultatīva loma.

4.8.2. Pieredze rāda, ka progress Eiropas Savienībā ir iespējams vienīgi tad, ja dažādajiem procesu dalībniekiem ir vienots redzējums un kopīgs mērķis. Pašreizējā sistēmā ievērojamu labumu dod aktīva Padomdevēja komiteja, kas ir daļa no Medicīnisko ierīču ekspertu grupas. Tā ir jā saglabā, un tiesību aktos jāietver nepārprotama atsauce uz to. Citādi lēmumiem un politikai var pietrūkt laikus sniegta un pienācīga ieguldījuma, ko var dot pacienti, veselības aprūpes speciālisti, nozares pārstāvji un citas pilsoniskās sabiedrības struktūras.

4.9. Pārskatīšanas klauzula

4.9.1. Būtu nepieciešams izvērtēt regulu darbību, lai pārlicinātos, ka mērķis tiešām tiek izpildīts. Noteiktā laikā — ne vēlāk kā 3 gadus pēc priekšlikuma stāšanās spēkā — to darbība būtu oficiāli jāpārskata, un tas būtu kopīgi jā dara gan attiecīgajām iestādēm, gan pilsoniskās sabiedrības ieinteresētajām personām, lai pārbaudītu, vai regulu mērķi ir sasniegti.

Briselē, 2013. gada 14. februārī

5. Īpašas piezīmes par IVD regulējumu attiecībā uz kompanjondagnostiku (CDx)

5.1. **Definīcija.** EESK pauž bažas, ka kompanjondagnostikas ierīces definīcija, kas ierosināta 2. panta 6) punktā, ir pārāk plaša un var radīt tiesisku nenoteiktību. EESK ierosina šādu definīciju: “kompanjondagnostikas ierīce” ir ierīce, kas īpaši paredzēta, lai ārstēšanai ar noteiktām zālēm (nevis “kāda ierīce” (nevis “kāda ierīce”)) atlasītu pacientus ar kādu iepriekš diagnosticētu medicīnisku stāvokli vai noslieci uz to”.

5.2. **Klīniskie pierādījumi.** IVD regulas priekšlikumā ietverts plašs noteikumu klāsts par klīniskās veikspējas pētījumiem ar IVD, kā arī paredzēta iespēja, ka daudzvalstu klīniskās veikspējas pētījumu ar iejaukšanos “sponsori” var iesniegt vienu kopīgu pieteikumu, šim nolūkam izmantojot Komisijas izveidotu elektronisku portālu.

5.2.1. Tomēr ierosinātajai regulai būtu jānodrošina, ka jaunie klīniskās veikspējas pētījumu noteikumi ir salāgoti ar tiem noteikumiem, kas tiks izstrādāti pēc patlaban notiekošās diskusijas par zāļu klīnisko izmēģinājumu jauno sistēmu, kā norādīts iepriekšējā EESK atzinumā⁽¹⁹⁾. EESK turklāt uzskata, ka izmēģinājumu reģistrēšanas datubāzēm jābūt sadarbspējīgām.

5.3. **Ražotnē veikti testi.** Kā izriet no IVD regulas priekšlikuma, uz ražotnē veiktiem augsta riska (D klases) testiem attiecas tās pašas prasības, kas uz komerciāliem D klases testiem. Taču uz ražotnē veiktiem pārējo klašu testiem (arī C klases un CDx testiem) IVD regula attiecas tikai daļēji. EESK iesaka principu par veselības aprūpes izstrādājumu riska un ieguvumu novērtēšanu attiecināt uz visiem izstrādājumiem neatkarīgi no tā, vai tie ir laisti tirgū vai arī tikuši izstrādāti un tiek lietoti tikai attiecīgajā iestādē (ražotnē veikts tests).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁹⁾ EESK atzinums par tematu “Cilvēkiem paredzētu zāļu klīniskie izmēģinājumi”, OV C 44, 15.2.2013.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz radioiekārtu pieejamību tirgū”

COM(2012) 584 final – 2012/0283 (COD)

(2013/C 133/11)

Ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Eiropas Parlaments 2012. gada 25. oktobrī un Padome 2012. gada 5. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 26. un 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz radioiekārtu pieejamību tirgū”

COM(2012) 584 final – 2012/0283(COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 5. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (13. februāra sēdē), ar 74 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, ciktāl ar to vienkāršo tiesību aktus, precizē spēkā esošos noteikumus un uzlabo atbilstību ES tiesību aktiem par produktu laišanu tirgū.

1.2. Lai augstā līmenī nodrošinātu patērētāju veselības aizsardzību un drošību, jāuzsver, ka visi ekonomikas dalībnieki, ņemot vērā viņu attiecīgās funkcijas piegādes ķēdē, ir atbildīgi par produktu atbilstību. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis savu atbildības jomu ietvaros nodrošināt, ka produkti, kas ES tirgū ienāk no trešām valstīm, atbilst direktīvas prasībām.

1.3. Attiecībā uz sankciju režīmu EESK aicina Komisiju plašāk precizēt sankciju būtību, veidu un minimālo apmēru pārvalstiskā līmenī arī gadījumos, ja iepriekš minētie aspekti ir noteikti dalībvalstu tiesību aktos. Tādēļ Komiteja pauž cerību, ka Komisija apstiprinās t.s. tirgus uzraudzības dokumentu kopumu, jo tajā nepārprotami izteikts aicinājums sekmēt sadarbību un saskaņošanu.

1.4. Komisijai, ražotājiem un patērētājiem būtu jāizskata iespēja nākotnē izveidot jaunu marķējuma sistēmu, ar kuru norāda ražojumu izcelsmi un nodrošina to izsekojamību, lai uzlabotu patērētāju informētību.

2. Ievads

2.1. Pašreizējais tiesiskais regulējums par radioiekārtu un telekomunikāciju termināliekārtām, to laišanu tirgū, brīvu apriti un nodošanu ekspluatācijā ES ir spēkā kopš 1999. gada ⁽¹⁾, un tam

ir bijusi izšķiroša nozīme iekšējā tirgus nodrošināšanai šajā jomā.

2.2. EESK toreiz atzinīgi novērtēja ⁽²⁾ šo direktīvu, kurā ietvertas pamatprasības attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību, elektromagnētisko savietojamību un izvairīšanos no nevēlamiem traucējumiem. Tāpat kā citos tiesību aktos saskaņā ar t.s. “jauno pieeju”, šīs prasības tiek transponētas tehniskajās prasībās neobligātajos saskaņotajos standartos, tiesību aktos paredzot tikai būtiskās prasības ⁽³⁾.

2.2.1. Spēkā esošais tiesiskais regulējums izrādījies sarežģīts, jo saskaņā ar Direktīvu 1999/5/EK tirgū drīkst laist tikai tās iekārtas, kas atbilst direktīvas prasībām, un dalībvalstis valsts līmenī nedrīkst ieviest papildu ierobežojumus, kas attiecas uz tām pašām prasībām, proti, veselības aizsardzību un drošību, elektromagnētisko savietojamību un izvairīšanos no nevēlamiem traucējumiem.

2.2.2. Turklāt attiecībā uz šiem produktiem tiek piemēroti arī citi ES tiesību akti vides jomā, jo īpaši šādas direktīvas: par bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu, par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem un par baterijām, kā arī īstenošanas pasākumi saskaņā ar ekodizaina direktīvu.

2.2.3. Radioiekārtu nodošanu ekspluatācijā un izmantošanu reglamentē arī valsts tiesību akti. Īstenojot šo kompetenci, dalībvalstīm jāievēro piemērojamie ES tiesību akti, jo īpaši:

— radiofrekvenču spektra politikas vispārīgais satvars, kas paredzēts radiofrekvenču spektra politikas programmā;

⁽²⁾ OV L 73, 9.3.1998., 10. lpp.

⁽³⁾ Skatīt Padomes lēmumu Nr. 90/683/EEK (OV L 380, 31.12.1990., 13. lpp.) un Padomes lēmumu 93/465/EEK (OV L 220, 30.8.1993., 23. lpp.), kas tagad ir atcelti.

⁽¹⁾ OV L 91, 7.4.1999., 10. lpp.

- vispārīgie kritēriji saskaņā ar “pamatdirektīvu” par elektronisko komunikāciju;
- radiofrekvenču spektra izmantošanas nosacījumi saskaņā ar direktīvu par elektronisko komunikāciju tīklu un pakalpojumu atļaušanu;
- visām dalībvalstīm saistoši direktīvas īstenošanas pasākumi, ar ko saskaņo tehniskos nosacījumus konkrētu radiofrekvenču spektra joslu izmantošanai ES.

2.3. Papildus jānorāda prasība ievērot atbilstību citām ES politikām un mērķiem, jo īpaši, 2008. gadā⁽⁴⁾ pieņemtajam jaunajam tiesību aktu kopumam par produktu tirdzniecību, kurā izvirzīto mērķi un EESK atbalstījusi⁽⁵⁾, jo tādējādi izveidotu kopīgu satvaru

— produktu tirdzniecībai un

— vispārējo principu un atsaucē noteikumu sistēmai, kuru paredzēts piemērot, tiesību aktos saskaņojot produktu tirdzniecības nosacījumus, lai nodrošinātu saskaņotu pamatu šo tiesību aktu pārskatīšanai vai pārstrādāšanai.

2.4. Lai vienkāršotu šo sarežģīto tiesisko regulējumu, Komisijas priekšlikuma mērķis ir precizēt Direktīvas 1999/5/EK piemērošanu un novērst nevajadzīgo slogu uzņēmumiem un administratīvajām iestādēm, palielinot radiofrekvenču spektra elastību un atvieglojot administratīvās procedūras radiofrekvenču spektra izmantošanai.

3. Komisijas priekšlikums

Turpmāk norādīti būtiskākie elementi priekšlikumā direktīvas pārskatīšanai.

3.1. Saskaņošana ar Lēmumu 768/2008/EK par produktu tirdzniecības vienotu sistēmu (t.sk. Lēmuma Nr. 768/008 nodaļā R1 iekļautās definīcijas, uzņēmēju pienākumi, trīs atbilstības novērtēšanas moduļu prasības pret atbilstības novērtēšanas struktūrām, kā arī vienkāršotas drošības procedūras).

3.2. Šo lēmumu Nr. 768/2008/EK pieņēma kopā ar Regulu (EK) Nr. 765/2008 (par akreditācijas un tirgus uzraudzības prasībām). Ar abiem dokumentiem tika noteikti kritēriji iekšējā tirgus darbības uzlabošanai, paredzot konsekvēntu pieeju tehniskās saskaņošanas politikai attiecībā uz produktu drošību un efektīvāku uzraudzības sistēmu visiem tirgū laistiem produktiem no ES vai trešām valstīm un nostiprinot patērētāju tiesību aizsardzību vienotajā tirgū.

⁽⁴⁾ OV L 218, 13.8.2008., 30. un 82. lpp.

⁽⁵⁾ OV L 120, 16.5.2008., 1. lpp.

3.3. Izstrādāta jauna “radioiekārtu” definīcija, kas bez izņēmumiem un vienīgi ietver visas iekārtas, kas domātas tam, lai ar nolūku pārraidītu signālus, izmantojot radiofrekvenču spektru, neatkarīgi no tā, vai tie ir pārraidīti komunikācijas vai citos nolūkos. Jaunais direktīvas nosaukums formulēts šādi: “Direktīva par radioiekārtu pieejamību tirgū”. Minētā direktīva nav piemērojama attiecībā uz fiksētām termināliekārtām.

3.4. Šis priekšlikums dod iespēju

— radioiekārtas savietot ar palīgierīcēm, piemēram, lādētājiem;

— programmvadāmām radioiekārtām nodrošināt tikai atbilstīgu programmatūras un aparatūras kombināciju veidošanu un dot iespēju pieņemt pasākumus, lai izvairītos no tā, ka pašreizējās normatīvās prasības tirgū rada konkurences šķēršļus trešo pušu programmatūrai.

3.5. Tiek ieviesta iespēja paredzēt produktu reģistrāciju centralizētajā sistēmā kategorijās, kas uzrāda zemu atbilstības līmeni, pamatojoties uz dalībvalstu sniegto informāciju par atbilstību.

3.6. Priekšlikumā skaidrota saistība starp Direktīvu 1999/5/EK un ES un valstu tiesību aktiem par radiofrekvenču spektra izmantošanu.

3.7. Vienkāršošana un administratīvo pienākumu samazināšana:

- a) ar jauno radioiekārtu definīciju tiek skaidri norobežota Direktīvas par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu attiecībā uz elektromagnētisko atbilstību darbības joma;
- b) vienkāršie uztvērēji un fiksētās līnijas termināliekārtas vairs neietilpst šīs direktīvas darbības jomā, uz tiem tagad attiecas direktīva par to, kā tuvināt dalībvalstu tiesību aktus, kas attiecas uz elektromagnētisko savietojamību, vai direktīva par dalībvalstu tiesību aktu saskaņošanu attiecībā uz elektroiekārtām, kas paredzētas lietošanai noteiktās sprieguma robežās, vai — atkarībā no to sprieguma — elektromagnētiskās savietojamības direktīva un direktīva par produktu vispārēju drošību; šādā veidā zināmā mērā tiek mazināti administratīvie pienākumi;
- c) ir atcelta prasība ziņot par to iekārtu laišanu tirgū, kuras darbojas frekvenču joslās, kuru izmantošana nav saskaņota visā ES;

d) ražotājiem ir atceltas šādas prasības:

— pienākums uzlikt klases identifikatoru uz produkta;

— CE zīmes iekļaušana lietošanas instrukcijā;

e) no direktīvas teksta svītrotas prasības konkurences stiprināšanai termināliekārtu tirgū (par saskarpunktu paziņošanu un par telekomunikāciju termināla iekārtu pievienošanu attiecīgajiem saskarpunktiem tehnisku iemeslu dēļ). Līdzīgas prasības ir spēkā saskaņā ar direktīvu par konkurenci telekomunikāciju termināliekārtu tirgos.

3.8. Visbeidzot, direktīvas priekšlikums saskaņo LESD un Regulu (ES) Nr. 182/2011 par Komisijas īstenošanas pilnvaru izmantošanu, procedūras īstenošanas un deleģētu pilnvaru izmantošanai, kā arī par deleģējuma īstenošanu, konkrēti:

— īstenošanas pilnvaras ir ierosinātas iekārtu klases noteikšanai un informācijas sniegšanai par ģeogrāfisko apgabalu radioiekārtu izmantošanai un izmantošanas ierobežojumiem;

— deleģētas pilnvaras ir ierosinātas par pielāgošanu tehnikas attīstībai (II pielikums), kurā uzskaitītas iekārtas, kas saskaņā ar definīciju ir vai nav radioiekārtas; papildu pamatprasības; informācija par programmvadāmu radioiekārtu atbilstību un prasība reģistrēt radioiekārtas noteiktās kategorijās.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu, jo tas uzlabo ES tiesību aktu atbilstību saskaņā ar LESD 7. pantu, izraugoties likumdošanas papēmienu — t.s. aizstāšanu, kad tiesību akts tiek pārskatīts, pieņemot jaunu tiesību aktu, kurā iekļauti visi grozījumi un noteikumi bez izmaiņām, jo jaunais tiesību akts aizstāj un atceļ iepriekšējo, pielāgojot terminoloģiju Lēmumam Nr. 768/2008/EK un Lisabonas līgumam.

4.2. Brīva preču aprīte ir viena no četrām Līgumos noteiktajām pamatbrīvībām, un direktīvas priekšlikumā atbalstīta nekaitīgu preču aprīte, stiprinot patērētāju tiesību aizsardzību, uzņēmumu konkurētspēju un radot līdzvērtīgus konkurences apstākļus ekonomikas dalībniekiem.

4.3. EESK uzskata: lai Eiropas rūpniecībai garantētu apstākļus konkurētspējas atjaunošanai, iekšējā tirgū ir ļoti svarīgi nodrošināt pilnīgu savietojamību, lai mazinātu sadrumstalotību gan

attiecībā uz valstu tirgiem, gan ieguldījumiem pētniecībā un inovācijā.

4.4. EESK norāda, ka ir jāattīsta proaktīva rūpniecības politika, kas labāk atspoguļo līdzsvaru starp ražotāju iespējām, tehniskām un reglamentējošām prasībām attiecībā uz intelektuālo īpašumu un pirmām kārtām — produktu veidiem, kuri var atbilst kopīgiem standartiem, noteikumiem un saskaņotām procedūrām.

4.5. Tehniskie un reglamentējošie noteikumi jāpieņem atbilstoši jaunajiem standartizācijas principiem, nodrošinot sabiedrības informēšanu un darbības pārredzamību, kā arī pilnībā iesaistoties sociālajiem partneriem un organizētās pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Attiecībā uz direktīvas darbības jomu 1. panta 3. punktā netiek iekļauta virkne radioiekārtu, kuras izmanto tikai darbībās, kas saistītas ar sabiedrisko kārtību, un papildus aizsardzībai vai valsts drošībai iekļauta koncepcija "valsts ekonomiskā labklājība", kas ir jādefinē vai jāpaskaidro noteikuma skaidrības labad.

5.1.1. Lai gan šie iekārtu veidi netiek iekļauti 1. panta 3. punktā, tie nav norādīti I pielikumā kā "iekārtas, uz kurām minētā direktīva neattiecas".

5.2. EESK pauž atbalstu radioiekārtu mijiedarbībai caur tīkliem ar citām radioiekārtām, kā arī savienojumu ar attiecīga tipa saskarpunktiem izveidei visā Savienībā, kas varētu vienkāršot radioiekārtu izmantošanu, sekmējot šo iekārtu un palīgierīču savietojamību.

5.3. Lai uzlabotu radioiekārtu lietotāju datu un privātuma aizsardzību, tehnoloģisko drošības programmu izstrādes sākumposmā jāattīsta ētiska un sociāla kategorija, lai nodrošinātu programmu sociālu atzišanu. Iedzīvotāju pamattiesību aizsardzība jāievieš jau sākumposmā, un tā jānodrošina visos posmos — sākot no izstrādes līdz standartizācijai un praktiskam tehnoloģiskam pielietojumam.

5.4. Jāprecizē prasības ES un trešās valstīs ražotu produktu laišanai tirgū. Tādēļ 6. punktā būtu jānorāda, kādos gadījumos direktīvas pamatprasības var uzskatīt par ievērotām (saskaņoti ES standarti, Komisijas publicētie starptautiskie standarti), kā arī papildus izstrādāti valstu tiesību akti.

5.5. EESK ierosina Komisijai un dalībvalstīm nodrošināt, lai tirgotie produkti atbilstu direktīvas prasībām par konkrētu frekvenču joslu, lai izvairītos no 800 MHz diapazona lietošanas, kā arī no "radiofrekvenču spektra nevajadzīgas piesārņošanas". Minētais ierosinājums ir īpaši vajadzīgs pārrobežu reģionos, kuros būtu lietderīgi saskaņot izmantotos grafikus un tehnoloģijas.

5.6. EESK atbalsta neatliekamās palīdzības dienestu pakalpojumu pieejamību, īpaši ņemot vērā cilvēkus ar invaliditāti, un tādēļ ir jāizstrādā šim nolūkam atbilstošas iekārtas.

5.7. Lai augstā līmenī nodrošinātu patērētāju veselības aizsardzību un drošību, kā arī garantētu taisnīgu konkurenci Savienības tirgū, jānodrošina, ka visi ekonomikas dalībnieki, ņemot vērā viņu attiecīgās funkcijas piegādes ķēdē, ir atbildīgi par produktu atbilstību.

5.8. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis savu atbildības jomu ietvaros nodrošināt, ka produkti, kas ES tirgū ienāk no trešām valstīm, atbilst direktīvas prasībām. Jānodrošina, lai importētāji, kuri laiž produktus tirgū, ievēro visas prasības un netirgo produktus, kas ir šīm prasībām neatbilstoši vai rada apdraudējumu.

5.9. Jāgarantē radioiekārtu izsekojamība visā piegādes ķēdē kā tirgus uzraudzības pasākums, kas sekmē patērētāju informēšanu.

5.10. EESK atkārtoti norāda ⁽⁶⁾: pašreizējā marķējuma sistēma negarantē, ka produktam ir veiktas kvalitātes un drošības pārbaudes, un tādējādi netiek apmierinātas patērētāju prasības.

5.11. Saistībā ar akreditācijas un atbilstības novērtēšanas sistēmu EESK atbalsta vienādu kompetences līmeni pilnvarotajām iestādēm, kas veic atbilstības novērtēšanu, kā arī stingrākus atlases kritērijus un atbilstības procedūru saskaņošanu.

5.12. EESK arī uzskata, ka ir jāpastiprina nosacījumi attiecībā uz pilnvaroto atbilstības novērtēšanas iestāžu neatkarības nodrošināšanu, 26. panta 4. punktā norādītos neatbilstības gadījumos attiecinot uz pasākumiem, kas īstenoti divus vai trīs gadus pirms novērtēšanas.

5.13. EESK pauž bažas par priekšlikumā paredzētajiem "deleģētajiem aktiem", kas atsevišķos gadījumos nav pietiekami precīzi, kā tas ir, piemēram, 5. pantā par radioiekārtu reģistrēšanu noteiktās kategorijās, nosakot Komisijas pilnvaras veikt iekārtu *ex-post* novērtējumu, bet neprecizējot nekādus kritērijus, un tas varētu būt pārāk plaši interpretējams aspekts.

5.14. Attiecībā uz sankciju režīmu priekšlikumā starpvalstu līmenī ir jāprecizē sankciju veids un minimālais apmērs, kas jānosaka dalībvalstu tiesību aktos, jo direktīvas priekšlikumā norādīta vienīgi valstu iestāžu prasība noteikt "efektīvus, samērīgus un preventīvus" pasākumus, un tādēļ daži tirgus dalībnieki varētu izvēlēties izdevīgāku, savām interesēm atbilstošāku jurisdikciju, vai arī dubultu sodu gadījumā netiktu ievērots *ne bis in idem* (dubults sods) princips.

5.15. EESK ierosina saīsināt 47. panta 2. punktā norādīto piecu gadu laikposmu, ņemot vērā nozares straujo izaugsmi.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ OV L 181, 21.6.2012., 105. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu”

COM(2012) 617 final – 2012/295 (COD)

(2013/C 133/12)

Ziņotājs: **Krzysztof BALON**

Padome 2012. gada 22. novembrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 19. novembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu”

COM(2012) 617 final – 2012/295 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 25. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 14. februāra sēdē), ar 182 balsīm par, 7 balsīm pret un 12 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atbalsta regulas priekšlikuma pamatprincipus. Tajā pašā laikā Komiteja norāda, ka veidojamajam Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondam (turpmāk — Fonds) piešķirtie finanšu līdzekļi nav pietiekami tā mērķu īstenošanai.

1.2. Ņemot vērā, ka 24,2 % Eiropas Savienības iedzīvotāju apdraud nabadzība vai sociālā atstumtība un šis skaitlis visdrīzāk palielināsies, EESK aicina piešķirt jaunajam Fondam tādu budžetu, kas atbilst tā vajadzībām. Jaunā Fonda budžetam vajadzētu būt atbilstīgam stratēģijas “Eiropa 2020” mērķim, proti, līdz 2020. gadam par vismaz 20 miljoniem samazināt nabadzības un sociālās atstumtības skarto vai apdraudēto cilvēku skaitu. Budžeta apmērs nekādā gadījumā nedrīkst būt mazāks par līdzekļiem, kas līdz šim piešķirti materiālā atbalsta programmām.

1.3. EESK pauž bažas, ka līdzfinansēšana no dalībvalstu līdzekļiem var radīt sarežģījumus jaunā Fonda finansiālo darbību īstenošanā, un aicina nodrošināt 100 % finansējumu no Eiropas Savienības budžeta, kā tas bijis iepriekšējos gados īstenoto materiālā atbalsta programmu gadījumā.

1.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka ar regulas priekšlikumu ir paredzēts vienkāršot procedūras un samazināt administratīvo slogu dalībvalstīm, bet jo īpaši partnerorganizācijām. Šajā sakarā EESK tomēr brīdina, ka dalībvalstis varētu būt spiestas izmantot Eiropas Sociālā fonda procedūras, kas ir sarežģītas.

1.5. EESK atzinīgi vērtē gan noteikumus, ar ko paredz partnerorganizācijām nodrošināt pietiekamu likviditātes līmeni, lai tās varētu efektīvi īstenot pasākumus, gan to, ka Fonda līdzekļus paredzēts piešķirt arī administratīvo izmaksu, transporta un uzglabāšanas izmaksu segšanai, kā arī partnerorganizāciju veikspējas uzlabošanai.

1.6. EESK atbalsta pieredzes un paraugprakses apmaiņas platformas veidošanu Eiropas Savienības līmenī. EESK norāda, ka dalībvalstīs jaunā Fonda darbības programmu uzraudzībā un izvērtēšanā vajadzētu iesaistīt arī pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

1.7. Vienlaikus EESK, ņemot vērā atšķirīgos apstākļus ES dalībvalstīs, aicina dalībvalstu valdības kopā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām definēt jaunā Fonda darbības jomu un nozīmi tā, lai tas kļūtu par instrumentu, kas efektīvi papildina citus pasākumus, kurus nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanai veic saskaņā ar valstu stratēģijām un plāniem, tostarp darbības, ko finansē Eiropas Sociālais fonds.

1.8. EESK uzsver, ka ES un dalībvalstu sociālās politikas pamatā ir Eiropas sociālais modelis, sociālo zinātņu standarti un stratēģija “Eiropa 2020”. Ar šiem principiem ir saistīti tādi mērķi kā ar likumu nodrošināti sociālie pabalsti, kompetences jomu sadalījuma ievērošana ES, sabiedrības integrācija un solidaritāte dalībvalstīs un ES teritorijā. Ir jānodrošina sociālās labklājības struktūras, kas ir uzticamas, un it sevišķi sociālo dienestu pieejamība, lai novērstu, piemēram, eksistenciālu grūtību rašanos. Ar jebkāda veida palīdzību jānovērš nabadzības un tās skarto cilvēku apkaunošanas nostiprināšanās.

1.9. Turklāt, ņemot vērā Eiropas Savienības dalībvalstu atšķirīgos politikas pasākumus nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā, kā arī to, ka Fonda budžets ir daudz mazāks par vajadzībām, EESK iesaka paredzēt iespēju, ka atsevišķas dalībvalstis var izvēlēties, vai tās vēlas izmantot Fondu. Taču tā rezultātā dalībvalstīm, kas neizmanto Fondu, nedrīkstētu samazināties no Eiropas Sociālā fonda pieejamo līdzekļu apjoms.

2. Vispārīga informācija

2.1. Šajā atzinumā EESK pauž savu nostāju par jauno Eiropas Savienības atbalsta programmu vistrūcīgākajām personām jeb Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu, ar ko aizstāj ES pārtikas izdalīšanas programmu vistrūcīgākajām personām (VTP programmu) un Vistrūcīgākajām personām paredzētā atbalsta programmu (2012–2013), kura aizstāja VTP programmu.

2.2. Pašreizējo ES pārtikas izdalīšanas programmu vistrūcīgākajām personām (VTP programma) izveidoja 1987. gadā, kad pieņēma vispārīgus noteikumus par to, kā noteiktas organizācijas saņem pārtiku no intervences krājumiem, lai to izdalītu vismazāk nodrošinātajām personām Kopienā. Minētā programma, mazinot ekonomisko un sociālo nevienlīdzību, veicina sociālo kohēziju Savienībā.

2.3. Izmantojot VTP programmu, pilsoniskās sabiedrības organizācijas (akreditētas labdarības organizācijas) pārtiku izdalīja vistrūcīgākajām personām lielākajā daļā Eiropas Savienības dalībvalstu. Daudzos gadījumos šāda palīdzība bija ļoti nozīmīga turpmākajiem pasākumiem, kuru mērķis bija nodrošināt nelabvēlīgā situācijā esošo grupu integrāciju, un vienlaikus uzskatāmi apliecināja Eiropas solidaritāti.

2.4. Laika gaitā programmas budžets no EUR 97 miljoniem 1988. gadā palielinājās līdz EUR 500 miljoniem 2009. gadā (galvenokārt saistībā ar vairākkārtēju Eiropas Savienības paplašināšanos). Līdz šim (līdz 2011. gadam) atbalstu no VTP programmas ir saņēmuši gandrīz 19 miljoni vistrūcīgāko eiropiešu⁽¹⁾.

2.5. Dažas dalībvalstis tomēr nepiedalījās VTP programmā ar pamatojumu, ka nav tādas vajadzības vai šāda programma neatbilst valsts politikai nabadzības un sociālās atstumtības apkaro-

šanas jomā. Daļa pilsoniskās sabiedrības organizāciju šajās valstīs norāda, ka šāda tieša materiālā palīdzība ir apkaunojoša, un priekšroku dod valsts finansiālā atbalsta piešķiršanai pietiekamā apmērā, lai būtu iespējams apmierināt visas pamatvajadzības. Tomēr arī šajās dalībvalstīs ir personas un grupas, kas dažādu iemeslu dēļ nesaņem valsts atbalsta programmās paredzēto finansiālo atbalstu.

2.6. VTP programma — neatkarīgi no savas sociālās dimensijas — bija ES lauksaimniecības politikas instruments, kas, ļaujot izmantot intervences krājumus, nodrošināja lauksaimniecības tirgu stabilitāti. Kārtējās reformas attiecībā uz kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) ļāva būtiski samazināt intervences krājumus, kuru apjoms pēdējos gados vairs nebija pietiekams pārtikas izdalīšanas vajadzībām. Tāpēc arī pēc apspriešanās ar organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem izstrādāts priekšlikums regulai, kuras mērķis ir nodrošināt pastāvīgu atbalstu vistrūcīgākajām personām. Lielākā daļa izmaiņu, piemēram, līdzfinansējuma pakāpeniska ieviešana, izdales plāni trīs gadu posmam, dalībvalstu prioritāro darbību noteikšana un pieejamā budžeta palielināšana, neguva vajadzīgo balsu vairākumu Padomē.

2.7. Eiropas Savienības Tiesa 2011. gada 13. aprīlī pieņēma spriedumu, no kura izriet, ka pārtikas iepirkšanu ES tirgū nevar regulāri izmantot, lai aizvietotu samazinātos intervences krājumus. Lai novērstu, ka strauji samazinās ar pārtiku saistītais atbalsts, Eiropas Parlaments pēc tam (2011. gada 7. jūlija rezolūcijā) aicināja Komisiju un Padomi atrast pagaidu risinājumu atlikušajiem pašreizējās daudzgadu finanšu shēmas gadiem. 2012. gada 15. februārī pieņēma Eiropas Parlamenta un Padomes regulu, ar ko izveidoja pagaidu programmu pārtikas produktu izdalīšanai 2012.–2013. gadā. Minētā programma apstāsies līdz ar 2013. gada programmas noslēgšanos⁽²⁾.

2.8. Eiropas Savienībā 2011. gadā nabadzība vai sociālā atstumtība draudēja 24,2 % iedzīvotāju jeb aptuveni 120 miljoniem personu (salīdzinājumam: 2010. gadā tie bija 23,4 % un 2008. gadā — 23,5 %) ⁽³⁾. Gaidāms, ka ilgušās ekonomiskās un finansiālās krīzes dēļ gandrīz visās dalībvalstīs šis rādītājs turpinās palielināties. Turklāt nabadzība un sociālā atstumtība ir ļoti sarežģītas parādības. Tās skar ne tikai bezdarbniekus, bet arī nodarbinātas personas, kas par savu darbu nesaņem pamatvajadzību apmierināšanai pietiekamu atalgojumu.

⁽¹⁾ Main results of the distribution plan in the last years, AGRI C5, ieinteresēto pušu tikšanās 2012. gada 5. jūlijā Briselē, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-1_en.pdf, 9.–10. lpp.

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 15. februāra Regula (EK) Nr. 121/2012.

⁽³⁾ Eurostat paziņojums presei Nr. 171/2012, 2012. gada 3. decembrī.

2.9. Eiropas Savienība stratēģijā “Eiropa 2020” ir izvirzījusi mērķi — līdz 2020. gadam par vismaz 20 miljoniem samazināt nabadzības un sociālās atstumtības skarto vai apdraudēto cilvēku skaitu. 2010. gads tika pasludināts par Eiropas gadu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību. Šajā sakarā EESK atgādina, ka ekonomikas krīze vēl vairāk saasināja situāciju nabadzības un sociālās atstumtības ziņā; tas rada bažas, ka dažas dalībvalstis nevarēs sasniegt minēto stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi, it sevišķi tad, ja nebūs pietiekama Eiropas Savienības finansiālā atbalsta.

2.10. Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas jautājums jau vairākkārt tika ar lielu interesi izskatīts un apspriests Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā. Vien 2011. gadā EESK pieņēma divus atzinumus, kuros norādīja uz šāda atbalsta turpināšanas un pilnveidošanas nepieciešamību⁽⁴⁾. Ņemot vērā stratēģijā “Eiropa 2020” minētos sociālās integrācijas mērķus kopumā, 2012. gadā pieņemtajos EESK atzinumos vien iztīrīti dažādi nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas aspekti, tostarp saistībā ar gados vecāku cilvēku un personu ar invaliditāti situāciju, ar apdraudējumiem garīgajai veselībai, kā arī ar sociālās lauksaimniecības un sociālo mājokļu veidošanos⁽⁵⁾.

2.11. ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā teikts, ka “katram cilvēkam ir tiesības uz tādu dzīves līmeni, ieskaitot uzturu, apģērbu, mājokli, medicīnisko aprūpi un sociālos pakalpojumus, kas nepieciešams viņa un viņa ģimenes veselības uzturēšanai un labklājībai (...)”⁽⁶⁾. Minētie noteikumi atspoguļojas Līguma par Eiropas Savienību noteikumos par cilvēka cieņas respektēšanu, tostarp Eiropas Savienības Pamattiesību hartas noteikumos par pienācīgas dzīves nodrošināšanu tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu⁽⁷⁾. Viens no svarīgākajiem Eiropas sabiedrības pamatprincipiem, kas izriet no mūsu kontinenta vēsturiskās pieredzes, ir solidaritātes princips⁽⁸⁾, kurš jāpiemēro arī — un vispirmām kārtām — tiem Eiropas Savienības iedzīvotājiem, kas pakļauti galējai nabadzībai un sociālajai atstumtībai.

3. Svarīgākie regulas priekšlikuma aspekti (Komisijas priekšlikums)

3.1. Atšķirībā no līdzšinējām pārtikas atbalsta programmām, regulas priekšlikums, kura pamatā ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 175. panta 3. punkts un kurā ir atsauce uz LESD 174. pantu, paredz jauno Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu iekļaut kohēzijas politikā. Priekšlikumā ir arī

konstatēts, ka regulas mērķi, proti, palielināt sociālo kohēziju Savienībā un sekmēt nabadzības un sociālās atstumtības samazināšanu, nav iespējams pietiekamā mērā sasniegt dalībvalstu līmenī, bet tos labāk var sasniegt Savienības līmenī. Tāpēc saskaņā ar proporcionalitātes principu, kas minēts Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā, Savienība var pieņemt atbilstīgus pasākumus, pamatojoties uz tajā pašā pantā minēto subsidiaritātes principu⁽⁹⁾.

3.2. Jaunā Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fonda mērķis ir veicināt sociālo kohēziju Savienībā, palīdzot sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus saistībā ar nabadzības samazināšanu. Ierosinātais instruments palīdzētu apmierināt pamatvajadzības, un tā uzdevums ir sniegt papildatbalstu nabadzības un sociālās atstumtības līmeņa samazināšanai Savienībā. Jaunā Fonda pamatā daļēji ir pieredze, kas gūta saistībā ar VTP programmu; daļa līdzekļu ir paredzēta, lai bezpajumtniekiem un/vai bērniem piešķirtu materiālu atbalstu patēriņa preču (t. i., tādu preču, kas nav pārtika) veidā, kā arī papildpasākumiem, kuri veicina sociālo iekļaušanu.

3.3. Fonda atbalsts ir paredzēts personām, kas nav nodrošinātas par pārtiku, kā arī bezpajumtniekiem un bērniem, kurus skar materiālās nenodrošinātības problēma. Lēmumi par to, kādi konkrēti pasākumi mērķgrupām un atbalsta veidi tiks īstenoti, atstāti dalībvalstu kompetencē.

3.4. Organizācijām, kas, pamatojoties uz Fonda finansētajām darbībām, tieši piegādā pārtiku vai citas preces, uzlikts pienākums veikt darbības, kuras papildina materiālā atbalsta sniegšanas pasākumus un kuru mērķis ir vistrūcīgāko personu sociālā integrācija. Dalībvalstu kompetencē ir atstāta iespēja šāda veida papildpasākumiem piešķirt atbalstu no Fonda.

3.5. Maksimālais līdzfinansējuma apjoms, kādu atsevišķām dalībvalstu darbības programmām piešķir no Fonda līdzekļiem, ir 85 % no attiecināmajām izmaksām, izņemot to dalībvalstu gadījumā, kurām ir pārejošas budžeta problēmas.

4. Piezīmes par Komisijas priekšlikumu

4.1. Fonda budžets un darbības joma

4.1.1. Komiteja ar bažām konstatē, ka izveidot plānotajam Fondam piešķirtie finanšu līdzekļi nav nemaz pietiekoši tā mērķu īstenošanai.

⁽⁴⁾ OV C 84, 17.3.2011., 49.–52. lpp. un OV C 43, 15.2.2012, 94.–97. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 11, 15.1.2013, 16.–20. lpp./OV C 44, 15.2.2013, 28.–35. lpp./OV C 44, 15.2.2013, 36.–43. lpp./OV C 44, 15.2.2013, 44.–48. lpp./OV C 44, 15.2.2013, 53.–58. lpp.

⁽⁶⁾ ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 25. panta 1. punkts.

⁽⁷⁾ Sal. ar Līguma par Eiropas Savienību 2. pantu un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 34. panta 3. punktu.

⁽⁸⁾ Sal. ar Līguma par Eiropas Savienību 2. pantu.

⁽⁹⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 3. un 42. apsvērumu.

4.1.2. Jānodrošina, ka pārtikas iegāde nav pretrunā ar konkurences noteikumiem un ka pietiekami ņemti vērā MVU, kā arī ekoloģiski jutīgi un sociāli iekļaujoši reģionālie piedāvātāji. Organizācijas, kas izdala pārtiku, nedrīkst gūt nekādu personīgo labumu.

4.1.3. Jau zināms, ka jaunā Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fonda darbībām Eiropas Komisija 2014.–2020. gada finanšu shēmā ir paredzējusi EUR 2,5 miljardus, t. i., EUR 360 miljonus gadā. Debates par Eiropas Savienības budžeta galīgo versiju rada tomēr bažas, ka minētā summa varētu tikt samazināta. Taču jau pašreizējā programmā 2012.–2013. gadam paredzētā summa (EUR 500 miljoni gadā) nav pietiekama, lai pilnībā segtu dalībvalstu vajadzības, kuru apmierināšanai pēc aplēsēm būtu vajadzīgi aptuveni EUR 680 miljoni gadā⁽¹⁰⁾. Ja palielināsies to dalībvalstu skaits, kas izmanto jauno Fondu (pašlaik 20 dalībvalstis)⁽¹¹⁾, un ierosinātais atbalsts, t. i., iespēja izdalīt ne tikai pārtiku, bet arī pamatpatēriņa preces bezpajumtnieku vai bērnu personīgajām vajadzībām, un sociālajai iekļaušanai paredzētie pasākumi būs elastīgi, var pieļaut, ka vajadzības būs ievērojami lielākas nekā pašreizējais budžets. Tāpēc ir acīmredzams, ka ierosinātā Fonda budžets neatbilst to vajadzību apmierināšanai, kas iekļautas Fonda darbības jomā. Turklāt, ņemot vērā, ka Eiropas Savienības budžets 2014.–2020. gadam, iespējams, būs tikpat liels kā pašreizējais budžets vai arī tikai nedaudz mazāks, ir grūti pieņemt materiālajam atbalstam paredzēto līdzekļu samazināšanu par vismaz 28 % (salīdzinājumā ar 2012.–2013. gada programmu).

4.1.4. Komisija lēš, ka kopējais cilvēku skaits, kas saņems tiešu palīdzību no Fonda, pateicoties dalībvalstu līdzfinansējumam un partnerorganizāciju ieguldījumiem natūrā, būs aptuveni 4 miljoni⁽¹²⁾. Pat pieņemot, ka minēto mērķi pilnībā sasniegs, rodas jautājums, cik lietderīgs ir Fonds stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanai (Eiropas Savienībā nabadzības skarto personu skaita samazināšana par vismaz 20 miljoniem). Šajā sakarā EESK aicina jaunajam Fondam piešķirt attiecīgi

augstu prioritāti ES līmenī un atbilstīgu budžetu pašreizējo vajadzību apmierināšanai.

4.1.5. EESK atgādina arī par Reģionu komitejas nostāju, ko tā paudusi saistībā ar 2012.–2013. gada atbalsta programmu: “[RK] aicina Komisiju pastāvīgi izvērtēt, vai plānošanas periodam paredzētie ikgadējie finanšu griesti 500 miljonu euro apmērā ir pietiekami, ņemot vērā to, ka ekonomikas krīzes ietekmē var būt nepieciešams samazināt publiskā sektora izdevumus un ka ekonomiskā nedrošība daudzās valstīs paaugstina bezdarba līmeni⁽¹³⁾.”

4.1.6. Turklāt EESK aicina Fondam nodrošināt 100 % finansējumu no Eiropas Savienības budžeta, kā tas ir bijis iepriekšējos gados īstenoto pārtikas izdalīšanas programmu gadījumā. Komiteja uzskata, ka līdzfinansēšana no dalībvalstu līdzekļiem var radīt finansiālus sarežģījumus programmu īstenošanā; tas attiecas ne tikai uz dalībvalstīm, kurās ir pārejošas budžeta problēmas (tām ir paredzēta iespēja saņemt lielākus maksājumus)⁽¹⁴⁾.

4.1.7. EESK atbalsta regulas noteikumus, kas pārtikas izdalīšanas nolūkā ļauj izmantot intervences krājumus, lai arī tuvākajā laikā nav paredzams, ka tādi radīsies būtiskos apjomos⁽¹⁵⁾. Savukārt, ņemot vērā lielā mērā nepietiekamo Fonda budžetu, Komiteja ieilst pret nodomu budžetā iekļaut izmantoto intervences krājumu vērtību.

4.1.8. Turklāt, ņemot vērā Fonda ļoti nelielo budžetu un dažu dalībvalstu nostāju, tostarp norādes, ka tām šāds atbalsts nav nepieciešams vai ka Fonda darbība neatbilst valsts politikai nabadzības un sociālās atstumtības apkarošanas jomā, EESK iesaka paredzēt iespēju, ka atsevišķas dalībvalstis var brīvprātīgi izvēlēties, vai tās vēlas izmantot Fonda līdzekļus (tādējādi, iespējams, varētu arī palielināt Fonda piešķirumus tām dalībvalstīm, kas to izmantotu).

⁽¹⁰⁾ *European food aid programme for the most deprived persons in the EU*, AGRI C.5, ieinteresēto pušu tikšanās 2012. gada 5. jūlijā Briselē, http://ec.europa.eu/agriculture/most-deprived-persons/meetings/05-07-2012/dg-agri-2_en.pdf, 12. lpp.

⁽¹¹⁾ Beļģija, Bulgārija, Čehijas Republika, Francija, Grieķija, Igaunija, Itālija, Īrija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Spānija un Ungārija.

⁽¹²⁾ MEMO/12/800 “Nabadzība: Komisija ierosina izveidot jaunu Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu – biežāk uzdotie jautājumi”, 2012. gada 24. oktobrī, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-800_lv.htm.

⁽¹³⁾ OV C 104, 2.4.2011., 44.–46. lpp., atzinuma 22. punkts.

⁽¹⁴⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 18. un 19. pantu.

⁽¹⁵⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 21. panta 3. punktu.

4.2. *Fonda mērķgrupas un sniegtā atbalsta veids*

4.2.1. EESK uzskata: nepieciešams sniegt atbalstu visās trijās priekšlikumā minētajās situācijās — nenodrošinātība ar pārtiku, bērnu bezpajumtniecība un materiālā nenodrošinātība —, taču tas nepieciešams arī grupām un personām, kas no sabiedrības ir atstumtas specifisku, tostarp vēsturisku iemeslu dēļ. Vispirmām kārtām būtu jāsniedz atbalsts, kurš saistīts ar pārtikas nodrošināšanu. Pārtikas pieejamības panākšana ir pirmais solis ceļā uz atstumto personu sociālo integrāciju un reintegrāciju. Ņemot vērā atšķirīgos apstākļus dažādās dalībvalstīs, EESK aicina konkrētām mērķgrupām adresēto atbalsta pasākumu veidu noteikšanu pilnībā atstāt dalībvalstu kompetencē.

4.2.2. EESK neatbalsta arī prasību, ka organizācijām, kas tieši nodrošina pārtiku vai citas preces, jāveic papildpasākumi materiālā atbalsta sniegšanai gadījumā, ja šos pasākumus neatbalsta no attiecīgās dalībvalsts darbības programmas Fonda ietvaros ⁽¹⁶⁾.

4.3. *Fonda pārvaldība*

4.3.1. EESK piekrīt Komisijas nostājai attiecībā uz procedūru vienkāršošanu un administratīvā sloga samazināšanu dalībvalstīm, bet jo īpaši partnerorganizācijām ⁽¹⁷⁾. Uzlabotām un vienkāršotām pasākumu īstenošanas procedūrām vajadzētu atbilst Fonda mērķu specifikai un mērķgrupām. Šajā sakarā EESK vēlētos mudināt neizmantot Eiropas Sociālā fonda procedū-

ras ⁽¹⁸⁾. Minētās procedūras dažās dalībvalstīs ir sarežģītas un var izrādīties nepiemērotas partnerorganizācijām.

4.3.2. EESK pauž gandarījumu par Komisijas priekšlikumu ES līmenī izveidot platformu, kuras darbību finansētu no tehniskajam atbalstam paredzētajiem līdzekļiem. Pieredzes un paraugprakses apmaiņa starp ES iestādēm, dalībvalstīm, sociālajiem partneriem un citiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem nodrošinās Fonda pievienoto vērtību ⁽¹⁹⁾.

4.3.3. EESK atzinīgi vērtē dalībvalstīm uzlikto pienākumu, ka darbības programmas tām jāizstrādā sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību pārstāvošām institūcijām ⁽²⁰⁾. EESK aicina izvirzīt arī prasību, ka dalībvalstīs jāizveido uzraudzības komitejas vai citas struktūrvienības, kas kopā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, nabadzības skartajām personām vai to pārstāvjiem uzraudzītu un izvērtētu darbības programmas.

4.3.4. EESK atzinīgi vērtē to, ka Fonda līdzekļus paredzēts atvēlēt administratīvo izmaksu, transporta un pārtikas un patēriņa preču uzglabāšanas izmaksu segšanai, kā arī iespēju finansēt partnerorganizāciju veikspējas uzlabošanu ⁽²¹⁾. Tādējādi partnerorganizācijas varēs iesaistīt Fonda darbību efektīvā īstenošanā.

4.3.5. EESK atzinīgi vērtē noteikumus par tāda likviditātes līmeņa nodrošināšanu partnerorganizācijām, lai tās spētu efektīvi īstenot pasākumus ⁽²²⁾.

Briselē, 2013. gada 14. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁶⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 4. panta 2. punktu un 7. panta 1. punktu.

⁽¹⁷⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 23. pantu.

⁽¹⁸⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 32. panta 4. punktu.

⁽¹⁹⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 10. pantu.

⁽²⁰⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 7. panta 2. punktu.

⁽²¹⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 24. panta 1. punkta c) apakšpunktu un 25. panta 2. punktu.

⁽²²⁾ Sal. ar Komisijas priekšlikuma 39. un 41. pantu.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Grozījumi, kas ieguva vismaz ceturto daļu nodoto balsu, bet debatēs tika noraidīti.

4.1.3. punkts

Grozīt šādi:

"Komisija lēš, ka kopējais cilvēku skaits, kas saņems tiešu palīdzību no fonda, pateicoties dalībvalstu līdzfinansējumam un partnerorganizāciju ieguldījumiem natūrā, būs aptuveni 4 miljoni. Pat pieņemot, ka minēto mērķi pilnībā sasniegs, rodas jautājums, cik lietderīgs ir Fonds stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanai (Eiropas Savienībā nabadzības skarto personu skaita samazināšana par vismaz 20 miljoniem). Šajā sakarā EESK aicina jaunajam Fondam piešķirt attiecīgi augstu prioritāti ES līmenī un atbilstīgu budžetu pasākumu vajadzību apmierināšanai."

Balsošanas rezultāts

Par: 55

Pret: 102

Atturas: 15

4.2.1. punkts

Grozīt šādi:

"EESK uzskata: nepieciešams sniegt atbalstu visās trijās priekšlikumā minētajās situācijās — nenodrošinātība ar pārtiku, bērnu bezpajumtniecība un materiālā nenodrošinātība —, taču tas nepieciešams arī grupām un personām, kas no sabiedrības ir atstumtas specifisku, tostarp vēsturisku iemeslu dēļ. Vispirma kārtām būtu jāsniedz atbalsts, kurš saistīts ar pārtikas nodrošināšanu. Pārtikas pieejamības panākšana ir šajā saistībā var būt pirmais solis ceļā uz atstumto personu sociālo integrāciju un reintegrāciju. Ņemot vērā atšķirīgos apstākļus dažādās dalībvalstīs, EESK aicina konkrētām mērķgrupām adresēto atbalsta pasākumu veidu noteikšanu pilnībā atstāt dalībvalstu kompetencē."

Balsošanas rezultāts

Par: 54

Pret: 108

Atturas: 21

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotēto uzņēmumu direktoru bez izpildpilnvarām vidū un saistītiem pasākumiem”

COM(2012) 614 final – 2012/0299 (COD)

(2013/C 133/13)

Ziņotāja: **Madi SHARMA** kdze

Eiropas Parlaments 2012. gada 22. novembrī un Padome 2012. gada 10. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotēto uzņēmumu direktoru bez izpildpilnvarām vidū un saistītiem pasākumiem”

COM(2012) 614 final – 2012/0299(COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 25. janvārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 128 balsīm par, 58 balsīm pret un 10 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ierosinājumi

1.1. Izskatāmajā dokumentā Eiropas Komisija ierosina direktīvu par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotēto uzņēmumu direktoru bez izpildpilnvarām vidū un ir izvirzījusi mērķi līdz 2020. gadam panākt, lai sieviešu īpatsvars sasniegtu 40 %.

1.2. EESK šo priekšlikumu vērtē atzinīgi. Lai gan Komiteja priekšroku dod brīvprātīgiem pasākumiem, nevis kvotu noteikšanai, tā atzīst, ka būtiskas pārmaiņas attiecībā uz dzimumu līdzsvaru Eiropas Savienībā biržas sarakstā iekļautos uzņēmumos nav iespējamas bez juridiski saistošu mērķu noteikšanas. Pašlaik tikai 13,7 % valdes locekļu ir sievietes, un tas skaidri liecina par diskrimināciju.

1.3. EESK un Komisija apzinās nepieciešamību ievērot uzņēmumu brīvas darbības pamatprincipu. Šī direktīva paredz minimālos standartus nolūkā uzlabot apstākļus sekmīgai uzņēmējdarbībai un sniedz iespējas dalībvalstīm sasniegt progresu, kas ir plašāks par ieteiktajiem pasākumiem. ES sociālie partneri paši 2005. gadā izstrādāja plānu, kurā minēti vairāki argumenti par labu dzimumu līdztiesībai un norādīti praktiski instrumenti dalībvalstīm un uzņēmumiem ⁽¹⁾.

1.4. Veikt pārmaiņas mudina skaidri pierādījumi tam, ka dalībvalstīs ir augsti kvalificētas sievietes, un tāpēc jebkurš arguments par labu dzimumu līdzsvaram drīzāk būtu jāpamato ar

“nopelnu un priekšrokas likumu”, nevis pozitīvu diskrimināciju. Taču faktori, kas sievietēm traucē ieņemt vadošus amatus, arvien vēl pastāv, proti, nepietiekami pasākumi ģimenes un darba dzīves saskaņošanai, ierobežota piekļuve kontaktiem, kuri ir svarīgi vadošu amatu ieņemšanai, pašapziņas trūkums u. c. iemesli.

1.5. EESK pauž cerību, ka pašregulācijas nolūkos un lai izvairītos no papildu tiesību aktiem šos minimālos standartus pieņems visas publiskās un privātās lēmumu pieņemšanas iestādes. Šie standarti varētu tikt attiecināti uz izpilddirektoriem, biržas sarakstā iekļauto MVU valdēm un visām publiskā sektora iestādēm nolūkā veicināt dzimuma ziņā taisnīgāku vidi, radīt apstākļus noteikumu pārredzamai piemērošanai un pārskatāmam amatā iecelšanas procesam, kā arī iekļaujošai un izvēli pieļaujošai kultūrai sabiedrībā kopumā.

1.6. EESK turklāt iesaka politikas veidotājiem un uzņēmumiem pārskatīt sekojošus jautājumus, lai nodrošinātu, ka tiek sasniegts un pārsniegts izvirzītais mērķis (proti, sieviešu īpatsvars valdēs 40 % apmērā):

— sieviešu augstos amatos labāka atpazīstamība;

— lielāka pārredzamība augsti kvalificētu speciālistu izraudzīšanās procesā;

⁽¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf

- kritiskās masas veidošana un uzturēšana;
- ar dzimumu lomām saistīto stereotipu pārvērtēšana;
- vadības maiņas plānošana;
- talantu kopfonda izveidošana;
- paraugprakses piemēru izplatīšana;
- Eiropas mērogā koordinētas datu bāzes izveide ar informāciju par sievietēm, kurām ir darbam uzņēmuma valdē nepieciešamā kvalifikācija.

1.7. EESK apsveic *Reding* kdzi un viņas atbalstītājus Komisijā, Eiropas Parlamentā un citās iestādēs par pirmo soļu veikšanu ceļā uz līdzsvarotāku Eiropu un centienos apgāzt pieņēmumus par to, kam būtu jābūt valdes sastāvā, ar mērķi nodrošināt iekļaujošāku sabiedrību. Tās ir būtiskas pārmaiņas pastāvošajā uzskatu sistēmā. EESK apzinās, ka ir veikti plaši pētījumi, juridiska analīze un konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību, lai izstrādātu praktisku direktīvu ar atbilstošu elastību īstenošanas laika grafikā gan attiecībā uz uzņēmumiem, gan dalībvalstīm, vienlaikus ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus.

1.8. Šķēršļi, kas traucē panākt dzimumu līdztiesību lēmumu pieņemšanā, sakņojas daudz dziļāk nekā labi sagatavoti argumenti par pieņēmumiem saistībā ar dzimumu un piedāvājuma problēmām. Panākumus nebūs iespējams gūt, ja vīrieši un sievietes jau tagad nevēlēsies rīkoties pozitīvi, lai vārdus pārvērstu darbos un cienītu viens otra uzskatus. **Eiropas spēks ir tās “vienotība dažādībā”, taču vispirms ir jāiemācās šo dažādību izmantot.**

1.9. EESK prasa, lai šajā priekšlikumā direktīvai tiktu iekļauti īpaši nosacījumi dzimumu līdzsvaram direktoru padomes locekļiem, kuri pārstāv uzņēmuma darbiniekus, ņemot vērā īpašos noteikumus viņu iecelšanai amatā.

2. Konteksts

86,3 % valdes locekļu ir vīrieši

2.1. Dzimumu līdztiesība ir viens no ES pamatmērķiem, kas atspoguļots Līgumos (Līguma par Eiropas Savienību 3. panta 4.

punkts) un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (23. pants). LESD 8. pantā noteikts, ka Savienība tiecas novērst nevienlīdzību un sekmēt līdztiesību. ES tiesības rīkoties jautājumos, kas saistīti ar dzimumu līdztiesību nodarbinātības un profesijas jomā, izriet no LESD 157. panta 3. punkta.

2.2. Situācija ES dalībvalstīs attiecībā uz sieviešu skaitu uzņēmumu valdēs dažādo politiku dēļ ievērojami atšķiras. Sieviešu loma valdēs tikusi nopietni pētīta desmitiem gadu, taču īpaši tas ticis darīts pēdējos divos gados, jo ES ir atjaunojusi savu apņemšanos veicināt dzimumu līdztiesību biržas sarakstā iekļauto uzņēmumu valdēs. Debatēs apspriestas ierosmes, sākot no juridiski saistošu kvotu ieviešanas līdz pašnoteiktam regulējumam, kas neparedz sodu par noteikumu neievērošanu. Brīvprātīgas pieejas vēl joprojām tiek īstenotas lēni un neefektīvi. **Pērn sieviešu īpatsvars valdēs pieauga tikai par 0,6 %, un tikai 24 uzņēmumi ir parakstījuši 2011. gada apņemšanos.**

2.3. Dalībvalstīs īstenotie pasākumi ir ļoti dažādi, sākot ar juridiski saistošām kvotām, kuru neievērošana paredz sankcijas, un beidzot ar pašregulējumu konkrētās nozarēs, un līdz ar to sieviešu īpatsvars valdēs ir tikpat atšķirīgs. Tomēr **valstīs, kurās noteiktas saistošas kvotas, pārsvarā vērojams sieviešu īpatsvara valdēs pieaugums par 20 %**. Šīs valstīs, kuras nav veikušas nekādus pasākumus, sieviešu skaits valdēs ir sarucis (sk. 1. pielikumu).

2.4. Līdz 2011. gada beigām 11 dalībvalstis bija pieņēmušas likumus, kas nosaka kvotas vai mērķus attiecībā uz dzimumu pārstāvību uzņēmumu valdēs. Francijā, Itālijā un Beļģijā ir noteiktas kvotas, tostarp paredzot sankcijas par to neievērošanu; Spānijā un Nīderlandē ir pieņemti likumi par kvotām, neparedzot sankcijas; Dānijā, Somijā, Grieķijā, Austrijā un Slovēnijā ir ieviesti noteikumi, kas attiecināmi vienīgi uz valsts kontrolētu uzņēmumu valdēm; savukārt Vācijā dzimumu aspektu aptver noteikumi, kas attiecas uz darba ņēmēju pārstāvību valdēs.

2.5. Minētās atšķirības starp dalībvalstīm neizbēgami ir ietekmējušas sieviešu īpatsvaru uzņēmumu valdēs. Valstīs ar tiesību aktos noteiktām kvotām šis skaits ir pieaudzis par 20 %, lai gan Itālijā reģistrēts pieaugums tikai par 4 %. Valstīs, kuras ieviesušas korporatīvās pārvaldības kodeksus, sieviešu īpatsvara pieaugums svārstās starp 11 % un 2 %.

2.6. Ņemot vērā pašreizējo sieviešu īpatsvara pieauguma līmeni, **Francija ir vienīgā valsts, kura līdz 2020. gadam varētu panākt, ka sieviešu īpatsvars uzņēmumu valdēs sasniedz 40 %**. Turpinot ekstrapolēt pašreizējo sieviešu pārstāvības līmeni uzņēmumu valdēs Eiropas Savienībā, secināms, ka sieviešu pārstāvība 40 % apmērā ES kopumā netiks sasniegta līdz 2040. gadam ⁽²⁾.

2.7. Izvirzītie mērķi būs sasniedzami tikai tad, ja paralēli tiks noteikti arī sodi, tāpēc noteikumu neievērošanas gadījumā jāpiemēro atbilstošas sankcijas. Direktīva paredz, ka visos noteikumu neievērošanas gadījumos ir jāveic pārbaude, turklāt nosakot, ka uzņēmumam piekrist galvenā atbildība pierādīt, ka darbā pieņemšanas procesā ir ievērota pienācīga rūpība. Sankciju darbība visefektīvākā būs tad, ja tās noteiks, uzliks un īsteno attiecīgā valsts, līdz ar to Komisija ir vienīgi paudusi ieteikumus kā vadlīnijas iespējamajām sankcijām.

2.8. Komisija apzinās, ka ir nepieciešams ievērot pamatprincipu par uzņēmumu brīvu darbību bez ierobežojumiem, taču uzskata, ka šī brīvība nedrīkst pārkāpt tiesiskuma principu un pamattiesības. Apskatāmā direktīva paredz minimālos standartus ar mērķi uzlabot apstākļus uzņēmumos un iekšējā tirgū, nodrošinot līdzvērtīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem, kas darbojas vairākās dalībvalstīs.

2.9. Direktīvā noteikts termiņš kvantitatīvā mērķa sasniegšanai, proti, panākt, ka līdz 2020. gadam sieviešu īpatsvars uzņēmumu valdēs sasniedz 40 %, tādējādi ļaujot uzņēmumos noritēt valdes locekļu nomaiņas ciklam. Direktīvā noteikta arī darbības beigšanas klauzula, proti, 2028. gads, pēc kura direktīva vairs nebūs vajadzīga.

2.10. Vienīgi ES līmenī īstenoti pasākumi, kas ir pietiekami elastīgi, lai ņemtu vērā dalībvalstu atšķirīgos apstākļus, vienlaikus ievērojot subsidiaritātes principu, spēs veicināt sieviešu potenciāla optimālu izmantošanu.

3. Dzimumu līdztiesība ir viena no ES pamattiesībām un kopējām vērtībām

3.1. EESK uzskata, ka sieviešu īpatsvara palielināšana amatos, kuros tiek pieņemti lēmumi, ir mērķis, kas ir kopīgs visiem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, kuri aktīvi iestājas par dzimumu līdztiesību. EESK ir izstrādājusi daudzus atzinumus par dzimumu līdzsvaru sabiedrībā, un tās ziņojumā "Ekonomikas un sociālo lietu padomju un līdzīgu iestāžu nozīme jaunajā pasaules pārvaldībā ekonomiskajā, sociālajā un vides

jomā" uzsvērts: "Ja nebūs juridiskas prasības nodrošināt vienlīdzīgu pārstāvēniecību, neizdosies panākt politisko paritāti, reālu demokrātiju un vienlīdzību".

3.2. Dzimumu līdztiesība ir ne tikai priekšnoteikums patiesai demokrātijai un tādai sabiedrībai, kurā valda līdztiesība, bet arī būtisks nosacījums, lai varētu sasniegt ES mērķus — gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi. Pasaules Bankas un *Transparency International* pētījumi liecina: ja sieviešu īpatsvars amatos, kuros tiek pieņemti lēmumi, ir salīdzinoši augsts, tad pieaug pārskatāmība un samazinās korupcija. Laba pārvaldība visās dzīves sfērās nes labumu sabiedrībai.

3.3. Vairāk nekā 51 % no ES iedzīvotājiem ir sievietes, turklāt sievietes veido 45 % no nodarbināto personu skaita un pieņem galvenos lēmumus par pirkumiem vairāk nekā 70 % gadījumu. Līdz ar to EESK būtu vēlējusies, lai nolūkā uzlabot dzimumu līdzsvaru visos sabiedrības līmeņos un visās lēmumu pieņemšanas struktūrās tiktu ieviesti obligāti juridiski pasākumi, to neievērošanas gadījumos paredzot sankcijas. Tas ļautu apstrīdēt pieņēmumu par to, kuri cilvēki būtu iekļaujami lēmumu pieņemšanas procesā, un nodrošinātu iekļaujošu sabiedrību.

"Mūsdienās ir skaidrs, ka sievietes un vīriešus nedrīkst diskriminēt, balstoties uz viņu dzimumu", ⁽³⁾

TACU fakts ir tāds, ka 96,8 % priekšsēdētāju ir vīrieši.

3.4. Pasaules ekonomikas izaugsme ir tiešs cilvēku veikspējas rezultāts, kura iniciatoras ir bijušas sievietes, jo viņas ir ģeopolitisko pārmaiņu dzinulis, tādējādi ietekmējot veselības aprūpi, izglītību, sociālo labklājību, vidi un ekonomikas produktivitāti; minētais ir spēcīgs arguments tam, lai sievietes tiktu uzņemtas uzņēmumu valdēs. Dzimumu dažādība ne tikai paaugstina korporatīvā tēla vērtību, bet arī stiprina saikni starp uzņēmumu, darbiniekiem, akcionāriem un klientiem. Tādējādi visu privātā sektora uzņēmumu sociālās atbildības politikā dažādība tās vērtības dēļ atzīta par vienu no pamata aspektiem, taču daudzos uzņēmumos tas vēl jāīsteno praksē.

3.5. Kvotas, neraugoties uz to, cik to noteikšana ir neērta, ir efektīvs līdzeklis, lai veicinātu sieviešu iecelšanu valdes amatos, kā, uzstājoties EESK plenārsesijā ar runu **"Mums nevajag kvotas, taču tās ir vienīgais veids, kā salauzt vīriešu aizspriedumus par sieviešu kompetences trūkumu"**, 2012. gadā uzsvērusi Francijas uzņēmumu kustības (MEDEF) priekšsēdētāja Laurence Parisot kdze.

⁽²⁾ Ietekmes novērtējuma dokuments.

⁽³⁾ COM(2012) 615 final.

3.6. No otras puses, dažas vadošos amatos strādājošas sievietes skaidri iebildušas pret juridiski saistošām kvotām, jo viņas uzskata, ka tādējādi tiktu mazināta viņu sasniegumu vērtība. Pastāv reāls risks, ka kvotas diskreditē vadošos amatos strādājošas sievietes.

3.7. Lai veicinātu sieviešu iecelšanu valdes locekļu amatos, svarīgi ir īstenot nepieciešamo politiku, kas mudinātu sievietes ieņemt vadošos amatus, tostarp jāīsteno pasākumi ģimenes un darba dzīves saskaņošanai, kontaktu dibināšanas un karjeras virzības veicināšanai visos līmeņos, izpratnes palielināšanai un attieksmes maiņai.

4. Gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi veicinošie faktori

4.1. Ekonomiskais potenciāls

4.1.1. Eiropai turpinot cīnīties ar ekonomiskām problēmām, tās atlabšana ir atkarīga no pilnībā funkcionējoša darbaspēka, un tas nozīmē sieviešu aktīvu līdzdalību. Jau pirms krīzes ES sociālie partneri, UNICE/UEAPME, CEEP un ETUCI apņēmās palielināt dzimumu līdztiesību darba tirgū un darbavietās. 2005. gadā viņi par vienu no savām prioritātēm noteica sieviešu virzīšanu amatos, kuros tiek pieņemti lēmumi, un savā ziņojumā ieteica praktiskus instrumentus sieviešu iekļaušanas veicināšanai⁽⁴⁾.

4.1.2. Eiropas uzņēmumu konkurētspējas nodrošināšanā galvenais uzsvars likts uz izaugsmi kopā ar inovāciju, izpēti, apmācību, prasmēm, patērētāju aizsardzību un uzņēmumu sociālo atbildību, kas ir galvenie mērķi, Komisijai veicot iejaukšanās pasākumus ar mērķi vislabākajā veidā veicināt plašākas uzņēmējdarbības iespējas. Ilgtspējīgu rezultātu sasniegšanai visos šajos pasākumos jāņem vērā līdzsvarots dzimumu aspekts.

4.1.3. Sievietes veido 51 % no ES iedzīvotāju skaita. Daudzas no viņām ir ar labu izglītību un prasmēm, un tādējādi ievērojami uzlabo darbaspēka kvalitāti. Augstākās izglītības iestādēs sieviešu studenšu skaits pārsniedz vīriešu studentu skaitu, kā rezultātā **darba tirgū augsti kvalificētu sieviešu ir par 50 % vairāk nekā vīriešu**. Davies ziņojumā secināts, ka trūkumus Apvienotās Karalistes darbaspēkā varētu kompensēt, nākamo 10 gadu laikā pieņemot darbā 2 miljonus kvalificētu darbinieku, no kuriem lielākā daļa būtu augsti kvalificētas sievietes⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/framework_of_actions_gender_equality_010305-2.pdf

⁽⁵⁾ Davies, "Women on Boards, One Year On", 2012. gada marts, <http://www.bis.gov.uk/assets/biscore/business-law/docs/w/12-p135-women-on-boards-2012.pdf>

4.1.4. Turklāt sieviešu līdzdalība ekonomikā valstīm rada tālejošus finansiālus un sociālus ieguvumus. Pasaules dzimumu nevienlīdzības indekss 2011. gadam uzrāda, ka **valstīs, kurās ir augstāka dzimumu līdztiesība, ir arī augstāks IKP uz vienu iedzīvotāju**⁽⁶⁾.

4.1.5. Saskaņā ar *Goldman Sachs* datiem lielāks nodarbināto sieviešu skaits palielinātu IKP

— par 21 % Itālijā,

— par 19 % Spānijā,

— par 9 % Francijā un Vācijā,

— par 8 % Apvienotajā Karalistē.

4.1.6. Daudzie pētījumi par ekonomisko pamatojumu, kāpēc sievietēm būtu jābūt uzņēmumu valžu sastāvā, sniedz pārlicinātos argumentus, kas norāda uz uzņēmuma snieguma uzlabošanu. *Credit Suisse* (2012. gadā)⁽⁷⁾, *McKinsey* (2007. gadā)⁽⁸⁾ un *Catalyst* (2004. gadā)⁽⁹⁾ veiktie pētījumi neatkarīgi cits no cita ir identificējuši korelāciju starp sieviešu īpatsvaru uzņēmumu valdē un uzņēmumu finansiālo sniegumu. Piemēram,

— *McKinsey* ziņojumā secināts, ka **uzņēmumiem, kuru valdēs bija vislielākais sieviešu īpatsvars**, salīdzinājumā ar uzņēmumiem, kuru valdēs vispār nebija sieviešu, **bija par 41 % augstāka kapitāla rentabilitāte**;

— *Catalyst* pētījumā secināts, ka **uzņēmumiem, kuru augstākajā vadībā bija 14,3 % līdz 38,3 % sieviešu, bija par 34,1 % augstāka kapitāla rentabilitāte** nekā uzņēmumiem, kuros sievietes augstos amatos nebija pārstāvētas līdzīgā līmenī;

⁽⁶⁾ Pasaules dzimumu nevienlīdzības indekss 2011. gadā, Pasaules ekonomikas forums, <http://www.uis.unesco.org/>

⁽⁷⁾ *Credit Suisse* pētniecības institūts, 2012. gada augusts, "Gender diversity and corporate performance" ("Dzimumu dažādība un korporatīvais sniegums").

⁽⁸⁾ *McKinsey*, "Women Matter: Gender Diversity: a corporate performance driver" ("Sievietēm ir nozīme: dzimumu dažādība — korporatīvā snieguma dzinulis"), 2007. gads.

⁽⁹⁾ "The Bottom Line: Connecting Corporate Performance and Gender Diversity" ("Galvenais secinājums: saikne starp korporatīvo sniegumu un dzimumu dažādību"), 2004. gada janvāris, *Catalyst*.

— *Credit Suisse* secināja, ka **uzņēmumi, kuru valdēs ir sievietes, uzrāda labāku akciju cenu sniegumu** salīdzinājumā ar uzņēmumiem, kuru valdēs sievietes nav pārstāvētas.

4.1.7. Eksistē arī pētījumi, kuru rezultāti uzrāda nelielu vai nekādu saistību starp dzimumu dažādību uzņēmumu valdēs un uzņēmumu finansiālo sniegumu, taču kopumā pētījumi lielākoties uzrāda pozitīvu korelāciju starp sieviešu pārstāvību valdēs un uzņēmumu finansiālo sniegumu.

4.2. Komerčiālās perspektīvas

4.2.1. Ir vairāki iemesli, kas izskaidro uzņēmumu uzlaboto sniegumu tajos gadījumos, kad to valdē ir pārstāvēti abi dzimumi. Viens no galvenajiem argumentiem ir saistīts ar vēlēšanos no dažādiem aspektiem kritiski aplūkot ar uzņēmējdarbību saistītos lēmumus, radot proaktīvāku uzņēmējdarbības modeli.

4.2.2. Izpratnei par dažādību tirgū ir milzīga finansiālā vērtība, un tas ir priekšnosacījums korporāciju darbībai starptautiskajā tirgū.

4.2.3. **Inovācijas un valdes sniegums.** Sieviešu devums valdē nāk no viņu atšķirības, pieredzes, problēmu risināšanas veida, kā arī jauniem tirgiem un iespējām, kas paveras, pateicoties viņu pašu kā patērētāju pieredzei. Inovāciju un labāka uzņēmējdarbības snieguma pamatā ir citāds domāšanas veids, kas apšaubā pieņēmumus un mudina pievērst lielāku ārējo uzmanību pastāvošajiem, kā arī jauniem tirgiem. Ideju savstarpējas bagātināšanās ietekme ir milzīga, un to var attiecināt arī uz pārrobežu iespējām saistībā ar pārstāvību uzņēmumu valdēs. Izaicinājums valdēm ir pielāgoties patiesi daudzveidīgam sastāvam un apzināties, kā produktīvā veidā risināt uzņēmējdarbības problēmas.

4.2.4. Valdes locekļu dažādība nozīmē patiesu daudzveidību tās visplašākajā izpratnē. EESK neaizstāv iespēju ierobežot vietu valdes sastāvā tikai nelielai sieviešu grupai, kuras darbojas vairākās valdēs. Šāda prakse, ko parasti dēvē par “zelta svārku” argumentu, pašos pamatos grauj dažādības principa ieviešanu

uzņēmumu valdēs. Norvēģijā veikto pētījumu rezultāti liecina, ka 62 % vīriešu darbojas tikai vienā valdē, savukārt attiecībā uz sievietēm šis skaitlis ir 79 %. EESK atbalsta vīriešu un sieviešu tiesības izvēlēties un gūt vienādu piekļuvi amatiem valdē, pamatojoties uz nopelniem.

5. Īstenošana

5.1. Lai sasniegtu izvirzītos kvantitatīvos mērķus attiecībā uz sieviešu īpatsvaru uzņēmumu valdēs, jāveic pasākumi, kas nodrošinātu sekmes. Jāīsteno īsa un vidēja termiņa pasākumi, lai nodrošinātu, ka arī pēc 2028. gada tiks saglabāta valžu sastāva dažādība. Jāņem vērā turpmāk minētie faktori.

5.1.1. **Lielāka atpazīstamība sievietēm vadošos amatos** — to sieviešu no dažādām dalībvalstīm apzināšana, kuras strādā valdes līmeņa amatos, informētības palielināšana par šīm sievietēm plašākā uzņēmējdarbības kopienā un tās ietekmes demonstrēšana, kāda valdes sastāva dažādībai ir attiecībā uz uzņēmuma sekmēm.

5.1.2. **Lielāka pārskatāmība kvalificētu speciālistu izraudzīšanās procesā.** Valdes locekļu izraudzīšanās process lielākoties ir neskaidrs, un tā pamatā ir personīgie kontakti. Lai piesaistītu visplašāko talantīgu personu loku, iespējas ir jāreklamē un ar tām jāiepazīstina tādā veidā, kas talantīgas personas rosina pieteikties.

5.1.3. **Kritiskās masas izveidošana un uzturēšana.** Daudzveidīgu pieeju izmantošanas potenciālu valdē iespējams realizēt vienīgi tad, ja ir pietiekama kritiskā masa, kas spēj apstrīdēt pieņēmumus; tāpēc ir izšķiroši, lai sievietes veidotu 40 % no valdes sastāva. Izraudzīšanās procesa lielāka pārskatāmība sniegs iespēju izvērtēt visplašāko kandidātu loku un likvidēs “zelta svārku” principa risku⁽¹⁰⁾.

5.1.4. **Ar dzimuma lomām saistīto stereotipu apšaubīšana.** Ir panākts ievērojams progress saistībā ar māsasaimniecības lomām, kuras rada šķēršļus sieviešu līdzdalībai ekonomikā. Šie pasākumi ir solis pareizajā virzienā, un tie palīdzēs palielināt sieviešu dalību uzņēmumu valdēs.

⁽¹⁰⁾ “Golden Skirts fill the board rooms” (“Zelta svārki” piepilda valdes telpas”), raksts BI Norwegian Business School, 31.10.2012., izdevējs Morten Huse (2011): “The “Golden Skirts”. Changes in board composition following gender quotas on corporate boards” (“Zelta svārki”: uzņēmumu valdes sastāva izmaiņas pēc dzimumu kvotu ieviešanas šajā jomā”).

5.1.5. **Talantu kopfonda izveidošana.** Lai ilgtermiņā nodrošinātu ieguvumus, ko sniedz tāds valdes sastāvs, kurā pārstāvēti abi dzimumi, ir nepieciešama pastāvīga tādu augsti kvalificētu personu plūsma, kurām ir gan vēlēšanās, gan prasmes uzņemties amatus valdē. Ļoti svarīgi ir radīt tādu vidi, kas ļauj sievietēm karjeras laikā atrast savu ceļu cauri “stikla labirintam” ⁽¹¹⁾ un iegūt amatus valdē. Īstenojot iepriekš uzskaitītos punktus, tiks izveidots pamatīgs kopfonds; sieviešu sekmīgas darbības paraugu esamība, pārskatāmāki speciālistu izraudzīšanās procesi un skaidra vadības maiņas plānošana ir pamati dzimumu dažādības nodrošināšanai uzņēmumu valdēs.

5.1.6. **Eiropas mērogā koordinētas datu bāzes izveide** ar informāciju par sievietēm, kurām ir darbam uzņēmuma valdē nepieciešamā kvalifikācija. Tas būtu risinājums problēmai saistībā ar to sieviešu “neatpazīstamību”, kuras ir piemērotas darbam uzņēmuma valdē. Šāda datu bāze mazinātu arī risku, ka neliela daļa sieviešu tiek vienlaikus iecelta vairākos amatos, un veicinātu darbā pieņemšanas procesa pārredzamību. Eiropas mēroga datu bāze būtu vēl viens arguments par labu prasmju un pieredzes apmaiņai starp dažādām dalībvalstīm, kā arī piedāvātu iespējas strādāt dažādās nozarēs.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

⁽¹¹⁾ Sk. Alice Eagly un Linda Carli rakstu “Through the Labyrinth: The Truth About How Women Become Leaders” (“Cauri labirintam. Patiesība par to, kā sievietes kļūst par līderēm”).

I PIELIKUMS

Atzinuma Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

Grozījumi, kas ieguva vismaz ceturto daļu nodoto balsu, bet debatēs tika noraidīti.

1.2. punkts

Grozīt šādi:

“EESK šo priekšlikumu atzinīgi vērtē to, ka sieviešu īpatsvars uzņēmumu valdēs ir palielinājies no 13,7 % 2012. gada janvārī līdz 15,8 % 2013. gada janvārī. Lai šī tendence turpinātos, priekšnoteikums ir uzņēmumu apņemšanās, tāpēc EESK kopumā neatbalsta kvotas, kaut arī tā atzīst, ka Komisijas priekšlikums ir ievērojami palīdzējis uzlabot izpratni un tādējādi veicināt apņemšanos stiprināt šo tendenci atzinīgi. Lai gan Komiteja priekšroku dod brīvprātīgiem pasākumiem, nevis kvotu noteikšanai, tā atzīst, ka būtiskas pārmaiņas attiecībā uz dzimumu līdzsvaru Eiropas Savienībā biržas sarakstā iekļautos uzņēmumos nav iespējamas bez juridiski saistošu mērķu noteikšanas. Pašlaik tikai 13,7 % valdes locekļu ir sievietes, un tas skaidri liecina par diskrimināciju.”

Balsošanas rezultāti

Par: 78

Pret: 102

Atturas: 5

1.5. punkts

Grozīt šādi:

“EESK pauzē cerību uzskata, ka visas publiskās un privātās lēmumu pieņemšanas struktūras 40 % mērķi var sasniegt ar brīvprātīgiem pasākumiem, partneru spiedienu un visos vadības līmeņos visās attiecīgajās nozarēs palielinot pieejamo sieviešu (un vīriešu) skaitu; ir pārliecināta, ka pasākumi, kas ietver obligātus noteikumus, lai izvairītos no papildu tiesību aktiem, atbilstošāks būtu pasākums un nesaistoši pasākumi šos minimālos standartus pieņem visās publiskās un privātās lēmumu pieņemšanas iestādēs. Šie standarti Tos varētu ietekmēt attiecībā uz izpilddirektoriem, biržas sarakstā iekļauto MVU valdēm un visām publiskā sektora iestādēm nolūkā veicināt dzimuma ziņā taisnīgāku vidi, radīt apstākļus noteikumu pārredzamai piemērošanai un pārskatāmam amatā iecelšanas procesam, kā arī iekļaujošai un izvēli pieļaujošai kultūrai sabiedrībā kopumā. EESK uzsver, ka daudzas dalībvalstis jau ir uzsākušas plašu iniciatīvu klāstu, lai veicinātu sieviešu pārstāvību uzņēmumu valdēs; visās ES iniciatīvās būtu jārespektē šādas valstu līmeņa iniciatīvas.”

Balsošanas rezultāti

Par: 75

Pret: 107

Atturas: 3

1.7. punkts

Grozīt šādi:

“EESK apsveic Reding kdzi un viņas atbalstītājus Komisijā, Eiropas Parlamentā un citās iestādēs par pirmo soli veikšanu ceļā uz līdzsvarotāku Eiropu un centienos apgāzt pieņēmumus par to, kam būtu jābūt valdes sastāvā, ar mērķi nodrošināt iekļaujošāku sabiedrību. Tās ir būtiskas pārmaiņas pastāvošajā uzskatu sistēmā. EESK apzinās, ka ir veikti plaši pētījumi, juridiska analīze un konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību, lai izstrādātu praktisku direktīvu ar atbilstošu elastību īstenošanas laika grafikā gan attiecībā uz uzņēmumiem, gan dalībvalstīm, vienlaikus ievērojot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus.”

Balsošanas rezultāti

Par: 79

Pret: 107

Atturas: 5

2.2. punkts

Grozīt šādi:

“Situācija ES dalībvalstīs attiecībā uz sieviešu skaitu uzņēmumu valdēs dažādo politiku dēļ ievērojami atšķiras. Sieviešu loma valdēs tikusi nopietni pētīta desmitiem gadu, taču īpaši tas ticis darīts pēdējos divos gados, jo ES ir atjaunojusi savu apņemšanos veicināt dzimumu līdztiesību biržas sarakstā iekļauto uzņēmumu valdēs. Debatēs apspriestas ierosmes, sākot no juridiski saistošu kvotu ieviešanas līdz pašnoteiktam regulējumam, kas neparedz sodu par noteikumu neievērošanu. Brīvprātīgas pieejas vēl joprojām tiek īstenotas lēni un neefektīvi. **Pērn sieviešu īpatsvars valdēs pieauga tikai par 0,6 %, un tikai 24 uzņēmumi ir parakstījuši 2011. gada apņemšanos. EESK tomēr norāda, ka pilnvaru termiņš direktoriem bez izpildpilnvarām parasti ir no trim līdz pieciem gadiem. Tāpēc tā uzskata, ka labāk būtu bijis, ja Eiropas uzņēmumiem būtu dots ilgāks laiks 2011. gada apņemšanās parakstīšanai, lai palielinātu sieviešu skaitu uzņēmumu valdēs.**”

Balsošanas rezultāti

Par: 82

Pret: 90

Atturas: 8

2.7. punkts

Grozīt šādi:

~~“Izvirzītie mērķi būs sasniedzami tikai tad, ja paralēli tiks noteikti arī sodi, tāpēc noteikumu neievērošanas gadījumā jāpiemēro atbilstošas sankcijas. Direktīva paredz, ka visos noteikumu neievērošanas gadījumos ir jāveic pārbaude, turklāt nosakot, ka uzņēmumam piekrt galvenā atbildība pierādīt, ka darbā pieņemšanas procesā ir ievērota pienācīga rūpība. Sankciju darbība visefektīvākā būs tad, ja tās noteiks, uzlikš un īsteno attiecīgā valsts, līdz ar to Komisija ir vienīgi paudusi ieteikumus kā vadlīnijas iespējamajām sankcijām. Komiteja tomēr aicina nodrošināt, lai sankcija, kuru piemērojot, atcel vai anulē direktoru bez izpildpilnvarām iecelšanu vai ievēlēšanu, neskartu šīs valdes pieņemtos lēmumus. Pretējā gadījumā attiecīgo uzņēmumiem tiktu nodarīts nopietns kaitējums”~~

Balsošanas rezultāti

Par: 71

Pret: 93

Atturas: 7

2.10. punkts

Grozīt šādi:

“Vienīgi ES līmenī īstenoti pasākumi, kas ir pietiekami elastīgi, lai ņemtu vērā dalībvalstu atšķirīgos apstākļus un uzņēmumu valdes struktūru daudzveidību, vienlaikus ievērojot subsidiaritātes principu un īpašumtiesības, spēs veicināt sieviešu potenciāla optimālu izmantošanu. Uzņēmumu vajadzības mainās atkarībā no tā produktu klāsta un klientiem; tās mainās arī laika gaitā atkarībā no uzņēmuma veida, lieluma, īpašumtiesību struktūras, darbības, attīstības posma utt.”

Balsošanas rezultāti

Par: 80

Pret: 100

Atturas: 8

Jauns 2.11. punkts

“Tāpēc EESK ir pārliecināta, ka piemērotākais risinājums situācijas uzlabošanai ir pašregulējums, jo tas nodrošinātu nepieciešamo elastīgumu, lai visos līmeņos pārvaldītu vienlīdzīgas iespējas un abu dzimumu vienlīdzīgu pārstāvību valdē regulētu saskaņā ar tās iekšējo ciklu, sastāva atjaunošanu un ilgtermiņa izaugsmes perspektīvām. EESK uzsver, ka daudzas dalībvalstis jau ir uzsākušas plašu iniciatīvu klāstu, lai veicinātu sieviešu pārstāvību uzņēmumu valdēs; visās ES iniciatīvās būtu jārespektē šādas valstu līmeņa iniciatīvas.”

Balsošanas rezultāti

Par: 78

Pret: 99

Atturas: 9

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm”

COM(2012) 709 final – 2012/0335 (NLE)

(2013/C 133/14)

Galvenais ziņotājs: **Wolfgang GREIF** kgs

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 148. panta 2. punktu un 304. pantu 2012. gada 11. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm”

COM(2012) 709 final – 2012/0335 (NLE).

Komitejas Birojs 2012. gada 11. decembrī uzdeva Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē) iecēla *Wolfgang Greif* kgu par galveno ziņotāju un ar 170 balsīm par, 5 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropai pagaidām neizdodas pārvarēt krīzi, tāpēc aizvien vairāk iezīmējas Eiropas šķelšanās. Ņemot vērā visā Eiropas Savienībā īstenotos taupības pasākumus, kas vērsti uz krīzes pārvarēšanu, Komiteja pauž ļoti lielas bažas par to, ka stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītos mērķus nodarbinātības palielināšanas un nabadzības samazināšanas jomā nebūs iespējams sasniegt.

1.2. Komiteja aicina izstrādāt Eiropas ekonomikas stimulēšanas programmu ar visaptverošu ietekmi uz darba tirgus politiku 2 % apmērā no IKP. Lai veicinātu nodarbinātību, vajadzīgi valsts veikti papildu ieguldījumi, un Eiropas investīciju projekti jāapzina ātri, mērķtiecīgi un saskaņoti.

1.3. Politikas sekmīgas saskaņošanas pamatnosacījums ir sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pilnīga iesaistīšana nodarbinātības politikas izstrādes un īstenošanas katrā posmā. Komiteja pieprasa, lai visām attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, tai skaitā arī Komitejai, būtu dots pietiekams laiks no nākamā priekšlikuma publicēšanas līdz termiņam, kad lēmums jāpieņem, lai attiecīgo priekšlikumu varētu sīki apspriest. Tas ir jo īpaši svarīgi attiecībā uz jauno pamatnostādņu kopumu, kas jāpieņem 2014. gadā.

1.4. Bez tam Komiteja ir izvirzījusi šādus priekšlikumus:

- ja ESF līdzekļi nav pietiekami, būtu jāizveido īpašs Jaunatnes solidaritātes fonds valstīm, kas nonākušas īpašās grūtībās;
- vajadzētu popularizēt kvalitātes standartus attiecībā uz pirmo darba pieredzi un apmācību darbavietā;
- vajadzētu izpētīt duālo apmācības sistēmu, lai veicinātu tās plašāku piemērošanu, kurā būtiska loma būtu sociālajiem partneriem;
- būtu jācīnās pret nestabilu nodarbinātību, piemēram, paplašinot elastdrošības pieeju un lielāku uzmanību pievēršot iekšējai elastdrošībai;
- būtu jāpalielina uzņēmumu un jo īpaši MVU lomas atzīšana darba vietu izveidē;
- vajadzētu pastiprināt darba tirgus organizāciju lomu valsts reformu programmās;
- būtu jānodrošina vieglāka piekļuve ES finansējumam valstīm, kurās ir īpaši sarežģīts stāvoklis darba tirgū;
- nodarbinātības vispārējie Eiropas mēroga mērķi būtu jāpapildina ar konkrētām iedzīvotāju grupām paredzētiem mērķiem;
- Eiropas sniegtajam finansējumam jābūt pietiekamam, un tas būtu pilnībā jāņem vērā daudzgadu finanšu shēmā.
- garantijai jauniešiem būtu jāstājas spēkā pēc iespējas agrīnā posmā, t. i., reģistrējoties nodarbinātības aģentūrā;

2. Ievads

2.1. ES Padome 2010. gada 21. oktobrī nolēma nodarbinātības politikas pamatnostādnes nemainīt līdz 2014. gadam, lai varētu koncentrēties uz to īstenošanu⁽¹⁾. Eiropas Komisija 2012. gada 28. novembrī iesniedza priekšlikumu Padomes lēmumam par minēto pamatnostādņu spēkā esamības saglabāšanu 2013. gadā.

2.2. Ņemot vērā stāvokļa pasliktināšanos nodarbinātības jomā lielākajā daļā ES dalībvalstu un jo īpaši jaunatnes bezdarba līmeņa kraso paaugstināšanos un pastāvīgi augsto ilgtermiņa bezdarba līmeni, kā arī lai sagatavotu atjauninātas pamatnostādnes nākamajam gadam, EESK saskaņā ar LESD 148. panta 2. punktu, kurā paredzēts katru gadu apspriesties ar Komiteju, izmanto iespēju atgādināt savus galvenos pagājušajā gadā izvirzītos ieteikumus un paust viedokli par to īstenošanu⁽²⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. *Iespējams, ka stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzītie mērķi nodarbinātības jomā netiks sasniegti*

3.1.1. Turpmākajos gados nodarbinātības jomā Eiropa nonāks ļoti sarežģītā stāvoklī. Noteiktas iedzīvotāju grupas, piemēram, jaunieši, cilvēki ar zemu kvalifikāciju, ilglaicīgi bezdarbnieki, cilvēki ar invaliditāti, migranti un vientuļie vecāki, ir neaizsargātākas nekā visas pārējās sabiedrības grupas. Finanšu krīzes piektajā gadā visās prognozēs, tai skaitā Komisijas veiktajā nodarbinātības pētījumā, izteikts pieņēmums, ka darba tirgus attīstībai visā Eiropā joprojām būs drūmas perspektīvas. Eiropai pagaidām neizdodas pārvarēt krīzi, tāpēc aizvien vairāk iezīmējas Eiropas šķelšanās.

3.1.2. Nodarbinātības atjaunošanās ir apstājusies. Nodarbinātība samazinās. Darba vietu radīšana joprojām ir pieticīga un ir pasliktinājusies, neskatoties uz neizmantoto potenciālu dažās ar darba vietām bagātās nozarēs un visā vienotajā tirgū. Darba tirgus nodarbinātības segmentācija ir turpinājusī palielināties, pieaugot pagaidu darba līgumu skaitam un nepilna laika darbam. Nodokļi darbaspēkam joprojām ir augsti, un tie ir vēl vairāk palielinājušies vairākās dalībvalstīs. Bezdarbs atkal pieaug un ir sasniedzis nepieredzētu līmeni, ilgtermiņa bezdarbam un

ne tikai jaunatnes bezdarbam sasniedzot satraucošu līmeni, jo īpaši dalībvalstīs ar spēcīgu fiskālo konsolidāciju. Daudzās dalībvalstīs samazinās mājāsaimniecību vidējie ienākumi, un jaunākie dati norāda uz tendenci veidoties augstāka līmeņa un dziļāki nabadzībai un sociālajai atstumtībai, daudzās dalībvalstīs pieaugot nodarbinātu personu nabadzībai un sociālajai polarizācijai⁽³⁾.

3.1.3. Tāpēc EESK atkārtoti pauž ļoti lielas bažas par to, ka ne ES stratēģijas "Eiropa 2020" prioritātē "Iekļaujoša izaugsme" izvirzītos nodarbinātības palielināšanas, ne nabadzības samazināšanas mērķus nevarēs sasniegt ar politikas principiem, kas veido pamatu Eiropas Savienībā pašlaik arvien biežāk īstenotajiem taupības pasākumiem, kuri vērsti uz krīzes pārvarēšanu.

3.2. *Veicināt ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām, kā paredzēts Eiropas ekonomikas atlabšanas pasākumu kopumā*

3.2.1. Taupības pasākumi, kas samazina galapieprasījumu vienā dalībvalstī, rada ķēdes reakciju citās valstīs, izraisot spirālveida lejupslīdi. Taupības programmu uzsākšana vienlaicīgi vairākās valstīs vēl vairāk aptumšo izaugsmes perspektīvas, un, iespējams, tādējādi radīsies nenoteiktības apburtais loks, arī tādā jomā kā ieguldījumi izglītībā un apmācībā, pētniecībā un inovācijā, nodarbinātībā un patēriņā.

3.2.2. Nodarbinātības politika tomēr nevar kompensēt nepareizu makroekonomisko politiku. Tāpēc EESK uzskata, ka Eiropas infrastruktūras paplašināšanai un kvalitatīvai izaugsmei izšķiroši svarīgs ir nodarbinātības politikas atbalsts. Eiropas un valstu līmenī steidzami jāveic mērķtiecīgi ieguldījumi, kuriem ir liela ietekme uz nodarbinātību, un tas ir jādara koordinēti, lai palielinātu to ietekmi, kas nozīmīga no nodarbinātības politikas viedokļa. Jādara viss iespējams, lai mobilizētu privātā un publiskā sektora ieguldījumus un veiktu nepieciešamās reformas.

3.2.3. Komiteja piekrīt Komisijas veiktajai analīzei, ka nodarbinātības izaugsmes izredzes galvenokārt ir atkarīgas no ES spējas ar atbilstīgām makroekonomikas, rūpniecības un inovācijas rīcībpolitikām nodrošināt ekonomikas izaugsmi un visu minēto papildināt ar nodarbinātības politiku, kas virzīta uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām. EESK ir nobažījusies, ka nepārtrauktas ES taupības politikas turpināšanas gadījumā daudzi 2012. gada aprīlī pieņemtā Nodarbinātības paketē iekļautie labie priekšlikumi nav īstenojami.

⁽¹⁾ Padomes Lēmums 2010/707/ES

⁽²⁾ Sk. jo īpaši EESK 2010. gada 27. maija atzinumu par tematu "Nodarbinātības politikas pamatnostādnes" (OV C 21, 21.1.2011, 66. lpp.), EESK 2012. gada 22. februāra atzinumu par tematu "Dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādnes" (OV C 143, 22.5.2012, 94. lpp.), EESK 2012. gada 22. februāra atzinumu par tematu "Jauno tiesību aktu par ekonomikas pārvaldību sociālās sekas" (OV C 143, 22.5.2012, 23. lpp.), EESK 2012. gada 25. aprīļa atzinumu par tematu "Struktūrfondi — vispārīgi noteikumi" (OV C 191, 29.6.2012, 30. lpp.), EESK 2012. gada 12. jūlija atzinumu par tematu "Jaunatnes iespēju iniciatīva" (OV C 299, 4.10.2012, 97. lpp.), EESK 2012. gada 15. novembra atzinumu par tematu "Virzoties uz ekonomikas atlabšanu ar daudzām jaunām darba vietām" (OV C 11, 15.1.2013., 65. lpp.).

⁽³⁾ COM(2012) 750 final, 2013. gada izaugsmes pētījums. Pielikums "Vienotā nodarbinātības ziņojuma projekts".

3.2.4. EESK pauž bažas arī par to, ka tikai ar ierosinātajiem pasākumiem nebūs iespējams sasniegt ES nodarbinātības stratēģijā izvirzītos mērķus. Tāpēc Komiteja ir atkārtoti pieprasījusi izstrādāt Eiropas ekonomikas stimulēšanas programmu ar visaptverošu ietekmi uz darba tirgus politiku 2 % apmērā no IKP. Pirmie soļi šajā jomā sperti ar Izaugsmes un nodarbinātības paktu, par kuru Eiropadome vienojās 2012. gada jūnija samītā; tagad tas jāpiepilda ar saturu, lai visā Eiropā nodrošinātu steidzami nepieciešamo rīcības brīvību ilgtspējīgai izaugsmei un nodarbinātībai. Lai ilgtspējīgi pārvarētu krīzes un ieguldītu nākotnē, Komiteja ir aicinājusi arī noslēgt “sociālo ieguldījumu līgumu”, un tā uzmanīgi sekos līdzi norisēm saistībā ar “Sociālo investīciju paketi”, ko Komisija plāno pieņemt 2013. gada februārī.

3.3. Pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru iesaistīšana

3.3.1. EESK ir bieži paudusi atbalstu stratēģijas “Eiropa 2020” politikas koordinēšanas daudzgadu ciklam, vienlaikus uzsverot, ka politikas sekmīgas saskaņošanas pamatnosacījums ir valstu parlamentu, sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības pilnīga iesaistīšana nodarbinātības politikas izstrādes un īstenošanas katrā posmā Eiropas un attiecīgās valsts līmenī.

3.3.2. Nemot vērā to, ka pamatnostādnes ir sistēma, kā dalībvalstīm jāizstrādā, jāīsteno un jāpārbauda savas politikas jomas visas ES stratēģijas kontekstā, Komiteja pieprasa, lai visām attiecīgajām ieinteresētajām pusēm, tai skaitā arī Komitejai, būtu dots pietiekams laiks no nākamā priekšlikuma publicēšanas līdz termiņam, kad lēmums jāpieņem, lai attiecīgo priekšlikumu varētu sīki apspriest. Tas ir vēl jo svarīgāk, jo Eiropas nodarbinātības politikai jādod lielāks ieguldījums, atbalstot dalībvalstis krīzes radīto problēmu risināšanā.

3.3.3. Saskaņā ar Eiropas pusgada grafiku ar Eiropas sociālajiem partneriem būtu jāapspriežas gada izaugsmes pētījuma izstrādes agrīnā posmā, kad tiek noteiktas nodarbinātības politikas galvenās stratēģiskās prioritātes, kā arī formulētas, īstenotas un vērtētas nodarbinātības politikas pamatnostādnes. Tas ir jo īpaši svarīgi attiecībā uz jauno pamatnostādņu kopumu, kas jāpieņem 2014. gadā.

4. Īpašas piezīmes un konkrēti priekšlikumi

4.1. **Nodarbinātības vispārējos mērķus papildināt ar Eiropas mēroga mērķiem konkrētām iedzīvotāju grupām.** Līdztekus vispārējam mērķim Eiropas Savienībā sasniegt noteiktu nodarbinātības līmeni turpmāk būtu jāizvirza kvantitatīvi ES mērķi, kas attiecas uz noteiktām sabiedrības grupām, piemēram, ilglaicīgiem bezdarbniekiem, sievietēm, gados vecākiem darba ņēmējiem, cilvēkiem ar invaliditāti un jo īpaši

jauniešiem. Vispārējie centieni atlikt konkrētu mērķu izvirzīšanu nodarbinātības jomā līdz šim nav bijis īpaši efektīvs risinājums. Tāpēc ir vajadzīgs īpašs rādītājs, kura mērķis ir būtiski samazināt to jauniešu skaitu, kuri nav nodarbināti un nav iesaistīti izglītības vai apmācības procesā (tā dēvētie NEETs (*not in education, employment or training*)).

4.2. **Pēc iespējas drīzāk jāievieš jaunatnes garantijas.** Komiteja ļoti atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu ieviest garantijas jaunatnei, lai nodrošinātu, ka visi jaunieši vecumā līdz 25 gadiem laikus saņem labu piedāvājumu attiecībā uz darbu, tālāko izglītību, mācekļību vai stažēšanos⁽⁴⁾. EESK tomēr uzskata, ka pasākuma īstenošana pēc četriem mēnešiem ir pārāk vēlu. Vislabāk būtu, ja garantija jaunatnei sāktu darboties pēc iespējas ātrāk, t. i., brīdī, kad notiek pieteikšanās nodarbinātības aģentūrā. Neizdevusies pāreja rada zaudējumus tautsaimniecībai un atstāj pēdas uz visu mūžu. Valstu reformu plānos ir jāparedz konkrēti pasākumi šī mērķa sasniegšanai.

4.3. **Ja ESF līdzekļi nav pietiekami, izveidot īpašu Jaunatnes solidaritātes fondu valstīm, kas nonākušas īpašās grūtībās.** EESK norāda, ka daudzgadu finanšu shēmas 2014.–2020. gadam plānošanā īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai Eiropas Sociālā fonda (ESF) ietvaros tiktu nodrošināti līdzekļi jauniešiem. EESK uzskata, ka smagā stāvokļa dēļ ir jāveido īpašs Jaunatnes solidaritātes fonds, kas būtu solidārs, Globalizācijas pielāgošanās fondam līdzīgs risinājums. Īpašās grūtībās nonākušas valstis, īstenojot jaunatnes garantiju, varētu saņemt īslaicīgu atbalstu. Ja tas nav iespējams tikai ar ESF līdzekļiem, finansēšanai jāizmanto Eiropas papildu līdzekļi (Jaunatnes solidaritātes fonds). Banku glābšanai varēja tērēt miljardus, tāpēc vajadzētu spēt mobilizēt arī minētos līdzekļus.

4.4. **Popularizēt kvalitātes standartus, pirmo darba pieredzi un apmācību darbavietā.** EESK atbalsta darba tirgum svarīgu prasmju attīstīšanu, kas tiek īstenota, izmantojot darba devēju un izglītības iestāžu aktīvu sadarbību. EESK uzskata, ka būtu jāatbalsta iespējas gūt pirmo darba pieredzi un celt kvalifikāciju darba gaitā, un tāpēc piekrist, ka mācekļu vietas un stažēšanās, kā arī brīvprātīgā darba programmas ir svarīgs instruments, ar kuru jaunieši var iegūt iemaņas un profesionālo pieredzi. EESK uzsver, ka ir svarīgi izstrādāt mācekļu vietu un stažēšanās kvalitātes standartus. Šajā sakarā EESK atzinīgi vērtē Komisijas mērķus, ierosinot pieņemt kvalitātes vadlīnijas par augstas kvalitātes stažēšanās vietu piedāvājumu un to izmantošanu.

4.5. **Izpētīt duālo apmācības sistēmu, lai veicinātu tās plašāku piemērošanu.** Ir svarīgi mazināt plaisu starp darba tirgus vajadzībām, izglītību un jauniešu cerībām. Viens no veidiem, kā to panākt, ir piedāvāt stimulus un atbalstu augsti kvalitatīvas mācekļu prakses shēmām. Komiteja atzinīgi vērtē

⁽⁴⁾ EESK 2013. gada 21. marta atzinums par tematu “Jauniešu nodarbinātības pasākumu kopums”, vēl nav publicēts *Oficiālajā Vēstnesī*.

Komisijas pamatnostādnes šajā jomā. Būtu jāizvērtē, vai duālā apmācības sistēma, ko veido vispārējās un profesionālās izglītības komponenti, ir pārnesama. Valstīs, kurās ir duālā apmācības sistēma, jauniešu bezdarba līmenis ir ievērojami zemāks nekā valstīs, kurās šādas sistēmas nav. Dažās krīzes skartajās valstīs arī ir interese par duālu izglītības sistēmu ieviešanu. EESK aicina uzlabot pieredzes apkopošanu un nodrošināt ESF atbalstu mācekļu prakses shēmām. Jāveicina šāda pieredzes apmaiņa un sākotnējais finansējums, kā arī duālai izglītībai paredzētas kvalitātes sistēmas izstrāde. Komiteja uzsver, kāda nozīme ir sociālo partneru iesaistīšanai arodapmācībā. Tādēļ tā uzskata, ka ir ļoti svarīgi sociālos partnerus dalībvalstīs cieši iesaistīt minēto shēmu izstrādē, ieviešanā un darbības pārraudzībā.

4.6. Cīnīties pret nestabilu nodarbinātību. Komiteja jau vairākkārt paudusi viedokli par elastdrošības pieeju. Tā atzinīgi vērtē faktu, ka krīzes risināšanā gūtā pieredze likusi paplašināt elastdrošības pieeju. Debatēs par elastdrošību vajadzīgā uzmanība līdz šim nav bijusi veltīta iekšējā elastīguma uzlabošanai. Darbs uz noteiktu laiku un pagaidu darbs var nodrošināt īstermiņa pārejas un dažviet var būt nepieciešams, lai īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām atvieglotu pāreju uz nesubsidēto darba tirgu. Ar to saistītā nodarbinātības nestabilitāte tomēr drīkst būt tikai pārejoša, un tai jābūt sociāli nodrošinātai. Runājot par jaunatnes nodarbinātību, EESK iebilst arī pret nepastāvīgiem un neperspektīviem risinājumiem attiecībā uz integrāciju darba vidē: ir nevis jāorientējas uz nestabilām darba attiecībām, bet gan būtu jāīsteno pasākumi, lai nodrošinātu, ka pagaidu nodarbinātība un darba vietas ar zemu atalgojumu un nepietiekamu sociālo aizsardzību neklūst par normu jauniešu nodarbinātības jomā.

4.7. Palielināt uzņēmumu lomas atzīšanu darba vietu izveidē. Eiropas uzņēmumi darba tirgus krīzes pārvarēšanā ir galvenie dalībnieki. Pēdējo gadu laikā it īpaši mazie un vidējie uzņēmumi ir bijuši nozīmīgs darba vietu avots. Tāpēc ir svarīgi uzlabot MVU piekļuvi kapitālam un samazināt darbības uzsākšanas izmaksas. Eiropas Komisija uzskata, ka tas nozīmīgi ietekmēs ES ekonomiku, proti, IKP palielināsies par 1,5 % jeb

aptuveni 150 miljardiem EUR, nemazinot darba ņēmēju aizsardzību. Arī sociālās ekonomikas uzņēmumi un pilsoniskās sabiedrības organizācijas var palīdzēt darba vietu radīšanā, kā vairākkārt uzsvērusi EESK. Turklāt nesēnājamā CCMI pašiniciatīvas atzinumā norādīts, ka kooperatīvi, it īpaši darba ņēmēju kooperatīvi, arī krīzes laikā nodrošina vairāk darba vietu, samazinot peļņu par labu darba ņēmēju aizsardzībai⁽⁵⁾.

4.8. Pastiprināt darba tirgus organizāciju lomu valstu reformu programmās. Daudzās dalībvalstīs valstu nodarbinātības dienestiem būs jāpaplašina to sniegtais konkrētais atbalsts, turklāt nelabvēlīgā situācijā esošām sabiedrības grupām jāvelta īpaša uzmanība. Visās ES dalībvalstīs jāpārskata un, ja vajadzīgs, jāpilnveido noteikumi attiecībā uz to jauniešu un ilglaicīgo bezdarbnieku iespējām saņemt ienākuma pabalstus, kuriem nav darba, bet kuri meklē darbu vai apmācības iespējas. Atbilstošus mērķus būtu ieteicams iekļaut valstu reformu programmās.

4.9. Viegļāka piekļuve ES finansējumam valstīm, kurās ir īpaši sarežģīts stāvoklis darba tirgū. Neraugoties uz saspringto stāvokli dalībvalstu budžetos, nebūtu jāsamazina un, ja vajadzīgs, būtu jāpalielina valstu un Eiropas finansējums aktīviem pasākumiem darba tirgū, izglītībai, kā arī jauniešu un ilglaicīgo bezdarbnieku nodarbinātības veicināšanai. Dalībvalstīm, kurās stāvoklis darba tirgū ir īpaši sarežģīts un kurām pašlaik jāievēro arī stingri budžeta ierobežojumi, būtu jāatvieglo piekļuve ES fondu līdzekļiem. Ir vajadzīgas pārdomātas un elastīgas procedūras un vienkāršota administrācija fondu izmantošanā, dodot iespēju pagaidu kārtā bez valsts līdzfinansējuma pietiekami uz ESF vai citu Eiropas fondu līdzekļiem.

4.10. Eiropas finansējuma palielināšana. Ekonomikas krīze ir ļoti smaga, un tāpēc struktūrfondu līdzekļu apmērs, ko Komisija ierosinājusi laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam, var nebūt pietiekams, lai adekvāti ietekmētu ekonomikas izaugsmi un nodarbinātības pieaugumu un palielinātu ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju ES. Tas būtu pilnībā jāņem vērā daudzgadu finanšu shēmā.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁵⁾ EESK 2012. gada 25. aprīļa atzinums par tematu "Kooperatīvi un pārstrukturēšana" (OV C 191/24, 29.6.2012.).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Gada izaugsmes pētījums (2013. gads)””

COM(2012) 750 final

(2013/C 133/15)

Galvenais ziņotājs: **Xavier VERBOVEN** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 19. decembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums “Gada izaugsmes pētījums (2013. gads)””

COM(2012) 750 final.

Komitejas Birojs 2012. gada 13. novembrī uzdeva Stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē) iecēla Xavier VERBOVEN kgu par galveno ziņotāju un ar 180 balsīm par, 4 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Komiteja vērš uzmanību uz faktu, ka šā gada izaugsmes pētījums (GIP) sagatavots laikā, kad **ekonomikas un nodarbinātības perspektīvas ir drūmas**, taču vienlaikus tiek izstrādāti **jauni pasākumi un apņemšanās**, piemēram, Izaugsmes un nodarbinātības pakts un pamatīgā ES ekonomikas pārvaldības pārskatīšana. Komiteja norāda, ka Izaugsmes un nodarbinātības pakts un pasākumi, kuru mērķis ir pārraut banku un valdību saikni, piemēram, banku savienība un jaunā ECB programma (“Tieši monetāri darījumi”), būtu jāīsteno nekavējoties un līdzsvaroti, jo tiem būs būtiska nozīme ceļā uz atlabšanu un uzticības atjaunošanu.

1.2. Jāšaubās, vai ES spēš laikus izpildīt stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītos mērķus, tāpēc EESK pauž nožēlu par to, ka **2013. gada GIP trūkst to iemeslu analīze, kas traucējuši panākt progresu** virzībā uz šiem mērķiem.

1.3. Ņemot vērā saspringto stāvokli ekonomikā, negatīvo ietekmi uz sociālo kohēziju, augsto un joprojām augošo bezdarbu, kā arī nabadzības pieaugumu, **Komiteja brīdina, ka pašreizējās taupības politikas turpināšana var radīt smagas sekas — dziļu un ilgstošu lejupslīdi**, kas var strukturāli vājināt ekonomiku un apdraudēt tās pāreju uz ekoloģiski ilgtspējīgu tautsaimniecības modeli. Līdzīgas bažas par stāvokli Eiropā un par taupības pasākumu ietekmi uz ekonomikas izaugsmi pauduši daudzi citi starptautiskās politikas dalībnieki.

1.4. Attiecībā uz ierosmi par **konsolidāciju, kas vērsta uz izaugsmi**, Komiteja jau iepriekš ir aicinājusi⁽¹⁾ gan konsolidēt publiskā sektora finanses pēc iespējas elastīgākā laikposmā, lai

neapstādinātu izaugsmi, gan rast saprātīgu līdzsvaru starp ieņēmumiem un izdevumiem, starp piedāvājumu un pieprasījumu. Komiteja arī atgādina savu iepriekš pausto brīdinājumu neie-
dragāt sabiedrisko pakalpojumu un kolektīvās solidaritātes sistē-
mas, lai nevājinātu sociālo drošību lielu sociālu draudu (bez-
darba, slimību, novecošanas) laikā un nepieļautu drošības uzkrā-
jumu pieaugumu.

1.5. Attiecībā uz **diferencētas konsolidācijas** jēdzienu un ierosinājumu tām dalībvalstīm, kuru finanses ir nestabilas, pat izvēlēties “strauju fiskālās korekcijas tempu”, kamēr citām dalīb-
valstīm būtu iespēja likt darboties to automātiskajiem stabiliza-
toriem, Komiteja nav pārliecināta, vai šāds politikas instrumentu
klāsts būtu lietderīgs. Tas tomēr var kļaut negatīvi ietekmēt gan
eurozonu kopumā, gan konkrēti tās dalībvalstis, kurās taupības
pasākumu dēļ jau patlaban iestājusies dziļa lejupslīde. Vienlaikus
ir skaidrs, ka šīs krīzes pārvarēšanas posmā dažās valstīs būs
jāpieliek daudz lielāki pūliņi nekā citās, lai atjaunotu ekono-
mikas stabilitāti un izaugsmi.

1.6. Komiteja ir noraizējusies par nelīdzsvarotajiem ekono-
mikas politikas pasākumiem un par lielo uzsvāru, kāds likts
uz taupību. Komiteja uzskata, ka fiskālajai konsolidācijai, ko
veic, lai novērstu ļoti lielo fiskālo nelīdzsvarotību, vajadzīgs
ilgāks laiks, un mudina fiskālās konsolidācijas laika grafiku
noteikt, saskaņojot to ar **būtiski pastiprinātu un skaidri
formulētu Izaugsmes un nodarbinātības paktu**.

1.7. Šķiet, ka fiskālo konsolidāciju 2013. gada GIP pamato ar
vajadzību pēc uzticēšanās, īpaši finanšu tirgu uzticēšanās. EESK
atzīst, ka kredītu pieejamībai un finanšu tirgus sektora sakārto-
šanai ir liela nozīme, taču vēlas vērst uzmanību uz to, ka tikpat

(¹) OV C 248, 25.8.2011., 8.–15. lpp.

svarīga ir arī māsaimniecību un uzņēmumu uzticēšanās un ka uzticēšanās atmosfēra nevar veidoties, ja uzņēmumi ir noraizējušies par pieprasījumu, bet cilvēki bažijas par savu darba vietu, algu vai sociālo drošību. **Finanšu tirgu uzticēšanās un patērētāju un ražotāju uzticēšanās** ir viens otru papildinoši faktori.

1.8. Komiteja aicina **riķoties izlēmīgi, lai atjaunotu izaugsmi, darba vietas un konkurētspēju** Eiropas ekonomikā, un lūdz pašreizējo prezidentvalsti uzņemties pārdomātas izaugsmes programmas vadību. Ir vajadzīgi vērienīgi izaugsmes un nodarbinātības veicināšanas pasākumi un ieguldījumu politika, kas koncentrējas gan uz Eiropas ekonomikas atveseļošanu īstermiņā, gan uz tās pārstrukturēšanu ar mērķi risināt tādas pamatuzdevumus kā ilgtspēja, vairāk un labāku darba vietu radīšana, sociālās konverģences sekmēšana un uz inovāciju balstīta konkurētspēja.

1.9. Ārkārtīgi svarīga nozīme ir **politikas secīgumam** to pasākumu izvēlē, kas paredzēti ekonomikas atveseļošanai, un to, kuru mērķis ir fiskālo "grožu savilkšana" ⁽²⁾.

Jaunā pieeja Eiropas turpmākajai politikai jābalsta uz vairākiem principiem. Nevis dalībvalstīm jāsacenšas vienai ar otru, bet gan vajadzētu īstenot cieši integrētu, pārvalstisku, Eiropas līmeņa daudzgaļu pieeju. Tirgus spēki, īpaši finanšu tirgus, jāpārbauda un jāuzrauga, izmantojot demokrātiskā ceļā izvirzītas politikas prioritātes. Finansēm jābūt stabilām, bet arī taisnīgām un vienlīdzīgi sadalītām. Spēcīgākajiem reģioniem jāatbalsta vājākie, lai to ekonomika kļūtu ražīgāka, inovatīvāka, spēcīgāka un mazinātos atšķirības. Savukārt dalībvalstīm, kas var iekasēt papildu ieņēmumus no nodokļiem, tas ir jāizmanto, lai samazinātu parādu slogu.

1.10. Komiteja atzinīgi vērtē **Izaugsmes un nodarbinātības paktu** un aicina Komisiju un Eiropadomi ātri to īstenot un virzīties tālāk, pārveidojot to par vērienīgu Eiropas investīciju programmu. Tāpēc EESK atkārtoti aicina veidot **stiprāku budžetu** atbilstīgi ES iecerēm un veicamajiem uzdevumiem, bez kavēšanās vienoties par nākamo daudzgaļu finanšu shēmu un piešķirt nozīmīgu lomu **EIB**, kas nodarbojas ar augstas nodarbinātības projektiem (piem., MVU, pamatinfras-truktūras, enerģētikas un klimata projektiem).

1.11. EESK atgādina arī par **kohēzijas politikas** lielo nozīmi konverģences nodrošināšanā visā ES.

1.12. Attiecībā uz izaugsmes atsākšanu Komiteja atgādina par iespējām, ko dod **vienotais tirgus**, kā arī par **inovācijas** nepieciešamību, lai Eiropas tautsaimniecība būtu konkurētspē-

jīga. Komiteja uzsver, ka atveseļošanas procesā **svarīga nozīme ir uzņēmumiem**, sevišķi **MVU, uzņēmējdarbības iniciatīvai un uzņēmumu veidošanai, sociālajiem uzņēmumiem un kooperatīviem**.

1.13. Tā kā krīzes finansiālie, ekonomikas, sociālie un vides aspekti ir savstarpēji saistīti, EESK uzskata, ka vairāk uzmanības būtu jāpievērš videi labvēlīgākas ekonomikas veidošanai un ekoloģijas aspekta plašākai iestrādei Eiropas pusgadā, un rosina šajās jomās plašāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību.

1.14. Saistībā ar **nodarbinātību** un **prasmju** uzlabošanu EESK atgādina, ka ir jāiegulda izglītībā, apmācībā un mūžizglītībā (arī apmācībā darbavietā un duālajās mācekļu apmācības sistēmās), pievēršoties konkrētas kvalifikācijas darbinieku trūkumam un prasmju neatbilstībai darba tirgum.

Komiteja atkārtoti aicina atvieglināt līdzdalību darba tirgū, uzlabot valsts nodarbinātības dienestu pakalpojumus, aktīvāk īstenot darba tirgus pasākumus un atbalstīt uzņēmējdarbību un pašnodarbinātību. Ir jādara viss iespējams, lai mobilizētu ieguldījumus, kuri var būtiski ietekmēt nodarbinātību.

EESK norāda, ka nesen izstrādājusi atzinumus par minētajiem tematiem un ka patlaban gatavo atzinumu par jauniešu nodarbinātības pasākumu kopumu ⁽³⁾ un atzinumu par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņiem ⁽⁴⁾.

Komiteja konstatē, ka 2013. gada izaugsmes pētījumā ir pausts atbalsts darba tirgus elastīgumam, ļoti maz ņemot vērā vai vispār neņemot vērā drošības dimensiju. EESK atgādina par saviem iepriekš pieņemtajiem atzinumiem, kuros minēts, ka **jānodrošina līdzsvars starp elastīgumu un drošību** un ka saistībā ar elastdrošību ir svarīgi, lai "**sociālais dialogs būtu labi attīstīts, dzīvotspējīgs**, lai tajā aktīvi piedalītos sociālie partneri un spētu risināt sarunas, ietekmēt un uzņemties atbildību" ⁽⁵⁾.

Attiecībā uz **algām** Komiteja pauž bažas, ka strukturālās reformas var izraisīt lejupvērstu konkurenci starp dalībvalstīm. EESK atgādina, ka, ieviešot algu noteikšanas reformas, jāveic apspriešanās valsts līmenī ar sociālajiem partneriem, un lūdz Komisiju precizēt savu nostāju algu, inflācijas un ražīguma jautājumā.

⁽²⁾ ETUC/CES, BUSINESSEUROPE, UEAPME, CEEP, Joint statement on the Europe 2020 strategy, 2010. gada 4. jūnijs.

⁽³⁾ EESK atzinums par Komisijas paziņojumu "Jauniešu nodarbinātības pasākumu kopums", COM(2012) 727 final (vēl nav publicēts OV).

⁽⁴⁾ OV C 143, 22.5.2012., 94.–101. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 211, 19.8.2008., 48.–53. lpp.

1.15. Komiteja uzskata, ka vairāk uzmanības jāpievērš **godīguma un sociālā taisnīguma** jautājumam. Reformu izmaksām un ieguvumiem jābūt taisnīgi sadalītiem visiem dalībniekiem (darba ņēmējiem, mājsaimniecībām, uzņēmumiem).

1.16. Komiteja aicina veltīt papildu pūles, lai nodrošinātu **sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti** krīzes seku novēršanā, veicinātu sociālo iekļaušanu un īstenotu Aktīvas iekļaušanas stratēģiju, tādējādi nodrošinot iekļaujošu darba tirgu un risinot nabadzības problēmu.

1.17. Visbeidzot EESK atkārtoti norāda, ka jāuzlabo **dažādo Eiropas pusgada procedūru demokrātiskā pārskatatbildība un leģitimitāte**, kā arī valstu ekonomikas politikas pasākumu koordinēšana. Lai politikas pasākumus un reformas varētu pareizi izstrādāt un īstenot, būtiska nozīme ir sociālajam un pilsoniskajam dialogam. Tāpēc **vajadzīga cieša sadarbība un saskaņa ar sociālajiem partneriem**. Komiteja norāda, ka sociālajiem partneriem un organizētai pilsoniskajai sabiedrībai vajadzīga spēcīgāka ietekme gan ES, gan it sevišķi valstu līmenī. Jo vairāk iesaistīsies sociālie partneri, jo veiksmīgāk varētu norītēt īstenošana.

2. Ievads

2.1. Paziņojumā “Gada izaugsmes pētījums (2013. gads)”, ar ko tiek uzsākts Eiropas pusgads, Komisija izklāsta savu redzējumu par vispārējām budžeta, ekonomikas un sociālajām prioritātēm 2013. gadā. Eiropas pusgada mērķis ir uzlabot ekonomikas un sociālās politikas koordināciju, lai reāli varētu sasniegt “Eiropa 2020 — gudras, ilgtspējīgas un iekļaujošas izaugsmes stratēģijas” svarīgākos mērķus.

2.2. Gada izaugsmes pētījums būtu jāizmanto, dalībvalstīm pieņemot ar ekonomiku un budžetu saistītus lēmumus, kurus dalībvalstis izklāstīs savās stabilitātes un konverģences programmās un reformu programmās.

2.3. Tā kā ir nepieciešams turpināt atveseļošanos un atjaunot uzticēšanos, Komisija uzskata, ka 2013. gadā jāpatur spēkā tās pašas piecas prioritātes, kas tika izraudzītas 2012. gadā: turpināt diferencētu, uz izaugsmi vērstu fiskālo konsolidāciju, atjaunot ierasto tautsaimniecības kredītēšanu, sekmēt izaugsmi un konkurētspēju šodienai un rītdienai, mazināt bezdarbu un krīzes sociālās sekas un modernizēt publisko pārvaldi.

2.4. Šajā atzinuma projektā ir sniegta analīze, piezīmes un priekšlikumi par GIP (2013. g.).

— 3. nodaļā ietvertas vairākas vispārīgas piezīmes par kopējo kontekstu, kādā nācis klajā šā gada izaugsmes pētījums.

— 4. nodaļā sniegtas konkrētas piezīmes un ierosinājumi: tā kā Eiropa, šķiet, nedodas stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu virzienā, atzinumā aktualizēts jautājums par izvēlēto fiskālās taupības politiku un sekām, ko tā rada tautsaimniecībai, darba vietām un kohēzijai. Tāpēc atzinumā pausts viedoklis, ka patlaban būtu jānodrošina prioritāte reālajai ekonomikai, izaugsmes un nodarbinātības sekmēšanai. Izteikts aicinājums Eiropas politiķiem, īpaši domājot par Eiropadomes 2013. gada marta samitu, pārorientēt politisko pieeju un politikas pasākumus virzīt uz Eiropas ieguldījumu pieeju, koncentrējoties uz ekonomikas atveseļošanu, darba vietām un ilgtspējīgas attīstības veicināšanu. Visbeidzot atzinumā atkārtoti norādīts uz lielo nozīmi, kāda ir organizētas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru iesaistīšanai ES un valstu līmeņa politikas izstrādē.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Šā gada izaugsmes pētījums publicēts laikā, kad apstākļi ir sarežģīti un nodarbinātības un izaugsmes perspektīvas — drūmas. Komiteja piekrit dokumentā paustajām bažām, ka ielīgusi krīze ir traucējusi dalībvalstīm izpildīt savus uzdevumus nodarbinātības, pētniecības un izstrādes, klimata un enerģētikas, izglītības un nabadzības apkarošanas jomā un ka arvien pieaug skepse par ES spēju šos mērķus sasniegt.

Komiteja arī norāda, ka 2013. gada izaugsmes pētījuma izstrāde notikusi vienlaikus ar vairākām bezprecedenta norisēm. Pirmkārt, 2012. gada jūnijā Eiropadome pieņēma Izaugsmes un nodarbinātības paktu⁽⁶⁾. Otrkārt, notikušas pamatīgas pārmaiņas Savienības pārvaldības struktūrā (piemēram, pastiprināta savstarpēja fiskālās politikas uzraudzība), kuras izraisījusi esošās struktūras nespēja pārvarēt ekonomikas krīzi un novērst domino efektu, kas apdraud *euro* un pašas Eiropas Savienības pastāvēšanu un ir paildzinājis lejupslīdi, tādējādi izraisot bezdarba pieaugumu. Komiteja aicina šos pasākumus nekavējoties un līdzsvarotā veidā īstenot, jo tiem būs ārkārtīgi svarīga nozīme ceļā uz atlabšanu un uz investoru, uzņēmumu un patērētāju uzticēšanās atjaunošanu.

3.2. EESK atzīmē, ka nesen publicēti divi svarīgi dokumenti: “Ceļā uz patiesu ekonomikas un monetāro savienību”⁽⁷⁾ un “Plāns padziļinātas un patiesas EMS izveidei”⁽⁸⁾, par ko Komiteja patlaban gatavo atzinumu.

⁽⁶⁾ EUCO 76/12, 7.–15. lpp.

⁽⁷⁾ Eiropadomes priekšsēdētāja Herman Van Rompuy 2012. gada 5. decembra ziņojums.

⁽⁸⁾ COM(2012) 777 final/2, 30.11.2012.

Komiteja atbalsta nostādni, ka ir jāpārtrauc saikne starp bankām un valdībām, un atzinīgi vērtē pirmos soļus ceļā uz banku savienību (?). Ir izteikti apņemšanās darīt visu nepieciešamo, lai nodrošinātu finansiālo stabilitāti, un ECB apņēmusies īstenot nozīmīgus pasākumus, lai nomierinātu situāciju grūtībās nonākušajos Eiropas valstu pārādu tirgos.

Banku savienība palīdzēs nodrošināt visām ES mājāsaimniecībām un uzņēmumiem vienlīdzīgu piekļuvi kredītiem un dos iespēju vienotajam tirgum atgūt konkurētspēju, lai sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus.

4. Īpašas piezīmes un ierosinājumi

4.1. Eiropa nevirzās uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu, un politiķiem tas ir steidzami jāapzinās.

4.1.1. Komiteja ar sarūgtinājumu konstatē, ka Komisijas gada izaugsmes pētījumā faktiski vienīgā atsauce uz stratēģiju “Eiropa 2020” ir īsa zemsvērtas piezīme par Eurostat ziņojumu⁽¹⁰⁾. Paziņojumā vienkārši ir norādīts, ka “kopumā Eiropa atpaliek savu mērķu izpildē”. Gada izaugsmes pētījumā nav pienācīgi analizēti tiešie cēloņi, kas kavējuši stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu, un dokumentā pat nav izvirzīts jautājums, vai pašreizējā politikas izvēle ir bijusi par iemeslu tam, ka ES ir novirzījusies no minētās stratēģijas. Komiteja aicina pašos pamatos pārskatīt stratēģijas “Eiropa 2020” procesu un pārdalīt struktūrfondus tā, lai sasniegtu minētos mērķus, tādējādi konkurētspējas un taupības politiku līdzsvarojot ar izaugsmes, darba vietu un sociālo politiku.

4.1.2. Komiteja ir nobažījusies par nodarbinātības līmeņa pastāvīgo pazemināšanos vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem. Kopš 2008. gada, kad šis līmenis bija 70,3 %, tas 2011. gadā ir pazeminājies līdz 68,6 %, lai gan stratēģija “Eiropa 2020” paredz, ka 75 procentiem no visiem 20–64 gadus veciem iedzīvotājiem vajadzētu būt nodarbinātiem. Absolūtos skaitļos tas nozīmē, ka Eiropa šajā laika posmā ir zaudējusi 5 miljonus darba vietu⁽¹¹⁾. Šīs parādības izpausme ir aizvien augstāks bezdarba līmenis, kas Eiropas Savienībā kopumā tagad sasniedz 10,7 % un eurozonā pat 11,8 %⁽¹²⁾.

Krīze ir radījusi lielu bezdarbu, un kopā ar taupības pasākumiem publiskajā sociālajā budžetā laikā no 2009. gada līdz 2011. gadam tos 113,8 miljonus ES iedzīvotāju, kuriem

draud nabadzība un sociālā atstumtība (24,2 % no visiem iedzīvotājiem), papildinājusi vēl par 5,9 miljoniem⁽¹³⁾.

Ja šādas tendences turpināsies, būs visai grūti sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus par nodarbinātību un par 20 miljonu cilvēku izglābšanu no nabadzības.

4.1.3. Eiropas ekonomika — pilnīgi pretēji citām nozīmīgām pasaules ekonomikām — 2012. gadā ir ielīgusi atpakaļ recesijā, un tautsaimniecības prognozes liecina, ka 2013. gadā izaugsme būs niecīga, bet atgūšanās 2014. gadā — neskaidra, taču tikpat nepārliecinoša. No tā izriet, ka gadījumā, ja orientēšanās uz fiskālo politiku netiek mainīta un papildu politikas pasākumi izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai netiek veikti, bezdarbs un sociālā situācija pasliktināsies arvien vairāk.

4.1.4. Komiteja norāda, ka līdzīgas bažas par stāvokli Eiropā pāduši daudzi citi starptautiskie politikas dalībnieki. Starptautiskā Darba organizācija (ILO) ir brīdinājusi, ka eurozona var zaudēt vēl 4,5 miljonus darba vietu, ja saskaņoti necentīsies virzīties projām no taupības stratēģijas⁽¹⁴⁾. ANO vispārējā pārskatā par ekonomikas situāciju pasaulē un par prognozēm 2013. gadam⁽¹⁵⁾ ir izteikts brīdinājums, ka 2012. gada lejupslīde var turpināties un līdz 2015. gadam vēl vairāk saasināties⁽¹⁶⁾, ja Grieķijā, Itālijā, Portugālē un Spānijā 2013. gadā tiks veikti vēl lielāki fiskālie ierobežojumi. Kopā ar ASV “fiskālo kritienu” un Ķīnas “smago piezemēšanos” Eiropas fiskālās konsolidācijas stratēģiju uzskata par risku globālajai ekonomikas darbībai. Pat SVF savā izdevumā “Pasaules ekonomikas pārskats” (World Economic Outlook)⁽¹⁷⁾ pauž dziļas bažas un atzīst, ka taupības pasākumu ietekme uz ekonomikas izaugsmi nav pietiekami novērtēta, kā arī apšauba izmantoto fiskālo multiplikatoru nozīmi.

4.1.5. Komiteja brīdina Eiropas politikas veidotājus, ka ilgstoša lejupslīde var strukturāli vājināt ekonomiku un apdraudēt pāreju uz citu ekoloģijas un enerģētikas modeli.

Ilgs bezdarbs var izraisīt kvalifikācijas zudumu, vilšanos, diskrimināciju jaunu darbinieku pieņemšanā darbā un darba tirgus pamešanu, tādējādi radot ilgstošu, negatīvu strukturālo ietekmi uz ražīgumu un izaugsmes iespējām.

⁽¹³⁾ Eurostat tabula http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=0&language=en&pcode=t2020_50

⁽¹⁴⁾ ILO, 2012. g. “Eurozonas nodarbinātības krīze: tendences un politikas risinājumi”, sk., piem., 11. lpp.

⁽¹⁵⁾ 2012. gada decembrī publicētais ANO vispārējais pārskats “Ekonomikas situācija pasaulē un prognozes 2013. gadam”, 28. lpp.

⁽¹⁶⁾ – 0,9 % 2013. gadā, – 2,1 % 2014. gadā un – 3,3 % 2015. gadā.

⁽¹⁷⁾ SVF 2012. g. pasaules ekonomikas pārskats “Coping with High Debt and Sluggish Growth”, 2012. gada oktobris. Sk., piem., 21. lpp. un grafiku 41. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 11, 15.1.2013., 34.–38. lpp.

⁽¹⁰⁾ “Stratēģija “Eiropa 2020” — ceļā uz gudrāku, zaļāku un integrējošāku ES ekonomiku?”, Eurostat, Statistics in focus (Statistika tuvplānā), 39/2012.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 750 final.

⁽¹²⁾ Eurostat ziņu izlaidums Nr. 4/2013, 2013. gada 8. janvāris.

Publisko un privāto investīciju trūkums (ja uzņēmumu pieprasījuma perspektīvas ir vājas) var ietekmēt ekonomikas izaugsmes potenciālu, jo netiek aktīvi ieviesti tehnikas sasniegumi un inovācijas. Lai šādu tendenci nepieļautu, ir steidzami jāpārskata makroekonomikas politikas veidošana un jāveicina tādi reformu pasākumi kā, piemēram, darba tirgus aktivizēšana, investīciju stimulēšana un sociālās iekļaušanas politika.

Diferencēta un uz izaugsmi vērsta fiskālā konsolidācija

4.1.6. Lai gan gada izaugsmes pētījumā par 2013. gadu atzīts, ka fiskālajai konsolidācijai var būt īstermiņā negatīva ietekme uz ekonomiku, turpat līdzās sniegti arī divi citi argumenti, kas šādu ietekmi mazina. Abus argumentus Komiteja vēlas aplūkot sīkāk.

1) Gada izaugsmes pētījumā par 2013. gadu ir atsauce uz jēdzienu "izaugsmi veicinoša fiskālā konsolidācija", ar ko saprot, ka valstīs, kurās nodokļu slogs jau ir smags, izdevumu samazināšana izaugsmi "atbalsta" vairāk nekā turpmāka nodokļu ieņēmumu palielināšana. Līdzās novērojumam, ka Komisija nav skaidri norādījusi, kas uzskatāms par "smagu" nodokļu slogu, Komiteja atgādina, ka 2011. gadā tā publicēja atzinumu par publisko finanšu pārdomātu konsolidēšanu.⁽¹⁸⁾ Tajā atbalstīta iespējami elastīgāka laikposma noteikšana publisko finanšu konsolidēšanai, lai neapstādinātu izaugsmi, kā arī aicinājusi pārdomāti līdzsvarot ieņēmumus ar izdevumiem un kopējo piedāvājumu ar pieprasījumu. Tajā pašā atzinumā Komiteja arī brīdinājusi neiedragāt sabiedrisko pakalpojumu un kolektīvās solidaritātes sistēmas. Patiešām, ja notiks tā, kā patlaban dažās dalībvalstīs, — ja lielu sociālu draudu (bezdarba, slimību, novecošanas) laikā sociālā drošība tiks nopietni vājināta, tad ir loģiski, ka mājāsaimniecības uz šo vispārējo nedrošības pieaugumu reaģēs, palielinot ietaupījumus drošības nolūkā, taču ekonomikai, kas atrodas lejupslīdes fāzē, tas nekādā ziņā nav vajadzīgs.

2) Otrs arguments ir, ka tām dalībvalstīm, kuru finanses ir nestabilas, būtu jāturpina taupības pasākumi un pat jāizvēlas "straujš fiskālās korekcijas temps", kamēr citām dalībvalstīm būtu iespēja likt darboties to automātiskajiem stabilizatoriem.

Lai gan ir skaidrs, ka šīs krīzes pārvarēšanas posmā dažās valstīs būs jāpieliek daudz lielāki pūliņi nekā citās, lai atjaunotu ekonomikas stabilitāti un izaugsmi, tomēr Komiteja pauž šaubas, vai šāds politikas instrumentu apvienojums būs efektīvs. Kombinācija, kad daudzās dalībvalstīs ir barga un ierobežojoša fiskālā politika, kamēr dažās citās fiskālā politika ir neitrāla, klaji negatīvi ietekmēs gan eurozonu kopumā, gan konkrēti tās dalībvalstis, kurās taupības pasākumu dēļ jau patlaban iestājusies dziļa lejupslīde.

⁽¹⁸⁾ OV C 248, 25.8.2011., 8.–15. lpp.

4.1.7. Ņemot vērā iepriekš minēto, Komiteja pauž bažas par ekonomikas politiku, kas ir nelīdzsvarota. Pārāk liels uzsvars ir likts uz taupību, un fiskālajai konsolidācijai, lai novērstu būtisku fiskālo nelīdzsvarotību, ir vajadzīgs ilgāks laika posms. Jaunākie SVF izdevumā *Fiscal Monitor*⁽¹⁹⁾ sniegtie dati to apstiprina. Īsā laika posmā (2011.–2012. gadā), samazinot izdevumus un palielinot nodokļus, eurozonas ekonomikas IKP samazinājās par 3 %⁽²⁰⁾, tādējādi izraisot jaunu recesiju. Tas trīskārt pārsniedz konsolidācijas tempu, ko Eiropas politikas veidotāji bija noteikuši iepriekš reformētajā Stabilitātes paktā (kurā minēta arī strukturālā deficīta samazināšana vismaz par 0,5 % no IKP gadā).

Lai novērstu, ka tie paši cēloņi turpina izraisīt tās pašas sekas, Komiteja mudina fiskālās konsolidācijas laika grafiku noteikt, saskaņojot to ar būtiski pastiprinātu un reāli izpildāmu Izaugsmes un nodarbinātības paktu.

4.1.8. Gada izaugsmes pētījuma (2013) pamatā ir ideja, ka ir ļoti svarīgi atjaunot un saglabāt uzticēšanos, īpaši, finanšu tirgu uzticēšanos, jo tie spēj ietekmēt finansējuma piešķiršanu dalībvalstīs. Pamatojoties uz šo ideju, Gada izaugsmes pētījumā (2013) ir pausts atbalsts turpmākai taupības politikai.

4.1.9. EESK atzīst, ka krīzes apstākļos finanšu tirgiem ir izšķirīga nozīme un ka finanšu tirgu sakārtošana ir būtisks atveseļošanas elements. Patiešām, no kredītu pieejamības ir atkarīga jebkuras ekonomikas dzīvotspēja, jo bez tās uzņēmumi nevar nedz investēt, nedz veikt komercdarbību, un patērētāji nevar iegādāties preces vai mājokļus.

Tomēr Komiteja uzskata, ka arī citu ekonomikas dalībnieku (mājāsaimniecību un uzņēmumu) uzticēšanās ir tikpat svarīga. Pat ja uzlabota piekļuve kredītiem dotu iespēju uzņēmumiem iesaistīties tirdzniecībā un attīstīties, zemākām procentu likmēm un kredītu pieejamībai nav tādas pašas ietekmes, ja cilvēki bažijas par savu darba vietu, atalgojumu un/vai sociālo drošību un ja uzņēmumam ir nopietnas šaubas par pieprasījuma perspektīvām.

Komiteja tomēr vēlas uzsvērt, ka finanšu tirgus uzticēšanās un patērētāju un ražotāju uzticēšanās ne vienmēr ir pretrunā. Kad vairāk uzņēmumu, īpaši MVU, varēs atsākt normālu komercdarbību, jo būs atjaunojusies piekļuve finansējumam, patērētāju uzticēšanās pakāpeniski atgriezīsies.

⁽¹⁹⁾ *Fiscal Monitor: Taking stock – a progress report on fiscal adjustment*, SVF, 2012. gada oktobris.

⁽²⁰⁾ Minētie 3 % atbilst izmaiņām strukturālajā deficītā laikā no 2010. gada līdz 2012. gadam; strukturālā deficīta aprēķinos neitralizēta ekonomikas cikla ietekme. Šis deficīts būtu jānovērš.

Turklāt, ja tirgi pauž satraukumu par augsto valsts parāda līmeni, tie vēl vairāk pauž bažas, kad ekonomiku apdraud sabrukšanas risks.

Komiteja atgādina svarīgu ideju, ko tā minēja atzinumā par 2012. gada izaugsmes pētījumu, proti, “nepanākot pietiekami augstu izaugsmes līmeni, valstu parāda krīzi nevarēs pārvarēt”⁽²¹⁾. Zema prioritāte izaugsmei ir saistīta ar ekonomikas recesijas risku, kas savukārt tūlīt vājina parāda atmaksājamību.

4.2. Prioritāte jāpārceļ no krīzes pārvarēšanas pasākumiem uz reālās ekonomikas, izaugsmes un nodarbinātības sekmēšanu

Izaugsmes un nodarbinātības pakta pārveidošana plašā Eiropas ieguldījumu programmā ilgtspējīgai izaugsmei

4.2.1. Komiteja aicina rīkoties izlēmīgi, lai atjaunotu izaugsmi, darba vietas un konkurētspēju Eiropas ekonomikā, un aicina pašreizējo prezidentvalsti uzņemties vērīgas izaugsmes programmas vadību. Pārāk bieži Eiropadome ir atbalstījusi uz minimālismu tendētas darbības izklūšanai no krīzes, un tikai tad, kad tirgus spiediens draudēja sagraut *euro* projektu. Tādēļ ir patiešām konsekvēnti jāīsteno racionāla un līdzsvarota ekonomikas pārvaldība kopā ar reformām, kas palielinās strukturālo konkurētspēju visā Savienībā un izvirzīs stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanu Eiropas pusgada procesa uzmanības centrā. Jebkura fiskāla rakstura korektīva darbība radīs samazinājumus, taču, ja to sasniegs, saglabājot tos izdevumus, kas veicina izaugsmes potenciālu (izglītība, bezdarbnieku apmācība, pētniecība un izstrāde, atbalsts MVU) un nodrošinot progresu, lai novērstu finanšu sektora sadrumstalotību, varēs saglabāt vidējā termiņa un ilgtermiņa perspektīvas izaugsmei un nodarbinātībai.

4.2.2. Komiteja atzinīgi vērtē Izaugsmes un nodarbinātības pakta, kas ir nozīmīgs pirmais solis, lai atzītu, ka izaugsme ir būtisks elements izklūšanai no krīzes, un aicina Komisiju un Eiropadomi ātri to īstenot un virzīties tālāk, pārveidojot to par reālu un vērienīgu Eiropas investīciju programmu.

4.2.3. Prioritāte būtu jāpiešķir “izaugsmi veicinošiem izdevumiem”, piemēram, izglītības, prasmju un inovāciju jomā, kas ir īpaši svarīgi Eiropas ekonomikas konkurētspējai, videi nekaitīgākas ekonomikas veicināšanai, kam jāklūst par nākamās rūpniecības revolūcijas virzītājspēku, liela mēroga tīklu izveidei, piemēram, ātrgaitas interneta tīkliem, energotīkliem un transporta tīklu starpsavienojumiem. Izšķirīga nozīme ir nodarbinātību veicinošu nozaru potenciāla atraisīšanai: veselības aprūpe,

zaļā ekonomika, senioru ekonomika, būvniecība, uzņēmējdarbības pakalpojumi, tūrisms u. c.

4.2.4. Vienotajam tirgum joprojām ir potenciāls sniegt tieši jūtamus ieguvumus uzņēmumiem, patērētājiem, iedzīvotājiem, taču ir vajadzīga turpmāka attīstība, piemēram, pakalpojumu, mobilitātes, e-komercijas, Digitalizācijas programmas, e-iepirkumu, mikrouzņēmumu, ģimenes uzņēmumu un jaunizveidotu uzņēmumu atbalsta pasākumu jomā, kā arī pasākumi patērētāju aizsardzības un vienotā tirgus sociālās dimensijas sekmēšanai. Ir nepieciešama lielāka pārredzamība un pilsoniskās sabiedrības informētība, līdzdalība un iesaiste⁽²²⁾.

4.2.5. EESK uzsver, ka uzņēmējdarbībai un jaunu uzņēmumu, īpaši MVU, izveidei vēl aizvien ir svarīga loma atveseļošanas procesā un ekonomikas izaugsmes, inovācijas, prasmju un darba vietu radīšanas sekmēšanā. MVU potenciāla izmantošana ietver dažādus pasākumus, piemēram, veicināt to internacionālizāciju, novērst administratīvo slogu, samazināt uzņēmējdarbības uzsākšanas izmaksas, kā arī sekmēt piekļuvi kredītiem, kapitāla tirgiem, uz MVU vajadzībām orientētām obligāciju platformām, struktūrfondiem, aizdevuma garantijām.

4.2.6. Komiteja arī norāda, ka svarīgi Eiropas sociālā modeļa un vienotā tirgus elementi ir sociālie uzņēmumi. Tie pelna būtisku ievērošanu un veicināšanu, jo īpaši pašreizējos smagajos saimnieciskajos apstākļos, un Eiropas politikas izstrādāšanā ir jāņem vērā to īpatnības.

4.2.7. Jāatzīmē arī kooperatīvu loma, jo tie veicina sociālo un teritoriālo kohēziju, attīsta jaunas uzņēmējdarbības iniciatīvas un ir stabilāki un izturīgāki nekā citu veidu uzņēmumi, aizsargājot darba vietas pat krīzes laikā⁽²³⁾.

4.2.8. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka GIP 2013 ir uzsvērts, cik svarīga ir virzība uz ilgtspējīgu attīstību, atjaunojamiem energoresursiem un energoefektivitāti, lai sasniegtu stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus klimata pārmaiņu un enerģētikas jomā⁽²⁴⁾. Ir svarīgi veicināt resursefektīvu un videi draudzīgu ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju līmeni, lai saglabātu saimniecisko konkurētspēju un sekmētu nodarbinātību. Turklāt lielos

⁽²²⁾ OV C 76, 14.3.2013., 24.–30. lpp.

⁽²³⁾ OV C 191, 29.6.2012., 24.–29. lpp.

⁽²⁴⁾ Stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi: līdz 2020. gadam par 20 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, par 20 % palielināt energoefektivitāti un panākt 20 % atjaunojamās enerģijas īpatsvaru enerģijas galapatēriņā.

⁽²¹⁾ OV C 143, 22.5.2012., 51.–68. lpp., 16. punkts.

apjomos ir jārenovē ēkas, uzlabojot to energoefektivitāti, un ir nepieciešami ieguldījumi videi nekaitīgos transporta pakalpojumos, atkritumu un ūdens resursu pārvaldībā. Vienlaikus ir jāatīsta enerģijas pārvades tīkli, lai atvieglotu pārvadi lielos apjomos un apmaiņu ar elektrību visā Eiropā. Lai vēl vairāk stiprinātu Eiropas konkurētspēju, vajadzētu veikt ieguldījumus Eiropas transporta tīklos, kam ir augsta veiktspēja, un paplašināt platjoslas tīklu infrastruktūru.

4.2.9. Ir jāsekmē rūpniecības politikas, dabas resursu efektīvas izmantošanas un inovācijas mijiedarbība ilgtspējīgas izaugsmes radīšanai.

4.2.10. Ir vajadzīgas ievērojamas investīcijas, lai veicinātu strukturālās pārmaiņas un sekmētu ES ekonomikas virzību uz gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi.

Komiteja pieņem zināšanai valstu un valdību vadītāju panākto vienošanos par nākamo daudzgadu finanšu shēmu un atkārtoti uzsver, cik svarīgi būtu pieņemt tādu daudzgadu finanšu shēmu, kas dotu iespēju sasniegt stratēģijas "Eiropa 2020" mērķus.

EESK atsaucas uz saviem nesenajiem atzinumiem par ES budžetu⁽²⁵⁾, kuros tā pastāvīgi paudusi, ka ES ir vajadzīgs pastiprināts budžets, lai risinātu aktuālās problēmas. ES budžetu nevajadzētu uzskatīt par apgrūtinājumu, bet gan par gudru līdzekli, kā izmantot apjomradītus ietaupījumus, lai samazinātu izmaksas un veicinātu konkurētspēju, izaugsmi un nodarbinātību.

Turklāt varētu mobilizēt papildu resursus, izmantojot papildu finansējuma avotus. EESK atbalsta EIB rīcību, kas padara ilgtermiņa finansējumu pieejamu investīcijām reālajā ekonomikā un piesaista papildu privāto finansējumu. Komiteja atzinīgi vērtē koncentrēšanos uz projektiem ar vislielāko ietekmi uz ilgtspējīgu izaugsmi un nodarbinātības potenciālu (piemēram, projekti, lai veicinātu MVU, uz zināšanām balstītu ekonomiku, cilvēkkapitālu, energoefektivitāti un ar klimata pārmaiņām saistītās jomas) un mudina EIB palielināto finansējumu strauji virzīt uz MVU sektoru. Komiteja atzinīgi vērtē arī EIB garantiju izmantošanu privātām investīcijām ēku energoefektivitātes uzlabošanai.

EESK arī atbalsta projektu obligāciju iniciatīvu, kuras mērķis ir finansēt lielus enerģētikas, transporta un IKT infrastruktūras projektus. Tas ir svarīgs pirmais solis ceļā uz tik ļoti nepieciešamo ES investīciju programmu turpmākajiem gadiem.

⁽²⁵⁾ OV C 229, 31.7.2012., 32.–38. lpp. un OV C 248, 25.8.2011., 75.–80. lpp.

4.2.11. EESK arī atgādina par kohēzijas politikas lielo nozīmi ekonomikās, sociālās un teritoriālās konverģences nodrošināšanā visā ES saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020". EESK atkārtoti aicina veidot kopīgu un vienotu kohēzijas politiku ar pilsoniskās sabiedrības aktīvu līdzdalību, kas vairāk vērsta uz reāliem ilgtspējīgiem rezultātiem un kas var atbalstīt mazāk attīstītās ES dalībvalstis un dalībvalstis, kuras vismagāk skārusi krīze⁽²⁶⁾.

4.2.12. Komiteja atzinīgi vērtē to, ka Gada izaugsmes pētījumā ir atzīmēta publiskās pārvaldes modernizēšanas nozīme. Komiteja uzskata, ka tas attiecas arī uz publiskā iepirkuma izmantošanu, lai veicinātu inovāciju, cīnītos pret korupciju, palielinātu nodokļu iekasēšanas efektivitāti, nodrošinātu atbilstošus finanšu resursus un uzlabotu veiktspēju struktūrfondu izmantošanai.

Darba vietu radīšana un prasmju uzlabošana

4.2.13. GIP 2013 atzīts, ka "pēc vairākiem nelielas izaugsmes gadiem krīzei ir smagas sociālas sekas" un ka "bezdarba līmenis ir ievērojami paaugstinājies, un palielinās grūtības un nabadzība". Noteiktas iedzīvotāju grupas — jaunieši, cilvēki ar zemu kvalifikāciju, ilglaicīgi bezdarbnieki, migranti un vientuļie vecāki — ir neaizsargātākas nekā citas sabiedrības grupas⁽²⁷⁾.

Jādara viss iespējamais, lai mobilizētu gan publiskās, gan privātās investīcijas, ar mērķi veicināt nodarbinātību. EESK ir atkārtoti aicinājusi izstrādāt Eiropas ekonomikas stimulēšanas programmu ar visaptverošu ietekmi uz darba tirgus politiku 2 % apmērā no IKP⁽²⁸⁾. EESK ir arī aicinājusi veidot "sociālo ieguldījumu līgumu" ar mērķi ilgtspējīgi pārvarēt krīzi un investēt nākotnē⁽²⁹⁾.

Komiteja atkārtoti aicina palielināt dalību darba tirgū, uzlabot prasmes, sekmēt mobilitāti, uzlabot valsts nodarbinātības dienestu pakalpojumus, aktīvāk īstenot darba tirgus pasākumus un atbalstīt uzņēmējdarbību un pašnodarbinātību. Komiteja piekrīt Komisijas raksturojumam, ka dažos reģionos un nozarēs, no vienas puses, ir augsts bezdarba līmenis, bet, no otras puses, novērojams kvalificēta darbaspēka trūkums un esošo prasmju neatbilstība pieprasījumam.

Tā arī iesaka īstenot pasākumus, kas atbilstīgā līmenī sekmētu sociālo dialogu par darbalaika sadali.

⁽²⁶⁾ OV C 44, 15.2.2013., 76.–82. lpp.

⁽²⁷⁾ OV C 143, 22.5.2012., 94.–101. lpp.

⁽²⁸⁾ OV C 11, 15.1.2013., 65.–70. lpp.

⁽²⁹⁾ OV C 143, 22.05.2012., 23.–28. lpp.

Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas nesen publicēto dokumentu kopumu jauniešu nodarbinātības jomā⁽³⁰⁾. Tā priekšlikumi, tostarp ieviest Jaunatnes garantiju sistēmu, būtu jāsteno laikus un saistošā veidā, un tie būtu jāatbalsta ar attiecīgiem resursiem. Visām dalībvalstīm vajadzētu rast iespēju pieņemt šos priekšlikumus.

4.2.14. Komiteja atkārtoti norāda, ka ir jāiegulda izglītībā, apmācībā un mūžizglītībā (arī apmācībā darbavietā un duālās mācekļu apmācības sistēmās), pievērsoties konkrētas kvalifikācijas darbinieku trūkumam un prasmju neatbilstībai darba tirgum⁽³¹⁾.

4.2.15. Eiropas Sociālais fonds, ko papildina Eiropas Globalizācijas pielāgošanas fonds, būtu jākoncentrē uz neaizsargātāko iedzīvotāju kategoriju aizsardzību pret krīzes sekām⁽³²⁾, un būtu jāizveido īpašs Jaunatnes solidaritātes fonds⁽³³⁾.

Nepieciešama līdzsvarota pieeja darba tirgus reformām

4.2.16. Komiteja norāda, ka Gada izaugsmes pētījumā (2013) ir pausts atbalsts darba tirgus elastīgumam, daudz neapsverot vai vispār neapsverot drošības dimensiju.

Komiteja atzīmē, ka izvairīšanās no segregācijas darba tirgū, samazinot nodarbinātības aizsardzības atšķirības starp dažāda veida darba līgumiem, var veicināt augstāka nodarbinātības līmeņa sasniegšanu. Komiteja tomēr atgādina iepriekšējo atzinumu⁽³⁴⁾, kur minēts, ka jānodrošina līdzsvars starp elastīgumu un drošību. "Elastdrošība nenozīmē darba ņēmēju tiesību vienkopusīgu un nelikumīgu ierobežošanu." Komiteja ir vairākkārt uzsvērusi, ka ir svarīgi, "lai sociālais dialogs būtu labi attīstīts, dzīvotspējīgs, lai tajā aktīvi piedalītos sociālie partneri un spētu risināt sarunas, ietekmēt un uzņemties atbildību par elastīguma un sociālās drošības definēšanu, tās sastāvdaļām, kā arī izvērtēt tās rezultātus"⁽³⁵⁾. EESK arī atgādina, ka darba tirgus segmentācijas novēršanai nepieciešams "garantēt strādājošajiem atbilstošu drošības līmeni neatkarīgi no līgumattiecību veida"⁽³⁶⁾.

Komiteja uzsver: elastība nevar novērst ar makroekonomisko pieprasījumu saistītās kļūdas, taču tā var situāciju pasliktināt,

ja stabils un kvalitatīvs darba vietas tiek aizstātas ar nedrošām nodarbinātības attiecībām. turklāt zūd "šoka absorbētāji" (darba vietu aizsardzība, bezdarbnieku pabalsti), un tādējādi ekonomiku vēl vairāk ievaino negatīvi saimnieciski šoki.

Strukturālā reforma atalgojuma jomā

4.2.17. Komiteja atgādina, ka, ieviešot algu noteikšanas reformas, valsts līmenī jāveic sociālo partneru apspriešanās. Tiem jāpanāk līdzsvars starp pieprasījuma pietiekamu pieaugumu, cenu stabilitāti, lielas un/vai pieaugošas nevienlīdzības mazināšanu un cenu konkurētspējas saglabāšanu. Komiteja pauž bažas par strukturālo reformu atalgojuma jomā bīstamo ietekmi, jo tās izraisīs sistēmisku lejupēju konkurenci starp dalībvalstīm un tādējādi kaitēs iekšējā pieprasījuma dinamikai Eiropas Savienībā un būs viens no cēloņiem tam, ka, palielinoties eurozonas ārējām pārpalikumiem, *euro* vēl jo vairāk tiks novērtēts pārāk augstu. *ILO*⁽³⁷⁾ apstiprina šo tendenci un brīdina, ka var rasties plašas saimnieciskas un sociālas sekas.

Gada izaugsmes pētījumā izmantotā pieeja minimālajam atalgojumam, proti, ir "svarīgi, lai minimālās algas līmenis nodrošinātu pareizo līdzsvaru starp darba vietu radīšanu un pienācīgiem ienākumiem", atspoguļo vispārējo ideju par kompromisu starp darba vietu radīšanu un dažādiem faktoriem, piemēram, darba vietu kvalitāti un vēlēšanos pieņemt darba piedāvājumu. Komiteja apšauba, vai ir pierādījumi par šāda kompromisa esamību, ņemot vērā, ka *ILO* pētījumā par minimālo atalgojumu Eiropas Savienībā, norādīts, ka nav atrasti pierādījumi apgalvojumam, ka minimālā atalgojuma ietekmē tiek likvidētas darba vietas⁽³⁸⁾. Komiteja atgādina principu "par darbu jāsaņem atalgojums", kas — lai gan noteikts pirms krīzes — jāpiemēro joprojām.

Komiteja aicina Komisiju precizēt savu viedokli par atalgojumu, inflāciju un ražīgumu. Tā kā Komisijas tiesību aktu paketē par nodarbinātības jomu⁽³⁹⁾ ir minēts, ka reālo atalgojumu vajadzētu saskaņot ar ražīguma attīstību, Gada izaugsmes pētījumā (2013) nav norādīts, vai Komisija vēlas ar ražīguma radītāju saskaņot nominālo vai reālo atalgojumu. Atšķirība starp šīm divām pieejām ir būtiska, pēdējā gadījumā pastāv iespēja, ka nominālā atalgojuma aprēķinos tiks ņemts vērā tikai ražīgums, bet ne vairs inflācija. Šāds "noteikums" būtu saistīts ar nulles inflācijas risku, kas negatīvu saimniecisku šoku ietekmē izraisītu deflāciju.

Sociālā taisnīguma veicināšana

4.2.18. Kopumā Komiteja uzskata, ka lielāka uzmanība jāvelta jautājumam par taisnīgumu un sociālo taisnīgumu. Lai iedibinātu uzticēšanos un nodrošinātu efektīvu politikas īstenošanu, ekonomikas politikas un strukturālo reformu izmaksas un

⁽³⁰⁾ COM(2012) 727 final, par kuru EESK patlaban izstrādā atzinumu (SOC/474 – CES2419-2012_00_00_TRA_APA).

⁽³¹⁾ EESK patlaban izstrādā atzinumu (SOC/476 – CES658-2013_00_00_TRA_APA) par Komisijas paziņojumu "Izglītības pārvērtēšana — ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai", COM(2012) 669 final.

⁽³²⁾ OV C 143, 22.5.2012., 82.–87. lpp.

⁽³³⁾ OJ C 11, 15.1.2013., 65.–70. lpp.

⁽³⁴⁾ OV C 211, 19.8.2008., 48.–53. lpp.

⁽³⁵⁾ OV C 256, 27.10.2007., 108.–113. lpp., 1.3. punkts.

⁽³⁶⁾ OJ C 211, 19.8.2008., 48.–53. lpp., 1.1.1. punkts.

⁽³⁷⁾ *ILO, 2012, Global wage report 2012/2013 – Wages and equitable growth.*

⁽³⁸⁾ *ILO, 2010, The minimum wage revisited in the enlarged EU*, 26. lpp.

⁽³⁹⁾ COM(2012) 173 final.

ieguvumi taisnīgi jāsadala starp visiem (strādājošajiem, mājsaimniecībām, uzņēmumiem). Komiteja atzinīgi vērtē, ka Gada izaugsmes pētījumā ir atzīta pārredzamības un taisnīguma nozīme ietekmes uz sabiedrību ziņā, un aicina Komisiju uzraudzīt, vai valstu valdības, veidojot politiku, to ņem vērā savās reformu programmās.

Sociālās iekļaušanas veicināšana un nabadzības problēmas risināšana

4.2.19. Komiteja atbalsta GIP pausto aicinājumu veltīt papildu pūles, lai nodrošinātu sociālās aizsardzības sistēmu efektivitāti krīzes seku novēršanā, veicinātu sociālo iekļaušanu un īstenotu Aktīvas iekļaušanas stratēģiju, tādējādi nodrošinot iekļaujošu darba tirgu un risinot nabadzības problēmu.

Dzimumu līdztiesības veicināšana

4.2.20. EESK uzskata, ka dzimumu līdztiesības perspektīva, kas nav risināta nevienā no stratēģijas "Eiropa 2020" septiņām pamatiniciatīvām, tagad būtu jāiekļauj Eiropas pusgada procesā (piemēram, valstu reformu programmās), jo tai ir izšķirīga nozīme stratēģijas "Eiropa 2020" pamatmērķu sasniegšanā ⁽⁴⁰⁾.

4.3. Organizētas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru līdzdalības Eiropas pusgada procesā nozīme

4.3.1. EESK atgādina, ka jāuzlabo dažādo Eiropas pusgada procedūru demokrātiskā pārskatatbildība un pārredzamība, kā arī valstu ekonomikas politikas pasākumu koordinēšana. Pašreizējā situācijā, kad zūd uzticība Eiropas iestāžu spējai panākt rezultātus, ir īpaši svarīgi piešķirt lielāku lomu iedzīvotājus pārstāvošām institūcijām, sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai, uzlabot leģitimitāti un līdzdalību. Vertikālajam

un horizontālajam dialogam ir izšķirīga nozīme ⁽⁴¹⁾, un LES 11. pantā ietvertie noteikumi attiecībā uz līdzdalības demokrātiju ir nekavējoties jāīsteno ⁽⁴²⁾.

Komiteja uzskata, ka Gada izaugsmes pētījumā pietiekami nav izcelta sociālā dialoga loma. Nepieciešamās strukturālās reformas vajadzētu īstenot ciešā sadarbībā un kopā ar sociālajiem partneriem, un ne tikai apspriežoties ar tiem. Lai politikas pasākumus un reformas varētu pareizi izstrādāt un īstenot, būtiska nozīme ir dialogam ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību, piemēram, patērētāju organizācijām. Tas var uzlabot reformu uzticamību un sociālo pieņemamību, jo konsenss un uzticēšanās var sekmēt ieinteresēto personu ieguldījumu un reformu panākumus. Sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas var veikt politiku ietekmes novērtējumus un, ja nepieciešams, laikus izteikt brīdinājumus. Sociālās organizācijas un jo īpaši sociālie partneri daudzās jomās ir arī tie, kam politiskie priekšlikumi jāīsteno praksē ⁽⁴³⁾.

Komiteja norāda, ka sociālajiem partneriem un organizētai pilsoniskajai sabiedrībai vajadzīga spēcīgāka ietekme gan ES, gan valstu līmenī. Tie būtu efektīvi un savlaicīgi jāiesaista Eiropas pusgada procesos, gada izaugsmes pētījumu, nodarbinātības pamatnostādņu, ekonomikas politikas vispārējo pamatnostādņu (kas kopumā veido "Eiropa 2020" integrētās pamatnostādnes) un atsevišķām valstīm adresēto ieteikumu sagatavošanā. Valstu līmenī sociālie partneri un organizēta pilsoniskā sabiedrība būtu vairāk jāiesaista valstu reformu programmu izstrādāšanā, un EESK turpinās cieši sadarboties ar savu valstu ESP un tām līdzīgu organizāciju tīklu, lai Eiropas politikas veidotājus informētu par to līdzdalību valstu līmenī. Jo vairāk iesaistīsies sociālie partneri, jo veiksmīgāk varētu noritēt īstenošana.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽⁴⁰⁾ OV C 76, 14.3.2013., 8.–14. lpp.

⁽⁴¹⁾ OV C 299, 4.10.2012., 122.–127. lpp.

⁽⁴²⁾ EESK atzinums par tematu "Principi, procedūras un pasākumi Lisabonas līguma 11. panta 1. un 2. punkta īstenošanai", OV C 11, 15.1.2013., 8. lpp.

⁽⁴³⁾ EESK atzinums par tematu Komisijas paziņojums "Rīcība stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai" OV C 44, 15.2.2013., 153. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu”

COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD)

(2013/C 133/16)

Ziņotājs: **Henri MALOSSE kgs**

Līdzziņotāji: **Georgios DASSIS kgs** un **Luca JAHIER kgs**

Padome 2012. gada 10. oktobrī un Eiropas Parlaments 2012. gada 22. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. panta 1. daļu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu”

COM(2012) 499 final – 2012/0237 (COD).

un Komiteja 2012. gada 15. novembrī saskaņā ar Reglamenta 19. panta 1. punktu nolēma izveidot apakškomiteju, lai sagatavotu atzinumu par šo tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā apakškomiteja “Eiropas politisko partiju finansēšana” savu atzinuma projektu pieņēma 2013. gada 30. janvārī (ziņotājs: **Henri MALOSSE kgs**, līdzziņotāji: **Georgios DASSIS kgs** un **Luca JAHIER kgs**).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 487. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 13. un 14. februārī (2013. gada 13. februāra sēdē), ar 155 balsīm par, 1 balsi pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK), tāpat kā Komisija un Parlaments, uzsver, ka Eiropas Savienības darbības uzlabošanas nolūkā ES līmenī jāstiprina Eiropas politisko partiju un fondu atpazīstamība, atzīšana un pārstāvības funkcija un jāpanāk, ka tās ir tuvākas iedzīvotājiem.

2. EESK atbalsta vienota juridiskā statusa noteikšanu Eiropas politiskajām partijām un fondiem, kā arī to darbības kontroles pārskatīšanu, lai uzlabotu to iekšējās demokrātijas īstenošanas apstākļus, efektivitāti, atpazīstamību, pārredzamību un finanšu uzskaiti.

3. Vienlaikus EESK vēlas īpaši uzsvērt, ka partijām un fondiem, uz kuriem attiecināms minētais statuss, ir jāsekmē Eiropas veidošanas mērķu sasniegšana un jāstiprina ar to saistītās pamatvērtības, kuras noteiktas ES līgumos un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā.

3.1. Saistībā ar Eiropas veidošanas galamērķiem EESK uzskata, ka partijām un fondiem ar šādu statusu jāatbalsta miera stiprināšana, sadarbība starp valstīm un tautām, ekonomiskā un sociālā progresā un iedzīvotāju labklājības veicināšana, kā arī vārda un debašu brīvības demokrātiska īstenošana.

3.2. Saistībā ar atbilstību ES līmenī garantētajām pamatvērtībām EESK uzsver nepieciešamību ievērot pamatvērtības, kuras nostiprinātas ES līgumos, īpaši Līguma par Eiropas Savienību preambulā un Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kuras 21.

pantā iekļauts diskriminācijas aizliegums jebkādu iemeslu dēļ. Visās Eiropas politisko partiju un fondu vadošajās struktūrās būtu konkrēti jāīsteno Pamattiesību hartas 23. pantā nostiprinātais sieviešu un vīriešu līdztiesības princips visās jomās.

3.3. EESK iesaka politiskajām partijām un fondiem, kuri vēlas iegūt Eiropas statusu, apliecināt šajā nolūkā izstrādātā deklarācijā, ka tie ievēros minētos pamatprincipus. Eiropas Parlamenta un, konkrēti, tā Konstitucionālo jautājumu komitejas uzdevums ir uzraudzīt ES līgumos noteikto pamattiesību un pamatprincipu ievērošanu un nosodīt to pārkāpuma gadījumus.

3.4. EESK atgādina, ka svarīga nozīme šo principu ievērošanas uzraudzībā būs Eiropas Savienības Tiesai, kurā var uzsākt tiesvedību ar pagaidu noregulējuma starpniecību.

4. EESK arī uzsver, ka jāatbalsta ne tikai jau izveidotās Eiropas politiskās partijas un fondi, bet arī jaunu Eiropas līmeņa partiju un fondu dibināšana un attīstība, ja vien tie atbilst noteiktajiem darbības, vērtību ievērošanas un pārstāvības kritērijiem.

4.1. Komiteja uzskata, ka papildu kritērijs, kas paredz, ka tiesības saņemt finansējumu ir partijām un fondiem, kurus Eiropas Parlamentā pārstāv vismaz viens loceklis, nav piemērots, jo dalībvalstīs joprojām ir ļoti atšķirīga balsošanas kārtība un līdz ar to – iespējas būt ievēlētām.

4.2. EESK iesaka piemērot tādas pārstāvības kritērijus, kuriem ir mazāks risks radīt nepamatotu diskrimināciju. Šajā nolūkā iesaka vadīties pēc kritērijiem, kas izvirzīti Eiropas pilsoņu iniciatīvām, un ierosina piemērot nosacījumu, ka pēdējās EP vēlēšanās saņemts ne mazāk kā viens miljons balsu vismaz septiņās dalībvalstīs.

4.3. Eiropas līmeņa partiju un fondu finansējumam, budžetam un ziedojumiem jābūt pārredzamiem un publiskiem. Iedzīvotājiem ir tiesības un pienākums būt informētiem par partiju un fondu finansēšanas kārtību un izdevumiem. Par iespējamām sankcijām un/vai finansējuma apturēšanu jāziņo preses izdevumos.

5. Izskatot priekšlikumu regulai, EESK vēlas stingri norādīt, ka joprojām vērojama un pat pieaug nevienlīdzība attieksmē pret Eiropas partijām un fondiem ar politisku ievirzi, no vienas puses, un apvienībām un fondiem ar ES mēroga vispārējas nozīmes mērķiem (piemēram, ekonomikas, arodbiedrību, sociālajā, humanitārajā, kultūras, vides, sporta u. c. jomās), no otras puses.

5.1. Līguma par Eiropas Savienību jeb t. s. Lisabonas līguma 11. pantā nostiprināts līdzdalības demokrātijas princips, tātad – apvienību un fondu nozīmīgā loma debatē rīkošanā ES publikajā telpā. EESK uzsver, ka līdz ar vispārēju piekļuvi internetam šo Eiropas apvienību tīklu nozīme ir būtiski pieaugusi un dažkārt kļuvusi pat dominējoša. Šiem tīkliem, kas izveidojušies par līdzdalības demokrātijas jauniem virzītājspēkiem, jau tagad ir izšķiroša un arvien lielāka nozīme informēšanas jomā, publikajās debatēs un ES nostājas veidošanā. Vienlaikus minētie tīkli pilnveido un lietderīgi papildina politiskās pārstāvības demokrātijas struktūras. Šī pievienotā vērtība īpaši pārliecinoši izpaužas ES līmenī, jo līdzdalības demokrātijas daudzie sazarojumi dabīgi sniedzas pāri valstu robežām.

5.2. Ņemot vērā plaisu, kas krīzes apstākļos vēl vairāk šķir iedzīvotājus un ES vadītājus un politiķus, EESK brīdina Komisiju par nelabvēlīgajām un iecerētajam pretējām sekām, ko varētu radīt nepiemērota pieeja, kurā ņemtas vērā vienīgi Eiropas politisko “apvienību” īpašās un autonomās tiesības, bet nav atzītas nevienas līdzvērtīgas tiesības pārējām ES līmeņa apvienībām. EESK vēlas īpaši atgādināt, ka politiskās Eiropas jēdziens ir nesaraujami saistīts ar pilsoņu Eiropu un pilsonisko sabiedrību, kas balstītas uz apvienībām un organizācijām, kuru rīcībā ir atbilstīgi, ES līmenī vienoti un efektīvi juridiskie instrumenti.

5.3. EESK vēlreiz iebilst pret lēmumu, ko Komisija pieņēmusi pirms vairākiem gadiem, proti, atsaukt Eiropas apvienību statūtu projektu, pamatojot to ar grūtībām panākt politisku vienošanos Padomē; EESK uzskata, ka šajā jautājumā minētais iemesls nav pieņemams pēc būtības, ne arī šobrīd pamatojams ar faktiem.

5.4. EESK atkārtoti pauž bažas par joprojām nenovērtiem šķēršļiem, kas traucē dibināt uzņēmumus ar Eiropas statūtiem; tas attiecas gan uz pašreizējo statūtu pievilcīguma trūkumu, kas liecina par pilnīgu neveiksmi, gan uz pastāvīgu kavēšanos un bloķēšanu ar tādu vienkāršotu statūtu izstrādi, kurus beidzot varētu attiecināt uz daudziem dažāda lieluma uzņēmumiem.

6. EESK arī atgādina, ka 2012. gada 18. septembra atzinumā⁽¹⁾ tā paudusi atbalstu Eiropas nodibinājuma statūtiem, un uzsver, ka jānovērš jebkura diskriminācija attiecībā uz Eiropas politiskajiem fondiem.

7. EESK apliecina savu atbalstu Eiropas politisko partiju un politisko fondu vienotam juridiskam statusam un, ņemot vērā atzinumā izteiktās piezīmes un saskaņā ar Eiropas Savienības garantēto nediskriminēšanas principu, vienlaikus vēlas, lai Komisija tuvākajā nākotnē iesniegtu līdzvērtīgu priekšlikumu ES regulai par Eiropas nepolitisko apvienību statusu un finansēšanu un paātrinātu darbu, lai pieņemtu regulu par Eiropas nodibinājuma statūtiem.

Briselē, 2013. gada 13. februārī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON*

⁽¹⁾ OV C 351, 15.11.2012., 57. lpp.

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs (<i>turpinājums</i>)	Lappuse
2013/C 133/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Vistrūcīgāko personu atbalstīšanas fondu" COM(2012) 617 <i>final</i> – 2012/295 (COD)	62
2013/C 133/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzimumu līdzsvara uzlabošanu biržā kotēto uzņēmumu direktoru bez izpildpilnvarām vidū un saistītiem pasākumiem" COM(2012) 614 <i>final</i> – 2012/0299 (COD)	68
2013/C 133/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes lēmumam par dalībvalstu nodarbinātības politikas pamatnostādņēm" COM(2012) 709 <i>final</i> – 2012/0335 (NLE)	77
2013/C 133/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Gada izaugsmes pētījums (2013. gads)"" COM(2012) 750 <i>final</i>	81
2013/C 133/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu" COM(2012) 499 <i>final</i> – 2012/0237 (COD)	90

Abonementa cenas 2013. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 300 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 420 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 910 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV